

Lovász Gabriella Anna

Olasz – magyar politikai és gazdasági
kapcsolatok a II. világháború után, a
gazdasági együttműködések tükrében

2007

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK
Történettudományi Doktori Iskola
Gazdaságtörténeti Műhely**

Lovász Gabriella Anna

**Olasz – magyar politikai és gazdasági
kapcsolatok a II. világháború után, a gazdasági
együttműködések tükrében**

Doktori (Phd) értekezés

**Doktori Iskola vezetője:Dr.Fröhlich Ida
Műhelyvezető:Prof.Dr.Botos Katalin
Témavezető: Dr. Kőrösi István, a közgazdasági tudományok
kandidátusa, egyetemi docens**

PILISCSABA, 2007

BEVEZETŐ

I. Az olasz – magyar kapcsolatok rövid előzményei

Az olasz - magyar kapcsolatok története hosszú évszázadokra nyúlik vissza. A két ország viszonylag közeli elhelyezkedése, az itt élő népek karaktere sok hasonlóságot, de nagyon sok eltérést is mutat.

Az évszázadok bilaterális politikai és gazdasági mechanizmusait ezek az ellentmondások mozgatták. A ráció és értelem hatalma sokszor kiegyensúlyozatlanul befolyásolja közös kapcsolataink alakulását. A történelem folyamán mégis céljaink megvalósítása érdekében erős szövetségek kötöttek országaink között.

A gyökerek a Római Birodalom koráig nyúlnak vissza, amikor a mai Magyarország egy része Pannónia néven a birodalom egy fontos területét képezte. Szent István királyunk uralkodása alatt olasz kézművesek érkeznek a királyi udvarba. Falvakat alapítanak, amelyek neve ma is őrzi az olasz telepések emlékeit. Dinasztikus relációk révén Velencével kerültünk szorosabb kapcsolatba az ezredfordulón. ¹

Az Árpád - ház uralkodói a későbbi évtizedekben is gyakran kötöttek házasságot az Itáliai - félszigetről származó nemes hölgyekkel. A tatár betolakodók kiűzése után német és itáliai telepések érkeznek Tokaj vidékére, a szőlő és a borkultúra meghonosítására. III. András uralkodása alatt velencei mesteremberek érkeznek a mai Velencei - tó környékére. A Nápolyból származó Anjou - ház uralkodói (Károly Róbert, Nagy Lajos király) a középkori magyar gazdaság reformjainak megvalósításával (az uralkodói jövedelemforrások bővítése, útépitések, városi életforma kialakítása) új periódust nyitottak a magyar történelemben. Az Anjou-házból származó Nagy Lajos király idejében, 1367 -ben alapítják a pécsi egyetemet, amelynek első professzora egy bolognai tudós lesz. Luxemburgi Zsigmond korában a firenzei Filippo Scolari pénzügyekkel és külügyekkel foglalkozik a királyi udvarban. Ez az időszak kulturális és művészeti fejlődést is jelent egyben, Masolino da Panicale és Masaccio Ammanatini munkásságát. A korabeli itáliai források szerint Magyarország ekkor a virágzó vállalkozások és a gyors szépülés, gazdagodás országa volt. A Budai Vár, amelyet itáliai és flamand mesterek építenek, egy itáliai modell alapján készül.

Az 1400-as években magyar hadvezérek Itáliában tanulják a kardforgatás művészetét - a törökverő Hunyadi János két évet tölt Milánóban, hogy az itáliai kardforgatás művészetét megtanulja. ²

¹ Jászai Magda: Velence és Magyarország : Egy szomszédság küzdelmes története (Gondolat, Bp. 1990)7-81.p

² Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-163.p

Hunyadi Jánosnak így kiváló katonai és egyházi kapcsolatai lettek itáliai személyekkel, mint például Giuliano Cesarini bíborossal és Kapisztráni Szent Jánossal. Mátyás király Aragóniai Beatrixszel kötött házassága a reneszánsz művészet magyarországi meghonosodását is jelentette Magyarországon, olyan kiváló reneszánsz mesterek érkeztek hazánkba, mint Aristotele Fioravanti, Chimenti Camicia és Antonio Bonfini. A humanistákat Galeotto Marzio is képviselte Magyarországon, amíg magyar humanisták látogattak Itália földjére, mint például Janus Pannonius.

Az 1526 -os mohácsi vészt követően, az ország 3 részre szakadásával a kétoldalú kapcsolatok elsősorban kulturális formában folytatódtak. Az itáliai kollégiumok nyújtanak lehetőséget magyar politikai és egyházi vezetők részére (ld.Báthory István erdélyi fejedelem) a középkori kultúra megismerésére. A törökök elleni küzdelemben pedig sokszor itáliai hadvezérek jeleskedtek, segítendő a török uralom felszámolását.³

A török kiűzése után Buda városának, illetve Bécs újjáépítésének megvalósítása is itáliai mesterek (pl. Venerio Ceresola) feladata lett. A magyarországi citadellák újjáépítése és megerősítése is olasz mestereknek volt köszönhető. A napóleoni háborúk alatt magyar katonák harcolnak Itáliában, mint például gróf Széchenyi István. Tasso és Alfieri irodalmi munkássága erőteljesen hat a magyar nemzettudat megerősödésére. Az Esterházy család gyakori megrendelője Canova munkáinak. Az 1800-as években különösen összefonódnak a két nemzet kapcsolatai, az 1860-as években, az olasz egység megteremtésében magyar legiónáriusok is részt vesznek (Tüköry Lajos, Türr István) abban a reményben, hogy Magyarország követi majd Itália sorsát. Az irodalmi kétoldalú kapcsolatokban Liszt Ferenc, Jókai Mór és Madách Imre neve tűnik fel.

A politikai kapcsolatokat kulturális együttműködések is követik. A magyar egyetemeken olasz tanszékek kezdik meg működésüket az 1880 - as években. Szintén ebben az évtizedben születik meg a Magyarország, Németország és Olaszország közötti hármas szövetség (1882). Az Osztrák-Magyar Monarchia fennállása alatt Magyarország Ausztriával közösen tartott fent követséget Rómában. Az első világháborúban a két ország ellentétes oldalon fog harcolni, ám az első világháború után a magyar és az olasz politikai vezetés (Benito Mussolinivel az élen) közös politikát folytat. A magyar politikai vezetők utazásai során mindig fontos állomást jelentett az olasz főváros.⁴

³ Jászay Magda : Párhuzamok és kereszteződések (Gondolat,Bp. 1982) 5-206.p

⁴ Réti György:Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-163.p

A Monarchia felbomlását követően az immár független Magyarország és az Olasz Királyság közötti diplomáciai kapcsolatok az 1927. április 5-én Rómában aláírt barátsági szerződés révén további megerősítést nyertek. A fokozatosan kiépülő német-magyar kapcsolatok ellenére Olaszország maradt az első számú külpolitikai szövetségesünk az 1930-as évek utolsó harmadáig. Mussolini kezdeményezésére 1934 márciusában Ausztria bevonásával olyan háromoldalú egyezmények kerültek aláírásra (római jegyzőkönyvek), amelyek a kereskedelmi kapcsolatok megerősítésén túlmenően szoros politikai együttműködést helyeztek kilátásba. Diplomáciai kapcsolataink a háború kirobbanását követően fennmaradtak, amikor azonban 1944 júniusában a szövetséges csapatok megszállták Rómát, a magyar kormány kérésére a római svéd követség vette át Magyarország képviseletét Olaszországban, miközben a nálunk élő olaszok képviseletéről szintén a svédek gondoskodtak.

A második világháború után a két ország eltérő politikai - gazdasági rendszer részét képezte.⁵

⁵ A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar diplomáciai kapcsolatok

II. Az olasz –magyar gazdasági kapcsolatok eredete a középkorban

A napjainkban is domináns olasz – magyar gazdasági kapcsolatok gyökerei egészen a honfoglalás koráig nyúlnak vissza. A kalandozó magyarok itáliai útjaikról rabszolgákat is hoznak magukkal, akik mezőgazdasági és kézműves ismereteikkel együtt szellemi és kulturális befolyást gyakorolnak a magyar hódítókra, s fontos szerepük lesz a kereszténység magyarországi elterjesztésében is. Szent István király külföldről hívtat telepesei között számos olasz nevet találunk, az országunkba érkezők a földművelő tevékenység helyett már főleg iparral és kereskedelemmel foglalkoznak, s a magyar királyi városok polgárai lesznek.

Kétoldalú kereskedelmi kapcsolataink Szent László király idején egyre szorosabbá válnak, a horvát és dalmát kereskedővárosok megszerzésével az Itáliai-félsziget és Magyarország közötti gazdasági kapcsolatok megélénkülnek, a szárazföldi *Strada Hungarorum* mellett (amelyet még honfoglaló magyarjaink használtak), egyre kedveltebb az Adriai – tengeren történő átkelés Zengg vagy Zára városának kikötőjéből. Az 1200-as évektől kezdve Magyarország és Velence között ez utóbbi rendszeres kereskedelmi útvonalként funkcionált, így a köztársaság üzletemberei és kereskedői szívesen telepedtek le országunkban.⁶ Az 1200-as évekből származik az első magyar – velencei írásos kereskedelmi egyezmény, amely biztosította a kölcsönös szabad közlekedést és kereskedést a két állam polgárai között, illetve általános vámkedvezményt nyújtott a két ország kereskedőinek. A magyar kivitelt elsődlegesen a nemesfém jellemezte, Velencében az 1200-as évekig ezüstlírákat vertek, ehhez Ausztria és a német városok mellett Magyarország biztosította a fémszükségletet. Az 1241-es tatárjárás után rövid időre megszakadnak a kétoldalú kapcsolatok.

Velence mellett a középkorban fontosak a Firenzéhez fűződő magyar gazdasági kapcsolatok. Firenze pénzügyi központ a középkori Itáliában, bankházai (Peruzzi, Bardi, Medici, Spini) komoly érdekeltséggel rendelkeznek az 1300-as években Magyarországon is. Nagy Lajos királysága alatt firenzei kereskedő cégek kirendeltségei működtek hazánkban, illetve egyes olasz társaságok a magyar rézbányák kiaknázásában is döntő befolyással rendelkeztek.⁷

⁶ Jászay Magda: Velence és Magyarország : Egy szomszédság küzdelmes története (Gondolat, Bp. 1990)7-188.p

⁷ Jászay Magda: Párhuzamok és kereszteződések (Gondolat, Budapest 1982) 5-111.p

Luxemburgi Zsigmond 1433 -ban újabb megállapodást köt Velencével, amely biztosítja a magyar és velencei kereskedők szabad közlekedését egymás birtokain. A török elleni küzdelemben Velence évi 60 ezer dukáttal segíti Mátyás király seregét, ám a török kérdés háttérbe szorulásával ezek a segélyek megszűnnek.

A nagy földrajzi felfedezések a Távol –Kelettel való kizárólagos kereskedelmi kapcsolatok megszűnésének veszélyét jelentették Velence számára, így a köztársaság igyekezett kereskedelmi kapcsolatait Magyarországgal megőrizni. Ez a periódus azért is volt fontos a kétoldalú kapcsolatokban, mert megindult a marhakivitel Magyarországról, (már Mátyás király megbízásából) amiért cserébe ékszereket, luxuscikkeket vásárolnak a magyar kereskedők. A mohácsi csatavesztés után a magyar marha Itáliába való szállítása veszélybe került, mert a magyar országgyűlés leállította a vágóállatok külföldre szállítását, ráadásul a török veszély miatt sok itáliai kereskedő elmenekült Magyarországról. Az 1540 – es években újból lehetőség nyílik a magyar búza és rozs Velencébe történő szállítására. ⁸

Az 1600-as években a kétoldalú gazdasági kapcsolatok főleg Erdély és Velence kereskedelmi együttműködését jelentették. Bethlen Gábor fejedelem évente 70 - 80 000 font értékben szállít higanyt, viaszt, rezet, 3 – 4000 darab vágómarhát, 25 -30000 marhabőrt és egyéb hasznos cikket a köztársaságba. Ezért cserébe pénzt illetve gyapjút és selyemszövetet kapnak Itáliából. Velence évszázadok óta élelmiszer behozatalra szorult, hússzükségletének nagyobb hányadát Magyarországról szerezte be. Ám az 1600-as években a bécsi udvar megszünteti a velenceieknek bérbe adott felvásárlási engedélyt, akik, hogy kikerüljék az osztrák területeket, Horvátországon keresztül illetve török területeket érintve juttatják el a tengerig a szállítmányokat. A Zrínyi család horvátországi birtokairól szarvasmarha, mezőgazdasági termékek illetve vas – és faáru kerül velencei hadihajók segítségével a tengeri köztársaságba a XVII. században, kikerülve az osztrák vámkötelezettséget, de a kereskedelem Zrínyi Miklós halálával és Zrínyi Péter kivégzésével végleg megszűnik. ⁹

Az 1700-as évek Genova, Livorno, Ancona, Trieszt városok kikötőinek forgalom növekedését mutatják, III. Károly osztrák császár Trieszt és Fiume fejlesztésére helyezi a hangsúlyt.

⁸ Jászai Magda: Velence és Magyarország : Egy szomszédság küzdelmes története (Gondolat, Bp. 1990) 189-343.p

⁹ Zimányi Vera: Velence szarvasmarha importja az 1624-1647-es években (ASZ.1972)

Új kereskedelmi útvonalak épülnek ki, így Károlyváros és Fiume irányába a híres Károly út, amelyen a magyar mezőgazdasági termékek és a magyar szarvasmarha Itália felé érkezik, és ahonnan az olasz kézműves termékek magyar földre kerülhetnek. A magyar – olasz kereskedelmi kapcsolatok aránya közel 3 százalékot mutat Magyarország külkereskedelmében ebben a periódusban.

A régi partner, Velence pedig 1797-ben politikai önállóságának elvesztésével együtt kereskedelmének és iparának lehanyatlását mutatja, lezárva ezzel a több évszázados kétoldalú magyar – velencei kapcsolatokat. ¹⁰

¹⁰ Jászay Magda: Velence és Magyarország : Egy szomszédság küzdelmes története (Gondolat, Bp. 1990) 300-344.p

KAPCSOLATOK A MÚLTBAN

A kétoldalú kapcsolatok története a rendszerváltásig

I. Olaszország a második világháború után

A második világháborút, a Mussolini által vezetett fasiszta kormány irányításával elkezdő Olaszország sorsa 1943 és 1951 között pecsételődik meg. Az első tervezetek, amelyek az ország sorsát érintik, fontos döntéseket hoztak az ország gazdasági fejlődését és politikai struktúráját illetően. A tervek egyértelműen a piacgazdaságot és a szabadkereskedelmi rendszert kívánták megvalósítani, valamint az ország az Észak- Atlanti Szövetséghez való csatlakozását szorgalmazták.

A második világháború utáni olasz politikai életet kevésbé befolyásolták a szövetséges hatalmak, amelyek kevés figyelmet fordítottak az ország politikai rekonstrukciójára. Olaszország nemzetközi státusa nem volt a legkedvezőbb, hiszen rezsimjei és szövetségesei gyakran váltogatták egymást a II. világháború előtt. A fasiszta múlt is rányomta bélyegét a háború utáni szerényebb szerepkörre.¹¹

A politikai élet rekonstrukciója Mussolini bukásával kezdődött, a háború utáni Olasz Köztársaság részben folytatása volt a faszizmus előtti szabad államnak. Amíg Dél-Olaszország erős monarchista és autoritárius érzelmekkel táplálta a különböző ultrakonzervatív csoportokat, addig Közép - és Észak - Itáliában az ellenállási mozgalmaknak (ez lesz később a kommunista párt bázisa), a szakszervezeteknek és más munkásszervezeteknek volt fontos szerepe. Ezek a területek biztos alapjai lettek egy konvencionális társadalmi demokráciának. 1946 - ban megszűnik a monarchia és megszületik az új olasz köztársaság, Enrico De Nicola államelnök vezetésével. 1947. február 10 - én Alcide De Gasperi külügyminiszterként Párizsban békeegyezményt ír alá a háborúban győztes hatalmakkal. 1947 a baloldal krízisét jelenti, amíg Alcide De Gasperi az USA-ban tesz látogatást. Hazatérte után De Gasperi új kormányt alakít, ahol eltérően a régitől, a baloldal képviselői nem kapnak fontos tisztségeket a kormányban. A teljes politikai rekonstrukció csúcspontja 1947 volt, egy törékeny politikai koalíció megalakulásának időpontja. ¹²

¹¹ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P.,Oxford 1997)p. 200-340.

¹² Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P.,Oxford 1997) p.200-340.

Alcide De Gasperi annak a kereszténydemokrata pártnak (DC) a vezetője, amely nem felekezeti pártként alakul, hanem a valamikori Néppárt (Partito Popolare) utóda, de amely kapcsolata a Vatikánnal mindig is kiváló volt. Alcide De Gasperi Trentinóban született 1881 - ben, és az osztrák császár alattvalójaként, a bécsi parlament, a Reichsrat tagjaként is tevékenykedik. A '20 - as években a Néppárt képviselőjeként a római parlamentben is szerepet vállal, sőt a Mussolini - féle időszakban börtönbüntetésre is ítélik.¹³ 1947 - ben a baloldalon a szocialisták és a kommunisták álltak, amíg a jobboldalon illetve a középpontban a kereszténydemokraták és egyéb kisebb liberális csoportok. Az új kormány a kereszténydemokratákból (Alcide De Gasperi vezetése alatt) és a centrumbeli szövetségesekből állt. Noha a baloldal gyenge volt a hatalom megszerzéséhez, elég erős volt ahhoz, hogy a középosztálybeli szavazókat ébren tartsa.

A koalíciós kormány elősegítette a gazdasági liberalizációt, megerősítve ezzel az üzleti bizalmat és az olasz ipar versenyhelyzetét. 1947 - ben a stabilizációs terv segítette Olaszországot a kiszélesedő nemzetközi kereskedelemben való részvételhez és az egységes fizetési rendszerbe való belépéshez, de komoly segítséget jelentett a Marshall-segély is. Problémát elsődlegesen a fogyasztói kereslet és a munkaerő alacsony szintje jelentett. A nagy állami holdingok, amelyek az 1930 - as évektől voltak jelen az itáliai gazdasági életben (a legismertebb az IRI és az ENI) támogatást élveztek, hogy segítsék az acélgyártást, a hajóépítést, az autógyártást, az energiaszektor, vagyis azon területeket, ahol a magánpiac nem szolgálta a szélesebb társadalmi szükségleteket. Az ENI (Ente Nazionale Idrocarburi) nagyon komoly szerepet játszott az '50 - es évek gazdaságában, részvénytársaságként alakult eredetileg a Pó-síkság szénhidrogén - készletének feltárására, majd később állami konszernné válik Enrico Mattei irányítása alatt. Elsődlegesen olaj - és földgáztermeléssel foglalkozott, illetve vegyi anyagok, textiliák előállításával és gépgyártással is. Kiadója lett ezek mellett az "Il giorno " című újságnak, amely a kereszténydemokrata párt baloldali szárnyát támogatta. Az ENI nemcsak Olaszországban ért el sikereket, 1976 - ban Európa hetedik legnagyobb iparvállalata. Az ENI mellett a FIAT és az Olivetti lesz meghatározója a periódus olasz gazdasági életének. ¹⁴

¹³ Haerder, Harry: Olaszország rövid története (Maecenas K. 1992) 215.p.

¹⁴ Haerder, Harry: Olaszország rövid története (Maecenas K. 1992) 218.p.

Rövid idő elteltével újabb kormányválság következett be, amely új kabinet létrehozását jelentette. Az 1948 - as általános választások megerősítették azt a tényt, hogy az olasz politikai egység a hidegháborús események részévé vált. 1948 - ban a kereszténydemokraták megnyerik a választásokat, amíg a közép - kelet - európai események döntően befolyásolják a baloldali pártok ténykedését. A választások eredményét megerősíti Washington is, amely nem szeretné Olaszországot kommunista kézben tudni. Az elkövetkezendő évek, illetve Palmiro Togliatti meggyilkolásának kísérlete megerősítette egyes kommunista csoportok reakcióit. 1948. május 11-én megválasztják Luigi Einaudit, aki az első olasz liberális köztársasági elnök lesz.¹⁵ Az 1948 utáni politikai döntéshozás a tartományok sorsát is komolyan vette, nagyobb politikai és adminisztratív önállóságot biztosítva nekik. A húsz tartományból öt (Szicília, Szardínia, Val d'Aosta, Trentino Alto-Adige, Friuli Venezia Giulia) különleges státuszt élvezett, részben földrajzi elhelyekedése, részben etnikai sajátosságai miatt. Nemzetközi szinten a hidegháború határozta meg a kommunista és a kapitalista országok elkövetkezendő négy évtizedét, így Olaszország az Atlanti Szövetségbe való belépésével és az EGK alapító tagjaként (1957 - ben itt írják alá az EGK - t alapító Római Szerződést) a demokratikus irányt választja.

Az olasz kereszténydemokraták 1949 után politikai és gazdasági értelemben is az USA segítségére támaszkodtak, amíg a szocialisták és a kommunisták a szovjet hatalom kegyeit keresték. A kommunisták reményeit elhalványította az amerikaiak Marshall -terve illetve Trieszt ügyében az amerikaiak olasz igényeket támogató politikája Jugoszláviával szemben, de az Olaszország irányában mutatott szovjet reálpolitika sem volt mellékes. Az 1956 -os magyar forradalom után az olasz kommunisták elkezdtek közeledni az olasz szociáldemokratákhoz, akik koalíciós partnerei voltak a kereszténydemokratáknak.

A háború utáni olasz köztársaság első kormányát alakító De Gasperi (számára ez a második kormányalakítás volt) 1953 - ig összesen nyolcszor alakít majd kormányt. Az ötvenes évekkel pedig elkezdődik az olasz gazdaság komoly fejlődése, amelyben a tömegkommunikációs eszközök, így a köztelevízió 1954 -es beindulása is komoly szerepet kap. ¹⁶

¹⁵ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p. 120 - 147.

¹⁶ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p. 120 - 147.

II. Magyarország rövid politikai és gazdasági története 1945-től 1956-ig

Magyarország a II. világháborúban mind komoly emberi, és mind komoly anyagi veszteségeket szenvedett el. Az ország háború előtti politikai és gazdasági struktúrája szétesett, az ország felett a Vörös Hadsereg rendelkezett, amely a Magyar Kommunista Pártot támogatta. A háború utáni pártok az Fkgp, a Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt, a Polgári Demokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt volt. Az 1945-ös választások a kisgazdapárt győzelmét hozták, ám a kormányban biztosítani kellett a baloldali pártok jelenlétét is. Az ország helyzete katasztrofális volt, a fontosabb létesítményeket lerombolták, jegyrendszert vezettek be, a fontosabb élelmiszerek hiányoztak a közellátásból. A földreform bevezetésével a jól működő középbirtok megszűnik, a kisbirtok technikai felszerelés, állatállomány híján működésképtelen volt. A kereskedelem működését lehetetlenné tették az infrastrukturális hiányosságok, melyeket a háború okozott. A komoly áruhiány miatt a pénz elértéktelenedik, a magyar infláció a világgazdaság történetében az egyik legnagyobb, így 1946-ban pénzreformot vezetnek be, a pengő helyett a forintot. 1947 - ben bonyolítják le az utolsó szabad választásokat, ám az eredmény a kommunisták jogszerűtlen hatalomra jutását jelenti. A kommunista hegemonia kiépítése együtt járt a politikai és gazdasági diktatúra kiépítésével.¹⁷ A gazdasági életben 1947 - ben elkezdődik az államosítás, először a banki, később az ipari szférában. Az államosítást a tervutasításos rendszer bevezetése követte, szovjet mintára, ami a gazdasági élet teljes körű politikai szintű irányítását jelentette. Létrejön az Országos Tervhivatal, a Nehézipari Központ és új szakszervezetek születnek meg, amelyek inkább védtek a párt érdekeit, mintsem a munkásokét. 1950 - ben elindult az első ötéves terv. A magyar gazdaság követi a sztálini irányvonalat, és a nehézipar fejlesztésére helyezi a hangsúlyt. A nehézipar fejlesztését a hadigazdaság növelése indokolta. A műszaki fejlesztés teljesen háttérbe szorult. A munkaerőt a vidéki falvakból pótolták. Az életszínvonal 1949 - től 1952 - ig közel 20% - ot csökkent. Ezért a lakosság úgynevezett békekölcsönt fizetett, vagyis fizetésének mintegy 10% - át visszaszolgáltatta az államnak.

¹⁷ Rubovszky Péter: Történelem IV. (Nemzeti Tk. 1992) 19 - 34.p.

Magyarország agrárországból ipari országgá lett, ipari városok épültek országszerte (Sztálinváros, Kazincbarcika, Ajka) és elkezdődött a mezőgazdaság kollektivizálása. Termelőszövetkezetek jöttek létre szovjet mintára, amíg a működőképes paraszti birtokokat megsemmisítették.Sztálin halála után a magyar vezetés új irányvonalat képvisel.

1954 tavaszán Nagy Imre csoportja elfogadja az újabb ötéves tervet, amely mérsékeltebb termelést irányoz elő. 1955 - ben a diktatórikus pártvezér csoportja kerekedik felül a magyar politikai vezetésben, amely újabb feszültséget okoz. 1956.október 23 - án kitör a forradalom.

A forradalom leverése után Kádár János, mint az MSZMP vezetője irányította az ország politikai életét. A gazdasági életben újabb változások következtek be, meggyorsították a mezőgazdaság kollektivizálását és engedélyezték a háztáji gazdálkodást. A tervutasításos rendszer érvényben maradt. A termelés minősége messze elmaradt a nyugati országok termelési színvonalától, így a gyenge minőségű hazai és szocialista termékek uralták a piacot, kiszorítva ezzel a nyugati piac termékeit. Az infrastruktúra fejlesztése akadozott, hiányzott a megfelelő úthálózat, a kielégítő egészségügyi ellátás, és komoly gondot jelzett a lakáshiány.

Az egyedüli előnye a rendszernek a szabad források gyors mozgósítása volt.¹⁸ Magyarország 1949 - ben csatlakozott a KGST - hez, majd 1955 - ben a Varsói Szerződéshez. A KGST hosszú időn keresztül befolyásolta a teljes magyar gazdaság kapcsolatait és termelésének szerkezetét. A KGST egyközpontú, sugaras szerkezettel bírt, amely főleg a kétoldalú kapcsolatokat erőltette a multilaterális kapcsolatokkal szemben. Így ebben az autark, centralizált tervirányításra épülő szisztémában a magyar termelési szerkezet a piaci hatásoktól eltávolodva, torz alakzatot öltött.Így külgazdaságunkban főleg a szocialista országokkal kialakított kapcsolatok domináltak, de jelentős és növekvő volt a fejlett tőkés országokkal kiépített reláció, ellentétben a fejlődő országokéval.

¹⁸ Åslund, Anders: Building Capitalism / The Transformation of the Former Soviet Bloc (Cambridge Un. Pr., Cambridge 2002) p.1-32.
Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk K.,Budapest 2002) 165 - 232.p.

Magyarország számára tehát meghatározó volt az EGK alapítóival folytatott kereskedelem, de komoly politikai és intézményi kapcsolatokat kiépíteni nem tudott ebben a periódusban.¹⁹

¹⁹ Majoros Pál: Magyarország a világkereskedelemben (Nemzeti Tk.,Budapest 1999) 69-71.p

III. Magyar - olasz politikai és gazdasági kapcsolatok 1945 és 1956 között

Magyarország és Olaszország a II. világháború után teljesen eltérő politikai és gazdasági rendszer része lett.

Olaszország Európa meghatározó politikai és gazdasági erejévé vált, legyőzve szociális, politikai és pénzügyi akadályokat, és egyben elindítója lett az európai integrációs folyamatnak. Ezen időszak alatt Magyarországnak a Szovjetunió irányítása alatt a kommunista zónában nem volt esélye arra, hogy független és önálló állammá váljon. A két állam, amely a nagy gazdasági világválság után együtt élt meg gazdasági nehézségeket, a háború utáni időszakban új és teljesen különböző utat választott, és hosszú időre eltávolodott egymástól.

Magyarország az I. világháború után, a '30 - as években revizionista, és kettős orientációjú politikát folytat (Berlin - Róma tengely). A magyar miniszterelnökök (Gömbös Gyula, Darányi Kálmán, Imrédy Béla, Teleki Pál) 1936 és 1941 között politikai pályafutásukat mindig római látogatással kezdik. Magyarország az I. világháború után mint agrár ország, termékeit elsősorban a fasiszta Németországban és Olaszországban értékesíti (ennek évszázados hagyományai voltak, a magyar szarvasmarha mindig is kedvelt volt Itália földjén). Magyarország kölcsönösen ipari és hadi termékeket vásárol ezektől az országoktól. A három ország szoros politikai és gazdasági szövetséget alkotott a háború végéig.

A háború utáni helyzet új szövetségesek létrejöttét eredményezte, és az egykori partnerek eltérő úton indultak tovább. A kétoldalú diplomáciai kapcsolatok újrafelvétele 1946 - ban történik meg. A háború után a diplomáciai kapcsolatok formálisak voltak, hasonlóan a gazdasági és kulturális kapcsolatokhoz. Az 1956 - os magyar forradalom komoly traumát jelentett a két ország kapcsolatrendszerében. Az olasz politikusok és a közvélemény elítélte az 1956 - os forradalom leverését, amíg ez az esztendő Olaszországban is a változások éve volt. Magyarok ezrei hagyták el az országot és telepedtek le a világ legkülönbözőbb pontjain, köztük Itáliában is (Róma és Milánó volt elsősorban a menekülők befogadója), ahol az olasz állam szállást és pénzügyi segítséget is nyújtott.²⁰

²⁰ Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-163.p

A kétoldalú külgazdasági kapcsolatok kiépítésében fontos szerepe volt Magyarországon a bankok államosításának. Ez részben a magyar bankérdekeltségek megszűntetését, részben pedig a külföldi tulajdonú bankok államosítását jelentette, hasonlóan a szovjet modellhez. A bankokat szakosítják, és a magyar bankrendszer politikai irányítás alá kerül. A magyar - olasz export - import ügyletek finanszírozása a Külkereskedelmi Bank feladata lett. Az ötvenes években a külkereskedelem szerepe fokozatosan megnőtt. A magyar ipar egyre növekvő nyersanyagmennyiséget igényelt, amelyet itthoni környezetből lehetetlen lett volna pótolni. Így ezt külföldről kellett beszerezni.

A külkereskedelem ebben a periódusban tehát nem a gazdaság egészét növelő, hanem inkább azt csökkentő tevékenység lett. Az is problémát jelentett, hogy a termékek önköltségi és értékesítési ára közötti különbség nem pozitív volt, vagyis az exportálandó termékek gyakran jóval a világpiaci ár alatt kerültek eladásra. A külföldi értékesítés célja elsődlegesen a külföldi fizetőeszköz megszerzése volt. A magyar külkereskedelem szerkezetét a háború utáni keleti orientáció határozta meg, eltérően a háború előtti nyugati irányvonaltól. A külföldi, így az olasz partner igényeit otthoni termékhiánya határozta meg. Elsődlegesen nehézipari nyersanyagra, gépekre és mezőgazdasági termékekre volt szükségük.²¹

Az 1950 - es években Magyarország külkereskedelmében Olaszország 5 - 7 % -os részesedést mutatott. Magyarország elsősorban kontinentális agrártermékeket értékesített Olaszország számára, amíg onnan mediterrán agrár termékeket importált. A magyar kivitt ugyanakkor félkész ipari termékek jellemezték (a magyar termelőt nem a piaci kereslet motiválta, hanem saját adottságainak kihasználása), amíg az olasz exportot magas technológia jellemezte. A magyar ipari termékek színvonala messze elmaradt a nemzetközi piac igényeitől. A magyar mezőgazdasági termékek sem feleltek meg a külföldi piaci igényeknek, hiszen a magyar gazdaság folyamatos fejlesztése elmaradt. Ez a kétoldalú kapcsolat elősegítette az olasz ipar fejlődését, de ugyanakkor gátolta a magyar technika fejlesztését.²²

²¹ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Maecenas K.,Budapest 2002) 165-232.p.

²² KSH adatok

A háború után összességében a magyar külkereskedelem kevesebb, mint 30 % - a bonyolódott le a Szovjetunió kívüli országokkal. Mivel Magyarország nyersanyag ellátottsága döntően függött a nyugati országoktól, így adósságállományunk ezen országok irányába fokozatosan nőtt.²³

1954 - ben mintegy 3 milliárd forint adóssággal bírt Magyarország a nyugati országok irányába. Az exportunk szerkezete döntően befolyásolta az adósságállomány növekedését. Az ország a kölcsönöket főleg a kapitalista országoktól kapta, ugyanakkor az ország nem rendelkezett elegendő nyugati valutával. A kereslet és kínálat sem találkozott a magyar és a nyugati partnerek (így az olasz fél) között, hiszen a kapitalista országok főleg mezőgazdasági termékeket vásároltak volna, amíg Magyarország korszerűtlen gépeket szeretett volna számukra értékesíteni.

A kétoldalú gazdasági kapcsolatok a háború utáni periódusban gyenge színvonalat mutattak, a magyar termékek alacsony technikai színvonala és a szabadpiaci feltételek hiánya miatt.

A két ország közötti politikai kapcsolatok a hidegháborús helyzet, és az eltérő politikai blokkhoz való tartozás miatt visszafogottak voltak.²⁴

²³ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk K. 2002) 165-232.p.

²⁴ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk K. 2002) 165-232.p.

IV. Olaszország és az 1956-os Magyar Forradalom

1960-ban az *Il Ponte* olasz politikai és irodalmi folyóirat áprilisi-májusi számát Magyarországnak szenteli. Az ok: felindulás, politikai szenvedélyek és lelkiismereti válság az 1956-os események kapcsán. Az itáliai városokban ezen időszakban magyar mártírokról neveznek el utcákat.

1956.június másodikán az olasz állami ünnep tiszteletére Budapesten az Olasz Nagykövetség fogadást rendez, amelyen Rákosi Mátyás is megjelenik és a kétoldalú kereskedelmi és kulturális kapcsolatok fejlesztését szorgalmazza. Rákosit igazából nem érdekelték az olasz-magyar kapcsolatok, a látogatás oka sokkal inkább a SZKP XX.kongresszusa utáni folyamatok voltak, amelyek rákényszerítették Rákosit arra, hogy nyitottabbnak mutakozzon a külkapcsolatok területén.

A forradalom után az olasz kormányt óvatos meggondolások vezérlik. Olaszország aktív közreműködője a magyarországi eseményekről szóló ENSZ jelentés kidolgozásának, nem szakítja meg a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal (azzal az indokkal, hogy Magyarországot nem akarják magára hagyni), ám a magyarországi képviselőket arra utasították, hogy kerülje a helyi hivatalos érintkezéseket.

A nyugati baloldali ellenzéki áramlat a magyar forradalom mellett foglalt állást, a *Ragionamenti* olasz folyóiratban kritikát jelentettek meg a sztálinizmus és a kommunista pártok politikája ellen, az 1956 –ban megjelenet “Szocializmus és igazság” című könyvben (Roberto Guiducci a szerző) pedig nyilatkozat jelent meg a forradalom mellett. A nyilatkozat aláíróit a Kommunista Párt kizárja, és megerősíti álláspontját abban, hogy a magyar forradalom reakciós és fasiszta lázadás volt.

A II. világháború után a szocialisták és kommunisták szoros szövetséget alkottak, ami a hosszú antifasiszta harc és ellenállás gyümölcse volt. 1953-ban megkezdődik a Szocialista Párt irányváltása, az esetleges reformista irány kialakítása a DC-vel, majd 1955-ben a torinói kongresszuson életbe lép a katolikusokkal való párbeszéd politikája. Az 1956-os magyarországi események végleg szétválasztják az olasz kommunistákat és szocialistákat.²⁵

25 L'Italia e la rivoluzione ungherese del '56 (Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria, Bp. 1996) 12-137.p

1956.november 6-án az Olasz Képviselőház gyűlésén a szocialisták felállva elítélik a magyarországi beavatkozást, amíg a kommunista képviselők ülve maradtak.

Az ötvenhatos forradalom leverése után Ausztria 180 ezer magyar menekültet fogadott be, Olaszország pedig ideiglenesen 5000 magyar fogadására vállalkozott, akiket a különleges kivándorlási kerettel később tovább küldött a befogadó országokba (USA, Kanada, Ausztrália).

Az olasz kormány (a Belügyminisztériumhoz tartozó AII – Aiuti Italiani ed Internazionali) táboron kívüli segínyt biztosított a magyar diákoknak, mintegy napi 30.000 líra juttatás formájában.²⁶

Olaszország kapta a NATO-tól azt a feladatot (mint a legközelebb fekvő NATO-tagország) hogy kövesse a magyarországi eseményeket. Olasz részről a művelet koordinátora Edgardo Sogno konzul volt, az olasz náciellenes ellenállás arany vitézségi érmes tisztje.Ő szervezi meg a dán Bang Jensennel az olaszországi magyar menekültek ENSZ kihallgatását is.Genova közelében Voltriban létesítettek tábort,ahol a szabadságharcban fegyverrel résztvevő volt vezetőket gyűjtötték össze. (1867-ben ebben a térségben állomásozott az Olaszországi Magyar Légiónak egyik dandára, amelynek parancsnoka Ihász Dániel ezredes volt.)

Az ötvenhatos eseményekben fontos szerepe volt a Római Magyar Akadémiának. Az akadémiának helyet adó épületet (Falconieri Palota) a két háború között közösen vásárolta meg a magyar állam és a katolikus egyház. A háború után az Akadémia vezetősége és a Pápai Intézet irányítói között a viszony megromlott. 1956-ban amikor még nem valósult meg az olasz kormány diáksegély programja, a Pápai Segély Intézmény (POA) és néhány olasz bank finanszírozta az épületben tartozkodó diákok eltartását. A diákoknak a későbbiekben el kellett hagyni az épületet diplomáciai ellentétek miatt, ám az olasz külügyminisztérium és a magyar menekültek ügyét támogató XII.Pius segítséget nyújtott egy nagyobb lakás megvásárlásához, amelyet később a Szent István Zarándokház megépítése követett, a Magyar Állam és a Vatikán közötti részleges megegyezés után. A diákok és a volt diákok éveken keresztül október 23-án megemlékeztek a forradalom hősi halottairól.²⁷

²⁶ L'Italia e la rivoluzione ungherese del '56 (Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria,Bp. 1996)12-137.p

²⁷ L'Italia e la rivoluzione ungherese del '56 (Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria,Bp. 1996)12-137.p

1957-ben megalakult a római Collegium Hungaricumban az Olaszországi Szabad Magyar Diákok Egyesülete az Olaszországban szétszóródott menekült diákok megsegítésére, amely szervezetet Indro Montanelli (aki 1956-ban Budapesten tartózkodott a forradalom idején) újságíró is támogatott.

Az olasz kormány mindent megtett a magyarok megsegítéséért, De Martino külügyminiszter az ENSZ-ben mondott beszédet, az olasz parlamentben pedig a pártok képviselői Fanfanitól Nenniig elítélték az 1956-os forradalmat. ²⁸

²⁸ L'Italia e la rivoluzione ungherese del '56 (Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria,Bp. 1996)12-137.p

V. Az "olasz csoda" periódusának politikája és gazdasága az 1950 - es évektől az 1980 - as évekig

Az ötvenes évek második felétől Olaszország gyors átalakuláson ment keresztül, így rövid idő alatt már Európa legiparosodottabb államai közé tartozott. A háború utáni periódusnak két meghatározó pártja volt, az egyik a kereszténydemokraták, akik többségben voltak a parlamentben, a másik a Kommunista Párt volt, az ellenzék első számú képviselői. A kereszténydemokrata párt komoly konzervatív politikát folytatott, amelyet megerősített a kommunistáktól való félelem.

1960 márciusában Fernando Tambroni egy közép - jobb kormányt alkotott a MSI (Movimento Sociale Italiano) közreműködésével, amely az olasz közvélemény nemtetszését váltotta ki, a fasiszta időkből felbukkanó politikai személyiségei miatt. A kereszténydemokraták új irányvonala az 1962 - es Nápolyi Kongresszuson született meg. Itt határozták el, hogy erőteljesen nyitnak a baloldali pártok felé, amely bázisa lesz a későbbi kormányoknak és amely a közép-bal nevet viseli majd.

A katolikus egyházban is változások következtek be, 1958 - ban Angelo Roncalli (XXIII. János) megválasztásával, aki a konzervatívabb Pacelli kardinálist (XII. Pius) követte.

1962. október 11 - én az új pápa összehívta a II. Ökumenikus Vatikáni Zsinatot, azzal a céllal, hogy az Egyházban megújulási folyamatot indítson el, és hogy segítse a katolikus egyházat, hogy az az új kor történelmi és politikai kihívásainak megfeleljen. XXIII. János 1963 - ban meghalt, őt Giovanni Battista Montini (VI. Pál) néven követte, aki folytatta és befejezte a zsinat munkáját.

Ebben az időszakban kezdődött az olasz városok külső negyedeinek kiépítése, egyrészt a vidékről a városba áramló tömegek, másrészt a belső városból a külső "rezidenciális részek " felé áramló polgárok miatt. Így születtek meg az első "alvó negyedek " messze a városközponttól, de szorosan függve tőlük, ahol az élet az este későn hazatérő lakókkal indult meg, akik megszakítva az addigi hagyományokat megpróbálták izolálódni a társadalomtól. ²⁹

²⁹ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p. 120 - 147.

A periódus másik jellemzője a dél-italiai lakosság az északi iparvárosok felé tartó elvándorlása volt, sokszor komoly konfliktust okozva az ott élők és az újonnan érkezők között.³⁰

A háború utáni Olaszország haladó és viszonylag hátramaradott társadalomra osztódott. Ez a fajta kettőség a geográfiai izolációból származott. A déli terület távol maradt az európai kereskedelmi és kulturális hatásoktól, de hű maradt feudális társadalmi rendjéhez, szemben az északi területekkel.

1950 -ben született meg a "Cassa per il Mezzogiorno", amelyen keresztül az olasz állam megpróbált gazdasági segítséget nyújtani a déli területeknek. A "Cassa per il Mezzogiorno" alapítvány irányítója és felelőse Amintore Fanfani volt, a kereszténydemokrata párt politikusa, aki 1954 után többször is betölti a miniszterelnöki posztot. Az agrárreform 800 ezer hektárnyi föld szétosztásáról rendelkezett kistulajdonosok ezreinek. A déli és az északi területek közti gazdasági különbség azonban nem csökkent az évek múlásával, ami 1969 - ben megmozdulásokhoz vezetett.³¹

1951 és 1960 között a gazdasági növekedési ráta éves átlaga 5,3% volt, amíg 1961 és 1970 között ez az átlag már 5,7% volt. A változás az 1970 - es években következett be, amikor ez a ráta 3,8% - ra csökkent, sőt az 1980 - as évek már 2,3% -os változást mutattak. Az 1990-es évek növekedési rátája 2,5% volt.

Az 1950 - es évek intenzív strukturális átalakulást mutattak. Az 1950 - es évek legelején az alacsony szintű munkavégzés és a munkanélküliség is növekvő arányt mutatott az ipari termelésen belül. A jövedelemszint növekedett, de a munkakörülmények gyakran rosszabbodtak. A magasabb jövedelmeket gyakran magasabb költségek (pl. bérleti díjak és közlekedési költségek) kísérték. Jellemző volt a széles skálájú migráció. Ezt a periódust aztán nagyon gyors tőkeakkumuláció, növekvő egyéni fogyasztás és növekvő termelésbeli kibocsátás követte. Ezért volt képes a csoda rendszere ily hosszú ideig fennmaradni. A produktív kapacitás állandó fejlődése meggátolta az infláció növekedését. Az infláció ritkán haladta meg a 3 % - ot, amíg az 1970 - es években 20 % fölé is kúszott.

³⁰ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.132 -147.

³¹ Haerder, Harry: Olaszország rövid története (Maecenas 1992) 217.p.

A külkereskedelem növekedése kedvező volt, a fizetési mérleg nem mutatott komoly problémákat egészen 1963 - ig. A csoda időszaka határozottan exportorientált periódus volt, azon szektorokra alapozva, ahol a legmagasabb volt a termelési növekedés.³²

A munkaerőpiacot gyengeség jellemezte. A rosszul működő munkatevékenység az agrárszférában, és más alacsony produktivitású munkák megosztották a gazdasági növekedés folyamatát. A munkanélküliség 1950 és 1963 között csökkenő tendenciát mutatott (9% - ról 2,6% - ra csökkent).Az itáliai növekedést alacsony technológiájú ipar, ám magas munka intenzitás jellemezte. Az ország a kereskedelem adta lehetőségekkel élve, a munkások hatékonyságát javítani tudta, így a növekedés már nemcsak az alacsony technológiájú szektorokra korlátozódott. Néhány nagy konglomerátum, amely komoly technológiát alkalmazott, erőteljes lökést adott a termelési folyamatoknak.

Az 1950 - es éveket infrastrukturális projektek jellemezték a közlekedés, kommunikáció, víz - és energiaszektorban, újabb és egyre nagyobb vállalkozások létrehozása céljából. Az olasz növekedési modell természete miatt a kormányzat válasza a problémákra nem volt mindig kielégítő. A politika intenzíven arra törekedett, hogy visszafogja a közfogyasztást. Támogatta ugyanakkor az oktatást, az egészségügyet, és a közfejlesztéseket a kezdeti periódusban. A közterhek magasabb személyi adó formájában és magasabb kamatok alakjában jelentek meg, ezért az üzleti befektetők kedv gyengélkedett. Sokak szerint egy lassúbb növekedési folyamat kedvezőbb lett volna a kezdetektől fogva, amely egy egalitáriusabb megközelítése lett volna a jólétnek és a jövedelemelosztásnak. A kereszténydemokrata párt egy széles, általános, osztályok közötti vallásos szövetségre építkezett, amely nem gátolta őket az olasz társadalom szegényebb rétegeinek képviselésében sem. A szövetség főleg a vidéki és mezőgazdasági városokban volt erős. Reformtevékenységük első lépése az 1950 - es években a mezőgazdaság szférája volt. A legfontosabb lépés a földosztás volt, a rosszul finanszírozott nagybirtok (latifundium) szétdarabolása, kötelező vásárlással - " földreform irodák" segítségével. A földeket kisgazdáknak és földműves parasztoknak értékesítették, alacsony áron.

³² Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P., Oxford 1997) p.200-340.

A " földreform irodák" segítséget nyújtottak a know - how - ban, a földművelés és állattenyésztés technikájában is. Szövetkezetek (Federconsorzi) jöttek létre, és alacsony kamatú kölcsönökkel (amelyeket a köztulajdonban lévő bankok nyújtottak) segítették a földműveseket.³³

Az olasz gazdaság folytatta növekedési folyamatát a '60-as évek első periódusában, a "gazdasági csoda" időszak 1964 -ig tartott. A gazdasági növekedés érintette az alacsony béreket is, így ezek emelkedése komoly problémát okozott a világpiacon az olasz termékek versenyképességének. Komoly gond volt még a nyersanyag hiánya, ezért Olaszországnak importálnia kellett a konkurens országokból, mivel a keleti piacok zártak voltak. A reál jövedelmek és a privát fogyasztások növekedése jóval lassabb volt, mint ahogyan azt a gazdaság produktív kapacitása lehetővé tette.

Politikai változások is jellemezték Európát ebben a periódusban. A sztálini rendszer vége megkérdőjelezte a szovjet modell hitelességét, amíg a PSI (Olasz Szocialista Párt) és PCI (Olasz Kommunista Párt) szoros kapcsolatát támadások zavarták meg. A DC (Olasz Kereszténydemokrata Párt) nyitást kezdeményezett az Olasz Szocialista Párt felé.

Olaszországban szükségessé vált az adminisztratív struktúra és a jóléti rendszer modernizációja. Észak - Itáliában problémák jelentek meg, elsődlegesen a gyors népességnövekedés, illetve a gazdaságban az ezt kísérő magas bérleti díjak és túlterhelt szolgáltatások formájában. A problémák egyre súlyosabbá váltak, részben adminisztratív és törvényhozói hibák által. Néhány szociális szolgáltatást elszegényedett helyi önkormányzatok finanszíroztak, amelyek többnyire túl kicsik voltak ahhoz, hogy hatékonyan működjenek. Érthető volt, hogy a "tervezés" kifejezés varázsszóvá vált a '60 - as évek korai időszakában. Ez azt jelentette: a közhivatalok erőteljesebben szabályozták a magánszférát, különösen a városi projekteket és az építkezéseket. A tervezés ellenőrzésének rendszere megközelítette a központi irányítású gazdaságok szisztémáját. A nemzetgazdaság számára óriás szabványokat kreált a rendszer.

³³ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P., Oxford 1997) p.200-340.

A pénzügyminisztériumot átkeresztelték pénzügy és gazdasági tervezés minisztériumává, amely el is készített egy ötéves tervet az 1965 és 1969 közötti periódusra. Egyben új lökést adtak a kormányzat regionális tervezési rendszerének, amely az 1950 - es évek óta a húszból mindössze 4 régióban működött.

1963 a reformok éve volt. Az oktatási rendszerben éppen úgy, mint a gazdasági szférában, ahol megkezdődött az elektromos ipar nemzeti irányítás alá vonása, hogy megakadályozzák a spekulációs törekvéseket.³⁴

A gazdaságban egyre több nehézség jelentkezett. A bérek oly módon növekedtek, hogy túlszárnyalták a termelékenység növekedését, ráadásul az egységnyi munkaköltség is riasztó, 14,5 % - os emelkedést produkált. A folyó fizetési mérleg komoly deficitet mutatott.

Az Olasz Nemzeti Bank és az Államkincstár kemény pénzügyi nyomást és komoly kontrollt helyezett kilátásba a közkiadások felett, megmenekítendő a gazdaságot egy recessziós periódustól. 1964 - ben pénzügyi és politikai krízis jellemzi az országot, az ország így még zártabb gazdaságpolitikát folytat, mint néhány évvel azelőtt.

A megoldás a közkiadások radikális csökkentésében, illetve a tervszisztéma átalakításában mutatkozott. A politikai életben a koalíció ugyanazon vagy más formában, de folytatta tevékenységét 1972 - ig, folyamatos kereszténydemokrata dominanciával. A gazdasági növekedés jobb kommunikációs tevékenységet, illetve jobban informált és igényesebb választóréteget alakított ki. A növekedés megváltoztatta az erőegyensúlyt a munkaerőpiacon, és ez drámai következményekkel járt az évtized végén.

A közszféra is felelős volt a későbbi politikai paradoxon miatt, amely az 1960 -as években fejlődött ki. A kormányzó pártok, különösen a kereszténydemokrata párt is, amely kevésbé volt meggyőző óriásira duzzasztott közalkalmazotti rétegeivel saját körein belül, különösen délen, ahol a közalkalmazottiság, mint a krónikus munkanélküliség gyógyírja létezett.³⁵

Az 1960 - as évek második felét diákmegmozdulások jellemezték szerte Európában. Olaszországban is éreztették hatásukat a nyugat - európai események, erőteljesebb társadalmi aktivitás és részvétel formájában.

³⁴ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P. , Oxford 1997) p. 200-340.

³⁵ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P. , Oxford 1997) p.200-340.

Ebben a periódusban születik meg számos baloldali csoportosulás (pl. Lotta Continua, Potere Operaio, Avanguardia Operaia). A baloldal mellett szélsőjobboldali csoportok is létrejönnek (Ordine Nuovo, Anno Zero, Avanguardia Nazionale). Az ellentétes politikai pólusú csoportosulások között komoly ellentétek alakultak ki, amelyek az 1970 - es évek terrorista akcióiban fognak megnyilvánulni. A bűncselekmények tettesei sokszor ismeretlenek maradtak, de a gyanú az állami szervezetekre is ráterelődött, amelyek így próbálták a konzervatív erők visszatértét biztosítani, még egy államcsíny által is.³⁶

A hatvanas évek a baloldal számára új reményeket hozott, Palmiro Togliatti 1964 - es halála után a PCI rendelkezik a legnépesebb párttagsággal bíró szavazótáborral, szinte teljesen integrálódnak a társadalomba, rendszeresen szerveznek ünnepségeket, fesztiválokat (pl. Festa dell'Unità).

A PCI élesen elítélte Dubcek csehszlovák rendszerének oroszok általi megtiprását, és egyetértését fejezte ki Olaszország közös piaci tagsága ügyében, sőt a későbbi évtizedekben Olaszország NATO - tagságával is egyetértett.

Az 1972 - es választások a jobboldal megerősödését hozták, ám a gazdasági világválság közel 20%-os inflációt jelentett az olasz gazdaságban, amely megingatta a hatalmon lévő politikai erőket. A Kommunista Párt mindeközben komoly tényezővé válik 1975 - ös és 1976 - os szavazati arányait tekintve, és szinte teljesen megközelíti a Kereszténydemokrata Pártot. Aldo Moro, a kereszténydemokraták új titkára egy új, történelmi egyezmény megkötését szorgalmazza, a DC(kereszténydemokraták), a PCI (kommunisták) és a PSI (szocialisták) között, visszatérve a régi időkhöz, amikor antifasiszta szövetséget alkottak, azzal a céllal, hogy a kommunistákat "moderálják".

Az elképzelés a szélsőbaloldali csoportok ellenkezését váltotta ki, akik elutasították az elképzelést és fegyveres harcot hirdettek. A " Vörös Brigádok " nevű terrorszervezet, amely számos véres tettetért volt felelős, meggyilkolja a DC első emberét, Aldo Morot, 1978. március 16 - án. Az 1978 - as év több szempontból is tragikus a kereszténydemokraták számára.³⁷

³⁶ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.123 -147.

³⁷ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.123 -147.

Giovanni Leone kereszténydemokrata politikus lemondásra kényszerül egy pénzügyi botrány miatt, őt Sandro Pertini szocialista politikus (valamikori partizán) követi, aki egyike lesz a legkedveltebb államfőknek. Pertini karizmatikus figura, hamar megszereti őt az olasz társadalom, és személyével szűnik meg a kereszténydemokrata monopólium az olasz köztársasági elnöki palotában.

1978 - ban meghal VI.Pál pápa, majd egy rövid periódus után az őt követő Luciani kardinális is, I. János Pál. Az új pápát Karol Wojtilának hívják, és II. János Pál pápa néven fogja őt az egész világ megismerni. Megválasztásával egy lépcsőzetes, de radikális változás következik be a világpolitikában, a hidegháborús helyzet árnyékában. Mint katolikus egyházfő a változások pápája, az egyház szerepének újraformálásáé, nem véletlenül születnek újabb és újabb egyházi mozgalmak a '70 - es évek végétől.

II. János Pál pápa megválasztásával Olaszország kénytelen szembenézni a fogyasztói társadalom és a passzivitás problémájával.³⁸A közép-kelet-európai események is (pl. a lengyelországi Szolidaritás megszületése) új lökést adtak az olasz társadalom számára. Még nagyobb lehetőségek nyíltak Olaszország és a közép - kelet - európai országok közötti együttműködésre, újraindítva az évszázadokon át jól működő két - és többoldalú kapcsolatokat.

A politikai változások egyben jelezték a növekvő gazdasági problémákat is. Az 1970 - es években az olasz gazdaságban bekövetkezett változások komolyabbak voltak, mint a 20 évvel azelőttiek. Az infláció és a fizetési mérleg hiánya, komoly akadálya lett a fejlődésnek, és az ingadozások az üzleti életben még erőteljesebbek lettek. 1970 és 1973 között az olasz gazdasági növekedés lassúbb volt, mint más szomszédos gazdasági szférában. A befektetési kedv csökkenőben volt. 1973-ban és 1974 -ben egy rövid "virágzó" periódus volt jellemző, ezt csökkenő fogyasztás és közkiadás jellemezte.A kereskedelmi mérleg problémái és a komoly inflációs bérnövekedések mutatták, hogy mennyire komoly gazdasági megszorításokra lenne szükség. Olaszország fokozatosan elveszítette versenyképességét, a munkaköltségek növekedtek és a munkaerő rugalmassága csökkent.

³⁸ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.140-141.

Az első olajsokk 1974 -ben Olaszországot, mint komoly energiainportőr országot érintette. 1976-ig az olasz kormány külső forrásokhoz próbál nyúlni, az IMF és az Európai Unió segítségét kérte a válságidőszakban. Külföldi megállapodások követték egymást, az import lehetőséget nyújtott speciális kiegészítések megvalósítására, amíg a líra közel 20% -kal értékelődött le.

Csak az évtized végén tudott az olasz gazdaság visszatérni eredeti irányvonalához. Az újjáépítés folyamatát többféle irányvonal jellemezte. Egyrészt rugalmasabb vállalatok létrehozása, amelyek a későbbiekben kevésbé jelentik a szakszervezetek bázisát. Másrészt a széles üzleti tevékenységgel rendelkezők ténykedésének leszűkítése, illetve a bér munka újbóli megerősödése. Ez a munkatípus, amely fontos jellemzője volt az olasz feketegazdaságnak, elkerülte a társadalombiztosítási költségek kifizetését és az adóhatóságokat is. Ennek megszüntetése, szabályozási procedúrája hosszú folyamat volt, és egészen az 1980 -as évekig nem is fejeződött be.³⁹ Ez főleg a dinamikus észak - keleti és közép - itáliai területek kisüzemeit érintette, nem kevés költséget főlemésztve.

A kommunista párton belül megjelenik az eurokommunizmus koncepciója (Enrico Berlinguer nevéhez fűződik) a hetvenes években, deklarálva azt is, hogy ténykedésüket csak is demokratikus úton képzelik el. A párt többnyire a kormányt támogatja a parlamentben, szavazótáboruk nem csökken és Nyugat- Európa vezető kommunista erejévé válnak. A kommunisták visszafogott magatartása érlelte meg a szélsőbal elrettentő cselekedeteit, így Aldo Moro kereszténydemokrata politikus elrablását és meggyilkolását is 1978 márciusában.⁴⁰

Folytatódtak a terrorista bűncselekmények Olaszországban, 1980. augusztus 2-án a bolognai pályaudvaron bomba robbant, amely 85 embert megölt, és több mint száz embert megsebesített.

A hetvenes évek megerősítik a bizonytalanságot az olasz társadalomban, főleg a középső és a déli részen élőkben, az Európai Unióval kapcsolatban.

³⁹ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P., Oxford 1997) p.200-340.

⁴⁰ Haerder, Harry: Olaszország rövid története (Maecenas K. 1992) 222.p.

A helyzet hasonló a franciák által kirobbantott borháborúhoz, a dél-itáliai területek földművelői úgy érzik, nem kapnak elég segítséget az államtól és így nem tudnak az uniós konkurenciával megküzdeni.

A hetvenes évek Emilia - Romagna, Veneto tartományok fejlődését jelentették. Itt elsősorban a kis - és középvállalkozások, állami segítség nélküli előrelépése volt jellemző. A klasszikus duális / É-D/ térszerkezetben az északnyugati területek fejlettsége felette állt az északkeleti, középső és a déli vidékeknek. A változás következtében az északkeleti területek lekörözték a nyugati iparvidéket, és a középső vidékek is élénk fejlődésnek indultak.

Az uniós regionális politika beindulása is segített a változásban, ekkor elsődlegesen a déli területek részesültek támogatásban. A különbségek csökkenése a támogatás ellenére sem történt meg, a dinamikus fejlődés elsősorban Veneto, Alto - Adige, Lazio tartományokat érintette. A problémát a déli tartományok népességének kismértékű növekedése is nehezítette.⁴¹

⁴¹ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P., Oxford 1997) p.200-340.

VI. A lassú változások időszaka – Magyarország története vázlatokban 1956 után

Az új politikai vezető, Kádár János Moszkva utasításait követte. A Szovjetunióban ezen idő alatt új militáris program indult, noha az 1960-as évek a viszonylag "lágyabb" világpolitika jeleit mutatták.

Az 1960-as évek elején a magyar gazdaságban a növekedési ráta csökkenő tendenciát mutatott. A legfejlettebb szocialista országok, így Magyarország a legalacsonyabb növekedési rátákat mutatta. A csökkenő növekedési ráták gazdasági reformokat sürgettek Magyarországon. A szocialista blokkban az első reformok Lengyelországban kezdődtek meg. Lengyelországot Magyarország követi 1968-ban, egyedülként életben tartva a folyamatot. A KGST-országok között ez volt a legkomolyabb reform, az úgynevezett "piaci szocializmust" létrehozva. A rendszer kevésbé volt centralizált, a tervmutatók száma csökkent, és az irányítás a minisztériumoktól a vállalati vezetőkre tevődött át. Az új gazdasági mechanizmus noha csökkentette a központi utasítások szerepét, de az árrendszert és a piacot központi irányítás alatt tartotta. A reformok így részleges eredményeket hoztak.⁴²

A külkereskedelmi tevékenységet nehezítette az a tény, hogy a magyar fizetőeszköz passzív volt, elszigetelt fizetőeszközként funkcionált, a magyar piac saját árakkal működött, ami megnehezítette a világpiacra való kilépést. A külkereskedelmet liberalizálták, de nem teljesen. Számos vállalat számára nyílt lehetőség, hogy külkereskedelemmel foglalkozzon, de a valóságban mégis nagyon kevesen rendelkeztek ezzel a kiváltsággal. Az állami külkereskedelmi vállalatok vezetői számos kiváltsággal rendelkeztek, az állam által ellenőrzött alacsony áron tudtak vásárolni és világpiaci áron külföldön értékesíteni. Megjelenik az eseti vállalati külkereskedelmi jogosítvány, illetve az állami külkereskedelmi monopólium egyes vállalatokkal történő megosztása. A kapitalista országokhoz hasonlóan a profit lett a gazdálkodás értékmérője. A reform rendeletek hatással voltak a kereslet és kínálat kiegyensúlyozottabb működésére, így az export - import folyamatok hatékonyabban funkcionáltak és a termelés szerkezete is pozitívan változott.

⁴² Åslund, Anders: Building Capitalism / The Transformation of the Former Soviet Bloc (Cambridge Un. Pr., Cambridge 2002) p.1-32.

Javuló életkörülmények és növekvő hazai termelési kedv jellemezte a hatvanas évek végét. Megtörténik a mezőgazdaság korszerűsítése (baromfi és sertés tenyésztés, gabona és kukorica termesztés), így a világpiaci igényeknek is eleget tudunk tenni. Ez a felívelő periódus a hetvenes évekig tart.

Kedvező volt a hatvanas évek végétől a magyar gazdaság számára a Szovjetunióban végbemenő gyors fejlesztési folyamat, amely a magyar ipar és mezőgazdaság részére kreált újabb megrendeléseket. A magyar gazdaság számára újabb óriási piacok nyíltak, ahol értékesíteni és vásárolni lehetett (fedezve a nyersanyag és energia igényeket), barter ügyletek formájában. Vagyis az agrárszférában és egyéb területeken megvalósuló reformok segítették az elszakadást az eredeti, harmincas években kialakított szovjet modelltől, de távol voltak a klasszikus piacgazdasági struktúrától, hiszen a rendszerben ott maradt az állami szabályozás és a tervezés mechanizmusa. Vagyis a vállalatok nagyobb mozgástérrel rendelkeztek, de a központi szabályozás ugyanúgy jelen volt a rendszerben. A hetvenes évek újabb problémákat jelentettek a magyar gazdaság számára. Az olajválság hatásai a KGST - országokban eltértek a nyugati országokétól, hiszen a keleti blokk energiaforrásait főleg a Szovjetunióból szerezte be, így távol kerültek a nyugati blokkot érintő energiaválságtól. Ám várható volt, hogy az ideiglenes problémákkal küzdő nyugati gazdaság, új struktúrával tökehiányos területeket keres majd a közeljövőben, így belép a klasszikusan tökehiányos keleti blokk országaiba. A szocialista országok számára a tökehiány kielégítése mellett, megjelent a nyugati technikai transzfer behozatalának lehetősége is. Az olajválság által okozott problémák a hetvenes évek második felében magyar gazdaságot is súlyosan érintették. A világgazdaság átstrukturálódása miatt a külföldön történő eladások és beszerzések megnehezültek, hiszen az exporthoz szükséges eszközök drágábbak lettek, az exportárukért kapott ellenértékek pedig csökkentek. 1978 -ban a kereskedelmi mérleg hiánya az évi export 25 százalékára ugrott fel (a hiány főleg konvertibilis devizában keletkezett), amíg ez az arány 1974-ben még csupán 10 százalék volt. Az import árszintje a hetvenes években minden évben jóval erőteljesebben emelkedett, mint az exporté. A cserearányok romlása is nagymértékben hozzájárult az ország eladósodásához.⁴³

⁴³ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk K. 2002) 252-268.p.
KSH adatok

VII. Magyar - olasz kapcsolatok 1956 és 1980 között a politika és gazdaság vonalán

Az 1950 - es években a kétoldalú kapcsolatok igen alacsony színvonalat képviseltek. Az 1960 - as években kezdődik meg egyfajta fellendülés. Az 1956 - os forradalom után az Olasz Kommunista Párt és a Kádár János vezette MSZMP között aktív kapcsolatok jellemzőek.

A kétoldalú kapcsolatok nagykövetségi szintre való emelése 1964. május 4-én történik meg.

Aldo Moro a kereszténydemokrata párt képviselőjében, mint külügyminiszter látogat el Magyarországra két alkalommal, először 1970 - ben, majd 1974 - ben. Ő az első olasz külügyminiszter az első világháború után, aki magyar földre látogatott.

Ebben az időszakban az Olasz Szocialista Párt (PSI) is képviselteti magát Magyarországon, Francesco de Martino személyében, aki a PSI vezetője és a kormány alelnöke.

A magyar látogatások egyik legfontosabb állomása, Tímár Mátyás miniszterelnök - helyettes olaszországi útja 1970 - ben. Az 1970 - es évektől a kétoldalú kapcsolatok fokozatosan egyre szorosabbá válnak. 1975 - ben Lázár György, 1977 - ben pedig Kádár János tesz látogatást Olaszországban.

1959 - től a két ország között kölcsönös jogi segítségnyújtás lesz érvényben büntetőjogi területen. 1965 - ben kétoldalú kulturális megállapodás születik.

1969 - ben a két ország között konzuli egyezmény születik, 1968 - ban pedig közúti személy, áru fuvarozási és kombinált áru fuvarozási egyezményt írnak alá.

1974 - ben születik meg az első együttműködési megállapodás, amely a gazdaság, az ipar és a műszaki fejlesztések területét érintik. Egyezmény születik még a civil légi közlekedési együttműködésre is.

1977 - ben polgári jogsegélyegyezmény illetve kiadatási és bűnügyi jogsegélyegyezmény születik Magyarország és Olaszország között. Szintén ebben az évben egyezmény születik a kettős adóztatás elkerüléséről, majd 1979 - ben egészségügyi egyezményt írnak alá.⁴⁴

⁴⁴ A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar politikai kapcsolatok

Az eltérő katonai és gazdasági rendszerhez való tartozás ellenére az együttműködés kiváló a hetvenes években a két ország között. A hetvenes évek szoros politikai és gazdasági együttműködésében fontos szerepet játszott a két ország kommunista pártjainak megerősödő kapcsolata. Az olasz kommunista párt 1947 óta nem vett részt a kormányzásban, ám 1963-ban az egyre erősödő kommunista szavazatok növekedése a DC bal szárnyát együttműködésre készítette. Noha a hetvenes években nem realizálódik az olasz kormányban való részvétel, de a kommunisták egyre jobban közelítenek az aktuális hatalomhoz. Az olasz kommunisták megbélyegezték Dubcek rendszerének eltiprását, majd elfogadták Olaszország közös piaci tagságát, sőt az ország NATO-tagságát sem ellenezték. 1972-től Enrico Berlinguer lesz a párt vezetője, aki az eurokommunizmus koncepcióját valósítja meg, csatlakozva más nyugat-európai kommunista pártokhoz, elszakadva az SZKP-től. A hetvenes években a PCI komoly támogatója volt az aktuális kormányoknak, így a kétoldalú kapcsolatoknak is még aktívabb résztvevője lett, ami a két ország hivatalos (politikai és gazdasági) együttműködését is nagyban segítette.

A két ország gazdasági kapcsolatrendszerében az 1960 - as években a magyar export megháromszorozódik, a magyar import pedig megkétszereződik. A '70 - es évekig Olaszország, Magyarország 2. legfontosabb külkereskedelmi partnere volt. A '70 - es évek elején Olaszország 2. és 3. külkereskedelmi partner Magyarországnak számára.

1974 - ben az Európai Unió közösségi agrárpolitikája miatt megváltozott a külkereskedelmi kapcsolatok minősége is.

A '70 - es évek második felében az import csökkenő tendenciát mutat, így Olaszország, Ausztria és Németország mögött többnyire a 3. helyet foglalta el a kereskedelmi partnerek között. A magyar exportra ebben az időben a mezőgazdasági termékek és az ipari nyersanyagok kivitele volt a jellemző. Az export túlzottan egysíkú képet mutatott az 1970 -es évek elején. A magyar export közel felét feldolgozásra szánt marhaszállítmányok alkották. Az importra főleg ipari termékek voltak jellemzőek (könnyűipari, vegyi, fém), amely az import több, mint kétharmadát jelentették. Az 1970 -es évek azonban döntő változást hoztak az ipari kapcsolatokban.

Az olasz ipari technológia megjelenik Magyarországon. ⁴⁵

⁴⁵ Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-136.p

Ebben az időszakban Nyergesújfaluban a Viscosa - gyár alkalmazza az újfajta itáliai technológiát, a " vegyi szálak " előállításakor. Emellett számos, az olasz technikát alkalmazó csempegyár is elkezd működését ebben a periódusban Magyarországon.

A kétoldalú pénzügyi kapcsolatokat a hetvenes években a Banca Commerciale Italiana 1977-ben Magyarországon létrehozott joint venture - je jelentette, folytatva a háború után félbeszakadt hagyományokat, hiszen a két világháború között a Banca Italo - Ungherese egyike volt a legjelentősebb pénzintézeteknek. ⁴⁶

⁴⁶ Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-136.p
KSH adatok

VIII. A '80-as évek Olaszországa

Az 1980 - as évek eseményei, a pápa elleni merénylet, majd Leonyid Brezsnyev halála, később pedig Mihail Gorbacsov politikai megjelenése végképp új fejezetet nyitottak a történelemben.

Az 1979 - 1980 - as " visszarendeződés " rövid életű volt. Az európai gazdaságot érintő recesszió az olasz gazdaságon is mély nyomokat hagyott. A recesszió nem volt olyan súlyos, mint 1978 - ban, de bizonytalanságot okozott a választók számára. Az 1980 - as évek hosszan tartó válsága csak 1984 - ben kezdődött.

A II. világháború végétől egészen 1981 - ig mindig kereszténydemokrata miniszterelnöke volt Olaszországnak. 1981 - ben Giovanni Spadolini, a Republikánus Párt vezetője lesz az új kormány irányítója. Spadolini toszkán származású történész volt, akinek 1982 - ig működő kormánya komoly sikert könyvelhetett el, Mazzini eszmei követőjeként. Őt 1982 - ben Fanfani kormánya követte, amely 1983-ig működött. 1983 augusztusában a Szocialista Párt (PSI) vezetője, Bettino Craxi lesz a miniszterelnök. Craxi nagy támogatójának számít Giovanni Agnelli (a Fiat tulajdonosa), aki valamikor a kereszténydemokraták protektoraként tevékenykedett. Craxi viszonylag hosszú politikai periódust tudhatott maga mögött, a sikeres nemzetközi politikai irányításon túl, a regionális politika területén történtek elsődlegesen változások kormányzása alatt. Erre azért volt szükség, mert a gyenge helyi önkormányzatok a hozzá nem értés és inkorrekttség miatt képtelenek voltak hatékonyan funkcionálni. A regionalizmus segítette a szakszervezetek és a vidéki vállalkozások fejlődését, de ugyanakkor a déli régiókban éppen a bűnszövetkezetek működését támogatta (a régió vezetőinek kezébe került a költségvetés nagy részének az irányítása). A Craxi - féle periódus (1983-tól 1986-ig illetve 1986-tól 1987-ig) gazdasági perspektívából nézve teljesen sikeres volt, sikerült leszorítani az olykor 15% - os inflációt, 10,6% - ra. Az export dinamikusán nőtt, a gazdasági növekedés mutatója pedig 2,8%-os volt. A társadalmi problémák közül a legsúlyosabb a nagyarányú munkanélküliség volt, amelynél csak Nagy - Britanniában voltak magasabbak a mutatók.⁴⁷

⁴⁷ Sassoon, Donald: Contemporary Italy, Politics, Economy and Society since 1945. (London, 1986) p.82-83.

Craxi miniszterelnök elődjeihez képest, viszonylag hosszú ideig tevékenykedik kormányfőként, hatalmát pedig megerősítette az Achille Lauro nevű olasz tengerjáró luxushajó eltérítése kapcsán, amikor egy utast meggyilkoltak. Craxi igyekezett elkerülni a konfliktust, és megőrizni az olasz - amerikai barátságot, ellentétben Giulio Andreotti kereszténydemokrata politikussal, aki az arab érdekeket védte. A hetvenes évek két negatív jellemzője, a maffia és a terrorizmus közül az elsőt nem sikerült megszüntetni, amíg a terrorizmus Craxi irányítása alatt alább hagyott. A gazdaság területén fontos volt a bortermelés növekedése és a minőség javulása, az ország a világtermelés mintegy egyötödét adta a nyolcvanas évek első felében.⁴⁸

1985-ben a köztársasági elnöki székben az addig hatalmon lévő Sandro Pertinit a szárd kereszténydemokrata politikus, Francesco Cossiga követte. Az 1983 után hatalmon lévő "Pentapartito" nem volt stabilabb, mint az ezt megelőző kereszténydemokrata - szocialista szövetség. Nem kevesebb mint 5 pártból állt, a liberálisokkal és szocialistákkal együtt.

Az 1980 - as évek második fele sikert hozott a Pentapartito koalíciónak, hiszen a gazdaság jól prosperált. Ám a kereszténydemokrata párt "déliesítése" áthidalhatatlan problémát jelentett a kormányzat és az északi szavazók között. Az is egyértelmű volt, hogy a kormányzó pártok hogyan építenek utat az északi adófizetők pénze és a megbízhatatlan déli régiók között. Az 1980 - as évek közepén helyi és regionális pártok tűntek fel a politikai harctéren.

A Bettino Craxi által megteremtett politikai stabilitás nem jelentette a politika tökéletes stabilitását. A két nagy párt (a kereszténydemokraták és a kommunisták) válsága a hagyományos szakszervezetek gyengülését is jelentette. A Szovjetunió széthullása pedig az olaszországi kommunistákat kellett, hogy változtatásra kényszerítse, elsődlegesen névváltoztatásra.

Ezen időszakban a kereszténydemokraták támogatottsága is csökkent, új politikai színpoltnak pedig a radikálisok bizonyultak, a válás és az abortusz támogatójaként. ⁴⁹

⁴⁸ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P. , Oxford 1997) p.200-340.

⁴⁹ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.140-142.

Haerder, Harry : Olaszország rövid története (Maecenas K. 1992) 218-227.p.

IX. Az 1980 - as évek Magyarországa

Már az 1973-as olajválság jelei is megmutatkoztak Magyarországon, de ezek 1978 - ban a második válsággal még jobban elmélyültek. Célként tűzték ki a pénzügyi egyensúly megteremtését, de erre a nemzetközi körülmények nem biztosítottak lehetőséget. A hetvenes években mintegy 3,5 milliárd dollár áramlott be Magyarországra, majd 1980 -tól megindult az erőforrások kiáramlása az országból.

A nemzetközi gazdasági életben rosszabbodtak a hitelfelvételi lehetőségek, egyre jellemzőbb lett a protekcionizmus, romlottak az értékesítési lehetőségek és csökkentek az exportból származó bevételek. A nemzetközi pénzügyi életben megnőttek a kamatlábak, egyre drágábbak lettek a hitelek. Folyamatosan nőtt az adósságállomány és egyre szigorodtak a kölcsönfelvételek. A hidegháborús helyzet súlyosbodása megnehezítette a nemzetközi pénzügyi folyamatok működését.

Magyarország 1982 - ben tagja lett a Nemzetközi Valutaalapnak (IMF) és belépett a Világbankba. Ezekkel az eseményekkel bekapcsolódott a nemzetközi pénzügyi világ vérkeringésébe. A belépéssel az ország főleg strukturális változásokban és nagyobb tervek megvalósulásában reménykedett, de a tagság és hitelkérelem benyújtása számos kötelezettséggel járt együtt. A két fél közötti kapcsolat klasszikus banki ügyleti (üzleti) jelleget öltött. Az átmeneti struktúra intézményei is megszülettek, még a párt irányítása alatt. Az IMF által diktált feltételeknek megfelelően megtörtént az árak felemelése, illetve a valuta folyamatos leértékelése. Megszületett a kétszintű bankrendszer, feloldották a földtulajdoni korlátozásokat és 1987 - ben megszületett az APEH is. Életbe lépett az általános forgalmi adó és a személyi jövedelemadó. Vagyis az intézményrendszer készen állt a későbbi "rendszerváltásra". Magyarországon a nemzeti jövedelem évi átlagos növekedése 1971 és 1975 között 6,5% volt, 1976 és 1980 között 2,8 %, amíg 1981 és 1985 között 1,3% volt. 1985-ben a termelési növekedés évi üteme -0,3 %, 1986-ban 1,5 %, 1987-ben 3,4% amíg 1988-ban 0,1 % volt.

A többi szocialista országhoz képest a nemzeti jövedelem növekedési ütemének csökkenése drasztikus volt, ennél rosszabb eredményt csak Lengyelország produkált.⁵⁰

⁵⁰ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk 2002) 268-273.p.

X. Az olasz - magyar kapcsolatok alakulása a nyolcvanas években

A két ország közötti kapcsolatok az 1980 - as években teljesen intenzívvé válnak, hiszen Magyarország a "gulyáskommunizmus" éveiben politikai és gazdasági reformok részese lett.

1984 - ben a még hidegháborús periódusban Bettino Craxi a magyar főváros vendége lesz, elsőként a II. világháború óta, miniszterelnöki minőségben. Számára megvalósítandó cél volt a kisebb országokhoz való fokozottabb közeledés, a '80-as évek politikai időszakában. 1988 - ban Giovanni Spadolini, mint az olasz Szenátus elnöke Budapestre látogat. Ebben az időszakban alakulnak meg az első olasz - magyar baráti társaságok (Róma, Milánó, Velence, Bologna, Trento, Lecce, Brescia és Bolzano központtal).

1983 - ban Olaszországban kulturális és gazdasági napokat rendeznek Magyarország bemutatására. Magyarországon, ehhez hasonlóan 1985-ben az olasz kultúrát népszerűsítik kulturális programsorozat keretein belül.

1987 - ben megkezdte működését az Alpok - Adria Közösség, amelynek célja a közép - kelet - európai országok régióinak, politikai, gazdasági és kulturális együttműködéseinek beindítása. A Közösség 5 országot foglalt magában, és a regionalizmus jegyében tevékenykedett. Az Alpok - Adria Közösség közép - európai kezdeményezésre kezdi el működését, a helsinki folyamat megerősítéseként. Létrehozásának célja az európai légkör javítása, a tömbök közötti szembenállás csökkentése, új szellemű kezdeményezések megtétele, az Európát megosztó ideológiai - politikai és gazdasági falak lebontása, valamint a magyar külpolitika aktivitásának és tekintélyének növelése. Feladata volt még Magyarország hagyományos történelmi kapcsolódási pontjainak és európai integrációjának erősítése, illetve a közös területek regionális, gazdasági és kulturális együttműködéseinek megerősítése, évszázados tradíciók nyomán. Keretén belül gazdasági és kulturális szakbizottságok alakultak, közös projektek elkészítésén dolgoztak.⁵¹

51 A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar politikai kapcsolatok

Infrastrukturális fejlesztéseket szorgalmaztak, az útépités, légi - és vasúti összeköttetés és távközlési kapcsolatok területén. A humán és kulturális kapcsolatok erősítésén is dolgoztak, közös tervezetben fogalmazták meg a nemzeti kisebbségek jogait, amit az ENSZ és EBEÉ elé terjesztettek.⁵² Környezetvédelmi projektek is születtek az ökológiai problémák elhárítására. Évenként szerveztek állami és kormányfői tanácskozásokat, az elvégzett munka értékelése és a következő periódus feladatainak meghatározása volt a mindenkor aktuális téma. Az együttműködés a rendszerváltás után még hatékonyabbá vált, az Alpok - Adria - együttműködésből nőtt ki a Közép - Európai Kezdeményezés (KEK), amely elősegítette a magyar - szlovén - olasz együttműködések megvalósulását.⁵³

A politikai és gazdasági kapcsolatokkal együtt megélénkült a turizmus területén is az országok közötti együttműködés a nyolcvanas években. 1987 -ben 157 ezer olasz turista látogat Magyarországra, amíg 74 ezer magyar turista látogatott Olaszországba.

Az 1980 - as évektől az építőipar területén is megkezdődtek a kétoldalú együttműködések. A gépgyártás területén is komoly kapcsolatok születtek. A Fiat - Iveco olasz cég olasz kamionokat szállított Magyarországra, amelyért a magyar partner járműipari részegységekkel fizetett. A világhírű Montedison vállalat magyar együttműködései főleg a sztirol - polisztirol gyártást érintették. A magyar kőolaj - és gázipar, illetve az ENI csoport vállalatai között is közös programok indultak. Ilyen volt például a magyar földgázvagyon kevésbé értékes részének olasz technológiával történő hasznosítása, illetve egy közös magyarországi motelhálózat megszervezése és üzemeltetése.

Megjelent a kétoldalú együttműködés a kis - és középvállalkozások szintjén is, vegyes tulajdonú vállalkozás alakult Pécsen a nyolcvanas években, ahol az élelmiszeripar számára gyártottak csomagológép sorokat. A nyolcvanas évek második felében a kétoldalú pénzügyi kapcsolatok még jobban felélénkülnek, a San Paolo di Torino az Inter - Európa Bank részvényese lesz, a Cariplo pedig az Európai Kereskedelmi Bank 50 % - os részvénytulajdonosa.

⁵² Réti György: Italia e Ungheria (Palombi, Róma 2002) 10-136.p

⁵³ Majoros Pál: Magyarország a világkereskedelemben (Nemzeti Tk. 1999) 85.p.

A Monte dei Paschi di Siena és a Credito Italiano képviseleti irodát működtet Budapesten. A Magyar Kereskedelmi Bank pedig Milánóban tart fenn képviseletet. 1987-ben a két ország között beruházásvédelmi megállapodások születnek.⁵⁴

54 Réti György: Italia e Ungheria (Palombi, Róma 2002) 10-136.p
KSH adatok

A VÁLTOZÁSOK KORA

Kapcsolataink a vasfüggöny lehullása után

I. Olaszország a demokratikus európai változások időszakában

A Hidegháború vége a kommunizmus bukását is jelentette egyben. Ez Olaszországban elvetette annak a lehetőségét, hogy a kommunisták vagy társaik bármilyen támadást intézzenek az olasz szabadpiaci rendszer és az olasz demokratikus intézmények ellen. Az 1990-es évek korai szakaszának politikai kollapszise tragédia, de ugyanakkor győzelem is volt. A szabad demokrácia túlélte mindent, szemben a hidegháborús fenyegetettséggel és a déli területek fejletlenségével. A jugoszláviai háború új helyzetet teremtett az olasz külpolitika számára, főleg Szlovénia és Horvátország kiválása, amely az isztriai olasz nemzetiségűek sorsát is érintette.

Az 1992-es általános választások az Umberto Bossi által vezetett Északi Liga (Lega Lombarda) komoly megerősödését jelentették, amely jelszavául tűzte ki a független Padánia megteremtését, és amely politikai egység 1994-ben már bekerült Berlusconi első kormányába. Az elégedetlen északiak problémájának az is oka volt, hogy kis- és középvállalkozóik nagy része felkészületlen volt a keleti piacok megnyitása után, így igen hamar hátrányba kerültek az északi zónák nagyobb vállalataival, amelyek gazdasági és politikai kapcsolataiknak köszönhetően könnyebben túléltek a nehézségeket. De előnyösebb helyzetben voltak az adriai közép- és déli régiók kis- és középvállalkozásai is, Milánó és környéki társaiknál.

1992-ben tör ki Milánóban a pénzügyi, vesztegetési botrány, amely számos politikai és közfunkcióban lévő embert is érint, és amely egyre súlyosbodik. Ezt nehezíti még, hogy a maffia Palermóban két fontos funkcióban lévő embert (Giovanni Falcone és Paolo Borsellino) meggyilkol szintén ebben az esztendőben. A hagyományos pártok válsága egyre mélyül, amíg új egységek készülnek a politika színpadára lépni.

Francesco Cossiga köztársasági elnököt, Oscar Luigi Scalfaro váltja majd az elnöki poszton 1992-ben. Giulio Andreotti kereszténydemokrata politikus kormánya 1989 és 1992 között funkcionál, amit a szocialista Giuliano Amato kormánya követ majd. 1993-ban Carlo Azeglio Ciampi lesz az, aki átmeneti kormányával lehetőséget ad az új választási rendszer kipróbálására. Eközben újabb pénzügyi visszaélésekről derülnek ki információk, mialatt több itáliai nagyvárosban bomba robban. 55

⁵⁵ Réti György: Italia e Ungheria (Palombi, Róma 2002) 10-136.p

A helyhatósági választások a tradicionális pártok vereségét jelentik, ez különösen a kereszténydemokratákat érinti. Az 1994 -es választásokon egy közép-jobb koalíció kerül hatalomra, amelyet a Lega Nord, az Alleanza Nazionale és a Forza Italia alkot, amely egy lombardiai vállalkozó Silvio Berlusconi pártja.

A koalíció kormányprogramja döntően az olasz vállalkozói réteget érintette, főleg a kisvállalkozókat. A kormány rövid időn belüli bukását a baloldali ellenzék és maga a Lega Lombarda okozza, érintve Berlusconi számos magán érdekelttségét, amely polémiát jelent a miniszterelnök esetében. Berlusconit a firenzei közgazdász Lamberto Dini követi, aki szakértő kormányt állít fel, amely 1996-ig funkcionál. ⁵⁶

A problémák 1995-ben sem múlnak. Scalfaro felméri a helyzet súlyosságát, hiszen Olaszország soros elnöksége következik az EU-n belül illetve a Maastrichti Szerződés felülbírálása, amely döntő fontosságú a keleti országok szempontjából. Az olasz gazdaság fejlődése kétsebességgé vált, mivel a keleti tartományok jóval erőteljesebb fejlődést mutattak, mint a nyugati területek.

A kilencvenes években a gyors gazdasági növekedés ellenére, a közfinanszírozást súlyos teher nyomta. Néhány évig a politikusok megoldották, hogy alacsonyan tartották az adókat, azért, hogy kielégítsék az északi adófizetők igényeit, ugyanakkor magasan tartották a kiadásokat, azért, hogy az államtól függő lobbikat megerősítsék.

A költségvetés deficitjének mérete és a közadósság megnövekedett szintje riadóztatta a kormányzat hitelezőit Itáliában és külföldön. A kölcsönszolgáltatás ára emelkedett, hiszen a hitelezők is emelték a kamatrátát prémiumot az európai pénzügyi világban. A Maastrichti Szerződés előtt már bizonyossá vált, hogy az egységes pénzügyi rendszerben való részvétel komoly költségvetési szabályokat kényszeríthet ki az olasz kormányból.

Nehéz döntéseket kellett meghozni, de ezek a döntések képessé tették az olasz gazdaságot arra, hogy az EU gazdasági vérkeringésébe visszavezessék, elősegítve az olasz társadalom fejlődését. ⁵⁷

⁵⁶ Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy (Oxford U. P. , Oxford 1997)p.200-340.

⁵⁷ Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia (Guerra Edizioni, Perugia 1996) p.142-147.

1996 és 2001 között szocialista kormányok kerülnek hatalomra, először Romano Prodi, majd Massimo D'Alema kétszer, végül Giuliano Amato kormánya. 2001. június 11-től 2005. április 23 -ig Silvio Berlusconi a Forza Italia vezetőjeként, egy jobboldali koalíció élén irányítja az országot. A 2005. április 23 -i kormányválságot követően, ismét Berlusconi kapott bizalmat, ám a 2006-os választások a baloldal győzelmét, és Romano Prodi miniszterelnökségét jelentik.⁵⁸

⁵⁸ Az olasz kormány (Governo) adatai

II. Magyarország politikai és gazdasági helyzete, külgazdasági irányvonala a rendszerváltás után

A '80 - as évek végén a hatalmon lévő szocialista MSZMP - n belül kialakul egy reformmozgalom. A párton belüli reformerek mellett az ellenzék csoportjai is aktivizálták tevékenységüket. A klasszikus pártok (kisgazdák, kereszténydemokraták) újjáalakulnak, a régiek mellett pedig megjelennek az új szerveződésűek pl. SZDSZ, Fidesz. 1989 - ben megszűnik a pártállam, elkezdődnek az Ellenzéki Tárgyalások, majd 1990-ben szabad választásokat rendeznek. A rendszerváltás utáni első szabad választások győztese a Magyar Demokrata Fórum lett. 1994 és 1998 között a Magyar Szocialista Párt Horn Gyula miniszterelnökségével funkcionál a magyar politikai életben, majd 1998 - ban a Fiatal Demokraták Szövetsége Orbán Viktor irányításával megnyeri a választásokat a jobboldal számára. 2002 újból a baloldal győzelmét hozza. 1991 - től a magyar külkereskedelem a világpiaci mozgásoknak igyekszik megfelelni.

Az árak világpiaciak és az ügyletek devizában bonyolódnak. Az 1990 - es évek elején a nyugat - európai országok recesszióval küzdöttek, ez hatékonyan érintette a magyar gazdaságot, súlyosbítva azt a tényt, hogy a belső kereslet is erőteljesen csökkent. Tőkés befektetések már 1972 - től léteztek hazánkban, legális keretek között. Az 1988 - ig befektetett érték 280 milliárd forint volt, 166 hivatalosan is bejegyzett vállalat eredményeként. 1988-tól liberalizálták a külföldi befektetéseket és biztosították a profit szabad kivitelét. Biztosították a 100% - os külföldi tulajdon újbóli létrejöttét is, és különböző kedvezményeket adtak a külföldi vállalatoknak. A külföldi cégeket a sokféle kedvezmény mellett az új piac szerzése, az alacsony termelési költségek, a magasan kvalifikált és alacsony órabérért dolgozó munkaerő, a profit nagysága és az együttműködő kormányzat motiválta.

A külföldi beruházások elsősorban a pénzügyi szektorban, a járműiparban, a csomagolóanyag - gyártásban, a híradástechnikában és az irodaház építkezésekben realizálódtak.

Az 1990 - es évek második felében az elektronika - és számítástechnikai alkatrész előállításban és a kereskedelem területén is egyre több külföldi beruházó jelent meg. ⁵⁹

⁵⁹ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk 2002,Budapest) 264-289.p.

A külföldi tőkebefektetések közel harmada "zöldmezős" vagyis teljesen új befektetés volt, közel 3 milliárd dollár értékben. A beruházások közel 70% - a az Észak - Dunántúl régiójára összpontosult. A kereskedelmi szektor beruházásai (bevásárlóközpontok, hipermarketek) főleg a kilencvenes években realizálódtak.1988-tól a vállalati tanácsok már önállósulni kezdtek. A vállalatok szinte önállóan alakultak át, gyakorlatilag tulajdonosi kontroll nélkül, spontán privatizációs formában. A vállalati privatizációk során számos korábban jól prosperáló, nemcsak hazai, hanem világpiacon is jól funkcionáló vállalat került értékesítésre. A privatizáció elsődlegesen érintette a kereskedelmi, a szolgáltató, az építőipari és a gépipari szféra magánosítását. Elkerülte ugyanakkor a kezdeti időkben a stratégiai ágazatok privatizációját (alapanyagipar, bank, közszolgáltatói, energia).

A privatizációs folyamatban erőteljes változások történtek 1995 után, amikor a hazai kulcsfontosságú szektorok jutottak külföldi kézre, így a magyar gázszolgáltató szféra, az energiatermelés, a villamos energia - szolgáltatás és a banki szféra. Ebben az időszakban domináns volt a készpénzben történő fizetés, amely főleg a külföldi инвестálóknak kedvezett, illetve egyes hazai pénzügyi csoportoknak. A tulajdoni szervezetben is megtörténtek az átalakulások. 1997 -ben a GDP 70-75%-át már a magánszféra állította elő. A tulajdonosi szerkezetben már erőteljesen domináns a külföldi tulajdon. A tulajdonosok főleg multinacionális társaságok, állami tulajdonú külföldi vállalatok, külföldi intézményi befektetők voltak. A kilencvenes évek második felében az ipar közel kétharmada, a távközlési szektor több mint 90%-a, az energiaszektor közel 60%-a, a pénzügyi szektor mintegy 70 %-a, a kereskedelemnek pedig a fele került idegen kézbe. Egyedül a magyar mezőgazdaság maradt hazai tulajdonban.1995 -ben mintegy 12 %-kal csökkentették a reálbéreket, 1996-ra a lakosság életszínvonala közel negyedével csökkent. 1996-ra mintegy kétmillióval csökkent a foglalkoztatás. 1995 - re az eredetileg becsült állami vagyon érték közel 70 %-a elveszett. ⁶⁰

⁶⁰ Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Számalk K., Budapest 2002) 264-289.p.

III. Magyar - olasz politikai kapcsolatok a rendszerváltás után

A rendszerváltás utáni állami szintű kapcsolatfelvételek, események

A II. világháború után 1946 - ban történik meg a diplomáciai kapcsolatok újrafelvétele, ami nagyköveti szinten 1964. május 4 - én realizálódik. A magyar nagykövetség Rómában székel, az 1992 óta funkcionáló főkonzulátus pedig Milánóban. Három tiszteletbeli főkonzulátus működik Olaszországban: Perugiában, Velencében és Veronában. A tiszteletbeli konzulátusok az ország különböző pontjain, Bariban, Bolognában, Firenzében, Genovában, Nápolyban, Palermóban, Torinóban és Triesztben találhatóak. Olaszország magyarországi nagykövetsége és konzulátusa Budapesten működik, tiszteletbeli konzulátus Szegeden és Pécsen funkcionál.

A kilencvenes években több fontos kétoldalú megegyezés születik meg. 1990 - ben vízummentességi megállapodást (ezt többször módosítják, 1991 - ben, 1993 - ban, 1995 - ben és 1999 - ben), majd 1991 - ben Barátsági és Együttműködési Szerződést írnak alá a két ország képviselői. 1996-ban megtörténik a vezetői engedélyek kölcsönös elismerése, illetve ugyanezen évben áfa visszatérítési viszonyossági megállapodás születik a két ország között. 1994-ben Katonai Együttműködési Egyezményt kötnek, amíg 1999 - ben toloncegyezményt írnak alá.

Már a rendszerváltás első éveiben egyre erősödnek diplomáciai kapcsolataink: 1990 - ben Virgilio Rognani honvédelmi miniszter Budapestre látogat, a kétoldalú katonai kapcsolatok fejlesztése céljából. Vincenzo Scotti belügyminiszter 1991-ben a szervezett bűnözés elleni harcról állapodik meg magyar munkatársaival,amíg Rómába látogat több alkalommal is Jeszenszky Géza külügyminiszter és Für Lajos honvédelmi miniszter. Nemcsak a szakminisztériumok kapcsolatai erősödnek,hanem a köztársasági elnöki és miniszterelnöki találkozók is egyre gyakoribbak lesznek, ezzel elősegítve a kétoldalú gazdasági kapcsolatok fejlődését. Így 1991-ben Francesco Cossiga köztársasági elnök Magyarország vendége, amíg 1990 és 1991 - ben Antall József miniszterelnök Itáliába látogat. 1993 -ban Carlo Azeglio Ciampi volt Budapest vendége. ⁶¹

61 Réti György: Italia e Ungheria (Palombi, Róma 2002) 10-136.p

A Magyar Külügyminisztérium adatai/ Olasz-magyar politikai kapcsolatok

1995 februárjában Göncz Árpád köztársasági elnök Rómába érkezett, amíg 1995 december 11 - 12 - én Oscar Luigi Scalfaro, olasz köztársasági elnök Magyarországra látogatott. 1996 februárjában Horn Gyula hivatalos látogatást tett Olaszországban, amelyet Romano Prodi viszonzott 1997 májusában. 1999. március 11-én Massimo D'Alema olasz miniszterelnök Magyarországra látogat Orbán Viktor miniszterelnök vendégeként. 2000.szeptember 22 - én Mádl Ferenc volt köztársasági elnök bemutatkozó látogatást tett Carlo Azeglio Ciampi államfőnél. 2002. június 18 - 21. között Mádl Ferenc volt köztársasági elnök Olaszországban tett látogatást, a magyar kulturális évad megnyitása alkalmából. Tárgyalást folytatott Carlo Azeglio Ciampi államelnökkel és Silvio Berlusconi miniszterelnökkel. Meglátogatta az Olasz Szenátus és Képviselőház elnökeit, találkozott Róma város főpolgármesterével és ellátogatott a NATO Déli Főparancsnokságához, Nápolyba. Carlo Azeglio Ciampi államelnök 2004 márciusában viszonzta a látogatást Budapesten. A miniszterelnökök közül Orbán Viktor volt kormányfő 2000 decemberében tett hivatalos látogatást Rómában, amíg az olasz kormányfő Silvio Berlusconi 2002.február 28 - án látogatott Budapestre. 2002.május 28 - án, Rómában a NATO - orosz csúcstalálkozón, Medgyessy Péter találkozik Silvio Berlusconi miniszterelnökkel, amit hivatalos, miniszterelnöki látogatása követ 2002. július 4 - én Rómában. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Medgyessy Péter és Kovács László külügyminiszter 2004. október 29-én részt vettek az Európai Alkotmányos Szerződés aláírásán Rómában. 2005. október 13-15. között zajlott Zágrábban a közép-európai államfők találkozója, ahol Sólyom László folytatott bilaterális megbeszélést Ciampi olasz köztársasági elnökkel - a két államelnök ez alkalommal találkozott először személyesen.

Kiemelkedőek voltak külügyi együttműködéseink: így Lamberto Dini budapesti látogatása 1997 - ben, amit Martonyi János látogatása követett 1999 júliusában. 2000 júliusában Lamberto Dini ismét Budapest vendége volt, amíg Martonyi János ez év novemberében Rómába látogatott. 2001. március 14 - 16. között Martonyi János külügyminiszter ismét látogatást tett Olaszországban. Kovács László külügyminiszter 2002 - ben a prágai NATO - csúcson megbeszélést folytatott Franco Frattini olasz külügyminiszterrel. 2003. április 8 - án az olasz külügyminiszter Budapestre látogatott, ahol találkozott Kovács Lászlóval, Mádl Ferencel és Medgyessy Péterrel. 62

62 Réti György: Italia e Ungheria (Palombi, Róma 2002) 10-136.p
A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar politikai kapcsolatok

2004. február 19 - én Frattini ismét Budapest vendége volt. 2005. szeptember 13-án Somogyi Ferenc külügyminiszter járt Rómában, ahol munkamegbeszélést folytatott olasz partnerével, Gianfranco Fini külügyminiszter, miniszterelnök-helyettessel.

Fontos szerepe volt Magyarország és az EU kapcsolatainak fejlődésében, hogy 2001. április 6 - án, Romano Prodi az Európai Bizottság elnöke látogatást tett hazánkban. 2003. szeptember 23 - án, Rocco Buttiglione, a közösségi politikákért felelős olasz miniszter pedig Budapesten tanácskozott a magyar kormány képviselőivel.

Kétoldalú parlamenti kapcsolataink mind politikai mind gazdasági együttműködéseinket segítették. Ez Luciano Violante, Szenátus elnök magyarországi látogatásával kezdődött, amit Gál Zoltán 1998 - as látogatása követett. Majd ez Áder János házelnök 2001 októberében Rómában tett látogatásával erősödik, ahol Pier Ferdinando Casini olasz parlamenti elnök vendége volt. Casini 2003 áprilisában látogatott Budapestre, ahol Szili Katalin házelnök volt a vendéglátója. Szili Katalin 2003 novemberében látogatott Rómába. 2004. március 17-21. között egy parlamenti delegáció Róma vendége, Deutsch Tamás vezetésével. A parlamenti kapcsolattartás regionális szinten is működött, a KEK parlamenti elnökeinek találkozájával, illetve ezek közgyűlésének keretein belül. A "Quadrilaterale" 2004 januári, miniszterelnöki találkozásán Ljubljánában megerősítették az EU - n belüli további együttműködést. 2004 - ben Magyarország volt a soros elnök, amely a közös célok megerősítésén dolgozott.

A két ország közötti katonai együttműködés a NATO tagság keretein belül erősödött meg, mivel Magyarország a Déli Főparancsnoksághoz tartozik, amelynek Nápoly a központja. 2001 novemberében Udinében magyar - olasz - szlovén háromoldalú hadgyakorlatot folytattak, rendszeresek voltak a magyar - olasz közös hadgyakorlatok és a közös parancsnokság alatti együttműködés a Balkánon. Iváncsik Imre, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára 2005. október 5-6-án Rómában tárgyalt Filippo Berselli olasz védelmi államtitkárral, ahol átbeszélték kétoldalú katonai kapcsolatainkat, különös tekintettel a balkáni régió biztonságpolitikai helyzetéből adódó feladatokra, a térség stabilitását szolgáló együttműködésre. ⁶³

⁶³ A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar politikai kapcsolatok
Magyarország római nagykövetségének adatai / I. rapporti bilaterali / Eventi /

A tartományi együttműködést a régiók közötti megállapodások erősítették, így Lombardia tartomány és a Közép - Magyarországi Régió, valamint Veneto tartomány és a Közép - Dunántúli Régió regionális megállapodásai.

A kétoldalú kapcsolatok a kulturális és oktatási területet is érintették, kormányközi kulturális és oktatási program született, illetve kormányközi egyeztetés az érettségik és egyetemi diplomák kölcsönös elismeréséről. 2003 májusában, Rómában kétoldalú keret megállapodás született a tudományos kutatás és technológiai fejlesztés témakörében. 2000-ben milleneumi megemlékezés -sorozat volt Olaszországban, 2002. június 19. és 2003. január 13. között pedig magyar kulturális évadot rendeztek "Magyarország előtérben" címmel. ⁶⁴

A közigazgatás területén megállapodás született a magyar köztisztviselők európai uniós képzéséről a 2000. július 21-én aláírt közigazgatási együttműködési egyezmény alapján. Bassanini közigazgatási miniszter és Stumpf István kancellária miniszter között megegyezés született a két ország közötti közigazgatási együttműködés javításának megvalósításáról. Az együttműködés konferenciák megrendezését, szemináriumok megvalósítását, illetve magyar diplomaták az Olasz Külügyminisztérium Diplomáciai Intézetében történő továbbképzését jelentette. 2003.április 8 - án Budapesten Frattini olasz külügyminiszter és Kovács László magyar külügyminiszter megerősítette és kiegészítette a Bassanini - Stumpf megállapodást.

Gazdaságdiplomáciai kapcsolataink főleg a kétoldalú árucere forgalom erősítését és a befektetések számának növelését segítették. 2001.október 31 - én Adolfo Urso külkereskedelemért felelős miniszterhelyettes látogatást tett Budapesten, ahol találkozott Martonyi Jánossal, Matolcsy Györggyel, Balás Péterrel és Cséfalvay Zoltánnal. A találkozás a kétoldalú gazdasági kapcsolatok fejlesztését irányozta elő, az árucere-forgalom megerősítésével. Még szorosabb együttműködést irányzott elő a gépipar, az elektronikai szektor, a turizmus és a környezetvédelem (itt az olasz jelenlét különösen mérsékelt volt) területén.2000. december 6 - án Firenze városa volt a helyszíne annak a gazdasági konferenciának, amely a magyarországi befektetési lehetőségeket mutatta be az olasz vállalkozók számára,ezt 2001 februárjában a Széchenyi Terv milánói prezentációja követte. ⁶⁵

⁶⁴ A Magyar Külügyminisztérium adatai/ Olasz-magyar politikai kapcsolatok
Magyarország római nagykövetségének adatai / I rapporti bilaterali / Eventi /

⁶⁵ A magyarországi Olasz Nagykövetség adatai / I rapporti bilaterali

A kétoldalú gazdasági kapcsolatok alakulásáról, a harmadik országokban történő közös fellépés lehetőségeiről folytatott megbeszélést 2005. január 21-én Szanyi Tibor GKM államtitkár Adolfo Urso külkereskedelemért felelős olasz miniszterhelyettessel. 2005. július 4-én Budapesten folytatott tárgyalásokat Kóka János gazdasági miniszter olasz partnerével, Claudio Scaiolával gazdasági kapcsolataink élénkítésének lehetőségeiről. A 2005. augusztus 27 - szeptember 4. között Budapesten zajló OMÉK mezőgazdasági kiállításra hazánkba érkezett Giovanni Alemanno olasz agrárminiszter, aki előadója volt a Fenntarthatóság és vidékfejlesztés című konferenciának, továbbá megbeszélést folytatott partnerével, Gráf Józseffel.⁶⁶

Gazdasági kapcsolataink alakulását erőteljesen befolyásolták a rendszerváltás után különösen élénk diplomáciai kapcsolatok, ahogyan ezt a különböző területeken megvalósuló látogatások, szakmai konzultációk és megegyezések bizonyították. Az EU-országok közül Olaszország a harmadik legfontosabb partnerünk volt a rendszerváltás után, és ebben nagyon komoly szerepe volt az aktív diplomáciai és politikai kapcsolatoknak, amelyek egyre inkább mélyültek, és így erősítették az egymás között kialakult bizalmat. A bizalom pedig újabb és újabb komolyabb befektetőket jelentett Magyarországra számára a gazdasági szférában.

⁶⁶ A Magyar Külügyminisztérium adatai/ Olasz-magyar politikai kapcsolatok

IV. Az olasz gazdasági szféra megjelenése Magyarországon a rendszerváltás után

a) A keleti piacok felfedezése avagy az olasz állam befektetési politikája a vasfüggöny lehullása után

Az olasz befektetők számára a közép - kelet európai országok nehéz, de alapvetően védett piacot jelentettek. A rendszerváltás után a befektetők ezekben az országokban megbízható állami gazdasági szervezetekkel találták magukat szemben. A nehézséget főleg a limitált pénzügyi források és a lassú bürokrácia jelentette. Ezen országokban, ahol a párt az állammal volt egyenértékű, állami irányítás alá tartozott a vállalkozói kapcsolatfelvétel és a külkereskedelem. A külföldi vállalkozó így gyakorlatilag az állammal kötött szerződést, vagyis a kockázat gyakorlatilag nulla volt. A nagy vállalatok, melyek külföldi cégekkel léptek kapcsolatba, valódi és egyedi szektorális külkereskedelmi vállalatok voltak. Az irányítói rendszer bürokratizált volt, a középvezetői réteg minden autonómiát nélkülözött.

A külkapcsolatok alakításában különösen komoly problémát okozott, hogy a tolmácsok számára a legtöbb gazdasági, pénzügyi kifejezés, amelyet Itáliában használtak ismeretlen volt, ehhez hozzájött még a nemzetközi kereskedelmi normák nehéz gyakorlatiassága, illetve a jogi nyelv különbözőségei.

A rendszerváltás utáni befektetések megvalósításában fontos szerepe volt a SIMEST-nek. A SIMEST társadalmi tőkéje 298 milliárd olasz líra volt. A SIMEST létrehozása az olasz kis - és középvállalkozások számára egy eszköz volt az állam részéről. Fontos volt a normatívák ismerete, a gazdasági és pénzügyi tanácsadás, illetve a találkozási pontok biztosítása az olaszok és külföldiek között. A SIMEST részvételi kvótáját a törvény a vegyes vállalat tőkéjének 15% - ban maximálta. Az 1991 végétől működő SIMEST az olasz vállalkozásokat főleg a kialakuló fázisban vagy a tőkeemelés fázisában segítette.

Működését 8 évre tervezték, és fontos szerepe volt az olasz vállalkozások nemzetközivé válásában szolgáltatás nyújtások segítségével. Ezek a szolgáltatások két csoportra oszthatók, a szolgáltatások egy része a kezdeti partnerkereső periódusban segít, a másik a megvalósulás, a joint venture (vegyes vállalat) létrehozásának szakaszában. ⁶⁷

⁶⁷ Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni (Edizioni Associate Roma 1992) p.49-70.

A SIMEST segítségével lehetőség nyílt a lehetséges külföldi partner vizsgáztatására, amelyben segítségére voltak a külföldi és hazai intézményekkel való kapcsolatai, illetve az olasz Külkereskedelmi Minisztérium, mint háttér. Fontosnak bizonyult az ország külföldön működő külkereskedelmi intézeteivel a kapcsolat, és az olasz diplomáciai testületekkel való együttműködés. A SIMEST - nek fontos szerepe volt abban is, hogy a külföldi intézmények megfelelő olasz partnert találjanak országuk vállalkozásainak, üzemeknek. A kapcsolatépítés fontos volt a különböző hazai és külföldi hivatalok között. A cél mindig az információcsere volt. A szolgáltatás sokféle területet érintett, tanácsadás, jogi szerződések elkészítése, piackutatás, külföldi tanácsadói szolgálat létrehozása.

A SIMEST együttműködött a Világbankkal, a Phare program projektjeivel, és az Európai Fejlesztési Bankkal. A SIMEST által segített beruházások elsősorban a közép - kelet - európai régióban Magyarországon valósultak meg. (1992 - ben 8 komolyabb együttműködés jön létre a magyar és az olasz fél között). Európán kívül is bonyolítanak sikeres projekteket (India, Szaúd - Arábia, Kína).A támogatott szektorok főleg a textilgyártás és ruházat, a fémfeldolgozás és a vegyipar voltak.

Az olasz befektetéseknek sokféle célja volt, így a térség politikai - szociális stabilitásának megteremtése, az általános gazdasági növekedés segítése és kormányzati segítség biztosítása. Nemzeti, regionális és közösségi szinten pénzügyi segítségnyújtás a joint venture (vegyes vállalat) létrehozásához illetve nagy infrastruktúrák megvalósításához.

Fontos volt szolgáltatások létrehozása, amelyekkel csökkenthetők a kockázati és költségtenyezők, illetve egyértelmű volt az exporttevékenységek megerősítésének célja. A kétoldalú kapcsolatok kiépítésében fontos szerepe volt a Közép - Kelet - Európához közel eső olasz tartományoknak. 1991 - ben Friuli - Venezia Giulia tartomány kezdi a kapcsolatok kiszélesítését régióink felé, amelyet törvényes keretek közé is foglalnak.

Vegyes vállalatokat hoznak létre, kereskedelmi és ipari együttműködések születnek, megvalósul az információátadás és tanácsadói szolgáltatás kiépítése. Fontos szerepe lesz a "Pentagonale" kezdeményezés létrehozásának. ⁶⁸

⁶⁸ Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni (Edizioni Associate Roma 1992) p.49-70.

Az érintett területek a következők voltak: Friuli - Venezia Giulia tartomány, Veneto (Belluno), Venezia és Treviso, illetve a Piave folyó vidéke. Vagyis a két legaktívabb közreműködő Friuli -Venezia Giulia és Veneto tartomány volt.

A részvétel és a finanszírozás nem haladhatta meg a vállalkozás tőkéjének 25% - át, amíg a működési idő maximum 6 év volt. A közép - kelet - európai piac meghódításában fontos szerepe volt az off - shore centrumok létrehozásának. Ezek pénzügyi, biztosítási és kereskedelmi szolgáltatásokat nyújtottak (a Dunamenti országokat, a Balkánt és az orosz területeket érintve) a nemzetközi kereskedelemben. Hitelleveleket bocsátottak ki, és kereskedelmi illetve értéktőzsdeként funkcionáltak. A keleti országokban lehetséges károk ellen biztosítási lehetőségeket nyújtottak. Trieszt és Velence értéktőzsdéin az osztrák schilling és a keleti országok valutái értékelve lettek. A felügyeletet egy 12 tagú bizottság végezte: szakminisztériumok (külügy, ipari, pénzügy, külkereskedelem), a Banca d'Italia, Friuli - Venezia Giulia tartomány, a Trieszti Kereskedelmi Kamara, a Trieszti Kikötő illetve az olasz kereskedelmi kamarák uniója.

A beruházások stratégiája több szintre volt osztható. Az első cél közösségi, nemzeti és regionális szinten a megvalósítandó joint venture-k és nagy beruházások pénzügyi eszközeinek megteremtéséhez való segítségnyújtás volt. A második legfontosabb cél a befektetők költségeinek és kockázatának csökkentésének biztosítása, szolgáltatás formájában. A harmadik cél pedig segíteni a keleti országok felé irányuló exportot (a joint venture vállalkozások termékeit), amelyek így előnyt élveznek, sőt határozottan versenyképesek (csökkenthetőek a költségek), azontúl, hogy különleges intellektuális munkaerő produktumaiként léteznek.

Az elsődleges cél a nagy, közép - és kisvállalkozások középtávú működésének támogatásának megerősítése volt. A területek, amelyeken a vállalkozások működtek elsődlegesen a közlekedés, telekommunikáció és az energiaszektor volt. Célként szerepelt még a nem stratégiai, nagyméretű kelet - európai konglomerátumok szolgáltatásainak és munkafolyamatainak átalakítása. Fontos volt a kereskedelmi disztribúciós hálózatok és szolgáltatások működésének megerősítése. ⁶⁹

⁶⁹ Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni (Edizioni Associate Roma 1992) p.49-70.

Külön szerepet kapott egy új vállalkozói réteg kiépítése, amelyet a technikai kapacitás és a már létező kutatási folyamatok segítettek. Fontos volt még a katonai kapacitások és technológiák civil életben történő hasznosítása. A folyamatok megvalósításához hozzátartozott a piaci perspektívák megfelelő értékelése, a tagok jó kiválasztása, a vállalkozás rizikójának csökkentése, a beruházás általános kiadásainak csökkentése, ezek operációs idejének meggyorsítása és a profit maximalizálása.

A folyamatok megvalósításában komoly szerepet kapott az állami finanszírozású SIMEST, a trieszti off - shore centrum, a Pentagonale Szövetség és Pordenone tartomány. Trieszt város üzleti innovációs centruma elsősorban logisztikai szolgáltatásokat nyújtott, pénzügyi garanciát, adminisztrációs és könyvelési támogatást, vállalkozói tanácsadást (marketing, beszerzések, direkt stratégiák) a vállalkozás igényeitől függően. A vállalkozások megvalósításában fontos szerepe volt a Phare programnak.

Döntő szerepe volt még a "Seed"-nek (Services for eastern economic development), vagyis a keleti gazdaságokat fejlesztő szolgáltatásoknak. Ennek létrehozója a SPI S.p.A. (az IRI csoport tagja) volt, illetve Friuli - Venezia Giulia tartomány. Az alapítók célja a kis - és középvállalkozások segítése volt, úgy, hogy újabbak megszületését is támogatták, de a már létrehozottak újjáalakítását is segítették. Az intervenciók infrastrukturális létesítményeket, vállalkozási szolgáltatásokat, promóciót és a beruházások finanszírozását jelentették. Erre példa a Pécs környéki ipari zóna kiépítése volt, ahol az operatív eszközt a BIC (Olasz Kereskedelmi Bank) jelentette, és a Seed szerepe inkább egy motoréhoz hasonlított.

A SIMEST az ezredforduló után is folytatja működését, különösen támogatja azokat az olasz vállalkozásokat, amelyek a kedvező tradicionális, kulturális és etnikai gyökerű környezetben tevékenykednek. Fontos számukra még az " olasz szisztéma " nemzetközivé tétele, geopolitikai elveket követve.

Az 1990 - ben alapított és 1991 - től működő részvénytársaságot az olasz állam kontrollálja, amely 76 % - os részvénycsomagot tulajdonol, a többi bankok, vállalkozások, vállalkozói csoportok tulajdonát jelenti. 70

⁷⁰ Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni (Edizioni Associate Roma 1992) p.49-70.

A segítség a külföldön megvalósuló olasz befektetéseket és a kereskedelmi cseréket segítette elő, asszisztencia és tanácsadói szolgálattal. A SIMEST tagja az INTERACT - EDFI európai pénzügyi - fejlesztési szervezetnek, és kész kapcsolatok és információk hálóját Olaszországban, a világban és a nemzetközi intézményekben kiépíteni, hogy az olasz vállalkozások (különösen az európai uniós) széles aktivitását segítse. Főleg exporttámogatás - hitel, nemzetközi tendereken való részvétel formájában.⁷¹

⁷¹ Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni (Edizioni Associate Roma 1992) p.49-70.

**b) A SIMEST aktivitása Magyarországon
a rendszerváltástól 2004. január 31 - ig**

<i>Cím</i>	<i>Év</i>	<i>Szektor</i>	<i>A műveletek száma</i>	<i>Érték (Euró /000)</i>
1. Exporthitel- támogatás	1999	Ipari gép- gyártás	1	65528
		Ipari gépek és felszerelések	2	32486
		Ipari gépek és felszerelések	2	128661
	2001	Fémtermékek	1	46750
		Teljes érték	6	273425
2. Külföldi beruházások	1999	Vegyipar, gyógyszer- gyártás	1	1876
		Mezőgazdaság, élelmiszeripar	4	965
	2000	Papír,Bőr, Bőrárak	2	989
		Fémfeldolgozás	1	1334
		Különböző szolgáltatások	1	100
		Textil, Ruházat	1	623
	2001	Műgumi	1	10043
		Fémfeldolgozás (ékszerek)	1	160
		Mechanika, elektromechanika	1	237

(72)

<i>Cím</i>	<i>Év</i>	<i>Szektor</i>	<i>A műveletek száma</i>	<i>Érték (Euró /000)</i>
	2001	Különböző szolgáltatások	1	2903
		Textil,Ruházat	2	405
	2002	Műgumi	1	9180
		Fémfeldolgozás (vasipar, fémkohászat)	1	14259
		Különböző szolgáltatások	1	94
	2003	Textil, Ruházat	1	4406
	2004	Turisztikai,szállodaipari tevékenység	1	524
		Építőipar,építkezések	1	282
		Teljes érték	22	48380
3. Kereskedelmi 1999		Kereskedelmi	1	1074
<i>behatolás</i>		tevékenység		
	2000	Kereskedelmi	1	1071
		tevékenység		
		Ásványfeldolgozás (nem fémtartalmú)	1	2066
		Fa, lakberendezés	1	335
		Textil, Ruházat	2	2531
	2001	Nagykereskedelmi		
		tevékenység	1	1586
	2002	Gépészet,		
		Elektromechanika	1	397
	2003	Vegyipar		
		(szintetikus rostok gyártása)	1	438
		Nagykereskedelem	3	1412
		Kiadói munka	1	289
		Teljes érték	13	11199

⁷² A SIMEST S.p.A adatai

c) A SIMEST megvalósult projektjei külföldön

<i>Év</i>	<i>Szektor</i>	<i>A műveletek száma</i>	<i>Érték (Euró/000)</i>
1991	Más tevékenység	1	491
1992	Agrár/élelmiszer	1	77
	Elektromosság,	1	1291
	Informatika		
	Műgumi	1	108
	Fa/lakberendezés	1	72
	Fém/vasgyártás	3	2991
	Szolgáltatások	1	8354
	Textil, Ruházat	5	2550
1993	Agrár/Élelmiszer	1	67
	Vegyipar/Gyógyszeripar	1	174
	Építőipar	1	0
	Elektromechanika,		
	Mechanika	1	1241
	Fa/lakberendezés	1	284
	Fém/vasgyártás	1	165
1994	Építőipar	1	139
	Szolgáltatások	1	52
	Textil,Ruházat	2	362
1995	Elektromechanika,	1	387
	Mechanika		
	Textil,Ruházat	1	441
1996	Agrár/Élelmiszer	1	599
	Építőipar	1	44
1997	Agrár/Élelmiszer	1	150
	Építőipar	1	165

(73)

<i>Év</i>	<i>Szektor</i>	<i>A műveletek száma</i>	<i>Érték (Euró/000)</i>
1998	Vegyipar/ Gyógyszeripar	1	228
	Fém/vasgyártás	1	59
	Textil,Ruházat	1	139
1999	Agrár/Élelmiszer	1	208
	Hitelezés	1	2564
	Elektromechanika, Mechanika	1	310
	Textil, Ruházat	2	300
2000	Elektromechanika, Mechanika	1	385
	Szolgáltatások	2	98
2001	Fém/vasgyártás	1	754
	Szolgáltatások	1	344
2003	Textil, Ruházat	2	1100
	Teljes érték	45	26693

Kivitelezési tanulmányok és technikai asszisztencia

<i>Év</i>	<i>Szektor</i>	<i>A műveletek száma</i>	<i>Érték (Euró/000)</i>
2001	Ingatlan ügynökség	1	362
	Textil, Ruházat	2	168
2003	Kiskereskedelem	1	169
	Metáltermékek előállítása	1	51
	Elektromechanika	1	457
	Teljes érték	6	1207

⁷³ A SIMEST S.p.A adatai

V. Az olasz állam intézményi struktúrája a külföldi befektetések megvalósításáért

a) Az olasz állam gazdaságdiplomáciai intézménye Budapesten: az ICE " Nemzeti intézmény a külkereskedelemért "

1968 - ban nyitotta meg kapuit Budapesten az ICE, az Olasz Külkereskedelmi Intézet. Ettől az időponttól kezdve sok változás ment végbe mind a világpolitikában mind Magyarországon, illetve a nemzetközi gazdasági és kereskedelmi életben is egyaránt. Az 1989 - től reformokat megvalósító közép - kelet - európai országok együttműködéseket valósíthattak meg, egyes vállalatokat alapíthattak, hogy közvetlenül jelenjenek meg a piacon a hatékony delokalizáció megvalósítása végett. A folyamat nem állt meg, hiszen Magyarország és az új európai uniós tagországok belépésükkel egy közel 450 milliós piac részesei lettek.

Az ICE is nyitott a változások irányába, hogy megfeleljen az új piaci elvárásoknak, amelyeket az olasz cégek igényeltek. Az intézet alapvető missziója nem változott, feladata, hogy előmozdítsa és segítse a kereskedelmet Olaszország és más országok között, favorizálva az olasz cégek nemzetközi piacra való belépését, különösen a kis – és középvállalkozásokét. Feladatuk elsődlegesen a piaci információk és üzleti lehetőségek nyújtása volt a vállalkozói szféra számára, versenyhelyzet elemzések - és termék elfogadottság mérések készítése, illetve friss váminformációk prezentálása.

Az ICE másik fontos tevékenysége a promóció volt, vagyis összejövetelek, szemináriumok és workshopok szervezése, küldöttségek indítása Olaszországba illetve ezek fogadása Olaszországból, olasz cégek képviselete a nemzetközi vásárokon, piackutatás végzése és egyéb nemzeti programok kezdeményezése.

A promóciós tevékenység növekvő volumenének jelei a folyamatosan növekvő érdeklődés volt az olasz vállalkozói szféra részéről Magyarország iránt, amely sokáig töretlen volt. ⁷⁴

⁷⁴ Istituto nazionale per il commercio estero (Il Ponte, Dicembre 2004 - Gennaio 2005)
ICE/Az Olasz Külkereskedelmi Intézet adatai / L'attività dell'ICE

b)A budapesti Olasz Nagykövetség Kereskedelmi és Gazdasági Osztályának működése

A kereskedelmi képviselet működésének feladata a magyar gazdaság folyamatainak vizsgálata, az olasz vállalkozók tevékenységének megerősítése, a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok segítése.

Az uniós csatlakozás után a kétoldalú gazdasági kapcsolatokban nem következtek be jelentős változások. Az export - import folyamatokat tekintve jelenleg Olaszország a 3. helyet foglalja el. Ami a külföldi befektetőket illeti, ennél hátrább helyezkedik el a rangsorban Olaszország. Ennek az a háttere, hogy az olasz vállalkozások nem rendelkeznek más országok multinacionális cégeihez hasonlóan nagyobb tőkével, lévén, hogy többnyire kis - és középvállalkozások.

A nagykövetség Kereskedelmi és Gazdasági Osztálya szoros kapcsolatban áll a magyar gazdasági intézményekkel. 2006 -ig terveik szerint növelték a kétoldalú üzleti találkozók számát, politikai és vállalkozói szinten is. Magyarország a csatlakozás után elsősorban a Strukturális Alapokból fejleszti a legfontosabb szektorokat, elsődlegesen a hazai infrastruktúrát (főleg a magyar úthálózatot), a környezetvédelmet, a turizmust, a mezőgazdaságot és az energiaipart. A Kereskedelmi és Gazdasági Osztály szerint a magyar gazdaság egyik alapvető problémája (amely nehezíti az intenzívebb kétoldalú kapcsolatok működését) a magyar államháztartás hiánya, illetve az uniós országokhoz viszonyított alacsony bérszint.

Külön feladatot jelent az olasz turisztikai szektor képviselete Magyarországon, hiszen önálló ENIT iroda nem működik Budapesten (a legközelebbi Bécsben tevékenykedik), így ez a feladat a Követségre és az Olasz Kulturális Intézetre hárul közös tevékenységként. Az Olasz Kulturális Intézetben egy turisztikai információs pont működik, helyettesítve az önálló turisztikai képviseletet.

A Kereskedelmi és Gazdasági Osztály élénken figyeli a Strukturális Alapok mezőgazdasággal kapcsolatos operatív programjait. Komoly együttműködés valósul meg a magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara (CCIU) és az Olasz Külkereskedelmi Intézet (ICE) között. ⁷⁵

⁷⁵ Parravicini, Corinna: Magyarország az Európai Unióban (Il Ponte, Dic.2004-Gen.2005) 10-12.p.
A Budapesti Olasz Nagykövetség adatai/ Olasz-magyar gazdasági kapcsolatok

A jövőben még szorosabb együttműködés fog megvalósulni a pályázati lehetőségek terén, hiszen Magyarországon fejleszteni fogják az autópályákat, a tömegközlekedést, a közigazgatási szférát, a szolgáltatásokat és a vasúthálózatot. A magyar és az olasz kis- és középvállalkozások szerkezeti egysége azonos, így ezt a szférát a magyar államnak még erőteljesebben kell támogatni, hiszen ezek a vállalkozások rosszabb helyzetben vannak pénzügyi szempontból, mint a nagy cégek vagy a multinacionális vállalatok.

A kétoldalú kapcsolatok alakulását az új finanszírozási lehetőségek megjelenése is befolyásolja, hiszen az eddigi támogatások (Sapard, Phare, Ispa,) megszűntek, így jelenleg elsősorban a Strukturális Alapokra kell a hangsúlyt helyezni.

Az olasz érdekek a gazdasági és a turisztikai szektor fejlesztését, a környezetvédelem, az infrastruktúra és a gazdasági versenyképesség növelését helyezik előtérbe. ⁷⁶

⁷⁶ Parravicini, Corinna: Magyarország az Európai Unióban (Il Ponte, Dic.2004-Gen.2005) 10-12. p.

c) A magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara (CCIU) működése

A magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamarát 1992 - ben alapították magyarországi olasz üzletemberek azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsanak a hazai olasz befektetések megvalósításához. Elsődleges céljaik között szerepelt magyarországi piaci információk nyújtása olasz befektetők számára, illetve a magyar vállalkozók segítése olasz aktuális gazdasági hírekkel. A hazai piacon tevékenykedő olasz vállalkozások számára komoly lobby tevékenységet is vállalt, illetve egyben tapasztalatcserére is biztosított lehetőséget. Amíg a kereskedelmi kamara 1997 -ben még csak 143 kamarai tagot számlált, addig a 2005-ös esztendőben a kamara taglétszáma megközelítette a 200 főt, így a gazdasági partnerek együttműködése is erőteljesebbé vált. Ezt segítette még, hogy az olasz kormány 1998 - ban hivatalosan is elismerte a kamara működését.⁷⁷

A kamara hatékonyan foglalkozik az országok közötti kereskedelmi problémák megoldásának megtalálásával, és a közös érdekképviselőre helyezi a hangsúlyt. A kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok erősítése mellett segíteni próbálnak a magyar és olasz partnerek közötti kommunikációban, a legfontosabb feladat számukra azonban kis - és középvállalkozások fejlesztésének segítése, hiszen olasz gazdaságban domináns vállalkozói struktúrának modellként kell hatnia a magyar vállalkozói szférára is. A kamara elsődlegesen azon olasz vállalkozásokat segíti, amelyek a nemzetközi piacon szeretnének érvényesülni, így Magyarország is üzleti célpontjukká válik.

Az Olasz Kereskedelmi Kamarának a világon közel 37 országban, mintegy 60 olasz kamarai irodával van aktív kapcsolata. A kamara egyes olasz tartományok (pl. Lombardia, Piemonte) képviselőjét is ellátja, hiszen szakmai együttműködésük többéves múltra tekint vissza. A kamara munkáját munkabizottságok teszik hatékonyrá. A bizottságok működése a kis - és középvállalkozások, a fuvarozás, az infrastruktúra, ingatlanügyek, környezetvédelem, az olasz - magyar gazdasági kapcsolatok elemzése, a beruházások pénzügyi forrásai, a kommunikáció és információs technológiák, a turizmus, a mezőgazdaság és az élelmiszeripar területét érinti.⁷⁸

⁷⁷ Zwack, Péter: Ungheria domani in camera....di commercio (Ungheria domani /1996 dicembre)

⁷⁸ Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai/ Presentazione

VI. A magyar állam segítségnyújtása a kétoldalú együttműködésekhez

Az Itáliába exportáló vállalkozók elsődleges segítője állami részről, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Kereskedelempolitikai Főosztálya. Tevékenységének célja, hogy a magyar exportőrök számára megfelelő piacra jutási feltételeket biztosítson, illetve megvédje őket a tisztességtelen importversenytől az EU kereskedelmi eszköztárának alkalmazásával. A Kereskedelmi Főosztály képviseli a magyar álláspontot, az Európai Unió tanácsi és bizottsági munkaszerveinek ülésein is, az EU közös kereskedelempolitikáját érintő ügyekben.

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium felügyelete alá tartozik az ITDH (Investment and Trade Development Agency of Hungary) egysége, amely komoly segítséget nyújt a két ország közötti gazdasági együttműködésben. Az ITDH - t 1993 - ban alapította az akkori Gazdasági Minisztérium promócionális céllal, hogy a világ országaiban mintegy 34 kereskedelmi irodát működtessen a magyar gazdasági érdekek képviselete céljából.

Az ITDH milánói irodájának feladata elsődlegesen jogi, gazdasági és vállalkozási tanácsadás olasz cégek számára, amelyek Magyarországon szeretnének tevékenykedni. Az ITDH milánói irodájához hasonló tevékenységet végez, a római nagykövetség kereskedelmi képviselete is, információkkal és tanácsadással segítve az olasz és magyar vállalkozókat.⁷⁹

1998 - ban az olasz és magyar kormány között megállapodás születik, amely 15 - 15 millió dolláros alapot képez a közös együttműködések támogatására. A közös munka 2 fázisú, az első szakaszt a társkeresés jellemzi (business matching). A második szakasz az alapok megteremtését jelenti. Az együttműködés motorja az olasz SIMEST és magyar ITD Hungary. A vállalkozói fejlesztési olasz - magyar program elsősorban a business scouting, matchmaking és technikai, formai segítségnyújtás területét érintette.

⁷⁹ A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium adatai

A partnerkapcsolatok megerősítését az olasz és magyar vállalkozások között gazdasági, ipari, kereskedelmi együttműködések keresztül " joint venture" formában tervezték.

A program beruházásainak promóciója Magyarországon technológiai és ipari tapasztalatok átadásával történt. Az olasz - magyar együttműködést 30 millió USD későbbi dotáció segítette, HIEP Fund néven. A program várt eredményei a következők voltak: 1999 első félévében belül megtervezni és működésbe hozni a HIEP Fund - ot, majd elindítani azon olasz - magyar vegyes vállalkozások támogatását, amelyek ipari - és agrárterületeket érintenek. A SIMEST azonnali értékelést nyújtott azon projekteknek, amelyeket olyan olasz vállalkozások nyújtottak be, amelyek már működnek vagy működni fognak Magyarországon, aktiválva minden olyan pénzügyi eszközt, amit a SIMEST nyújt.

2000 - ben a két ország árucseré forgalma meghaladta a 4 milliárd dollárt, a kivitel és behozatal pedig magasabb volt, mint a magyar - osztrák reláció mutatói. Jelentős volt az együttműködés a kis - és középvállalkozások között. Magyarországon több ezer olasz tulajdonú vagy olasz részesedéssel működő cég létezik a rendszerváltás után több, mint tíz évvel. 2001 elején a két ország gazdasági minisztériumai közös megállapodást írtak alá.

Olaszországban különösen sikeres volt a kis - és középvállalkozásokkal foglalkozó gazdaságpolitikai együttműködés.⁸⁰ Az együttműködésnek 3 fontosabb témaköre volt. Az első a pénzügyeket érintette, a kis - és középvállalkozások finanszírozási módozatait. A második a működési környezetet, vagyis az adózást, jogi - és közgazdasági szabályozást illetve egyéb feltételeket. A harmadik a kis - és középvállalkozások EU - integrációra történő felkészítési lehetőségeit érintette.

Az Orbán - kormány által megalkotott Széchenyi - terv pályázatai elsősorban kis - és középvállalkozásokra vonatkoztak. A kis - és középvállalkozások gépbeszerzésük 50 % - át megkaphatták vissza nem térítendő támogatás formájában a GM-től. A pályázaton részt vehetett minden olasz tulajdonú Magyarországon bejegyzett cég.

⁸⁰ A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium adatai

Lehetőség nyílt elavult telephelyek felújítására, ez több olasz részesedésű textil, ruházati vagy cipőipari céget érintett. A terv keretében támogatást kaphattak beszállító cégek is.

A tervet abból a szempontból érthette kritika, hogy az olasz cégek gyakran dolgoztattak könnyűipari területen (textil, bőr, ruházat) nagy munkaigénnyel (általában 200 - 300 főt dolgoztatva). Ám a sok dolgozó és viszonylag kis árbevétel ellenére a támogatást nem vehették igénybe, hiszen túllépték a 250 fős támogatási határt. A technológiai korszerűsítéseknél azonban ez a létszámkorlátozás nem létezett. Gondot jelentett még a sokszor erős forint, ami hátrányos helyzetet teremtett az exportőröknek. Fontos volt még az exporthitel - biztosítás, az exportösztönző banki konstrukciók megteremtése, illetve a magas adó - és járuléktérhek megszüntetése.

2001 - ben mintegy 900 ezer vállalkozás 99% - a volt kis - és középvállalkozás Magyarországon, a munkaerő közel 70 % - át alkalmazva. Magyarország gazdasági fejlődése ebben az időszakban az EU átlag kétszerese volt, a kis - és középvállalkozásoknak köszönhetően. A kis - és középvállalkozásokat saját eszközeik hiánya jellemezte - a forgóeszközöknek elsőbbséget kellett volna élvezni az állótőke beruházásokkal szemben. Fedezetül saját tőke illetve közép - és hosszúlejáratú hitelek kellett volna. A banki szféra hiányosságai közé tartozott a hosszú távú hitelkonstrukciók nemléte - a bankbetétek rövid bennlevősége miatt.

A nemzeti és világpiaci nehézségek ellenére a rendszerváltás után alakult olasz - magyar cégek legtöbbje működőképes maradt, és egyre több új érdeklődő jelenik meg a hazai piacon, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy komoly beruházásba kezdjen. Mivel az olasz vállalkozói struktúrát nem a multinacionális cégek jelenléte jellemzi elsődlegesen, így a kis - és középvállalkozások együttműködése igen hatékony lehet a magyar gazdaságra. 2002 -ben az új magyar kormány hatalomra jutásával, a kormányprojektek 4 éves fejlesztési programban irányozták elő a kis - és középvállalkozások fejlesztését. ⁸¹

⁸¹ Magyar Péter: Segítenek az olasz tapasztalatok (Il Fiorino, 2001 december) 5 - 6.p.

Ennek céljai a közterhek mérséklése, a hitelgaranciák bővítése, az integrációs felkészítés, a határon túli magyarokkal történő együttműködés és a pályázati rendszer kiépítése volt. A gazdasági tárca célja a kis - és középvállalkozások segítése, illetve a nemzetközi fejlesztési programokba történő bekapcsolása volt. Különösen fontosnak tartották a fiatal, kezdő vállalkozások támogatását (pl. roma vállalkozók támogatása), de kiemelték a közterhek növelését is (pl. egészségügyi hozzájárulás), ami szerintük a minimálbér nagymértékű emeléséből adódott. A vállalkozások számára megmaradt a mikro hitel igénylésének lehetősége (3 millió forintról 6 millióra bővült), illetve az állami kamattámogatás. ⁸²

⁸² Fontanini, Walter : Több lábon áll a támogatás (Il Fiorino, 2002 szeptember) 4 - 5. p.
A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium adatai

**VII. Olasz vállalkozások a rendszerváltás utáni Magyarországon-
olasz részvétel a magyar privatizációs folyamatban és
a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok
a) A privatizáció jellemzői**

A magyar privatizáció folyamata 1990-ben kezdődött, és 1995-ben élenkült meg az ÁPV Rt. megszületésével. Eredetileg 1859 állami tulajdonú vállalat létezett, amelyekből 2003 végére 158 maradt köztulajdonban. Ezekből hosszú idő alatt 38 aktív vállalat maradt részben vagy egészben állami tulajdonban, az úgynevezett kulcs szektorokban. A privatizáció közel 1800 milliárd forintnyi tőkét (7,5 milliárd euró) hozott az országnak (ebből 1179 millió külföldi befektetésekből), amely az államkasszát gazdagította. A magyar privatizációs folyamat főszereplői németek, amerikaiak, franciák, hollandok és angolok voltak. Az olasz részvétel ebben a folyamatban eléggé visszafogott volt, 1179 milliárd forintból 35 milliárd forintot képviselt, vagyis a teljes összeg 3 %-át.

A legfontosabb olasz befektető a magyar privatizációs folyamatban az ENI volt, főként az Enichem - Dunastyer vegyesvállalat létrehozásával, amellyel az Enichem Közép-Európa polisztírolgyártásának vezető vállalata lett. Még régebben a Radici Film S.p.A. megvásárolta a Biafol Kft-t, így második lett az európai polipropilén gyártók között. Fontos szerepe volt még a magyar privatizációban a rendszerváltás után az Italgasnak, az Ansaldonak, a Parmalatnak, a Ferruzzi csoportnak, a De Benedetti vállalatbirodalomnak. Az egyik legnagyobb olasz beruházást a Comit - Holding hajtotta végre, amely közel 400 millió dollárért megvásárolta a CIB részvényeinek 95%-át. 1995 -ben közel 1000 olasz tulajdonú vállalkozás működött Magyarországon, ezzel akkor Olaszország a külföldi befektetők között (a tőkebefektetés értékét nézve) az ötödik - hatodik helyet érte el. 1995 legnagyobb tőkebefektetése az Italgasé volt. A cég a regionális gázszolgáltatók privatizációjára kiírt tenderen 270 Mrd ITL (172 M USD) értékű ajánlatával megszerezte a TIGÁZ tulajdonának többségét. A TIGÁZ a kilencvenes években mintegy 800 ezer fogyasztót szolgált ki, évente mintegy 2,3 milliárd köbméter forgalmazásával. ⁸³

⁸³ A magyarországi Olasz Nagykövetség Kereskedelmi és Gazdasági Osztályának adatai/Rapporti economici

A befektetések sorát bővítette a Ferruzzi csoport, amely belgiumi Cereol vállalatán keresztül mintegy 80 millió dollárt meghaladó befektetést valósított meg a magyar Növényolajipari Vállalatban. A Hunari Házinyúl Termeltető Rt. 51 millió forint alaptőkével alakult meg. Az olasz Società Agricola Immobiliare Kft. tulajdonrésze 85,5 % volt, a magyar résztvevők között a Dunavarsányi Mgtsz, a Dél-Pest megyei ÁFÉSZ és több kisebb részvényes volt található.

Az Agnelli család (Fiat tulajdonosok) tulajdonát képező IFIL Holding, illetve francia érdekeltségük, az Accor vette meg a Pannónia Szállodaipari Vállalat 51 %-os részesedését a kilencvenes években. A hazánkba látogató olasz turisták zöme napjainkban is az Accor hálózat szállodáinak (pl. Hotel Mercure Buda) vendége elsősorban.

Az Ansaldo vállalat, miután együttműködése megszűnik a Ganz - gyárral, 1,67 milliárd forint alaptőkével vegyes vállalatot hozott létre a Dunaferrel. A Dunaferrel komoly exportot valósított meg Olaszország felé, vaskohászati termékek, fémtermékek kivitelével.

Az Iveco és a Hungarocamion szolgáltató vegyes vállalatot hozott létre, közel 0,6 millió USD értékű olasz tőkebefektetéssel.

Olasz részről különösen nagy érdeklődés övezte a magyar agrárszféra átalakítását és a magyar élelmiszeripar privatizációját. Az olasz Tuscocarne Kutason komoly értékű beruházást valósított meg, szarvasmarha tenyésztés beindítására.

A szolgáltatási szférában az IEB Bank, a Generali Biztosító Társaság mellett, együttműködés valósult meg a Pannónia -Csepel Nemzetközi Kereskedelmi Kft. működésében, a Malév - Alitalia (IRI csoport) fúziójában, a Dunamontban, a Betonútépítő International cégben, illetve egyéb kis- és középvállalkozásokban.

A Malév magánosításában az Alitalia (IRI csoport) 100 milliárd líra (77 millió dollár) investációjával a Malév 30 % - os tulajdonjogát birtokolta, amíg a SIMEST, az Állami Befektetési Ügynökség 5% - os tulajdonjogot szerzett. 1997-ben az olasz tulajdonos megvált részesedésétől, és egy magyar banki konzorciumnak adta mindezt el. 84

A kilencvenes évek olasz befektetéseinek megvalósításában nagy segítséget nyújtott a Simest, amelynek célja volt az itáliai vállalkozások versenyképességének javítása, a kelet-európai piacokra való belépéshez nyújtott támogatással. Komoly segítséget jelentett még az 1996-ban létrehozott Medio - Credito Centrale, amely 15 milliárd USD segítséget nyújtott az Inter-Európa Bank jóvoltából, kizárólagosan az olasz-magyar vállalkozásoknak. ⁸⁵

2002 - ben mintegy 1800 közös vállalkozás működött Magyarországon. Ezek a vállalatok (javarészt kis - és középvállalkozások) összesen 2 milliárd USD tőkével rendelkeztek.

2002 - ben az olasz nagyvállalatokat 28 cég képviselte Magyarországon: a Ferruzzi (cukor - és növényi olajipar), a Confiner (nyomdaipar), a Radici (textilipar), az Ansaldo (villamosság), az IVECO (buszgyártás), a Parmalat (tejipar), a De Benedetti (porcelángyártás), az Italgas (szolgáltatás), az ILVA (acélipar), az ENI, az AGIP, a Zwack, a Fiorucci (állattenyésztés), a Bracco (gyógyszergyártás), a Gala (tejipar) és a Ferrero (édesség).

A 2000 és 2005 közötti periódus legnagyobb olasz befektetői Magyarországon: Sole (tejipar), Parmalat (tejipar), Italgas (szolgáltatás), Agip (szolgáltatás), Iveco (buszgyártás), San Paolo IMI (bankszféra), ENI (vegyipar), Generali (biztosítás), Pirelli (kábelgyártás), Benetton (ruházat), Ferrero (édességipar), Boscolo - csoport (építőipar). ⁸⁶

⁸⁵ Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-136.p
A Magyar Külügyminisztérium adatai/ Olasz-magyar gazdasági kapcsolatok
Az ITDH adatai/ Olaszország

⁸⁶ A Magyar Külügyminisztérium adatai / Olasz-magyar gazdasági kapcsolatok
KSH adatok

b) A kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok jellemzői

A kilencvenes évek első felében fokozatosan növekedett a magyar behozatal, amíg az olasz import csökkenő tendenciát mutatott.

A magyar exportot 45 - 50 % -ban nyersanyagok és félkész termékek, 20 - 35 % -ban agrár - élelmiszeripari termékek, 12 - 25 % -ban fogyasztási cikkek illetve 2 - 3 % -ban gépek, berendezések jellemezték.

A magyar export főbb termékei állati eredetű termékek (148 ezer USD), textilipari termék és nemesfémek (143 ezer USD), műanyag termékek (90 ezer USD), vegyi termékek (70 ezer USD), faárúk (65 ezer USD) és divatcikkek (50 ezer USD) voltak. Az olasz export termékei gépek (257 ezer USD), textilipari termékek (142 ezer USD), nemesfémek (105 ezer USD), gépjármű (72 ezer USD) és építőipari anyagok (62 ezer USD) voltak.

A kilencvenes évek második felében (1999) a magyar kivitel elérte a másfél milliárd dollárt, amíg a behozatal közel 2,2 milliárd dollár volt. A kereskedelmi mérleg hiánya (682 millió dollár) jelentős volt, az egyensúly 1998 - hoz képest 10 % -kal romlott.

A magyar export több, mint a felét (56%) a feldolgozott iparcikkek és fogyasztási termékek tették ki, fontos volt (27 %) a gépek, berendezések aránya, viszont erőteljesen csökkent az agrár - és élelmiszeripari termékek (8%) és a nyersanyagok (8 %) részesedése.

A későbbiekben tovább nőtt a gépek és berendezések felvevőpiaca. A textilruházati termékek exportja, csak az olasz - magyar vegyes vállalatok termékeiből került ki. A magyar import növekedését a gépek és mechanikus berendezések területén történt beszerzések határozták meg. A behozatal legnagyobb részét a feldolgozott ipari termékek és a fogyasztási cikkek tették ki.

2001 - ben Olaszország a magyar - olasz kereskedelmi kapcsolatokat tekintve a harmadik helyen állt, az import területén Németország mögött pedig a második volt. 2001-ben a magyar export Olaszország irányába 1,9 milliárd USD volt, amíg az import 2,6 milliárd USD dollárt mutatott. 87

87 Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-136.p
KSH adatok
ITDH adatok

Ekkor a két ország közötti összforgalom 4,5 milliárd USD volt. Vagyis az árucseréforgalom öt év alatt megduplázódott. A beruházók számát, a privatizációban való részvételt és a működő tőke beruházásokat tekintve Olaszország a rangsorban a hatodik - hetedik helyet foglalta el.

Növekvő gépexport és csökkenő agrártermék export jellemezte az évek alatt változó magyar exportstruktúrát. Az importot 97 % - ban gépek és berendezések jellemezték.

Magyarországon különösen népszerűek voltak az itáliai tészták, déli gyümölcsök és cipők, addig Itáliában a magyar bor és a szalámi talált elsősorban vevőkre. ⁸⁸

88 Réti György: Italia e Ungheria (Palombi Editori, Róma 2002) 10-136.p
KSH adatok
ITDH adatok

c) Együttműködések a két ország iparszövetségei között

2001. május 8 - án írták alá Rómában a két ország ipartestületei közti megállapodást, az Olasz Nagykövetség hatékony közreműködésével.

A megállapodás egyezményesít egy úgynevezett olasz - magyar Business Council-t (Üzleti Tanács), amelynek társelnökei voltak a Parmalat elnökhelyettese, Dott. Barili, illetve a Zwack Unicum elnöke, Dr. Zwack Péter. Az Üzleti Tanács első hivatalos gyűlése 2003. december 1 - én volt. A találkozás lehetőséget adott az első olyan szerződés létrehozására, amely az iparszövetségekhez tartozó vállalkozásokat segíti, illetve az európai vagy azon túli piacokon történő együttműködéseket aktivizálja. Főleg az energetikai és élelmiszeripari szektorban tevékenykedők információs hálózatának megszervezésének fontossága került szóba, különösen az igénybe vehető pénzügyi eszközök lehetőségéről való tájékoztatás - az EU-s csatlakozás kapcsán. A Business Council második összejövetelét 2004 - ben tartotta.

A Confindustriát, az Olasz Gyáriparosok Országos Szövetségét 1910 - ben alapították. Az alapítástól eltelt közel száz év alatt Olaszország a legfejlettebb ipari országok közé küzdötte magát. A Confindustria gyakorlatilag egyidőben születik meg az Országos Olasz Szakszervezeti Szövetséggel a századfordulón. A Confindustria, az alapító gyárosok érdekképviselőjét szolgálta, alapítását közel félévszázados munka előzte meg, az ország egyesítésétől a századfordulóig. A századfordulón egy vállalkozó, aki állampolgári jogait akarta érvényesíteni, komoly problémákba ütközött. A gazdaságot ebben a periódusban agrártermelés és kézművesipar jellemezte, egy merev és mozdulatlan társadalomban.

A nagy földbirtokok, és az ezer szállal a francia és angol bankokhoz kapcsolódó pénzügyi tőke dominanciája volt jellemző az egyesített Itáliában.

Rengeteg fáradtság és energia kellett az önálló olasz ipar megteremtéséhez, ám szerencsére akadt néhány vállalkozó szellemű olasz állampolgár, aki megalapozhatta a későbbi nemzeti ipar alapjait, és olyan cégeket hozhatott létre, mint a genovai Ansaldo vagy a torinói Fiat cég. ⁸⁹

⁸⁹ Confindustria/La storia della Confindustria/ A Confindustria adatai

Ráadásul így elkerülhette Olaszország más mediterrán és balkáni országok szomorú sorsát, annak ellenére, hogy a félszigetet szektoriális és territoriális kiegyensúlyozatlanságok jellemezték. Ettől az időponttól kezdve Olaszország elkezdhetette lassú fejlődését, amely csak néha szakadt meg a háborúk időszakában, és beléphetett a legfejlettebb ipari országok közé. A harmincas évek válságidőszakában az állam minden válságot túlélő magánvállalkozást állami kézbe vett, illetve 1957 - ben külön minisztériumot alapított a magánszféra állami felügyeletének biztosítására. Ezekben a periódusokban a Confindustria elveszíti kapcsolatát a magánvállalkozásokkal, és csak az újbóli privatizáció teszi lehetővé a kapcsolatfelvételt. A Confindustria az évek alatt egyre bővül, nemcsak a városközpontokban, hanem a vidéki falvakban is. A szervezet tagságának köszönhetően, szoros kapcsolatot tart fenn a civil társadalommal is, a helyi és állami intézményekkel, a szakmai szervezetekkel és a kulturális intézményekkel. A Confindustria nem csupán egy szakszervezethez hasonló szerveződés, hanem politikai erőt is képvisel, mint ahogyan a legfontosabb ipari csoportok. Rendszeresen együttműködik a komoly társadalmi - gazdasági problémák megoldásában az ország egyéb intézményeivel. A Confindustria missziója a fejlődés és gazdasági növekedés elősegítése, illetve megoldáskeresés az ország produktív szisztémájának erősítésére. Az 1910 - ben alapított Confindustria jelenleg a legnagyobb vállalkozói képviseleti szervezet Olaszországban. Önkéntes tagsággal rendelkezik, mintegy 117.000 vállalkozást foglal magába, 4.250.000 alkalmazottat érintve. Értéke, hogy vállalkozásalapításra ösztönöz, meggyőz a szabad vállalkozás és a gazdasági tevékenység szabad gyakorlásának fontosságáról a piacgazdaság jegyében, minthogy ezek fejlődési faktorai a belső társadalomnak. A Confindustria harcba száll a legfontosabb politikai és adminisztratív intézményekkel, mint a Parlament, a kormány, a szakszervezeti csoportok és más társadalmi erők, mindig az olasz gazdaság és társadalom védelmében. 90

**d) A magyar vállalkozások és az olasz vállalkozások jellemzői -
befektetések Magyarországon**

A magyar gazdaság foglalkoztatási és vállalkozási struktúrája az 1940-es évek végéig azonos volt a más piacgazdaságokban kialakult rendszerekhez- az államosítás után azonban mindez megváltozott. Kevés önfoglalkoztató maradt, ám ezek száma a rendszerváltás után már ismét gyarapodott. A szocialista rendszerbeli teljes foglalkoztatás összeomlásával a nagyvállalatoknál megszűnt közel 2 millió munkahelynek azonban csak mintegy egyharmadát pótolták az új kis- és középvállalkozások. A gazdasági aktivitás a magyar gazdaságban ma is a legalacsonyabbak közé tartozik Európában: a 2004. évi adatok szerint a foglalkoztatottsági ráta az EU-25-ben 63,3%, az EU-15-ben 64,7%, Magyarországon pedig 56,8 % volt.

Az Európai Unió Tanácsa a 2000-ben kitűzött lisszaboni célok teljesítése terén való lemaradás elemzése során az Egyesült Államok jobb gazdasági teljesítményének egyik komoly okát abban látta, hogy ott az európainál jóval erősebb a vállalkozási kedv és készség. Ezért 2003 elején „Vállalkozás Európában” néven Zöld Könyvet bocsátott ki az EU, majd részletes „Vállalkozás Akcióterv” elkészítését ajánlotta a tagországok számára.

A teljes vállalkozói aktivitást figyelembe véve Magyarország 2001-ben 26 ország között az 5., 2002-ben 28 ország között a 11. helyen volt, 2005-ben 35 ország között az utolsó helyet foglalta el. A vállalkozások indítását és gyarapodását erősen befolyásoló üzleti környezetet minősítő felmérések közül 155 ország közül az első három helyet Új-Zéland, Szingapúr és az Egyesült Államok kapta, Európából az első tíz között van még Norvégia, Dánia és Nagy-Britannia, Magyarország az 52-ik. Az induló vállalatok túlélését a hazai felmérések 2000-től követték. Az induló vállalatok közül 1 év múlva 81%, 2 év múlva 69%, 3 év múlva 60% működött.

Vállalati méretek szerint az 1 éves túlélési arány a 0–1 fős vállalatoknál a legkisebb, ágazatokat nézve a feldolgozóiparban a legmagasabb, a kereskedelem, javítás körében a legalacsonyabb. ⁹¹

⁹¹ Román Zoltán: A kis-és középvállalatok és a vállalkozási készség (KSH, Budapest 2006) 15-66.p

A nemzetközi adatokkal való összehasonlítások azt mutatják, hogy a hazai vállalatindítási, megszűnési és cserélődési arányok a legmagasabbak közé tartoznak- viszont a túlélési ráták is itt a legalacsonyabbak. A nemzetközi felmérés 2003-ban Magyarországra az EU-átlagnál nagyobb vállalatsűrűséget és kisebb átlagos vállalatnagyságot jelez – úgy, hogy a foglalkoztatottak legnagyobb hányada a mikrovállalatokban dolgozik. A magyar struktúra a mikrovállalatok nagy számát tekintve az új tagországok átlagához, a foglalkoztatottak megoszlását nézve (a KKV-k nagyobb részesedésével) az EU-19-hez áll közelebb.

Magyarországon (az EU átlagánál jóval alacsonyabb gazdasági aktivitás mellett) 2003-ban a foglalkoztatottak 71,4%-ának a kis- és középvállalatok adtak munkahelyet. Az unió 15 régi országa közül 9-ben magasabb e mutató (Olaszországban 80% felett van), az EU átlaga pedig 69,7%. A magyar gazdaságban a 12 nemzetgazdasági ág közül négy ágban a nagyvállalatok biztosítják a munkahelyek legnagyobb hányadát a feldolgozóiparban, a villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátásban, a szállítás, raktározás, posta, távközlés és pénzügyi tevékenység területén. A bányászatban az egyéb kis- és középvállalat kategória domináns, a többi 7 ágban a mikrovállalat. E hét nemzetgazdasági ág mindegyikében a foglalkoztatottak több mint 85%-ának a kis- és középvállalatok biztosítanak munkahelyet.

2003-ban a gazdasági szféra bruttó hozzáadott értékének nagyobb hányadát, 52,6%-át a magyar gazdaságban a kis- és középvállalatok hozták létre.

A munkatermelékenység színvonala a nagyvállalatokban többnyire határozottan magasabb, mint a kis- és középvállalatokban. A gazdaság egészére számított átlaghoz viszonyítva az egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték a magyar kis- és középvállalatoknál az országos átlag 76, a nagyvállalatoknál 151%-a. A kis- és középvállalatok hozzájárulása az exporthoz a magyar gazdaságban 2003-ban 22,7% volt. Ez a mikrovállalatok igen csekély, 1,1%-os, az egyéb (10-49 fős) kisvállalatok 7,7%-os, a középvállalatoknak pedig 13,9%-os részesedéséből adódik. 92

A vállalatok teljesítményének összetevőit nézve a kis- és középvállalatok szerepe kiemelkedő fontosságú a foglalkoztatásban, jelentős a bruttó hazai termék növelésében (amely munkatermelékenységük alakulásától is függ), és nagyon fontos az export és a beruházások alakulását nézve is. Különösen fontos még az innováció területe számára.

A nagyvállalatokban domináns külföldi tőke jelentős szerepe a magyar gazdaságban felerősíti a különbséget a nagy- és a kis- és középvállalatok teljesítménye között. Ahhoz, hogy kis- és középvállalataink a foglalkoztatás mellett a hozzáadott érték létrehozásához is nagyobb mértékben járuljanak hozzá, növelniük kell versenyképességüket, termelékenységüket. Ez több kutatás-fejlesztést, több innovációt, erősebb növekedési törekvést, kockázatvállalást – vállalkozói gondolkodást, magatartást és aktivitást igényel.

A vállalkozói szférában kedvelt az önfoglalkoztató státusz. Az önfoglalkoztatók magas arányával Olaszország rendelkezik, Magyarország 20. helyével a középmezőnyben helyezkedik el. Az önfoglalkoztatásra kiváló példa a franchise.

A rendszerváltás után az olasz befektetők, amelyek a magyarországi privatizáció folyamatának részesei lettek, vállalkozásuk mérete szerint két csoportra voltak bonthatóak. Nagyvállalati csoportok, illetve kis- és mikro vállalkozások jellemezték a hazai olasz befektetőket. A vállalkozások többnyire az alapítási tőke minimumát ruházták be, főleg szolgáltatási és kereskedelmi területeken.

A kis- és középvállalkozói réteg főleg a kisebb létszámot alkalmazó és kisebb tőkebefektetést igénylő textil- és ruházati ipar, elektromos, műszer- és gépipar iránt érdeklődött. Az olasz vállalkozók részesei voltak a magyar mezőgazdaságban végbemenő privatizációnak, és részesei lettek az élelmiszer- ipari privatizációnak is.

De az olasz vállalkozások kevésbé a privatizációban, hanem inkább a saját, egyedi vállalkozás alapításban gondolkodtak. A cukorgyárak és nyúlágóhidak privatizációja itt kivételnek számított.

A magyarországi privatizáció második fordulójában olasz részről nem mutatkozott komoly érdeklődés az állami tulajdonú vagyon iránt.⁹³

⁹³ Román Zoltán: A kis-és középvállalatok és a vállalkozási készség (KSH, Budapest 2006) 15-66.p

Az ITDH adatai

Az olasz befektetők számára problémaként jelentkezett a magyar gazdasági szabályzók bonyolultsága és gyakori változása. Pozitívan értékelik viszont a magyarországi munkaerő termelékenységét, a viszonylagosan fejlett infrastrukturális adottságokat. A magyarországi befektetési kedvezmények azonban nem bizonyultak megfelelőnek sok olasz befektető számára.

A Magyarországon befektető külföldiek között Olaszország 2004 - ben a 7. helyen állt. Az olasz befektetések ekkor már a magyar gazdaság teljes egészét érintik (élelmiszeripar, vegyipar, textilipar, ffeldolgozás és a legkülönbözőbb szolgáltató ágazatok). Az országban tevékenykedő vállalkozások döntően kis - és középvállalkozások, számuk eléri a kétezret 2004-ben, az általuk befektetett érték kb. 2,2 milliárd euró.⁹⁴

Az olasz gazdaság motorjai a kis - és középvállalkozások, amelyekből több mint 3 millió található az Alpok alján. Ezek főleg családi vállalkozások, kevesebb mint 10 munkavállalóval. A kis - és középvállalkozások előnye, hogy érzékenyek a piaci rezdülésekre és rugalmasak. A hetvenes évek válságainak időszakában, amelyek az olasz gazdaságot is komolyan érintették, a kis - és középvállalkozások szívták fel a nagyiparban munkanélkülivé vált embereket. Az olasz állam ezért erőteljesen segítette a kis - és közép vállalkozásokat, adócsökkentéssel, társadalombiztosítási járulékfizetés átmeneti megszüntetéssel és kedvezményes hitelekkel. A vállalkozás feladata a termelés, amíg a külföldön való értékesítés és a hitelszerzés a konzorciumok tevékenysége. Az olasz nagyipari tőke nem olyan, mint az osztrák vagy német, jellemzője a kis vagy közepes méret. Ám az elmúlt években az olasz vállalkozásoknak is rengeteg problémával kellett megküzdeni, teret vesztek, munkaerőt építettek le és csökkentették beruházásaikat. A negatív tendencia főleg az ipart jellemezte, a szolgáltató szférára kevésbé volt ez jellemző. Ám a vállalkozói struktúra így is még mindig példaértékű a magyar vállalkozók számára.⁹⁵

A két ország közötti együttműködést különösen segítette Olaszország EU soros elnöksége, amely nagyon fontos volt a magyar érdekek európai érvényesítésében.

⁹⁴ A magyarországi Olasz Nagykövetség Kereskedelmi és Gazdasági Osztályának adatai

⁹⁵ Bagnasco, Arnaldo: La costruzione sociale del mercato: Studi sullo sviluppo di piccola impresa in Italia (Il Mulino, Bologna 1998)
Il Fiorino/EU-melléklet / A Gazdaság motorjai: a kkv-k (2004 április)

Adatok az olasz és magyar vállalkozásokról

(96) Teljes vállalkozói aktivitás %

	2001	2003	2004	2005
Magyarország	11,4	6,6	4,3	1,9
Olaszország	10,2	5,9	4,3	4,9

Vállalatsűrűség és vállalati nagyságstruktúra az EU-ban (2000-es év)

	Vállalatok száma (1000)	1000 lakosra jutó vállalatok száma	Átlagos vállalatnagyság (fő)	Domináns nagyság
Magyarország	598	61	5	mikro
Olaszország	4489	78	4	mikro

Vállalatnagyság % (2003-as év)

	Mikro	Egyéb kisvállalkozás	Középvállalkozás	Kkv	Nagyvállalkozás
Olaszország	56,8	16,9	99,9	83,6	16,5
Magyarország	37,8	17,7	15,9	71,4	28,6

VIII. Magyarországon megvalósuló olasz befektetések

a) Együttműködések az iparban

1. A TECNIMONT Budapest Rt.

1990-ben a milánói TECNIMONT S.p.A. 4 magyar résztvevővel, a Vegytervvel, az Olajtervvel, a Technoimpexxel és az Agroberrel lép kapcsolatba. A cég 1990 és 1994 között, nagyrészt különböző harmadik országban létesített üzemeihez végzett kisebb - nagyobb tervezési munkákat. Magyarországon a TECNIMONT megbízásából 1991 - ben átadott Dunastyr polisztirolgyártó üzemmel kapcsolatos tervezési munkákhoz nyújtott segítséget ebben az időszakban. 1994 - től önállóan tevékenykedik a magyar piacon. 1994 végén a hazai partnerek megváltak alapító részesedésüktől, így a TECNIMONT S.p.A. 100 % - ban saját tulajdon lett. A TECNIMONT S.p.A. a Montedison csoport 100 % - os tulajdonát képezte. A Montedison Olaszország második legnagyobb tőkeerős csoportja, a Fiat mögött.

A TECNIMONT S.p.A. tervező és fővállalkozó cég, a világ különböző részein valósított meg beruházásokat. A magyar vegyipar a rendszerváltás után magánkézbe került, így a karbantartáson és felújításon túl kapacitásbővítő beruházások és új üzemek létesítésére volt szükség. A cég vállalta más, vegyi üzemek kockázatelemzésének elkészítését, illetve magyarországi bankok számára műszaki - pénzügyi tanácsadói tevékenységet is végzett. Fontosabb munkái közé tartozott a Dunastyr polisztirolgyártó üzemében a kapacitásnövelő beruházás elvégzése, a tervezési munkák elkészítése és lebonyolítása. A Dunastyr Polisztirolgyártó Rt. ütésálló polisztirol illetve habosítható polisztirol gyártására szakosodott.⁹⁷

2. Az AGIP

Az Agip anyavállalata az olasz ENI, amely egy integrált energetikai vállalat, a világ vezető társaságai közül.

⁹⁷ Szikszay Gábor: A Tecnimont Budapest Rt. (Il Fiorino, 1998 június)
A Tecnimont adatai

Alapterületei olaj - és földgáz kitermelés és forgalmazás, elektromos áram - fejlesztés, mérnöki tervezés, olajmező kitermelési szolgáltatások, valamint petrokémiai anyagok előállítása. A cég jelenleg három fontosabb üzletággal bír : kutatás - fejlesztés és termelés, gáz és energia, feldolgozás és marketing üzletág. A világon mintegy 70 országban tevékenykedik, és közel 76 ezer szakembert alkalmaz. 2003 - ban az ENI nettó bevétele 5,6 milliárd euró volt. A csoport mind a new yorki és mind a milánói értéktőzsdén jelen van.

A vállalat szénhidrogén - termelése közel a felével nőtt mintegy 4 év alatt, 2006 - ra a napi kitermelés 1,8 millió hordó lett. 2000 és 2005 között Olaszország és a kontinens elsőszámú földgáz értékesítője volt. Az értékesített elektromos áram termelése több, mint 5000 gigawattóra volt. A cég kőolajipari produktumait Agip és IP márkanévű töltőállomásain értékesíti. Ezek száma közel 7300 összesen - ebből Európában és Brazíliában több, mint 3000 kút van. A világon az elsők között tartják számon fúrótornyok építésében, a mélytengeri fúrásokban és a tengeralatti csővezetékek kiépítésében. Sokszínű tevékenységét bővíti még petrokémiai és olajipari berendezések gyártásával is. A tüzes nyelvű, sárga, hatlábú kutya 1962 - től az Agip szimbóluma. Stratégiájában fontos szerepet kapott üzleti tevékenységeinek folyamatos bővítése, főleg a földgáz értékesítésére fókuszálva, illetve a gázenergia hazai integrációjára. A hatékonyságjavító intézkedéseket jól megtervezett befektetések és pénzügyi tranzakciók segítették.

Az Agip Hungária Rt. az ENI S.p.A. része az amszterdami központú leányvállalatán, az ENI International B.V.-én illetve a Moltrade Mineralimpex-en (0,6 %) keresztül. A céget 1990 - ben alapítják, funkciója kenőanyag előállítás és forgalmazás, illetve üzemanyag kereskedelem. Az AGIP Hungária Kft. 459 millió forintos alaptőkével jött létre, amelyet 1992-ben 759 millió forintra emelt.

A főbb részvényesek a Mineralimpex 12,9 % - kal és 97,5 millió forint törzstőke - részesedéssel, az Áfor 27,5 % - kal és 208,5 millió forint törzstőke - részesedéssel, a Magyar Külkereskedelmi Bank 10 % - kal és az Autópálya Igazgatóság pedig 8,3 % - kal. A cég benzintöltő állomások építésére és üzemeltetésére, motelek és éttermek építésére és üzemeltetésére alakult. Az országon belül az Agip és az ENI csoport logisztikai infrastruktúrája biztosítja, hogy a késztermékek eljussanak a kúthálózathoz, a nagykereskedőkhöz és a partnerekhez. 98

⁹⁸ L'AGIP/ La storia dell'AGIP/Az AGIP adatai

Az első benzinkút 1972 - ben nyílt meg Magyarországon, amíg az 1990 - es évek második felében több, mint 80 állomás működött.

Ezek egy része saját beruházás volt, a másik része pedig befektető partnerekkel együtt készült. A cég a magyar piacon 5 % - os részesedéssel bírt, bevételét még kenőanyag eladásból is biztosította. Mérföldkönek számított 1992 - ben a budaörsi állomás megnyitása, amely az Agip Hungária Rt. székhelye lett.

Ekkor még az ezredfordulóra több, mint 100 benzinkút megnyitását tervezték, aminek felét franchising, másik felét pedig saját tulajdonúként kívánták működtetni. 1996 - ban 29 saját tulajdonú és 27 franchising állomást működtetett a cég Magyarországon. 1996 - ban 79,4 millió üzemanyagot saját hálózatában, amíg 20,5 millió liter benzint pedig a franchise hálón keresztül értékesített. 1996 -ban az üzemanyagpiac visszaesését újabb állomások megnyitásával kívánták kompenzálni. Ez azt jelentette, hogy a magyar üzemanyagpiac teljes bevételének 4 % - át birtokolta a cég. A szektorban elfoglalt helye a cégnek ebben a periódusban 9 % - ot mutatott. Ugyanakkor a cégnek növekvő bevételei voltak a szolgáltatási szektorban, a shopok, bárók és autómosók területén. A cég márkája a magyar piacon a legmagasabb minőséget jelentette és jelenti. 1996 végén mintegy 22 magyarországi állomás kapta meg a Ciao AGIP elnevezést.⁹⁹

3. A Pirelli cég

Az olasz Pirelli cég története 1872-ig nyúlik vissza. Az alapító Giovanni Battista Pirelli, huszonéves mérnök hozza létre a Pirelli & C.-t Milánóban, ahol a következő évben megépül a gumitermékeket gyártó üzem. A századvégig a termelés három irányban folytatódik, egyrészt tengeralatti telegráf kábelek gyártását indítják be, másrészt szigetelt vezetékek telegráfiához való felhasználását alakítják ki, illetve a harmadik, az első biciklikerek megalkotása lesz (1890). Az első kocsikerek 1901 - ben születik meg, így elkezdődik a cég földrajzi expanziója. A két világháború között 1927 - ben születik meg az első kőolajvezeték, amely egy nagyon fontos mérföldkő volt a technika történetében. A nemzetközi kiterjedés megerősödik 1929 - től a brazil vezetékgyártással és az angliai gumigyártással, de a cég jelen van Spanyolországban, Argentínában és Belgiumban is.

⁹⁹ Horváth Béla: L'Agip mantiene solide le sue posizioni in Ungheria (Ungheria domani, dic. 1996)
L'AGIP/ La storia dell'Agip / L'AGIP adatai

A II. világháború után a terjeszkedés tovább folytatódik Kanadában, Mexikóban, Franciaországban, Görögországban és Törökországban. 1971 - ben a vállalat egyesül a Dunlop céggel, ezzel megerősítik a gumiszektor koncentrációját, amely együttműködés 1980 - ig tart. Ezekben az években a Pirelli egy új típusú gumifajtával lép a piacra, amely a radiál gumi után a legjelentősebb találmány volt. A vezetékek piacán megjelenik az optikai szálak alkalmazása. A '80 - as évektől, hasonlóan más nyugati cégekhez terjeszkedni kezdenek az európai piacon, és felvásárolnak más cégeket is.

Az elmúlt években szoros együttműködés alakult ki az amerikai Cisco Systems - szel a telekommunikációs szektorban, illetve számos Siemens érdekeltség is a cég kezébe került. Magyarországon a Pirelli - csoport a gumiabroncs gyártásban, az energia és telekommunikációs kábelek és rendszerek piacán, illetve az ingatlan - üzletágban érdekelt, hiszen jelenleg is tulajdonosa a valamikori Magyar Kábel Műveknek. Fejlesztői tevékenysége alapján a világ legjobbjai között találjuk meg. 100

4. Az IVECO

Az IVECO olasz haszongépjármű gyártó vállalat, tevékenysége az egész európai kontinensre kiterjed. Az alapító a Fiat S.p.A. volt 1975-ben, amikor úgy döntöttek, nem csupán a személygépkocsik kereskedelmével fognak foglalkozni a jövőben.

Új márkanévvel választottak és megalkották több járműgyártó cég egyesítésével (Industrial Vehicle Corporation, Fiat, Lancia, OM, UNIC, Maginus) a multinacionális IVECO-t. Több szakterület (pénzügyi és ipari háttér, összerak hajtási tapasztalatok, könnyű - és nehézkategóriás fejlesztések, speciális járművek építése) találkozott egymással a cég struktúrájában. A '80 - as évek és a '90 - es évek az angliai Ford teherautógyárral és a spanyol PEGASO - val közös együttműködést tettek lehetővé. Így az alapvető gépelemek és fontosabb darabok saját gyártásuként készülhettek el. Az IVECO napjainkban a legnagyobb Diesel - motor - gyártó a 80 KKKW fölötti teljesítménycategóriában az egész világon, amelyeket energiaipari -, hadi -, vasút -, és hajó - járművekbe is beépít. 101

100 La Pirelli / La storia della Pirelli / A Pirelli adatai

101 Gyapay Dénes: Szerviz a sztráda mentén (Il Fiorino, 2002 giugno)

A '90 - es évek elején kifejlesztik az Euro járműcsaládot, amellyel a cég az európai értékesítési listán a második. 2000 júliusában új IVECO képviselő nyílt Budapest közelében, Biatorbágyon.

Még ebben az évben a cég 40 % - os piaci részesedéssel rendelkezett(ez 100 tehergépkocsi értékesítését jelentette). A következő évre ennek megnégyszereződését várták. Az Iveco nem titkolt célja volt, hogy a magyarországi piaci részesedését növelje, amely 1999 - ben még 40 %- os volt. Az egymilliárdot meghaladó beruházás fővállalkozója a Cefin ingatlanforgalmazó cég volt, a központ tulajdonosa pedig a Cefin leányvállalata lett. A beszállítókat szintén olasz érdekeltségű cég választotta ki. Még 1999 - ben a Hungarocamion 71 % - os részesedését átadta a Cefinnek, az IVECO pedig megtartotta 29 % - os tulajdonrészét. ¹⁰²

5. A Tigáz

Az 1995 - ös privatizáció a magyarországi gázszolgáltató ágazatban megtermelt profit nagy részét külföldre áramoltatja. Az 1995 decemberében realizálódott privatizáció a német Ruhrgas és RWE, a francia állami Gaz de France és az olasz Italgas kezébe adta a magyar gázszolgáltató iparágat. A Dégáz és az Égáz francia (állami) tulajdonú, amíg a Kőgáz, Dolgáz és a Tigáz német és olasz tulajdonú lett. A gázszolgáltatás óriási bevételt hoz a külföldi tulajdonú vállalatoknak, a magyar háztartások közel 60%-a gázfogyasztó, élen az európai országok között. A vállalatok közel 240 milliárdos bevétellel bírnak évi megoszlásban. A gázfogyasztás közel 30% - át a háztartások használják fel. Magyarország éves felhasználása közel 12 milliárd köbméternyi földgáz, ennek egynegyedét adják a hazai gázmezők, a többi orosz gázlelőhelyekről származik. ¹⁰³

A Tigáz Rt. az észak - és közép - magyarországi 7 megye gázszolgáltatója. A cég központja Hajdúszoboszló, egységei vannak Egerben, Miskolcon, Nyíregyházán, Diósdon, Szolnokon és Debrecenben, illetve 32 üzem segíti még a cég működését. A cég fő profilja a földgázszolgáltatás vezetékes útvonalon. 2003 - ban mintegy 1179 település gázszolgáltatását végezték, közel 75% - os lefedettséggel. Árbevétele 2002 - ben több, mint 100 millió forint volt.

¹⁰² Gyapay Dénes: Szerviz a sztráda mentén (Il Fiorino, 2002 giugno)

¹⁰³ A Tigáz Rt. adatai

A tulajdonosok és ezek részarányai:

- 1. ITALGAS S.p.A.: 40%**
- 2. RWE Rt.: 29,6%**
- 3. WFG Hungária Kft.:14,48%**
- 4. ENI S.p.A.: 10%**
- 5. Önkormányzat:2,04%**
- 6. Egyéb:1,73%**
- 7. Magánszemélyek: 1,05%**
- 8. Brókerek: 0,59%**
- 9. Dolgozók: 0,40 % (104)**

6. A Ganz – Ansaldo együttműködés

A második világháború alatt a Ganz - gyár nagy része elpusztul. A szocialista rendszer merev, tervutasításos gazdasági szisztémájában a gyár komoly szerepet vállalt a háború utáni Magyarországon. Az újjáépítési munkálatok, és az ország villamoshálózatának megépítése komoly megbízást jelentett az immár állami vállalatnak. A gyár elsődlegesen a szocialista piac igényeinek igyekezett megfelelni, így az időközben dinamikusán fejlődő nyugati piac technikai színvonalától fokozatosan távol került. Az 1990 - es évek politikai és gazdasági rendszerváltozása, a privatizáció folyamatának beindulása újabb és újabb változásokat hozott. Az állami tulajdonú cég részvénytársasággá alakult, amelynek elsődlegesen tőkére és nemzetközi kapcsolatokra volt szüksége. A kiválasztott partner a genovai székhelyű Ansaldo cég volt. Az Ansaldo tagja a Finmeccanica Group - nak, amely része a legnagyobb olasz állami tulajdonú holdingnak, az IRI-nek.

Az Ansaldo Olaszország elsőszámú elektromechanikai társasága a '90 - es évek második felében, 20 gyárral és 16 ezer alkalmazottal a világ több pontján (1998). Értékesítési hálózata mintegy 40 országban van jelen. Az olasz - magyar vegyes vállalat (joint venture) 1991. január 1 -én Ganz Ansaldo Elektronikai Rt. néven születik meg, mintegy 2 billió forintos részvényalappal.

Az induláskor az olasz befektető 51 % - os részvénytöbbséggel rendelkezett, a megmaradó 49 % a Ganz Elektronikai Művek tulajdona volt. A Ganz Ansaldo megtartotta hagyományos profilját: transzformátorok, turbógenerátorok, motorok, SF6 váltóapparátus, vasúti és tömegközlekedési hajtásrendszer és közlekedési ellenőrző rendszer gyártására szakosodott. Ugyanezen időszak alatt, a vállalat működésének első két évében a cég jelentős változáson ment keresztül. Az olasz tulajdonosok segítségével a végbement tőkeemeléssel, technológiai transzferrel, a gyártási körülmények jobbátételével, új gyáregység létrehozásával a háború előtti Ganz - gyár régi dicsőségét idézték fel.¹⁰⁵

A cég visszatért a nemzetközi piacra, a gyártási folyamat növelésével és a termékek minőségének javításával. Megtörtént a Kandó Kálmán - i örökség továbbfejlesztése, városi közlekedési eszközök és vonatok elektronikai berendezésének előállításával.

A Ganz - Ansaldo tevékenységének célja egyaránt jelentette a fejlesztést, a design, elektronikai és diesel elektronikai lokomotívok készítését, villamosok, HÉV - ek, metrószerelvények, trolibuszok és ezek alkatrészeinek gyártását. A Ganz - Ansaldo az új gyártmányok mellett, régi járművek felújításával is foglalkozott, más európai cégekkel együtt közös projektekben közreműködve.

Az 1980 - as években az állami tulajdonú IRI holding kapcsolatot létesít a magyar kormány képviselőivel. A kapcsolatfelvétel Marjai József segítségével történik, amíg 1983 - ban az IRI képviseletet nyit Budapesten. A kétoldalú együttműködés elsődlegesen az acélfeldolgozást érintette, a Metallimpex Külkereskedelmi Vállalat bevonásával. A rendszerváltás után az olasz fél részéről 3 fő kezdeményezés valósult meg : a salgótarjáni Kohászati Művek megvásárlása, a Ganz Villamossági Művek privatizálása és a Malév - Alitalia együttműködése. A Ganz privatizációjának ötlete magyar részről vetődik fel, amely az IRI Holding megkeresésével folytatódik.

A helyzet nem egyszerű, hiszen a Ganz - gyár egy igen összetett szerkezettel rendelkezik, főleg motorokat, turbógenerátorokat illetve a legkülönbözőbb ipari termékeket állítanak elő. 1991. január 1-én az ÁPV. Rt. elődje, illetve 4 képviselő az olasz állam részéről aláírja a privatizációs szerződést.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Ansaldo / Ganz Ansaldo Electric Ltd. / A Finmeccanica Company (1997, Budapest)

¹⁰⁶ Ansaldo / Ganz Ansaldo Electric Ltd. / A Finmeccanica Company (1997, Budapest)

Az Ansaldo magyarországi jelenléte azért is érdekes, mert az olasz vállalatok többnyire kis - és középvüzetek, amelyek nemzetközi orientációja nem hasonlítható egyéb országok (pl. Németország, Franciaország) cégeinek működéséhez. Az olasz piacon kevés olyan tőkeerős cég volt, amely kiterjeszthette volna tőkéjét más országra is (például Magyarországra) a kilencvenes évek első felében. A Magyarországra település fő célja a termelési költségek csökkentése, és a még nagyobb közép - és kelet - európai piacok megcélzása volt. A letelepedést nem kifejezetten a szűk hazai piacon történő értékesítés motiválta. ¹⁰⁷

Az Ansaldo a nagyvállalati csoportokat képviselte, amelyek általában a privatizáció lehetőségeit próbálták kihasználni, és érdekeltségeiket általában intenzíven működtetni. Ám az olaszországi befektetőket kevésbé jellemezte ez a magatartás, inkább mikro vállalataik jelenléte jellemezte a hazai piacot, amelyek az alapító tőke minimumát fektették be, főleg a kereskedelmi és szolgáltatási szférában.

Azért is volt különleges az Ansaldo magyarországi megjelenése, mert az olasz befektetők a már működő magyarországi befektetésekkel kapcsolatban a gazdasági szabályzók gyakori, általában kedvezőtlen módosításait nehezen tolerálták. A külföldiek is érintő befektetési kedvezmények sem a kis - és középvállalkozásokat, sem a nagyobb cégeket nem érintették.

Az Ansaldo és a Ganz együttműködésének megvalósulását az olasz állami befektetési ügynökség, a Simest Rt. munkája is segítette. Gazdasági, pénzügyi, technikai szolgáltatásokat, illetve az Olasz Külkereskedelmi Intézet (ICE) segítségével piackutatást, különböző szakmai tanulmányok elkészítését is vállaltak az Ansaldo számára. A Ganz - Ansaldo 2083 millió forint törzstőkével alakult meg, és a későbbi években rendszeresen hajtott végre tőkeemelést. A kezdeti időszakban az általuk tervezett magyar rendelések elmaradtak, így a hangsúly fokozatosan az exportra történő termelésre tevődött át.

A kilencvenes évek közepén a Ganz - Ansaldo együttműködésnek számos kihívással kellett szembenéznie. A központosított politikai és gazdasági rendszerből a szabadpiacra való áttérés magyarországi folyamata komoly nehézségek elé állította a céget. 1995 - ben a cég elérkezik az első fontosabb növekedési szakaszának végére .

107 Ansaldo / Ganz Ansaldo Electric Ltd. / A Finmeccanica Company (1997, Budapest)

A nullszaldós mérleg mellett megsokszorozták a vállalat termelékenységi mutatóit, illetve a cég ipari tevékenysége számos eredményt is jelzett. A vállalat igyekezett a külföldi piac technikai elvárásainak megfelelni, és megerősítette jelenlétét a nagyobb presztízsű külföldi piacokon. A megrendelések elsődlegesen a vasúti és energia szektorból érkeztek, a produktumok technológiai minősége miatt. Makroökonómiai szempontból kedvező volt, hogy a közel egy évtizedes magyar gazdasági válsághelyzet 1995 - re enyhülni látszott. A '80 - as évek végén a magyar ipar történelmi mélyponton volt.¹⁰⁸

Ezen körülmények között az olasz Ansaldo csoport, az IRI - Finmeccanica részeként a Ganz Electric Ltd. partnereként Közép - Kelet - Európa jövőbeni piacai között mintegy kicsiny, de erős hídfőt alkotott. A Ganz részére az új partner megjelenése és aktivitása a túlélést jelentette.

Vagyis a Ganz Ansaldo Villamossági Rt. vegyes vállalati formában történő megszületése, a gazdasági - ipari realitáson túl egy udvarias gesztus is volt egyben, mintegy jelzés, hogy az EU berkein belül az olasz vállalkozások számára elsődleges a magyar gazdaság felélénkítésében való részvétel.

Az 1995 - ben bekövetkezett 2% -os nemzeti termelés növekedése, amely 1997 - re elérte az 5 % - ot, a vállalat számára a működés feltételeinek javulását jelentette. A cég számára egyértelmű volt, hogy a Ganz - Ansaldo egyre szerveesebb részét képezi az Ansaldo csoportnak. Ez a rendszer azon túl, hogy integrálója volt a kulcstermékeknek és projekteknek az energia és közlekedési szektorban, előmozdította komponensek eladását is az Ansaldo kereskedelmi hálózatán keresztül. A folyamat logikus fejlődéseként a Ganz Ansaldo szerepe, az olasz Ansaldo Csoport hídfőjének kiépítése volt Közép - Kelet - Európa környezetében. 1996 - ban a gyártás fő központja Tápiószele lett.

A társaság üzleti tevékenységéből származó profitteredmény ekkor mintegy 1,2 billió forint volt. A megrendelések növekvő száma pozitív változásokat jelentett a cég életében. Az Európai Unió piacán egyre dominánsabb jelenlét, az eladások közel 50 % - os nagyságával. Az eladott termékek elsődlegesen transzformátorok voltak, és főleg a német piacon találtak vevőre.

¹⁰⁸ Business Report / Annual Report (Ganz Ansaldo, Budapest 1996)

A német piac mellett a brit (generátorok és transzformátorok eladása) és az olasz (a FIAT AVIO - val való együttműködés) piaci jelenlét volt meghatározó. Cél volt ugyanakkor a közép - kelet - európai terjeszkedés is. A vállalat a magyar piacon fokozatosan erősödő jelenlétet próbált megvalósítani, noha ez jóval nehezebbnek bizonyult a vártnál. Főleg a magyar energia szektorban volt nehéz előrelépni. Az energiaszektoron kívül a társaság Budapestet és más városokat célozott meg, mint lehetséges partnert, különösen a villamosok modernizációja illetve a tömegközlekedés elektromos járműveinek fejlesztési terve került előtérbe. A vasúthálózat terén a Magyar Államvasutak modernizációja is komoly kihívást jelentett a Ganz - Ansaldo számára.¹⁰⁹

Az 1996 - os december 12 - i , tápiószelei gyárávatás alapvető változásokat hozott a Ganz Ansaldo életében. Az avatáson a magyar és az olasz köztársasági elnök is jelen volt.

Az olasz fél megerősítette a két ország együttműködésén túl, támogatói szándékát Magyarország későbbi, európai uniós csatlakozásához is. A tápiószelei fejlesztés erőteljesen hatott a közép- kelet - európai országok gazdaságára, de ugyanakkor a regionális fejlődésre is. Mindezek mellett a fejlesztési terv elősegítette a Ganz Ansaldo integrálódását az anyaországi Ansaldo S.p.A - ba.

1996 - ban az új megrendelések értéke elérte a 12,7 billió forintot. Az ipari kibocsájtás értéke elérte a 14,40 billió forintot. Az adózás utáni eredmény 1996 - ban 29 millió forintot jelentett. A gyenge eredmény okai az előző évek nehézségei, illetve a kedvezőtlen hazai és nemzetközi helyzet volt. A magyar gazdaság helyzete 1996 - ra stabilizálódott és változások kezdődtek, ugyanakkor az előállítási költségek növekedtek, amíg a nyersanyagok piacán nem volt tapasztalható változás. A növekvő előállítási költség részben kompenzálható volt az eladási árakban, noha a piacot igen szoros verseny jellemezte.

A gazdasági környezetre jellemző volt a komoly külföldi adósság és egy átlagban 23,6 % - os inflációs ráta, amíg a pénzügyi piacot magas kamatlábszint jellemezte.

Nehézséget jelentett még a magas költségvetési deficit, a szociális biztonság hiánya, és az ipari struktúra lassú reorganizációja.

¹⁰⁹ Ganz Ansaldo S.p.A. (Ungheria Domani, 1997 gennaio)

Ezen körülmények között a társaság egy folyamatos erőteljes marketing és kommunikációs tevékenységet folytatott, amely egy jó minőségű és működésű vállalati arculatot mutatott. A közlekedési szférán belüli (metró, villamos, busz) jelenlét erőteljes fejlődést mutatott.

Az energiagyártás és elosztás területén a fejlődés és modernizáció volt az elsődleges cél. A külföldi értékesítés a tradicionális skandináv és közép - európai piacra koncentrált, ahol a márkanév már ismert volt, és a piaci rang a már jól ismert ipari aktivitásnak volt köszönhető. Az integráció az Ansaldo kereskedelmi hálózatba megtörtént, amelyet egy komolyabb malaysiai megrendelés is biztosított. A motorgyártás piacán is biztosította helyét a cég, továbbfejlesztve a már jól ismert Ganz márkákat. 1996 - ban a cég ipari tevékenysége elérte a 12,817 billió forintot, ebből az export jövedelem 8,882 billió forint volt.

Az 1996 - os év profitja közel háromszorosa volt az 1995 - ös profitnak. Az 1997 utáni időszak azonban csökkenő számú megrendeléseket, a magyar piacon történő előrehaladás megtorpanását jelentette. Az a cél, hogy az Ansaldo magyar bázis kiépítésével próbáljon Közép - Kelet - Európa felé hídfőt kialakítani, nem bizonyult sikeres tervnek.

1991 - től a Ganz Villamossági Művek Rt. fő tulajdonosa az olasz Ansaldo vállalat lett, ám 2000-ben a cég a Transelektro Csoport tulajdonába került. 2000 áprilisában Rómában aláírták az itáliai Ansaldo Invest, a Ganz Ansaldo Villamossági Rt.-ben, és a tápiószelei Elektromechanikai Művekben lévő részesedésének értékesítéséről szóló szerződést. A vállalat teljes egészében magyar tulajdonba került, és Ganz Transelektro Villamossági Rt. néven folytatta tevékenységét.

A Transelektro történelmét eredetileg 3 gyár jelentette. A Röck - gyár, amely 1802 - től működött, és amelynek termékeit már az első munkafolyamat megkezdésekor exportálták.

A Budafoki úton 1898 -ban kezdték meg a működést, amikor már a félezredik gőzkazánt készítették el. A II. világháború után a politikai és gazdasági rendszer átalakulásával a gyár sorsa is átalakul, majd 1993 - ban a Transelektro tulajdonába kerül. ¹¹⁰

¹¹⁰ Business Report / Annual Report (Ganz Ansaldo, Budapest 1996)

2001 - ben megszületik a legnagyobb magyar tulajdonú energetikai gépeket előállító üzem, a Transelektro Ganz - Röck Kazán és Erőművi Berendezések Rt..

A másik egység a Ganz Kazángyár, amelyet 1844 - ben alapított meg Ganz Ábrahám. Ganz és Társa Vasöntöde és Gépgyártó Rt. néven alapítják meg, és igen hamar népszerűsége tesz szert Európában. 1896 - tól kezdik meg a Babcock - Wilcox kazánok gyártását, amelyeket Svájcba és Törökországba is exportáltak. Ez az angyalfüldi gyár 1911 - ben egyesült a Ganz Rt.-vel. A Transelektro 1993 - tól tulajdonosa a gyárnak, amely 1999 és 2001 között Kiskunfélegyházán működött tovább.

Az egység harmadik eleme a Ganz Villamossági Gyár. A Mechwart András által létrehozott Ganz gyár Elektrotechnikai Osztálya számos világhírű termék megalkotója. A II. világháború után átszervezték, nevét is megváltoztatták (pl. Klement Gottwald Villamossági gyár néven volt ismert).¹¹¹

A 3 nagy múltú cég megvásárlásával a Transelektro a legnagyobb magyar magántulajdonú cégcsoporttá vált. A Transelektro története az 1980 - as évekig nyúlik vissza. 1956 - ban villamosipari szakkülkereskedelmi vállalatként indult. Külkereskedelmi tevékenységével a magyarországi energetikai gépgyárak fennmaradását és fejlődését segítette, rövid idő alatt megbízható külkereskedelmi partner lett. 1985 - ben elsőként lett kereskedőházi cégformában működő vállalattá a Transelektro. 1990 - ben többségi állami tulajdonú részvénytársasággá alakult, majd a céget vezetői és dolgozói 1992 - ben megvásárolják.

2005-ig a Transelektro két holdingban szerveződött közel húsz tagból álló, mintegy négyezer főt foglalkoztató kb. 40 milliárd forintos árbevételű, tisztán magyar tulajdonú cégcsoport. Működését az energiatermelés, villamos motorok és irányítástechnikai berendezések előállítása, környezetvédelem és az ingatlanfejlesztés jellemzi. A Ganz Ansaldo megszűnt, de a Ganz Transelektro létrejöttével az olasz piacon való jelenlét ismét megerősödött.

¹¹¹ A Ganz Gyár a magyar elektrotechnika aranykorában (Magyar Elektrotechnikai Múzeum, Bp.2003)

A Ganz Transelektro és a Róma Városi Közlekedési Társaság között 2002 - ben született meg szerződés 30 trolibusz szállításáról. 2002 nyarán a Ganz Transelektro Közlekedési Rt. nyeri el Róma város trolibusz forgalmának újraindítási tervezetének megvalósítását mintegy 54 millió euró (13,2 milliárd forint) értékben. A feladat sokrétű, hiszen a járművek leszállításán kívül a felső vezetéki hálózat kiépítése, a meghatározott idejű szervizelés és a remiz létrehozása is a cég feladata. A trolibuszok különlegesek, hiszen áramszedő nélküli üzemmódban is képesek közlekedni az akkumulátoros hajtás segítségével, mintegy 3 kilométeren keresztül. A járművek 2005 márciusától üzemelnek az olasz fővárosban. A trolibuszok egyenkénti értéke közel 670 ezer euró + Áfa. A Római Közlekedési Vállalat (ATAC) a következő években mintegy 130 millió eurós (31,7 milliárd forint) értékben kívánt trolibuszokat vásárolni a Ganz Transelektro Közlekedési Rt. - től.

Róma mellett Nápolyban is megjelennek a Ganz Transelektro trolibuszai. 2004 - ben 10 trolibusz szállításáról sikerült szerződést kötni, a trolibuszok értéke egyenként mintegy 512 ezer euró + Áfa. A Ganz Transelektro nemcsak az itáliai nagyvárosokat célozta meg. Észak - és Dél - Itáliában egyaránt megpróbál betörni a piacra, világújdonságnak számító trolibuszával, trolibusz elektromos hálózatok kiépítésével, vasúti hálózatok, vagonok felújítási terveivel.

A Transelektro a sikeres magyar találmányok világpiacra dobása ellenére 2005 harmadik negyedében súlyos pénzügyi problémákkal küzdött, amely a cég jelenlegi formájának megszűnését és új tulajdonosok megjelenését jelentette. ¹¹²

7. Fontosabb befektetések, együttműködések az iparban

Komoly beruházásnak bizonyult az ipar területén a Dunamonté is, közel 1,74 milliárd forintos alaptőkével, amelyből az olasz Montedipe cég 37,5 % - os részesedést birtokolt.

Az Alföldi Porcelángyárban a Benedetti csoport és a SIMEST közel 64% - os részesedést vásárolt, mintegy 966 millió forintos értékben. Ma a Porcelángyár tulajdonosa a Villeroy és Bosch vállalat.

A Benedetti - csoport képviseltette magát a nyomdaipar privatizációjában is, az általa birtokolt Cofinec cég vásárolta meg a békéscsabai Kner és Petőfi Nyomdát. A befektetés értéke 1,5 milliárd és 489 millió forint volt. A Kner Nyomda jelenleg a csomagolóiparban képviselteti magát.

A Ferruzzi - csoport részesedést vásárolt a Mátra - vidéki, a Szerencsi és a Szolnoki Cukorgyárakban, francia Beghin - Say vállalatán keresztül. Így az olasz részesedés közel 40 % - ot mutatott, mintegy 3,2 milliárd forintos tőkével. A csoport belga Cereol vállalatán keresztül befektetést eszközölt még a Növényolajipari Vállalatban. 1998 márciusában a Béghin - Say 3 cukorgyárában a földgáz felhasználást a Tigáz biztosította, mintegy 300 millió forint értékben, külső gázvezetékek, mérő - és fogadóállomások kiépítésével. A teljes beruházások értéke közel 900 millió forint volt. A cukorgyárak (Szolnoki, Mátravidéki, Szerencsi) így 1,4 millió tonna cukorrépát feldolgozva, mintegy 185 ezer tonna cukrot tudtak előállítani.

A Lehel Hűtőgépgyár az Elektrolux svéd csoport érdekeltiségéhez tartozó olasz Zanussi vállalat tulajdona lett, mintegy 1,5 milliárd forint értékben.

A Kőbányai Textilgyárban az olaszországi Cantoni cég hatmillió dollár értékű részesedést szerzett, amíg az olasz Teleme ötmillió dollár értékben a Budaflax és a Hungarotex társaságában létrehozta a Limara nevű vállalkozását.

A Tapolcai Üveggyárban a Sophicon 1,5 % - os, az STN Engineering pedig 8% - os részesedéshez jutott, mintegy 1,5 millió dollár értékben. 113

Az IRI csoporthoz tartozó Ilva acélipari vállalat a SIMEST segítségével 3 vegyes vállalatot alapított Magyarországon, az egyik a Hungaroinox (hidegen hengerelt tekercs gyártása), a másik a Silco (speciális vas - és acél termékek gyártása), a harmadik pedig a Silco - Inox (acél - és vasipari szolgáltató központ) volt, közel 50 millió dolláros befektetési értékben.

Az Imar Srl fémfeldolgozó vállalatot hozott létre, mintegy 400 milliós líra tőkével azért, hogy kész gépalkatrészeket készítsen és ezeket Itáliába exportálja.

Az 1990 - es évek második felében, 1998 - ban , Vas megyében 198 vállalkozásból 18 volt olasz. A magyar felek főleg bér munkát végeztek és 3 országban értékesítettek. A vállalkozások főleg cipőgyárak, varrodák, elektronikai alkatrészgyártók és textildolgozók voltak. Ilyen vállalkozás volt a Plati Hungary, amely elektronikai kábeleket gyártott televíziókhoz. Az üzem 3000 négyzetméteren épült fel 1995-ben. A Plati alapvetően családi vállalkozásként indult Észak - Itáliában, Madone - ban. Gyáraik még Franciaországban és Lengyelországban üzemeltek. A magyarországi gyárban 300 alkalmazott dolgozott. 1997 - ben ötven millió USA dollár termelési értékkel bírt az üzem. ¹¹⁴

Az olasz - magyar együttműködés kiváló példája lehet a 77 Elektronika Kft., amely a világ 40 országába exportál, főleg az olasz, brit, német és japán piacra. A világszínvonalú gyártmányok az orvosi elektronika területét képviselik, de a cég jelen van a távközlés területén is. Árbevételük 2003 - ban 4,6 - 4,7 milliárd forint volt (az elkövetkező évekre ennek 7 - 8 % -os fejlesztését tervezték). ¹¹⁵

Az Altan Beton Hungária Kft. 1992 óta működő építőipari generálkivitelező és vasbeton elemgyártó vállalat, az ALTAN - CSOPORT magyarországi leányvállalata, mely építőipari konszernt az olasz Friuli tartománybeli (Észak - Olaszország) Altan Prefabbricati S.p.A. alapította az 1950 - es években. Az anyavállalattal való szoros együttműködés a magyar Altan működése szempontjából know - how háttérrel biztosít mind műszaki - technológiai tudás és felszereltség, mind gazdasági erőforrás terén.

¹¹⁴ Treiber Mária: Plati Hungary (Il Fiorino, 1998 június)

¹¹⁵ Családi vállalkozás világszínvonalon / EU melléklet - Il Fiorino, 2004 április)

b) Szállítmányozás, logisztika

1.A Miramare Kft.

A Miramare Nemzetközi Szállítmányozási Kft., a Tomaso Prioglio Trieste olasz vállalatcsoport tagjaként 1990 - ben született meg, hogy segítse a növekvő olasz - magyar kereskedelmi forgalom lebonyolítását. A cég folyamatos növekedésének is köszönhető, hogy mára Magyarország elismert szállítmányozói közé tartozik, egyben tagja a Magyar, illetve a Nemzetközi Szállítmányozási Szövetségnek. A Miramare, mintegy 100 alkalmazottja segítségével biztosítja szolgáltatásait a szállítmányozás, logisztika és vám szolgáltatások teljes területén.

A céget valamikor a trieszti Francesco Prioglio alapította. Ebben az időben a Magyarországgal zajló lókereskedelem működését erősen hátráltatta a Monarchia vámhatárain hosszasan elhúzódó várakozás. Francesco Prioglio először élőállat - szállításra szakosodott, amelyet két világháborút és több határmódosítást megélve folytatott. 1957 - ben fia, Tomaso alapítja meg a Tomaso Prioglio S.p.A.-t, amely mára Közép - Kelet - Európára és a mediterrán térségre kiterjedő jelentős szállítmányozó vállalkozás lett. A cég mintegy 7 országban több, mint 30 irodával, raktárral, logisztikai és átrakó bázissal van jelen, szolgáltatásait kiterjeszti szinte az egész világra.

A cégcsoport jelenlegi tagjai:

- Tomaso Prioglio S.p.A. Trieszt, Olaszország
- East rail s.r.l. Trieszt
- Quick d.o.o. Szlovénia
- Quick TP d.o.o. Jugoszlávia
- Quick TP Bulgária
- *Miramare Kft. Budapest*
- *Tékisz Rt. Tuzsér*
- Tomaso Prioglio S.p.A. Kijev
- Tomaso Prioglio S.p.A. Moszkva ¹¹⁶

¹¹⁶ A Miramare Kft. / A Miramare működése, története / A Miramare adatai /

Magyarország földrajzi elhelyezkedéséből ered, hogy az ország területén az európai közlekedési rendszer hat fontos nemzetközi útvonala - az Európai Unió közlekedési miniszterei által tartott csúcstalálkozó helyszínére utalva - az úgynevezett "Helsinki folyosója" is áthalad. Mivel ezek a közlekedési folyosók az integrálódó európai gazdasági tér fő útvonalai, ezért ezeknek Magyarországon történő áthaladása, kitűnő lehetőség Olaszország és Magyarország számára a nemzetközi gazdasági vérkeringésbe történő bekapcsolódásra. Az európai 5. számú kereskedelmi folyosó kapcsolatot teremt Dél -, Közép -, és Kelet - Európa országainak piacai között. Ez a folyosó nyit utat, Olaszország gazdasági erejéből eredő nagy mennyiségű termékeinek az orosz - ukrán piac több százmillió fogyasztója felé, valamint ezekben a kapcsolatokban lehet hozzájutni a keleti régiók olcsó nyersanyagához. Magyarország stratégiai helyen, a folyosók metszéspontjában helyezkedik el, ezáltal nagyon előnyös pozícióban van. A cégcsoport a térség szállítványozói közül, egyedül képes minőségi szolgáltatást nyújtani az 5. sz. európai kereskedelmi folyosó minden egyes pontján. Tevékenysége a magyar illetve az olasz irányultság mellett, főleg Dél -, Közép - és Kelet - Európa országaira összpontosul. Az egyik legkomolyabb, a cégcsoporthoz tartozó olasz vállalkozás a tuzséri *Tekisz*. Az ország egyik legkorszerűbb logisztikai központja, több mint 60 hektáron, az ukrán határ közelében, Záhony szomszédságában. A *Tekisz Rt.* a trieszti Prioglio csoport tagja. Fő tevékenysége kényes átrakodási szolgáltatások elvégzése, az egykori SZU tagállamok felé. Ez gyakorlatilag az 5. folyosót érinti, ami Triesztet köti össze Kijevvel. A *Tekisz Rt.* néven működő vállalat korszerű logisztikai bázissal rendelkezik. A *Tekisz Rt.* elsődleges feladata a raktározás, vagyis export, import és a nemzetközi tranzit forgalom keretében beérkező áruk elhelyezése. A raktározáson kívül a cég szállítványozói feladatokat is vállal. A raktározási és szállítványozási feladatokat önálló vámügynökség segíti.¹¹⁷

2. Kisebb logisztikai vállalkozások

A logisztika, szállítás, nemzetközi szállítványozás tevékenységi körrel rendelkező *Saima Avandero Rt.* Olaszországban 45 telephellyel rendelkezik, mintegy 5 vállalattal és 1800 alkalmazottal bír.

¹¹⁷ A *Tekisz Rt.* / A *Tekisz* működése / A *Tekisz* adatai

Budapesten lévő irodájuk 30 éve működik, amelynek tevékenysége szorosan összekapcsolódik a milánói központtal. Jelenlegi magyarországi képviselőjük a Logmaster Kft.

A Ghibli Kft. 1996 - ban alakult, teljes körű logisztikai szolgáltatást nyújtó vállalat. Telephelyük Budapesten, a csepeli Szabadkikötőben, egy vízi, vasúti és közúti csatlakozással is rendelkező logisztikai központban található. Forgalmuk jelentős részét az olaszországi fuvarfeladatok jelentik. Legfontosabb szolgáltatásuk az olasz expressz gyűjtő szállítmányozás, amelynek segítségével a kisebb mennyiségű áruk, a hagyományos gyűjtőfuvarozástól eltérő módon, közvetlenül, átrakás nélkül jutnak el a raktárukig. Logisztikai tanácsadásuk keretében, a szakvéleményüket kérő vállalkozások átlagosan 10%-os megtakarítást realizáltak. ¹¹⁸

¹¹⁸ A Ghibli Kft./ A Ghibli Kft. működése / A Ghibli Kft. adatai

c) Kereskedelmi együttműködések

A Merloni cég 3 milliós beruházást valósított meg a rendszerváltás utáni Magyarországon. A vállalkozást 1975 -ben alapították Olaszországban, árbevétele 2002 - ben már elérte a 2,5 milliárd eurót. 2003 első félévében az Ariston márkákból 80% - kal, az Indesit termékekből pedig 50 % - kal nőtt a cég értékesítése. A vállalat erőteljes hangsúlyt helyez a fokozott marketingtevékenységre és az újdonságok piaci bevezetésére. A Merloni Termosanitari Hungária Kft. a MTS csoport (Gruppo MTS) tagja. Az olasz anyacég alapítója Aristide Merloni volt 1930 - ban, Albacina városában. Egy üzemet hoz létre eredetileg mérlegek gyártására, majd termékeivel hamarosan óriási sikert arat. 1960 -ban jelenik meg az ARISTON márkanév. Hamarosan különvlik a háztartási gépek csoportja, Merloni Elettrodomestici néven, illetve a fürdőszobafelszerelések részlege, Merloni Termosanitari néven. Jelenleg 150 országban forgalmazzák termékeiket, 1999-ben a forgalom értéke elérte a 400 millió eurót. Gyáraik megtalálhatóak Olaszországban, Kínában, Spanyolországban, Franciaországban, Belgiumban, Malájziában és Indiában. ¹¹⁹

A MAPEI az építőiparban használatos kémiai és ragasztó anyagok ismert előállítója napjainkban. 65 évvel ezelőtt Milánó külvárosában egy kisvállalkozásként működött a ma óriás cég. Festéssel, vakolással, belső és külső burkolat felújításához szükséges anyagokkal foglalkozott, nagyobb lakóházak, kórházak és repülőterek felújítási munkálatait segítve. Ekkor született meg az ötlet, hogy a piac egy adott szegmensével kellene foglalkozni, amely éppen a padlómunkálatokhoz kapcsolódott. Az ötletet siker koronázta, hiszen az egykori családi vállalkozás mára már multinacionális céggé vált.

A cég története az alapító Squinzi családhoz kapcsolódik. Rodolfohoz, a cég alapítójához és Giorgiohoz, a fiához. Rodolfo Squinzi 1937. február 12-én hozza létre Milánóban a MAPEI-t, amely építési és ipari anyagokkal foglalkozik (a MAPEI név ezen szavak kezdőbetűinek rövidítése).

¹¹⁹ Merloni elettrodomestici: storia di un successo (Il Fiorino, 2002 szeptember)

Hamar felismerik, hogy a piacnak mire van igénye, három alkalmazottal kezdenek el színes vakolatokat, védőfestékeket, illetve kazein bázisú ragasztókat gyártani. A második világháború visszafogja a vállalkozás működésének lendületét.

A háború után a cég újra fejlődésnek indul. A MAPEI a kilencvenes években terjeszti ki tevékenységét Kelet - és Észak -Európára. Ugyanezen időben folyamatosan bővíti termékkáláját. 1999 - ben megvásárolja a norvég Rescon céget és az észak - amerikai piacra is kilép. 2000-től a cég áthelyezi székhelyét Észak - Amerikába, Fort Lauderdale - ba. A cég megjelenik a kanadai piacon is. 2002 - ben pedig a német piacon is vezető szerepet tölt be, az építőipari vegyianyag gyártás területén. A MAPEI az utóbbi évek egyik legnagyobb olasz beruházója Magyarországon. ¹²⁰

Az IMETEC 29 éve alapított bergamói cég, kis háztartási gépek nagy gyártójaként ismert Olaszországban. Itáliában piacvezető, évi 100 millió eurós forgalmat bonyolít le.

A Yoppi Hungary Kft. - t 1994 - ben alapították. A Yoppi más cégekhez képest viszonylag későn jelent meg a magyar piacon, ám rövid időn belül komoly sikereket ért el, saját üzemeltetési helyeinek számát illetően, illetve eladott és bérbe adott automaták számát tekintve. A cég megkezdte franchise hálózatának kiépítését. Az Alenis Hungary Kft. szintén ital automaták nagykereskedelmével és exportjával foglalkozik. A cég központja Olaszországban található, de jelen vannak számos közép - és kelet - európai ország piacán is. Céljuk a fogyasztási javak készítői számára történő értékesítés, személyes kapcsolat kiépítése Közép - Kelet - Európa piaci szereplőivel és a helyi szervezetekkel. Legfontosabb nemzetközi partnereik: Nestlé, McDonald's, Coca-Cola és a Kraft Jacobs Suchard.

Az Andretti Üzletház világszínvonalú vendéglátó - technikai gépeket gyárt és forgalmaz. Fő tevékenységük éttermek, pizzériák, cukrászdák, fagylaltozók, kávéházak, bárók, gyorsbüfék, élelmiszerüzletek tervezése, a működtetésükhöz szükséges gépekkel történő felszerelése, a gépek szervizelése, vendéglátóhelyek komplett kivitelezése. Magyarországon az Andretti cég 1991 - től működik. Budapesten üzletházzal rendelkeznek, melyben az általuk forgalmazott termékek széles választékát - több mint 25 olasz világcég termékét mutatják be . ¹²¹

¹²⁰ MAPEI/La storia della MAPEI/A MAPEI adatai

¹²¹ Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

Magyarországon napjainkig több mint 5000 vendéglátóhelyen értékesítettek gépeket. A cég kereskedelmi tevékenysége mellett segítséget kínált a Széchenyi -terv által nyújtott támogatások megpályázásához, valamint olasz - magyar szakmai üzletviteli tanácsadással is szolgál.

Az ITALINOX HUNGÁRIA Kft. 1996 májusában alakult meg a milánói központú ACCIAI VENDER S.p.A. cég magyarországi érdekeltségeként. Korrózióálló, sav- és hőálló acéltermékeket - alapanyagokat és félkész termékeket - forgalmaznak, melyeket Olaszországból importálnak az ACCIAI VENDER S.p.A. anyacégtől. Az ACCIAI VENDER S.p.A. 1976 - ban alakult. A vállalatcsoport tevékenysége az egész világra kiterjed, közel 100 országba exportálnak korrózióálló acéltermékeket. A csoportban ma 22 leányvállalat működik, köztük Németországban, Ausztriában, Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországban, Romániában, Törökországban és itt Magyarországon. Ezen vállalatok közül 3 cég szerviz központként tevékenykedik, a többi 19 társaság a korrózióálló acélok forgalmazásával foglalkozik. Ezen társaságok közül 7 cég ITALINOX néven működik a kelet-európai régióban. Az első évben kb. 200 vevővel álltak üzleti kapcsolatban, 3 év eltelte után üzleti partnereik száma már 2500 - ra növekedett.

Az Italmarket Kft. 1989 óta foglalkozik autóalkatrész importálásával és értékesítésével Magyarország területén. A cég az első, "after market" területére szakosodott vegyes vállalat volt az országban. Az általuk forgalmazott termékek minőségének, a rendkívül gyorsan változó piaci helyzet felismerésének, a vevőikkel kialakított tartós és megbízható kapcsolatnak köszönhetően a cég komoly sikereket ért el. Területi terjeszkedésük állandó fejlődés alatt áll. A magyar piacon túl - egy ideje jelen van a cég a környező országokban is, így Romániában, Csehországban, Szlovákiában és Ukrajnában.

A Beretta cég a múlt század közepén készítette első kazánját. Mára a Beretta márkanév Olaszországban fogalommal vált (mely az egyik legkiválóbb fűtőkészüléket jelenti) hiszen hazájában piacvezető a fali kazánok gyártása terén, amíg a világ gyártói között a negyedik helyen áll. A legjelentősebb mérőszám az 1996 - os év volt, amikor a Beretta tagja lett az ágazat egyik legnagyobb ipari egyesülésének, a Riello Csoportnak. 122

122 Beretta/ A Beretta adatai

A Riello Csoport az OFR - Officine Fratelli Riello cégből fejlődött ki, amelyet 1922 - ben égők gyártására alapítottak.

A Riello Csoport napjainkban Európa első számú ipari csoportjai között foglal helyet. Forgalma mára eléri a 600 millió eurót, 11 ipari telepén 2300 alkalmazottat foglalkoztat, 16 szakággal és 7 márkánévvel büszkélkedhet mintegy 32 országban. A cég működése Magyarországon is sikeres. A Riello Csoport a 90 - es évek elején érkezett Magyarországra. A Beretta 1993 - ban kezdte meg termékeinek magyarországi forgalmazását, ám eredetileg egy osztrák céget bízott meg az értékesítéssel és a szerviz ellátásával. 1994 - ben döntött úgy, hogy magyar forgalmazót bíz meg. A piaci fejlődés és a színvonal emelése érdekében otthagyta a magyar céget, és Budapesten létrehozta saját leányvállalatát, D.H.S Domestic Heating Systems Kft. néven. A cég 2000 - ben már piacvezető szerepet töltött be. Sikerük a kiváló minőségén és a versenyképes árakon túl, az egész országra kiterjedő szervízhálózat kiépítésében, valamint a nagykereskedőkből és a kisebb viszonteladókból álló kereskedelmi lánc létrehozásában rejlik. Üzletpolitikájuk alapeleme, a mindenkori magyar piaci igényekhez való alkalmazkodás képességének megteremtése. 123

d) Együttműködések a textilipar, ruházat területén

1. A Benetton cég története

Napjainkban a Benetton csoport a világ 120 országában van jelen, elsődlegesen a ruhaipari szektorra koncentrálva, olasz stílus és design tudattal, amely a United Colors of Benetton és Sisley márkanevek alatt jelennek meg, illetve a Playlife és Killer Loop sportmárkák formájában.

A cég értékesítésének 90 % - a Európában realizálódik, amit egy kereskedelmi hálózat segít (közel 5000 üzlet a világban), amely egyre növekszik, méretét és a szolgáltatások minőségét tekintve, elérve a közel 1,7 milliárd eurós termelési értéket .

A létrehozók Luciano, Giuliana, Gilberto és Carlo Benetton 1965 - ben alapítják meg a Benetton csoportot. Az ötletet a testvérek édesanyja által elkészített sárga pulóver adja, amely nagy sikert arat iskolás társaik körében. A cég mai sikerét jelzi, hogy mára már jelen van a milánói, frankfurti és new yorki tőzsdén is.

A cég elnöke Luciano Benetton. Tagja a holding adminisztrációs tanácsának (ez a családi vagyon kezelője), mind ezek mellett 1992 és 1994 között az olasz köztársaság szenátora is egyben. A másik testvér Giuliana Benetton is tagja a családi vagyont kezelő holding tanácsának és a Benetton csoportnak. A harmadik testvér Gilberto Benetton, aki elnöke a holdingnak, elnöke az Autogrillnek és tanácsosa a Benetton csoportnak. Ezen túl az Olimpia S.p.A. alelnöke és részvényese a Telecom Italianak, ahol szintén alelnök. Tanácsosa egyben az Autostrade S.p.A.-nak, a Mediobanca S.p.A.-nak, a Pirelli S.p.A.-nak és az Albertis Infrastructuras S.A.-nak. Carlo Benetton a negyedik testvér, alelnöke a holdingnak és tagja a Benetton csoport adminisztratív tanácsának.¹²⁴

A Benetton család története a hatvanas évek elején indul, amikor a vállalkozásalapító ötlet megszületik. 1965 - ben megalakul a Benetton csoport. 1969 - ben a Benetton már átlépi a határokat és megnyitja első üzletét Párizsban. A hetvenes években valósítja meg vállalkozói modelljét, amely rugalmas, innovatív és egyedi.

¹²⁴ La Benetton /Fondatori / United Colors of Benetton / A Benetton adatai

A nyolcvanas évek kommunikációs kampánya az egész világon ismertté teszi a Benetton nevet. A kilencvenes évek eladási eredményei csúcsot döntenek, 110 millió árucikk értékesítése éves szinten, közel 120 országban. Elindul a Benetton globális növekedése ezekben az években. 2000 - ben a Benetton együtt növekszik a piaccal, kiépíti megastore (nagyáruház) értékesítési rendszerét.

A Benetton dinasztia székhelye napjainkban a Villa Minelli, amely Ponzanoban található, Velencétől mintegy 30 kilométerre. A Villa egy 16.századi nagy történelmi és kulturális értékű épületkomplexumot takar. A Benetton csoport 1969 - ben vásárolja meg, és elkezd az épület restaurálását és modernizációját. A nyolcvanas évek közepétől a Villa Minelli a Benetton csoport székhelye lett, és minden fontosabb döntés helyszíne is egyben.

Jelenleg mintegy 5000 Benetton üzlet működik a világon, az ezredforduló után a nagy kiterjedésű megastore - ok létrehozása lett a cél, különösen a történelmi és kereskedelmi központokban, hogy egészen kiváló szolgáltatást nyújtsanak a vásárlóközönségnek. Az új megastore – ok teljesen komplett ruházatot kínálnak, globális módon ajánlva a Benetton kiváló minőségét és stílusát.

A kezdetektől fogva a Benetton nagy figyelmet szentelt annak, hogy közvetlenül ellenőrizze a logisztikai folyamatokat, így nagyméretű befektetéseket valósított meg a folyamatok automatizációjában, azzal a céllal, hogy a produktív ciklus teljes integrációját megvalósítsa. Az elkészült termékek szétválogatása, majd egybegyűjtése a közel 5000 értékesítési pontra automatizált rendszerben történik. Innen indulnak a kész áruk a Benetton csoport 5000 értékesítési helyére, mintegy 120 országba.

A Benetton csoport vállalkozói szervezetét mindig az innováció jellemezte, a fejlesztésre való odafigyelés minden területen, legyen az a kommunikáció vagy az informatikus rendszerek, vagy új anyagok keresése illetve az integrált logisztika. Az innováció főleg a produktív folyamatokat érintette, ahol a rendszerek és a felszerelések minden ötödik évben teljes felújításra kerülnek.

A Benetton gyártási rendszerét Castrette (Treviso) fejlett technológiájú szisztémája irányítja, amelynek termelési kapacitása évente mindegy 110 millió ruhadarab elkészítése. A Benetton csoport nemzetközi tapasztalatain alapulva fejlődött az idővel a holding.¹²⁵

¹²⁵ La Benetton/Fondatori / United Colors of Benetton / A Benetton adatai /

Ez a vállalkozás az egész világot behálózza a legkülönbözőbb szektorokban, legyen az a ruházat, amelyet a Benetton csoport irányít és amely a vállalkozás innovatív "szíve", vagy a városi és autópályák mellett található étteremhálózat (Autogrill). De ide tartoznak még a közlekedési és kommunikációs szféra szolgáltatásai és infrastruktúrája, az ingatlanügyletek és a mezőgazdaság területe, illetve más tevékenységek és befektetések is. A cég éves bevétele meghaladja a 7 milliárd eurót. A cég teljes alkalmazotti létszáma közel 50.000 fő. A cég folyamatosan figyeli a piacot, újabb befektetési lehetőségeket keresve, de ügyelve a pénzügyi egyensúly megtartására is.

Magyarországon Benetton érdekeltségű vállalkozás Nagykállóban működik. Itt jött létre a Benetton Hungária Kft., amely több mint 11 ezer négyzetméteren kiépült üzemmel rendelkezik. A cég sajátos, nem csupán magyar, hanem kelet - közép - európai tevékenységét is meg kell említeni. Nagykálló a Benetton logisztikai központjaként funkcionált a kezdeti időszakban, itt történt a térségben gyártott termékek begyűjtése és minőségi ellenőrzése is a kilencvenes évek második felében, a vállalkozás termelő tevékenységén kívül. A cég Magyarországon önálló képviselettel nem rendelkezik, gyakorlatilag csak ez a logisztikai bázis a cég magyar piaci képviselője. Benetton üzletek Magyarország több városában is működnek, ám mivel árszintjük jóval meghaladja a nyugat - európai árszínvonalat, így hazai vásárlói körük igen szűknek bizonyul.

A cég (Benetton csoport) bevételei az elmúlt esztendőkből:

<u>Év</u>	<u>2004</u>	<u>2003</u>	<u>2002</u>	<u>2001</u>	<u>2000</u>
<u>Nettó bevétel (millió euró):</u>	<u>1.686</u>	<u>1.859</u>	<u>1.992</u>	<u>2.098</u>	<u>2.018</u>
<u>Tiszta haszon (millió euró):</u>	<u>123</u>	<u>108</u>	<u>(10)</u>	<u>148</u>	<u>243</u>

126

¹²⁶ Design / Produzione/Distribuzione/ United Colors of Benetton /A Benetton adatai
Il Gruppo/ United colors of Benetton / A Benetton adatai

A Benetton birodalom

EDIZIONE Holding S.p.A

⇩ <i>Ruházat</i>	⇩ <i>Gyorsétkezdék</i>	⇩ <i>Infrastruktúra és szolgáltatás</i>	⇩ <i>Ingatlanok és agrár vállalkozások</i>	⇩ <i>Más szektorok</i>
67,14% Benetton Group S.p.A.	57,09% Autogrill S.p.A.	30,1% Autostrade S.p.A.	100% Maccarese S.p.A.	56,32% 21 Investim. S.p.A.
(United Colors of Benetton, Sisley, Playlife, Killer Loop)	100% European Subsidiaries	16,8% Olimpia S.p.A.	100% Cia de Tierras Sud Argentina	100% Verdesport S.p.A
	100% Autogrill Group Inc. (USA)	21,4% Telecom Italia S.p.A		100% Pallacanestro Treviso S.p.A.
	50% Aldeasa S.A.	13,1% Grandi Stazioni S.p.A.		100% Volley Treviso S.p.A.
		24,38% S.A.G.A.T S.p.A.		100% Benetton Rugby Srl
				4,7% Pirelli & C. S.p.A
				25,76 % SEP S.p.A.
				Más kisebb Részesedések

2. Kisebb beruházások, együttműködések a textiliparban

A GIACOMELLI SPORT a kilencvenes évek egyik legnagyobb olasz beruházója volt a kereskedelem területén Magyarországon. 1991 - ben alakultak Olaszországban, sportruházati vállalkozásként 5 alkalmazottal. 1999 - ben Olaszországban már 70, külföldön (Spanyolországban, Portugáliában, Belgiumban, Németországban, a Cseh Köztársaságban, Lengyelországban, Észtországban) pedig mintegy 13 áruházal voltak jelen. Franciaországban 3, a lengyel fővárosban 2, Budapesten pedig 2 újabb áruházal nyitottak. Munkatársaik száma elérte a 2000 - t. Az alapítók Gabriella Spada és Emanuele Giacomelli voltak, akik fiatal házasként a kilencvenes évek elején Riminiben hozták létre családi vállalkozásukat. Először kis üzletet nyitottak, de egy óriási áruházláncról álmodtak. Céljuk márkás, minőségi termékek forgalmazása volt, alacsonyabb áron, mint a konkurencia. Munkatársaik főleg a fiatalabb korosztályból kerültek ki. 1998-ban 234 milliárd lírás forgalmat bonyolítottak le (az azt megelőző évhez képest 33,7 %-kal többet). A hálózat bővítésébe közel 32 milliárd olasz lírát fektettek be, a teljes hálózat forgalma pedig meghaladta a 350 milliárdos forgalmat. Az ezredforduló után a cég bezárta magyarországi üzleteit és végérvényesen kivonult a hazai piacról, noha üzleteik Magyarországon a legkiválóbb minőségű sportmárkákat forgalmazták, viszonylag kedvező vásárlói áron.¹²⁷

A CALZEDONIA cég 1987 - ben született meg Veronában, azzal az elhatározással hogy női, férfi és gyermek zokni, harisnya és fehérnemű értékesítésére szakosodnak, franchising üzlethálózat formájában. Az elmúlt évek alatt a Calzedonia több mint 985 üzletet épített ki a világ számos pontján, így Ausztriában, Cipruson, Horvátországban, Oroszországban, Görögországban, Libanonban, Mexikóban, Lengyelországban, Portugáliában, Szerbiában, Szlovéniában, Spanyolországban, Törökországban és Magyarországon. A folyamatos bővülést a bevételek is jelzik, 1998 - ban 77 millió euró bevételük volt, ez 2003 - ban 341 millióra nőtt.¹²⁸

¹²⁷ Giacomelli Sport anche in Ungheria (Il Fiorino 1999 október)

¹²⁸ La Calzedonia/ Presentazione/ A Calzedonia adatai

A felkínált termékek, amelyek a legszélesebb termékskálát képviselik, és kifejezik az éppen aktuális divatot, kiváló minőségük ellenére pedig elfogadható árral rendelkeznek. A CALZEDONIA által kitalált márka az INTIMISSIMI. 1996 -ban születik meg az ötlet, hogy kizárólagosan jó minőségű és megfelelő árú termékeket árusítsanak külön üzletlánc formájában. 1998 kezdetén 80, 2004 végén 704, amíg 2005 -ben 778 értékesítési pont működött szerte a világban. Ezek az értékesítési pontok megtalálhatóak Olaszországon kívül : Ausztria, Ciprus, Horvátország, Oroszország, Görögország, Libanon, Mexikó, Lengyelország, Portugália, Csehország, Szlovénia, Spanyolország, USA, Törökország és Magyarország területén. A hálózat franchising formában működik, a szerződés kizárja a royalty bármilyen formáját. Az értékesítési pontok és a termékeket előállító üzemek között tanácsadók segítik az együttműködést.¹²⁹

A Magazzini Nico cég létrehozója az észak - olaszországi Bassano del Grappa helységről származó Domenico Passuello (Nico) volt, aki saját becenevét felhasználva alapítja a társaságot 1961 - ben, San Zeno di Cassola -ban. Így született meg a nagy családi vállalkozás, amely évtizedekkel később Nico csoport néven behálózta a világot. 1984 és 1990 között négy újabb helyen jelennek meg termékeikkel Olaszországban. 1989 - ben megnyílik a cég első üzlete Ausztriában. 2000 - ben megnyílik az első üzlet az óceánon túl, Venezuelában. Jelenleg a Nico 11 értékesítési hellyel rendelkezik Olaszországban: Veneto, Friuli Venezia Giulia, Emilia Romagna és Lombardia tartományban. 12 üzletük található Európában: Lengyelországban és Csehországban. Amerikában, Venezuelában három értékesítési hellyel rendelkeznek. A rendszerváltás után Magyarországon is nyitottak áruházat, először Szigetszentmiklóson, ahol ruházati termékeket és bőrárakat értékesítettek. A szép és jó minőségű jellegzetesen olasz áruk, a magyarországi bérszinthez képest viszonylag magas áron kerültek értékesítésre. Valószínűleg az alacsony vásárlói forgalom lehetett az oka annak, hogy a Nico Hungary Kft. három magyarországi üzletét kényszerült bezárni 2003 januárjában. Terveik szerint nem hagyták el véglegesen Magyarországot, a jövőben szeretnék ismét befektetni az országban, hiszen jelenlétük domináns Közép-Kelet-Európában.¹³⁰

¹²⁹ La Calzedonia/ Presentazione/ A Calzedonia adatai

¹³⁰ Nico magazzini (Il Fiorino, 1998 március)

A harmadik évezred küszöbén a Nico egy nemzetközi csoport, közel 600 alkalmazottal és 26 értékesítési hellyel Európában és az amerikai kontinensen, és mintegy 10 millió vásárlóval évente.¹³¹

Az egykori szombathelyi lengyár telephelye 2003 - ban az ITEFIL Kft.-nek adott helyet. Az olasz cég 1997 - ben kezdte meg tevékenységét az aviano i ITA S.p.A. magyarországi leányvállalataként, ITEFIL Európai Textil - és Fonóipari Kft. néven. A cég mintegy 120 dolgozót foglalkoztatott. Tevékenységük az egyiptomi és perui anyagból történő fonálkészítés volt. 2001 - ben közel 250 millió forint támogatásban részesültek a Széchenyi - terv keretében. Ebből raktárcsarnokot, irodaépületet építettek, illetve a gépparkot bővítették. Fejlesztésük 1,6 milliárd forint értékkel bírt. A termék 90 %- a olasz exportra készült (a fonalból szövetet készítenek), amíg a termelés 10%- a a magyar piacra került. A cég árbevétele 2000 -ben egy milliárd forint volt, amíg 2001 - ben és 2002 - ben közel 1,3 milliárd forint volt. A cég a textilipart jellemző nehézségek ellenére a mai napig nyereségesen működik Magyarországon.¹³²

1996 - ban települt át Bergamo környékéről Vas megyébe, Szombathelyre Fiorentino Bettoni, a Polygomb Kft. tulajdonosa. Az üzem közel 30 helyi fiatalnak adott munkát a kilencvenes évek végén, akik tíz - tizenkét tonna gombot gyártottak évente. Megrendelőik közé tartoztak a legnagyobb divatcégek, mint az Armani, a Versace, a Valentino és több ismert világcég.¹³³

Napjainkban is nyereségesen működő cég az Eurotex, amelynek központja Komádiban, Hajdú - Bihar megyében van. A céget 1991 - ben alapítják, jelenleg 600 dolgozója van. A vállalkozás fő profilja textil - és fonalgyártás, illetve női - és férfi kötöttáru készítése gyapjúból, pamutból és műszálas alapanyagból.

¹³¹ Nico magazzini (Il Fiorino, 1998 március)
La Nico / Presentazione / A Nico adatai

¹³² Lendvai Emil: Szombathelyi fonal: Made in Italy (Il Fiorino, 2003 március)

¹³³ Gyapay Dénes: Incontri a Szombathely (Il Fiorino, 1999 március)

e) Fa - és bútorigari együttműködések

1998. december 12 - én a magyarországi olasz kamara jóváhagyta egy olasz - magyar fa - bútorig projekt beindítását. Ennek valódi célja ágazati szolgáltató központ létrehozásával, egy közös együttműködés kialakítása volt olaszországi fa - és bútorigari körzetek illetve Zala, Somogy, Vas és Baranya megyék között.

Olaszországban, Lombardia tartományban mintegy 6500 vállalkozás működött a kilencvenes években a faipar területén, amelyek közel 30 ezer embernek adtak munkát. Itália más, északi körzeteiben is nagy hagyománya van a bútorigártásnak.

A Velencéhez közeli Pordenonében is komoly szerepet kap a bútorigar, főleg a minőségi székek gyártása. Olaszország a világ egyik legnagyobb exportőre, 1997 -ben mintegy 10 milliárd dollár értékben szállított bútorig külföldre. Az olasz bútorok sikere főleg a design-nak és a minőségnek köszönhető. Olaszországban a kilencvenes években mintegy 100 ezer faipari vállalkozás működött, közel 430 ezer alkalmazottal. A legnagyobb importőrök a németek, amerikaiak, a franciák, a britek és az oroszok. A vállalkozások általában 5 - 6 alkalmazottat foglalkoztatnak, de a legkiválóbb gépeket használják.

Brianzában gyártják az olasz bútorok több, mint 30% -át, ami a nyugati országok termelésének mintegy 10 százaléka.

A faipari ágazat kiemelkedő szereppel bír Olaszországban, egyre növekvő importigénnyel. Magyarország szerepe a kétoldalú kapcsolatokban a faalapanyag szállítás (tölgy, nyárfa, bükkfa rönkök és fűrészáru). A magyar nyersfaexport több mint 47%- a Olaszország felé irányul.

Ám bútorigimportunk 37% - a Németországból, és mindössze 19 % - a érkezik Olaszországból. A magyar bútor kivitel 84% - a németországi export, az Olaszországba irányuló export csak 1 %. Olaszország ezen a területen túl kevés befektetést valósít meg Közép - Kelet - Európában, amíg például Németország jóval több közös vállalkozást, együttműködést hozott létre. ¹³⁴

134 Gyapay Dénes: Il modello si chiama Brianza (Il Fiorino, 1999 július)
KSH adatok
Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

f) Élelmiszeripari kétoldalú kapcsolatok

1.A SOLE Hungária Rt.

A szegedi cég valamikori alapítója a Csongrád Megyei Tejipari vállalat volt az ötvenes években. A rendszerváltás után a vállalatból részvénytársaság lett 1991-ben. A cég ekkor 3 üzemet tartott fenn: Bácsbokod, Makó és Szeged volt a központ. A cég privatizációja 1997-ben indult meg. Az új tulajdonos (vagyis a részvények többségi tulajdonosa) a Gala Italia szicíliai tejipari vállalat lett, amely Catania - ban székel és egyeduralkodója a szicíliai tejiparnak. A privatizáció egyrészt tőkeemelést, másrészt számos új beruházást jelentett.

A szicíliai cég még 1997-ben többségi tulajdonos lett a Szombathelyi Tejipari Rt.-ben, majd 1999-ben megvásárolja az Avonmore Pásztó Kft.-t. A cég forgalma 1999-ben közel 25 milliárd forint volt. Ettől az évtől Magyarország második legnagyobb tejipari vállalata alakult ki Szeged központtal. 2000. szeptember 1-től a három magyarországi leányvállalat egyetlen jogi személyként működött tovább, Gala Hungária Rt. néven, Szeged központtal mintegy 2,8 milliárd forintos alaptőkével. Az egyesülést egy közös logisztikai rendszer létrehozása, illetve a termelés hatékonyságának növelése követte.

Az új, egyesült cég termelését 3 üzem biztosítja. A szombathelyi gyáregység bezárásra került, így a szegedi üzem új profillal funkcionál. A Gala név időközben Sole - ra változott. A cég jelenleg is egyeduralkodó a szicíliai tejpiacon, illetve ugyanezen néven domináns szereplő a magyar tejtermékek gyártásában is. ¹³⁵

2. A PARMALAT cég

A párizsi vállalkozást családi fűszerkereskedésként indította el Calisto Tanzi, több mint negyven éve. A cég 37 ezer alkalmazottal, harminc országban működő leányvállalataival a világ domináns vállalatává nőtte ki magát az évtizedek alatt.

¹³⁵ A Sole Hungária Rt. / A Sole Hungária Rt. adatai

Ám a kilencvenes évek közepétől az addig sikeres vállalatnak évente több száz millió euró vesztesége volt, noha majdnem egymilliárd eurós nyereségről számoltak be. A valódi adatokat 2003 -ig megpróbálták titkolni, ám a milánói tőzsde vizsgálatai kiderítették a valóságot, amely szerint a Parmalat off-shore cége és az olasz anyacég gyakorlatilag fizetéseképtelenné vált. A közel 14 milliárd eurós csalást a vállalatbirodalom összetett felépítése csak erősítette. A problémát az is súlyosbította, hogy a bankok még akkor is árulták a Parmalat részvényeit, amikor már tudtak a pénzügyi nehézségekről.

A Parmalat S.p.A. a rendszerváltás után vásárolta meg a Fejértej Rt. részvényeinek 60%-át, a vállalat teljes értéke ekkor mintegy 1,08 milliárd forint volt. Az anyacég problémái a magyar vállalatot is érintették, így a magyarországi Parmalat felszámolását 2004. március 23-án rendelte el a Fejér Megyei Bíróság. A vállalat értékesítése először eredménytelenül zárult, hiszen csak az A-Tej Tejipari Kft. volt az egyetlen jelentkező, melynek hatvan százaléka a Parmalatnak beszállító hazai termelők, negyven százaléka pedig az olasz tulajdonú Catone logisztikai vállalat tulajdonában van. A tejiaci helyzet sem igazán kedvezett az értékesítésnek. Mindeközben az itáliai Parmalat cég megpróbált kijutni a pénzügyi válságból és visszakerülni 2005 őszi folyamán a milánói tőzsdére. Másfél év alatt alakult át és újult meg a cég, állami csődbiztos segítségével. Eladásra kerültek a nem stratégiai üzletágak, és az ügybe keveredett bankok segítségével sikerült végrehajtani a szanálást. A Parmalat Hungáriát már régóta igyekeztek értékesíteni, ám 2005 nyári elején sikertelennek bizonyultak a cég értékesítésére irányuló törekvések. Az újbóli eljárás végül sikerrel zárult, és az Alföldi Tej Kft.-vel sikerült megállapodni.¹³⁶

3. A Ferrero - csoport Magyarországon

A Ferrero cég története a II. világháborúig nyúlik vissza, amikor Alba városkában Pietro Ferrero cukrászmester megnyitotta kis cukrászüzletét. A kis bolt különlegessége egy massa volt, amelyhez egy, a környéken termő mogyorófajta szolgált alapul.

¹³⁶ La Parmalat / La storia della Parmalat/ A Parmalat adatai

Egy év elteltével a kis cukrászdából egy közép méretű vállalkozás lett, és Itália szerte a vállalkozás emblémájával jelzett teherautók vitték körbe a terméket. 1948-tól az alapító fia folytatta a vállalkozás irányítását.

A Ferrero-t a kezdetektől fogva sajátos kereskedelmi stratégia jellemezte. Elsődleges volt számukra a kiskereskedőkkel való törődés, a piaci igények azonnali észlelése és az ezekre történő gyors reagálás a személyes kapcsolatokon keresztül. A nemzeti piac sikerei a külföldi terjeszkedést irányozták elő. Először 1956-ban a németországi leányvállalat alakult meg. Elsőként a Cremalbát állították elő, ami a Nutella elődjének számított. A gyár olasz munkásokat és helybeli németeket foglalkoztatott. Konyakos meggyük, amely a Mon Chéri nevet viselte, hatalmas sikert aratott. A németországi üzem mára Európa egyik legkorszerűbb édességgyára lett. 1960-ban létrejött a francia leányvállalat, amelyet újabb kereskedelmi képviselvek követnek szerte Európában. A piacok növekvő száma újabb és újabb termékfejlesztést indukált. A háború után technikai fejlődés, az életszínvonal javulása és a fogyasztók igényeinek megváltozása, egy kereskedelmi és marketing központ létrehozását eredményezte Torinóban. Ekkor született meg a Kinder csokoládé táblás, illetve tojás alapú kiszerelesben. S mivel előállításuk nagy befektetéssel lett volna realizálható, ezért versenytársuk sem akadt. Így 1970 és 1990 között a valamikori kisvállalkozás multinacionális nagyvállalattá vált.

1969-ben az USA-ban alapítják meg a helyi céget, amit Kanada, Latin- Amerika, Délkelet - Ázsia és Ausztrália követ. A nyolcvanas években két új gyár épül Olaszországban. A tulajdonos Michele Ferrero stratégiája szerint minden termék egy külön vállalat, amely folyamatosan profitot termel.

A kilencvenes évek első szakaszában Csehországban, Lengyelországban és Magyarországon kezdik meg működésüket Ferrero vállalatok (Lengyelországban egy új, modern gyár is épült). Napjainkban a céget (Ferrero International, luxemburgi székhelyű holding) 29 vállalat képviseli szerteszét a világban. A magyarországi cégalapítást megelőzően a termékek hazai forgalmazását a Ramex Rt. végezte. ¹³⁷

A Ferrero a rendszerváltás után a három leggyorsabban a piacgazdaságra áttért országot választotta tevékenysége helyéül, így Csehország és Lengyelország mellett Magyarországot. Az értékesítés folyamatosan növekedett, köszönhetően a folyamatos termékbevezetésnek. Az eladások 160%-os növekedést mutattak. Az orosz piac válsága újabb márkák bevezetését igényelte a magyar piacon. 2001 nyarától a cég saját maga irányítja termékeinek értékesítését a magyar piacon. A csoport irányítását jelenleg a Ferrero International S.A. látja el, aminek a székhelye Luxemburgban található. 138

4. A Barilla cég

A Barilla céget 1877-ben alapították Pármában - egy kis kenyér- és tésztaboltként. Az alapító, Pietro Barilla 1910-ben hozza létre az első üzemet, mintegy 80 munkás alkalmazásával. 1936-ban a nagy gazdasági válság idején az üzemben már több mint 700 munkás dolgozik, akik 800 mázsa tésztát és 150 kenyeret készítenek naponta. 1947-ben a háború befejezése után a Barilla cég elkezd terjeszkedni az olasz piacon. 1952-ben Pietro és Gianni Barilla folytatja a cég fejlesztését, reklámhadjáratot indítanak és új szimbólumot készítenek a vállalat számára. 1960-ban a cég részvénytársaság lesz, 1300 alkalmazottal dolgoznak és 200 értékesítővel. 1965-ben a vállalat visszatér a kenyérkészítéshez (amelyet még 1947-ben hagyott abba) - kétszersültekkel és sós rudakkal próbálja meghódítani a piacot. 1969-ben a cég dél-italiai területek meghódítására készül. 1971-ben az amerikai multimilliárdos W.R. Grace megvásárolja a Barilla család részvénytársaságának nagy részét. 1974-ben megvásárolják Olaszország legnagyobb malomját, a Bari mellett található Altamurában. 1979-ben a Barilla család visszavásárolja az amerikai multimilliárdostól a részvénytársaságot, és megszületik az első franciaországi üzem.

Ma a legfontosabb olasz élelmiszeripari csoport, 29 gyáregységben termel és 10 malmot irányít, amelyek a szükséges alapanyag 70%-át állítják elő. A Barilla tészta a legjobban ismert olasz tészta márkák, nemcsak Olaszországban, hanem a világon is. A sütőipari termékeit és paradicsomszószait tekintve az első Olaszországban, édesipari termékeivel (Mulino Bianco, Pavesi, Wasa) pedig a harmadik Európában. 139

138 A Ferrero / A Ferrero bemutatása / A Ferrero adatai

139 La Barilla/ La storia della Barilla/ A Barilla adatai

2001 - ben európai, ázsiai és amerikai gyáregységeiből összesen 1.265.000 tonna élelmiszeripari termék került ki. A Barilla cég jelenleg már nemcsak termékeivel, hanem saját cégével is jelen van a magyar piacon. A Barilla egy nagyon különleges cég, hiszen egy nagy " multinacionális " vállalat, de családi irányítással, ugyanazon család négy generációja által vezényelt vállalkozás. ¹⁴⁰

5. Kisebb befektetések az élelmiszeripar és agrárszféra területén

A Segafredo Zanetti a világ legismertebb olasz kávémárkája. A tulajdonos Massimo Zanetti nagyapja és apja valamikor nyers kávé árult. Massimo Zanetti 30 évvel ezelőtt nyitotta meg első pörkölő üzemét, ekkor évi egy tonna kávé értékesített. Ma a Zanetti csoport termeszti, válogatja és értékesíti a nyers kávé, illetve készíti a pörkölt kávé, amelyet több mint másfél millió zacskóval forgalmaznak évente az egész világon. A cég a kezdetekben Olaszországban fejleszti tevékenységét, majd az expresszó kávé elterjedésével az egész világon piacvezetővé válnak. A cég foglalkozik a kávé előállításával - kezdve a mezőgazdasági projekttől a nyerskávéig illetve a végső értékesítésig. Céljuk az egész világon elterjeszteni az olasz eszpresszó hagyományos rítusát, a világban található disztribúciós hálózat értékesítési pontjain, és a legkülönbözőbb országok fővárosaiban és fontosabb városaiban található üzletek hálózatában. Ezek többségében Olaszországban, Ausztriában, Braziliában, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában és Lengyelországban találhatóak. A Segafredo Zanetti saját cégével 2005 óta már a magyar piacon is jelen van. ¹⁴¹

A Latinum Kft.-t 10 Lazio tartománybeli vállalkozó alapította 1992 - ben. 1994 - ben szupermarketeket alapítanak, ahol olasz és magyar termékeket árultak kevés sikerrel, mivel magas haszonkulccsal dolgoztak - így drágán értékesítettek. 1995 -ben az új kereskedelmi vezető lecsökkent a szupermarketek számát, és célul tűzi ki a kedvező áron történő értékesítést. Termékeikkel jelen kívánnak lenni a hiper -és szupermarketekben, illetve olasz pizzériák és éttermek ellátást kívánják még biztosítani.

¹⁴⁰ La Barilla/ La storia della Barilla / A Barilla adatai

¹⁴¹ La Segafredo / La tradizione del caffè Segafredo Zanetti / A Segafredo Zanetti adatai

A legismertebb olasz termékeket forgalmazzák, így a Barilla, Galbani, Lavazza, Olitalia, Riso gallo, C.I.S., Zanetti, D'Amico, Cinquina, Zaghis, Colavita produktumait. A cég jelenleg 96%-ban a pescarai székhelyű " Etruria tradexport " cég tulajdona. 2001-ben 1,3 milliárd forint forgalmat bonyolítottak le, piacvezető céggént Magyarországon. ¹⁴²

Az Eger melletti Ostoroson a Grassi család építette ki szőlőszetét. A családfő Giovanni Grassi Treviso környékéről származik, családjának szőlőbirtokai vannak mintegy száz éve a környéken. 1997-ben alapította meg a RAI-VINI Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft.-t. Először 80 hektáron, majd újabb 45 hektáron folytat tevékenységet.

A Zwack Unicum Rt. 2003-ban 28 milliárd forintos árbevételt produkált, az exportból 1 milliárd forint származott, legfőbb piacaik Olaszország, Németország, Románia és az USA voltak. A legkedveltebb termék az Unicum volt.

A magyar sertésfeldolgozás területén a Kométa '99 a magyar piac kiemelkedő szereplője. A gyors és látványos fejlődés, a kiegyensúlyozott termékfejlesztés eredményeként 2003-ra a kaposvári üzem a régió egyik legfontosabb, hazai viszonylatban pedig a piac harmadik legnagyobb sertésfeldolgozójává vált.

Napjainkban több olasz érdekeltségű vállalkozás tevékenykedik az agrárszférában Magyarországon. Ezek közé tartozik az Antal +Appelt Mezőgazdasági Kft., amelynek székhelye Veréb (Belmajor), és amelynek fő profilja az állattenyésztés. Marhatenyésztésre szakosodott a Petrobelli Farm Kft. Jászteleken és a Pirkó Mezőgazdasági Kft. is, amelynek székhelye Budapest. Szintén ezen a területen tevékenykedik az ország északi részén a Comagro - Sardo Kft., Nógrádkövesden. A szarvasmarha tenyésztésre szakosodott a CHJAVIZA Kft. is, amelynek központja Tiszaalpárban található. ¹⁴³

Pusztamérges olasz befektetéssel létrehozott liba - és kacsavágóhídjáról ismert, itt készül a világhírű pusztamérgesi libamáj a FOBU Kft. jóvoltából. Termékeik döntő többsége exportra készül, az európai országokon túl már Japánban is jelen vannak.

¹⁴² Gyapay Dénes: L'avventura ungherese della Latinum (Il Fiorino, 2002 június)

¹⁴³ Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

g) Kétoldalú kapcsolatok az üzleti és személyzeti tanácsadás, illetve az üzleti oktatás területén

1995- ben alapították az ITL Group Kft. magyarországi képviselőjét. Profiljuk tanácsadói és vezetői szolgáltatások nyújtása az olasz partnerek számára. Céljuk az olasz kis- és középvállalkozások támogatása volt a magyar piacon. Szolgáltatásaik közé tartozik a kereskedelmi vagy gyártó partner felkutatása és kiválasztása, kereskedelmi /termelő helyszín kiválasztása, vám - és környezetvédelmi tanácsadás, könyvelés, vezetőképzés vállalatok és intézmények számára. 2002-ben hozzák létre a Kopernikusz Innovációs Egyesületet, amely hazai és nemzetközi projektekkel foglalkozik. Ez főleg a Leonardo és Phare projektekben való részvételt (képzések, nemzetközi konferenciák), illetve a LIFE programhoz tartozó összes hazai és szlovákiai pályázat monitoring tevékenységét koordinálja. 2002 -ben létrehoznak egy másik szervezetet, amely kiskereskedelmi hálózatok számára nyújt tanácsadást, illetve új kereskedelmi helyek felkutatására szakosodik. ¹⁴⁴

Hasonló tanácsadói tevékenységet végez az IC and Partners Group budapesti irodájában,elsődlegesen az olasz vállalkozásokat segítő tanácsadói tevékenységével.

A 2F Iskolahálózat több mint 30 éve született meg Firenze városában, két testvér alapításával, akiket Federico és Fernando Franchi - nak hívtak. A kis vállalkozás az évtizedek alatt nemzetközi holdinggá lett, és Európa legnagyobb magániskolájává alakult közel 30 - 40 ezer fős évi hallgatói létszámmal. Népszerűségüket a szakmai fejlődéshez elengedhetetlen számítástechnikai és idegen nyelvi ismeretek nyújtása jelentette. Magyarországon a 2F iskola a rendszerváltás óta létezik, központjuk Szegeden található, kirendeltségeik vannak még Győrben, Nyíregyházán és Budapesten. A Holdingnak még további két tagja van, a FraelComp, amely az informatikai oktatás hardverhátterét biztosítja, a másik pedig az ingatlanokkal foglalkozó Building Service. ¹⁴⁵

Az ALI Munkaközvetítő Kft. olaszországi anyavállalata, az ALI S.p.A. 1997 júliusában jött létre, elsőként a munkaerő kölcsönzésre szakosodott tanácsadók közül, miután az olasz törvénykezés a 196/1997-es törvény megalkotásával ezt megengedte.

¹⁴⁴ Az ITL GROUP KFT (Il Fiorino, 2004 április)

¹⁴⁵ Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

A cég magyarországi képviselete nagyrészt hazánkban működő vállalatok munkaerőigényeinek kielégítésével foglalkozik. Az ALI Rt. jelenlegi 46 irodájával vezető szerepet tölt be az olasz foglalkoztatási szerkezetben a munkaerő kölcsönző irodák között. ¹⁴⁶

Az 1990 - ben alakult STUDIO ITALIA OLASZ ISKOLA több mint tízezer hallgatót ismertetett meg Magyarországon az olasz nyelvvel. A vállalkozás oktatási funkciója mellett még nemzetközi nyelvvizsgaközpontként is működik, alapításának célja pedig nemcsak a kultúra nyelvének megismertetése volt, hanem a munkaerőpiac olasz vállalkozói igényeinek kielégítése is. A nyelvtanításon kívül szakmai képzéseket is tartanak, a Munkaügyi Központ támogatását élvezik, idegenvezető, tolmács és irodavezető képzést folytatnak. Szoros kapcsolatot építettek ki az Olasz Kereskedelmi Kamarával, közös képzéseket és szakmai gyakorlatot tartottak több alkalommal is az elmúlt években. ¹⁴⁷

¹⁴⁶ Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

¹⁴⁷ Az Olasz Kereskedelmi Kamara adatai

h) Olasz pénzügyi befektetések Magyarországon a rendszerváltás után

1. A pénzügyi befektetések megvalósulása

A rendszerváltás utáni Magyarországon a kétszintű bankrendszer megteremtésével, és a kereskedelmi bankok megszületésével elkezdődhetett a magyar bankok privatizációja. A privatizáció célja a banki szektor versenyképességének biztosítása volt, amíg Magyarország különösen nyitott volt a külföldi stratégiai befektetők iránt.

Az állami nemzeti banktól különválasztják a kereskedelmi banki tevékenységet, a nemzeti bank privilégiuma marad a monetáris politika és árfolyam - stratégia kidolgozása és irányítása. Az újonnan létrejövő kereskedelmi bankok állami intézmények kezébe kerültek, részvénytársasági formában. A Magyar Nemzeti Bank kereskedelmi feladatkörét három kereskedelmi bankra ruházták át. A banki privatizáció kormánypolitikája egyben a tulajdon átruházás módjának megválasztását is jelenti. A külföldi tulajdon korlátozása a banki szférában bevett szokás, mert alapvető fontosságú a banki rendszer nemzeti kontrolljának biztosítása. A külföldi tulajdont a legalább 50 %-os részesedés jelenti. A magyarországi privatizációban elsődlegesen külső pénzügyi befektetők kaptak szerepet.

Magyarországon a rendszerváltás utáni első kormány 1992 áprilisában hozza nyilvánosságra az állami bankok privatizációs stratégiáját. Létrejön a bankprivatizációs bizottság, és a cél az állam tulajdonosi részesedésének 25 %-ra történő csökkentése lesz az ezredfordulóra.

Alapvető fontosságú volt, hogy a külföldi pénzügyi intézmények befektetői szerepet vállaljanak a magyar banki szférában. Ám az sem volt mellékes, hogy a magyar dominancia megmaradjon. Várták a magyar és külföldi portfólió befektetőket, a magyar kisbefektetői rétegekkel együtt.

Magyarországon 1995 végéig három előzetesen állami tulajdonban lévő bankot magánosítottak, ezekből egy csupán az, amelyet nem külföldi befektetők kontrollálnak. Az első sikeres privatizáció a Magyar Külkereskedelmi Bank volt 1994 - ben, ezt követte az OTP, majd a Budapest Bank privatizációja. ¹⁴⁸

¹⁴⁸ Várhegyi Éva : Bankok versenyben. (Pénzügykutató Rt., Budapest 1995)

A Magyarországon működő olasz érdekeltségű bankok már a rendszerváltást megelőzően jelen vannak a magyar pénzügyi piacon. Az 1989 - ben elkezdődő banki és biztosítási privatizációs folyamat első állomása az Inter - Európa Bank létrehozása volt szintén ebben az esztendőben. Az első tranzakció egy 22,5 %- os tőkeemelés volt, amíg a külföldi tulajdonhányad 1997-ben közel 85 % -os.

A magyar politikai irányítás liberális engedélyezési folyamata a külföldi befektetőkkel szemben jóval engedékenyebb, mint más régióbeli országoké. Erre példa a Central European International Bank ltd. (CIB Bank) megszületése 1979 - ben, több külföldi bank és az MNB alapításával. Ez az offshore típusú bank a Közép- Kelet - Európa régióban külföldi valutával kereskedhetett saját ügyfelei körében. 149

149 Várhegyi Éva : Bankok versenyben. (Pénzügykutató Rt., Budapest 1995)

2. A CIB bank története és magyarországi működése

A CIB és tulajdonosai 1988 -ban egy helyi bankot alapítottak kifejezetten forint ügyletek lebonyolítása céljából. A CIB története az IntesaBci-hez kapcsolódik. Az IntesaBci 3 klasszikus itáliai bankból született meg 2001 -ben.

Egyrészt a Banco Ambrosiano Veneto -ból , amely 1989 -ben született meg a Nuovo Banco Ambrosiano és a Banca Cattolica del Veneto fúziójából, s amely bankok több évszázados hagyománnyal rendelkeztek és híresek voltak dinamizmusukról, kompetenciájukról és integrációs képességükről. 1991 és 1995 között megszerzi a felügyeletet a bank felett a Banca Vallone di Galatina, a Citibank Italia (később Banco Ambroveneto Sud néven ismert), a Società di Banche Siciliane, a Banca Massicana di Sessa Aurunca, és a Banca di Trento e Bolzano, amelyek hamar együttműködtek az Ambroveneto-val, különösen Lombardia és Triveneto pénzügyi kontrolljában. A nemzeti pénzügyi ellenőrzés mellett a bank kiterjesztette tevékenységét a nemzetközi piacra is a Caboto megvásárlásával - így fontos szereplőjévé vált az európai banki beruházási szisztémának. Az olasz és a nemzetközi banki rendszer követelményeinek eleget téve (a kiterjedést illetően) 1997 -ben a bank szövetséget alkot a Cariplo - val (a legnagyobb takarékpénztár nemzetközi szinten), amellyel megalakítják 1998-ban a Banca Intesa-t.

A másik bank, amely a Banca Intesa létrehozója, a fent említett Cariplo. A Cassa di Risparmio delle Provincie Lombarde (Cariplo) 1823 -ban született meg, Giovanni Pietro Porro gróf ötleteként, az osztrák birodalom egyik legvirágzóbb tartományában. Funkciója Lombardia régió családi megtakarításainak ösztönzése volt. A XIX.század második felében az Olasz Királyság megszületésével az intézet tevékenysége kiszélesedik a vidéki, vállalkozói és kereskedelmi tevékenységek finanszírozásával. 150

Az 1900 -as évek kezdetén a Cassa di Risparmio delle Provincie Lombarde számottevő hitelképességet mutat, így az I. világháborúban kárt szenvedett üzemek segítségére siet, megőrizve napjainkig szociális érzékenységét.

A harmadik bank, amely az IntesaBci létrehozója, a Banca Commerciale Italiana. A bank története 1894 -ig nyúlik vissza. Milánóban a német, osztrák és svájci tőkével versenyezve a Banca Commerciale Italiana több, mint egy fontos évszázadon át részese az olasz banki szisztémának, és a legnagyobb jelenléttel bírt külföldön. Miután két francia bankkal együttműködve létrehoz egy Dél - Amerikát segítő intézetet, 1911 -ben a Comit felavatja Londonban (elsőként egy külföldi országban) első leányvállalatát. Ezt 1918 -ban New York követi, majd számos más ország. Az 1930 - as évek elejéig a Comit befektetési bankként is funkcionál, főleg ipari vállalkozásokban vesz részt. 1933 - ban az IRI (Istituto per la Ricostruzione Industriale) átveszi az irányítást a bank felett, amely 3 év múlva a Banktörvénynek megfelelően hitelintézeté válik. 1937 -ben a bank hasonlóan a Banco di Roma -hoz és a Credito Italiano - hoz, "nemzeti érdekű" bank lesz, legalább 30 tartományban prezentálva magát.

Ezzel a két bankkal a következő években a második világháborúig, a Comit megalapítja a Mediobanca -t, amelyből 8,9% -os tőkét tudott felmutatni. A '60 -as években saját hálózatát erősíti meg külföldön, amíg Olaszországban megszerzi a Banco di Chiavari, a Riviera Ligure, és a Banca di Legnano felett az ellenőrzést. A '80 -as évek elején megalapítja a kanadai Banca C.I.-t, és a svájci Banca C.I.-t. 1994 -ben a bankot privatizálják. Miután megszerzi az ellenőrzést a Cassa di Risparmio di Biella e Vercelli (Biverbanca) felett, a bank számára elkezdődik az együttműködés csoportjának tagjaival: a magyar Central - European International Bank di Budapest-tel, a Banco America do Sul di San Paolo-val, és más külföldi bankokkal. 2001 -ben a Comit egyesül a Banca Intesa -val.

A ma létező CIB Közép-európai Nemzetközi Bank Rt. elődje a Közép-európai Nemzetközi Bank Rt. , 1979 novemberében alakult meg Budapesten, mint dolláralapon tevékenykedő devizabank. ¹⁵¹

151 IntesaBci/ La storia dell'IntesaBci / Az IntesaBci adatai

A bank alapító részvénytulajdonosai a Magyar Nemzeti Bank, és más európai illetve japán bankházak voltak. A bank 20 millió dollár alaptőkével kezdi meg üzleti tevékenységét.¹⁵²

A bankot az 1875. évi magyar részvénytársasági jog alapján jegyzik be. Tevékenységét 1995 - ig pénzügyminisztériumi engedély alapján végzi, majd az Állami Bankfelügyelet 1995. december 21-én engedélyezi a kereskedelmi és banki tevékenységének folytatását. Eredetileg csakis konvertibilis valutákban végzett műveleteket. Az ügyfelek főleg magyar vállalkozások és szervezetek voltak, melyek a szükséges devizahatósági engedélyek birtokában vehették igénybe a bank szolgáltatásait. Az évek során egyre inkább nőtt a forintalapú szolgáltatások iránti igény, így belföldi alapítású bank létrehozását határozták el. A rendszerváltással megszülető kétszintű bankrendszer lehetőséget adott erre. 1988-ban megszületett a CIB Hungária Bank Rt., így a bank konvertibilis valutájú szolgáltatásai forintban igénybe vehető kereskedelmi banki szolgáltatásokkal bővültek.

1997 -ben a bank komoly átalakuláson ment át. A Magyar Nemzeti Bank eladta 34% -os tulajdoni hányadát, amire a bank többi részvényesének elővételi joga volt. A Banca Commerciale Italiana Csoport nem csak az MNB részvényeit vásárolta meg, hanem a többi részvényesét is. Kivéve azt az 5%-ot, amit a The Long-Term Credit Bank of Japan rövid ideig megtartott. A többségi részvényhányadot megvevő olasz bankcsoport a tulajdonosi jogokat Luxemburgban bejegyzett érdekeltségén, a Comit Holding International S.A.-n keresztül gyakorolta. A jogi szabályozások megváltozásával, a devizaműveletek liberalizálásával a bank jogosítványai változáson mennek keresztül. Ráadásul két bank egymás mellett való létezése egyre több nehézséget jelentett. A CIB Bank eredeti állapotának fenntartása, és a két bank működtetése értelmetlenné vált. Így a Közép-európai Nemzetközi Bank Rt. és a CIB Hungária Bank Rt. 1998. január 1-jén eggyé vált. Az új bank CIB Közép-európai Nemzetközi Bank Rt. néven működött tovább az egyesítés után. A tulajdonosi szerkezet 1999 - től ismét megváltozik. A japán bank megvált 5%-os részvényhányadától, mely így a többségi olasz tulajdonos birtokába került, annak megvásárlásával.¹⁵³

¹⁵² IntesaBci/ La storia dell'IntesaBci / Az IntesaBci adatai

¹⁵³ A CIB Bank/ A CIB Bank története / A CIB Bank adatai

Az anyaországi tulajdonosnál eközben változások történtek, a lombardiai székhelyű Banca Commerciale Italiana- ban fontos tulajdonrészt szerzett a Banca Intesa, az egyesülés eredményeként pedig az IntesaBci Csoport Olaszország legnagyobb bankcsoportja lett.

Nevük 2003. január 1-jével "Gruppo Banca Intesa"-ra változott. A CIB tulajdonosa pedig az Intesa Holding International S.A. lett.¹⁵⁴

¹⁵⁴ IntesaBci/ La storia dell'IntesaBci / Az IntesaBci adatai

3. Egy magyarországi olasz bank múltja - avagy a Sanpaolo IMI - től az Inter -Európa Bankig

A Sanpaolo IMI 1998 novemberében alakult két magánbank fúziójából: az Istituto Bancario San Paolo di Torino (az utóbbi időkben retail meghitelezésre szakosodott) illetve az Istituto Mobiliare Italiano egyesüléséből.

Ez utóbbi 1931 -ben alapított közjogi hivatal volt, amely fontos szerepet töltött be a gazdasági válság idején mind az olasz mind a nemzetközi gazdaság szempontjából. Az olasz Államkincstár 50%-os részesedéssel rendelkezett a megalapításkor. A második világháború után pénzügyi és beruházással foglalkozó bank lesz, a Marshall - terv keretein belül az Európai Újjáépítési Program egyik finanszírozója.

A San Paolo gyökerei 1563 -ig nyúlnak vissza, amikor a Savoyai Hercegség új fővárosában Torinóban Szent Pál Társaság néven rend alakul, amely alapja lesz a későbbi intézménynek. Az intézmény alacsony kamatlábbal nyújt kölcsönt az arra rászorulóknak, akik így elkerülhetik az uzsorakamatot. A XVIII. század második felében a Monte di Torino felvállalja a Savoyai Állam kö zadóssága adminisztrációjának felügyeletét. A " kölcsönző hivatal " fejlődésében ez egy fontos állomás, mert az 1700-as és 1800-as években az intézményből egy valódi bank születik, amely a század második felétől földhitelt is nyújt. Az 1800-as évek végén túléli a pénzügyi válságot, így az ipari fejlődés és gazdasági növekedés központjává váló Torino hitelközpontja lesz. Az 1932 - es dekrétummal a közérdek és a Sanpaolo elsődleges szerepe az olasz gazdasági életben működését hivatalossá tette, a bank közjogi hitelezési intézetté vált, amely 1992. január 1-ig volt életben. A bank saját hálózatát növelte a '60 - as és '70 - es években nemzeti vonalon, amíg a '70 - es években egy progresszív internacionalizáció kezdődött. A '90 -es években más bankok bekebelezésével a Sanpaolot a saját dimenzionális és területiális megerősödése jellemzi, fejleszti a külföldi jelenlétet illetve növeli a szolgáltatások és termékek kínálatát. 155

155 Il Gruppo Sanpaolo IMI / La storia del Gruppo Sanpaolo IMI/ A Sanpaolo IMI adatai

1997 -ben befejeződik a privatizációs folyamat, a következő évben megtörténik az integráció az IMI -vel. A Sanpaolo IMI csoport egyik oldalról megerősödik a Banco di Napoli - val 2000 -ben, amíg a másik oldalról stratégiai szövetségeket köt fontos olasz és külföldi hitelintézetekkel.

Az utolsó bővítés 2002 -ben történt a Cardine Csoporttal, így a bank hét új közepes méretű bankkal lett gazdagabb Észak - Kelet -Olaszországban és az adriai partvidéken, megerősítve az átutalási rendszer hatékonyságát illetve csökkentve a banki jutalékok nagyságát.

Az Inter-Európa Bank Rt. (IEB) valamikori elődje, az INTERINVEST Külkereskedelmi Hitelintézet Bt. volt. Funkciója a magyar exportot segítő tervezetek finanszírozása volt, alapítója mintegy 43 külkereskedelmi vállalat 1981 januárjában.

Az INTERINVEST 1985. január 1-vel pénzügyintézetként is működik, majd 1988 -ban részvénytársasággá alakult. Az új intézmény új neve INTERBANK Külkereskedelmi Fejlesztési Hitelintézet Rt. lett. A részvénytársaság kereskedelmi banki jogosítványok birtokosa lett, majd devizaműveleteket is végezhetett, mivel 1989 júniusában az olasz Istituto Bancario San Paolo di Torino 10 millió USD értékű, új részvény megvásárlásával az INTERBANK 22,51%-os részvényese lett. A tulajdonosi szerkezetváltással a cég új nevet is kapott : Inter-Európa Bank Rt..

A bank legnagyobb részvényese ma a SANPAOLO IMI SpA, Olaszország egyik legbefolyásosabb pénzügyi csoportja.

1991 -től elkezdte a bank fiókhálózatának kiépítését. 2003 februárjában a bank tulajdonosa, a SANPAOLO IMI S.p.A-nak tulajdonában lévő SANPAOLO IMI Internazionale S.p.A nyilvános vételi ajánlatot tesz a bank "A" típusú, névre szóló törzsrészvényeire. Eközben sor került a bank jegyzett tőkéjének 32,509%-át jelentő, a SANPAOLO IMI SpA tulajdonában lévő csomag SANPAOLO IMI Internazionale S.p.A-ra történő átruházására.

Az olasz ügyfelek részére a bank külön részleget hozott létre (Italian Desk), amely lehetőséget nyújt a pénzügyi tranzakciók olasz nyelven történő megvalósítására. ¹⁵⁶

156 Inter - Európa Bank: la prima scelta (Il Ponte, dicembre 2004 - gennaio 2005)
Il Gruppo Sanpaolo IMI / La storia del Gruppo Sanpaolo IMI/ A Sanpaolo IMI adatai

4. Az UniCredit Bank

Az UniCredit 7 nagy olasz bank egyesüléséből született: a Credito Italiano, a Rolo Banca, a Cariverona, a Cassa di Risparmio di Torino, a Cassamarca, a Cassa di Risparmio di Trento e Rovereto, illetve a Cassa di Risparmio di Trieste.

1999-ben a bank elkezdte Közép- és kelet-európai hálózatának kiterjesztését, amely a Bank Pekao megvásárlásával kezdődik. 1999 és 2000 között a szlovák Pol'nobanca is része lesz az új láncolatnak (Unibanka néven), majd a legfontosabb bolgár bank a Bulbank, illetve a horvát Splitska Banka (ez 2002 áprilisában a Bank Austria része lesz) is. 2000-ben a Global Investment Management divíziójának megvételével folytatódik a bővülés, majd a Croazia Zagrebacka Banka és a Demirbank Romania (most Unicredit Romania) lesz az Unicredit birodalom része. Az újabb láncszem, a cseh kereskedelmi bank a Zivnostenska banka megvétele volt, majd 2000-ben a török Gruppo KOC-cal írnak alá szerződést, amely egyike az egyik legnagyobb magán pénzügyi csoportnak.

2001- ben S3 néven új szervezeti szisztémát hoznak létre. Az UniCredit Banca a családokhoz és a vállalkozásokhoz fordul, amíg az UniCredit Banca d'Impresa a közép-vállalkozásokhoz, a hivatalokhoz és a nagy üzemekhez, az UniCredit Private Banking pedig a nagyobb vagyonnal rendelkező személyek és családok számára nyújt szolgáltatást.

2005.május 13-án az UniCredit egyesül a bajor HVB Bankkal, holdingot hoznak létre, amelynek jövőbeni központjai München, Bécs és Milánó lettek. Ezzel gyakorlatilag az UniCredit Magyarországon is megjelent, hiszen a HVB Bank domináns pénzügyi intézmény hazánkban, az egyesüléssel pedig az UniCredit irányvonala érvényesült a magyarországi piaci ügyletekben Bécsen keresztül. A HVB magyarországi fiókjai mára már az UniCredit nevet viselik. Eddig Magyarországon az UniCreditnek mindössze egy képviseleti irodája működött Budapesten, segítve az olasz ügyfelek magyarországi ügyintézéseit.¹⁵⁷

¹⁵⁷ L'UniCredit/ La storia dell'Unicredit/Az UniCredit adatai

5. Az IFIS BANK

Az IFIS BANK Olaszország egyik komoly magán faktoring cége, amely követve az olasz vállalkozói hagyományokat, magán részvénytulajdonosainak köszönhetően a különböző cégeknek pénzügyi segítséget próbál nyújtani. A társaság törzstőkéje 21.450.000 euró, éves forgalma 700 millió euró, Olaszországban mintegy 37 pénzintézettel tart fenn kapcsolatot és közvetlenül a Banca d'Italia, az Olasz Nemzeti Bank felügyelete alatt áll.

Az IFIS BANK segítséget nyújt a vállalkozásoknak, kereskedelmi követeléseik kezelési problémáinak megoldásában. Az IFIS 1999 - ben Magyarországon bejegyzett Közvetlen Kereskedelmi Képviselőt alapított, amelynek funkciója az anyavállalat képviselője. 2002 -ben az anyacég bankká alakult, így a Kereskedelmi Képviselő is bankképviselőté vált. Az IFIS elsődlegesen faktorszolgáltatást kínál, amely a sikeres exporttevékenység meghatározó eleme. A bank tevékenysége során elsődlegesen a olasz – magyar külkereskedelmi kapcsolatokat tartja a legfontosabbnak. Szolgáltatásaik olyan vállalatok számára fontosak, amelyek rendszeresen szállítanak olaszországi partnereiknek, és fejlődésükhöz olcsó pénzügyi forrást igényelnek. A faktorálás - a forráshiány illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás miatt - korszerű és biztonságos finanszírozási forma. A cég megpróbál előnyös feltételeket nyújtani, mind az ár, a rugalmasság, a gyorsaság, a megbízhatóság és a minőség tekintetében is. A magyar - olasz kereskedelmi kapcsolatok (alapozva az olasz fél hosszúlejáratú fizetési szokásaira) megerősítik a faktorálás létjogosultságát Magyarországon is.

A magyar iroda az anyacéggel együttműködik, tájékoztatja és segíti a magyar exportőrök munkáját. A nemzetközi piacon gyakran használatos finanszírozási formát ajánl a bank, amely segítségével a cégek likviditást tudnak maguknak biztosítani úgy, hogy a maximum 180 napos lejáratú követeléseiket értékesítik egy pénzügyekre szakosodott intézménynek.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Az IFIS Bank/ A bank bemutatása / A bank adatai

6. Olasz banki képviseletek Budapesten a rendszerváltás után

A CRTRIESTE BANCA Rt. (A Trieszti Takarékpénztár)

1842 -ben alakult meg a Trieszti Takarékpénztár (Cassa di Risparmio). A II. világháborúig működése kiegyensúlyozott mind a Monarchia, mind az olasz periódus alatt. A rendszerváltás előtt kapcsolatai megmaradtak a környező régiók hitelintézeteivel. A '90 -es években elindult külkapcsolati építkezéseik tervezete, képviseleti irodák nyitásával és helyi bankok ellenőrzés alá vonásával.

A kilencvenes években először Horvátországban alapítanak bankot, 51 %-os olasz részesedéssel, a helyi piacon megjelenő olasz vállalkozókat segítő. A külföldi hálózatot szlovéniai (Koper), csehországi (Prága), és magyarországi (Budapest) irodák jelentették a kilencvenes években. A budapesti iroda alapításának célja hazai olasz vállalkozások beindításának segítése volt, piackutatás és a vállalkozások külpiazi kockázatainak felmérésével együtt.

Segítséget nyújtottak szakértők (jog, adó, kereskedelmi) felkutatásában, az olasz és külföldi jogi struktúra, belkereskedelmi és külkereskedelmi szisztéma megismertetésében. Mindezek mellett pénzügyi tanácsadással is foglalkoztak. Jelenleg a Trieszti Takarékpénztár az UniCredit részét képezi.¹⁵⁹

Egy osztrák bank magyarországi működése

- avagy olasz bankok hazánkban

Magyarországon több mint 10 éve van jelen a hazai pénzügyi piacon a Magyarországi Volksbank Rt., amely osztrák anyaközpontjának, az Österreichische Volksbanken AG (ÖVAG) leányvállalata.

¹⁵⁹ Gyapay Dénes: Non solo affari finanziari (Il Fiorino, 1998 december)

Tevékenységeinek célja a hazai kis - és középvállalkozások, illetve családi háztartások számára szolgáltatásokat nyújtani.

Az osztrák fő részvényes 3 milliárd forintos alaptőkével rendelkezik, amíg a többi részvényes bank (osztrák, német, francia, török és olasz bankok) is rendelkeznek részesedéssel a magyarországi leányvállalatban.

Jelenleg közel 30 bankfiók szolgálja ki az ügyfeleket országszerte, és a növekedési folyamat a jövőben sem áll le. A bank budapesti központjában " Italian Desk " működik, az olasz ügyfelek kiszolgálását segítő, elsődlegesen a Monte dei Paschi di Siena Bank, a Banca Popolare di Vicenza és a Banca Popolare dell' Emilia Romagna ügyfeleinek kiszolgálására.

A képviseletek sorát a kilencvenes években a Hypo Bank Hungaria Rt. Italian Desk -jével, az UniCredit Italiano S.p.A., a Banca Monte dei Paschi di Siena S.p.A., és a Cariplo (a Bank Austria Creditanstalt Hungary - nál) budapesti képviseletével gazdagította. 160

¹⁶⁰ La Magyarországi Volksbank Rt. (Il Fiorino, 2004 április)
A Volksbank Rt. / A Volksbank Rt. adatai

A Magyarországi Volksbank Rt. részvényesei: 161

Részesedések	
Részvényes	Tulajdoni arány
Volksbank International AG	60,00%
Türkiye Halk Bankasi	10%
Banque Fédérale des Banques Populaires	10%
DZ Bank AG	6,70%
<i>Monte dei Paschi di Siena</i>	3,70%
<i>EM.RO SPA</i>	3,70%
WGZ-Bank eG	3,23%
<i>Banca Popolare di Vicenza</i>	1,67%
Niederösterreichische Landesbank-Hypothekenbank Aktiengesellschaft	1%

7. A Generali Csoport története

Az első biztosítótársaságok az 1800 - as évek első felében születtek meg. Trieszt különösen fontos szerepet töltött be az Osztrák - magyar Birodalomban, mint kikötő egyedüli kapu volt az Adriai - tenger és a Földközi - tenger felé. 1831 -ben itt alapítják meg a Generali Biztosítót, osztrák - olasz biztosító - társaságként. 1848 -ban már csak az Általános Biztosító nevet viseli, és a cég szimbólumaként megjelenik Szent Márk oroszlánja. 1857 -től a részvényeket jegyzik a Trieszti Tőzsdén. 1881-ben Bécsben megszületik az Erste Allgemeine, az első leányvállalat. 1886-ban az igazgatóság a mai trieszti épületbe költözik. Az első világháború után a cég életében is jelentős változások történtek: Trieszt városa Olaszországhoz kerül, így a Generali is olasz biztosítótársaság lesz.

1940 -ben a biztosítótársaság elveszti külföldi partnerkapcsolatait az ellenséges országokban. 1943 -ban elveszíti kapcsolatait Közép - és Dél - Itáliában saját kirendeltségeivel is. 1945 -ben a társaság székhelye Róma városa lesz. 1948 -tól ismét kiterjeszti tevékenységét külföldön a Generali. 1966 -ban szerződést írnak alá a legnagyobb amerikai biztosítási csoporttal, az Aetna -val. 1971 -ben a biztosítótársaság neve megváltozik, Generali -ra.

1989 -ben a Generali az első biztosítótársaság, amely magyarországi megjelenésével Közép -Kelet -Európában piaci tényezővé válik. 1990 -ben a társaság székhelye ismét Trieszt városa lesz. 1998 -ban megalakul a Generali Bank, így a cég belép a pénzügyi szektorba is. 2001 -ben a Generali megjelenik a kínai piacon is, majd 2002 -ben Horvátországban alapít társaságot.¹⁶²

Napjainkban komoly üreszközök, hadiflották és olajfúrótornyok tartoznak a biztosítótársaság felügyelete alá. A legnagyobb multinacionális cégek, mint a Ford, az IBM, a Sony, a British Airways vagy az amerikai űrkutatási központ, a NASA tartoznak ügyfelei közé.

¹⁶² La Società Generali/ La storia della Generali / A Generali adatai

Magyarországon a Generali Biztosítótársaság a legrégebben jelenlévő nem hazai cég a biztosítási piacon. Működése 1832 - ig nyúlik vissza. Tevékenysége már ekkor nem csupán tengeri és szárazföldi szállítmányok biztosítására korlátozódott. A biztosítótársaság nagy népszerűségnek örvendett, maga Jókai Mór a kor kiváló írója is tagja volt a cég igazgatótanácsának néhány évig. A kiegyezés utáni gazdasági fellendülés időszaka a társaság számára is komoly fejlődést jelent. A második világháború okozta károkat a háború után igyekezett helyreállítani a cég, ám az 1948 -tól elkezdődő államosítási folyamatok ezt megakadályozták, így a társaság kivonult Magyarországról 1949 -ben.

A rendszerváltás időszakában, 1989 -ben a Generali visszatér Magyarországra, és az Állami Biztosítóval együtt vegyes tulajdonú biztosítótársaságot alakít, ÁB-Generali Budapest Biztosító Rt. néven. A társaság 60% -a az ÁB tulajdona volt, a maradék részeken egyenlő arányban az olasz Assicurazioni Generali S.p.A. és az osztrák EA - Generali AG osztozott.

1991-ben az EA - Generali megvette az ÁB részesedését, így a társaság neve is megváltozott Generali Budapest Biztosító Rt.-re. A társaság célja elsődlegesen a vállalkozások szakmai segítése volt, vagyon –és felelősségbiztosítás formájában. A kilencvenes évek közepén a vállalkozói szférát a magánszféra követte, ahol a lakossági biztosítások megjelenése következett. A kilencvenes évek második felében a Generali a magyarországi biztosítók között a hatodik helyet foglalta el. 1998 -ban több, mint 5% -os piaci részesedést ért el.

1999-ben újabb változások történtek a cég életében. A Generali két leányvállalata a Providencia Biztosító Rt. és a Generali Budapest Biztosító Rt. 1999 -ben egyesül, így megalakult Magyarország második legnagyobb biztosítója, a Generali -Providencia Biztosító Rt..

A Generali és a Providencia egyesülésével a cég 100% -os tulajdonosa a Generali Holding Vienna AG. lett, mintegy 4,5 milliárd Ft alaptőkével. Díjbevétele 2003 -ban meghaladta a 94 milliárd forintot, szerződései száma pedig az 1 674 132 -es mennyiséget érte el.¹⁶³

¹⁶³ A Generali / A Generali története / A Generali adatai

8. Az együttműködések értékelése

A Magyarországon befektetni kívánó olasz vállalatok legtöbbje a rendszerváltás után kezdi meg tevékenységét Magyarországon, de akad más példa is, az Agip személyében például, amely állami tulajdonú vállalként már a '70-es évektől lehetőséget kap a magyarországi ténykedésre. A rendszerváltás után megjelenő cégek általában tőkeerősek (pl. Tecnimont, a 2. legnagyobb olasz befektetői csoport tulajdona) voltak.

Jellemző az olasz cégekre, hogy eleinte nem önállóan tevékenykednek a magyar piacon, többnyire magyar partnerekkel együttműködve vagy magyar céget megbízva a képviseletükkel, és a későbbiekben önállósulnak. A tulajdonviszonyok összetettségére jellemző még, hogy esetlegesen olasz tulajdonú cég külföldi cég leányvállalatán keresztül birtokol magyarországi részvénytársaságot (pl. Agip Hungária Rt.).

A tulajdonviszonyok fokozatos átalakulását mutatja az IVECO Európai Teherautó Központjának működése, ahol az eredetileg 71 %-os tulajdonrészesséssel bíró Hungarocamion 1999-ben átadja részét az olasz tulajdonos Cefinnek.

Az ipari szférában szükség volt a tőkebefektetésekre, a folyamatos karbantartásra, új üzemek létesítésére és kapacitásbővítésre. Az ipari cégek (pl. Tecnimont) feladata sokszínű volt, nem csupán a termelésre szakosodtak, hanem tanácsadói, kockázatelemzői munkát is végeztek. Az ipari tevékenység mellett a szolgáltatói szférában is tevékenykedhetnek, erre példa az AGIP, amely a cég tevékenységéhez szorosan kapcsolódó szolgáltatásokat is végez (shop, bár, autómosó). A Pirelli, amely a Magyar Kábel Művek tulajdonosa lett, szakágazati termelése mellett például az ingatlan - üzletágban is érdekelt.

A Tígasz magyarországi jelenléte a sokszor bírált energiaszektorban végbement privatizáció folyamatát érinti. A részben német és olasz tulajdonú cégnek komoly bevételei vannak a gázszolgáltatási szektorban, az olasz jelenlét az állami szféra (Italgas, Eni Spa) magyarországi funkcionálását jelzi.

A Ganz - Ansaldo megszületésének története a múltban, a II. világháború előtt kezdődött. A Ganz - gyár magyar mérnökei tevékeny részesei voltak az egyesített olasz állam ipari fejlesztésének. A II. világháború után az együttműködés megszűnik, majd a rendszerváltással 1991. január 1-én az olasz Ansaldo és a magyar Ganz gyár vegyesvállalatot alkot.

Az itt befektető olasz gyár a magyar piac felvevőképességében bízik, ám a magyar gazdaságot jellemző recesszió mindent megakadályoz. A cég magyarországi bázisa a keleti terjeszkedést segíti a továbbiakban. Az Ansaldo 2000-ben kivonul Magyarországról, és egy magyar vállalat, a Ganz Transelektro immár önálló magyar céggént, magyar világtalálmányt szállítva az olasz piacra, milliárdos hasznot hoz a magyar állam számára, felhasználva a régebbi itáliai kapcsolatokat. Vagyis az Ansaldo "sikertelenségét" egy magyar tulajdonú cég sikere fogja követni.

A magyar iparban történő olasz befektetések főleg az olasz állam részéről illetve nagyobb befektetői csoportok (Benedetti, Ferruzzi) részéről történtek. De jelen van az olasz vállalkozói szféra is Magyarországon, erre a Vas megyei vállalkozások adnak példát.

Különösen fontos terület a szállítmányozás és logisztika a kétoldalú kapcsolatokban, hiszen a magyarországi cégek között meghatározó az olasz jelenlét. A cégek többnyire családi vállalkozások, és nem ritka, hogy már a Monarchiában is működtek. Vagyis a rendszerváltás után a régi tradíció újraéledt. Az olasz jelenlét az európai 5.számú kereskedelmi folyosónak is köszönhető, amely utat nyithat Olaszország számára az orosz illetve ázsiai piac felé, valamint lehetőséget nyújt az olcsó nyersanyag megszerzésére. Vagyis az olasz logisztikai dominancia magyarországi jelenléte elsődlegesen stratégiai okokkal magyarázható.

A kereskedelmi együttműködések főleg a fűtéstechnika, az építőiparban használatos anyagok, a vendéglátóipari gépek, autóalkatrészek és az autókkal való kereskedelem területét érintik.

A kereskedelmi kapcsolatok területén legtöbb esetben jellemző, hogy az anyavállalat először egy magyarországi vagy más országbeli céget bíz meg a forgalmazással, majd a termék bevezetése után saját vállalatot alapít Magyarországon, gyakran arra hivatkozva, hogy a termék eladását így még jobban lehet növelni (ld. Berretta).

A vállalkozási formáknál előfordul a " franchise " típus is, erre példa az italautomaták üzemeltetésével foglalkozó Yoppi és Alenis Kft.

A textilipar és a ruházat területén történő együttműködések azért is fontosak, mert az olasz divat világszinten is domináns. Napjaink legismertebb márkája a Benetton Magyarországon is jelen van, a cég Benetton Hungária néven Nagyállóban működtet leányvállalatot, egyéb képviselte nincsen Magyarországon. Üzleteik hasonlóan más világvárosokhoz, főleg üzletközpontokban működnek. A magyarországi cég feladata nem csupán az értékesítés, hanem logisztikai központként is funkcionál. A Benetton üzleteinek termékei a magyar vásárlók számára közép illetve magas árkategóriát képeznek, eltérve az európai árszinttől, ahol a Benetton termékei főleg a társadalom alacsonyabb rétegei számára elérhetőek.

A Benetton cég struktúráját tekintve sokszínű, hiszen holding formájában (de a mai napig családi céggént) több ágazatban is érdekelt, így például a szolgáltatás illetve infrastrukturális területen, ingatlanok, agrárvállalkozások és sportklubok formájában.

A Giacomelli Sport a rendszerváltás utáni kereskedelmi terület kiemelkedő képviselője volt, széles választékot és igen kedvező árakat kínált, a cég mégis kivonult a magyar piacról. Ebben szerepet játszhatott a magyar piacot évek óta elárasztó ázsiai termékek dömpingje.

A ruházati piac képviselője még a Calzedonia cég, amely jelen pillanatban is domináns képviselője az olasz piacnak Magyarországon, üzleteik több városban megtalálhatóak, üzemeltetésük pedig franchising formában történik.

A Nico cég 2003-ig mintegy 3 áruházat működtetett Magyarországon, termékeik kiváló minőségűek voltak, termékeik árszintje (ez Nyugat - Európában elfogadható) hazánkban túl magasnak bizonyult.

Érdekes, hogy más közép-kelet-európai áruházai a mai napig nyereségesen működnek. Kivonulásuk a magyar piacról nem végérvényes, szeretnének mihamarabb visszatérni.

A nagy textilipari beruházók mellett megjelentek a családi vállalkozások is, amelyek elsődlegesen az olasz piac igényeinek akartak megfelelni, főleg a szövet gyártásához szükséges fonalak előállításával.

Más példa a szintén ruházati termékekhez szükséges gombok gyártása Vas megyéből, ahol világhírű divattervezők munkáihoz készítik el a kiegészítő darabot. Vagyis a textilipari együttműködésekre főleg az alapanyag illetve kiegészítők gyártása, előállítása volt jellemző, nem pedig a kész ruhadarabok gyártása. Azt is fontos megemlíteni, hogy a textilipari együttműködések sokszor a hazai bér munka jellemzi.

A fa - és bútorigipari együttműködések különösen jelentősek, hiszen Itáliában évszázados hagyománya van a bútorkészítésnek, amihez a magyar faalapanyag társulhat. A magyar faanyag exportjának közel fele Olaszország felé irányul, amíg az importunk mintegy 19 %-a érkezik Olaszországból. Az export és az import így nem kiegyenlített. Az olaszok sajnos kevés közös együttműködést valósítottak meg.

Az élelmiszeripari együttműködésekre példa a Sole Hungária Rt. működése, amely domináns tejtermék előállítója a magyar piacnak. A szicíliai cég az olasz szigeten is komoly piaci tényezőnek számít, Magyarországon pedig több gyáregység (Szeged, Makó) tulajdonosa. A Sole viszonylag pozitív példa a tejipar területén, ám a Parmalat cégről ezt már nem mondhatjuk el. Az olasz anyacég botrányai a magyar leányvállalatot is érintették, így ennek élén tulajdonosváltás is történt. Az olasz Parmalat újbóli működésének beindítását állami segítséggel próbálják megoldani.

Az édességipar a valamikori családi vállalkozásként indult Ferreróval képviselteti magát Magyarországon. Az eredetileg 2 fővel indult képviselet 2001-től önálló leányvállalattá nőtte ki magát, átvéve az értékesítés jogát egy magyar kft.-től.

A Barilla cég hasonlóan a Ferreróhoz, saját leányvállalatán keresztül értékesíti termékeit, így szélesebb termékskálát és olcsóbb árakat biztosítva.

A Segafredo Zanetti 2005 óta értékesíti termékeit a magyar piacon saját cégén keresztül, így jóval kedvezőbb áron vásárolhatók meg termékei a hazai piacon.

Az édességipar és kávékereskedelem mellett kisebb élelmiszeripari vállalkozások is működnek Magyarországon, jellegzetes olasz termékeket értékesítve a hazai vásárlóknak és az itt funkcionáló olasz éttermeknek.

Az olasz szőlészeti kultúra is képviselteti magát a magyar borvidékeken, és számos olasz tulajdonú kisebb agrárvállalkozás is működik Magyarországon.

Fontos szféra az üzleti tanácsadás területe, illetve üzleti oktatás a kétoldalú kapcsolatokban. Ezek az olasz tulajdonú vállalkozások elsődlegesen a Magyarországon működő olasz vállalkozások tevékenységét segítik szakmai tanácsadással, illetve alkalmazottak megkeresésével és humánpolitikai tanácsadással.

A szakmai oktatással foglalkozó vállalkozások a nyelvi és szakmai képzést segítik, az itthon működő olasz cégek munkáját erősítve.

A kétoldalú pénzügyi kapcsolatok jóval a rendszerváltás előtt már komoly szintet mutattak. A magyar pénzügyi szféra privatizációjának folyamatában 3 olasz bank válik főszereplővé.

A CIB tulajdonosai már 1988-ban helyi ügyletek lebonyolítására szakosodott bankot alapítottak. 1997-ben a MNB eladja tulajdoni hányadát, amit a Banca Commerciale Italiana Csoport megvásárol a többi részvénnel együtt. 1998-ban a CIB és a Közép-európai Bank fúzionált, 1999-ben pedig teljes olasz tulajdonba került. A bank jelenleg a legkiválóbb pénzügyi intézmények között van Magyarországon.

A magyar pénzügyi intézmények között a másik olasz irányítású bank az Inter-Európa Bank. Eredetileg a magyar INTERBANK 22,51%-os részvényeinek SanPaolo IMI általi megvásárlásával született.

Mindkét bank magyar alapítású, és csak a rendszerváltás utáni privatizációs folyamat ad arra lehetőséget, hogy részben vagy teljesen idegen kézbe kerüljenek. A CIB Bank sikeresen állja a piaci kihívásokat, amíg az IEB többször kerül a támadások kereszttüzébe.

A harmadik bank szinte láthatatlan résztvevője volt a magyar pénzügyi piacnak, hiszen nemrég lett tulajdonosa a bajor HypoVereinsbanknak, amely komoly bankhálózattal uralta a magyar piacot. Ám napjainkban már a HVB bankfiókok az őket integráló Unicredit nevét viselik.

A nagy bankok mellett banki képviseltek is működtek, működnek Budapesten, elsődleges funkciójuk a Magyarországon működő olasz vállalatok pénzügyi ügyleteinek lebonyolítása volt. A kisebb olasz bankok, amelyek nagyobb, egyéb külföldi bankok részvényesei, általában olasz "Desk" -kel rendelkeznek Magyarországon.

A biztosítási szféra együttműködései a Monarchia időszakát idézik vissza. A Generali Biztosítótársaság 1800-as évekre visszavezető múltja a rendszerváltás után kap újból erőre.

Biztosítótársaságok privatizációja, illetve fúziója ad lehetőséget az olasz tulajdonú Generali Biztosítótársaság magyarországi működésének, amely az olasz pénzügyi szféra magyarországi domináns képviselője.

A bemutatott magyarországi olasz befektetések a legdominánsabb képviselői az olasz gazdasági szférának hazánkban napjainkban is. Erőteljesen marketingorientált vállalkozások, a piaci, vásárlói igényeknek próbálnak megfelelni – céljuk így nem a mennyiségi termelés.

Az együttműködések főleg az olasz vállalkozások magyarországi jelenlétét, és lényegesen kisebb arányban a magyar vállalkozások olaszországi megjelenését mutatták. Ez nem meglepő, hiszen a magyar vállalkozások minimális segítséget kapnak a magyar állami szervektől és képviseletektől. Fontos lenne a magyar vállalkozások sikeres külföldi (és hazai) szereplésének még erőteljesebb biztosítása.

IX. Olasz - magyar tanácskozások, konferenciák és fórumok a rendszerváltás utáni Magyarországon és Olaszországban

1998 decemberében Veneto tartomány, főleg Verona és Padova sikeres befektetői találkoztak Veronában, hogy egy befektetői fórum keretében, hogy megvitassák a lehetséges kétoldalú együttműködési lehetőségeket. Ebben a periódusban Veronában 70 olasz vállalkozás működött, amíg Padovában 50.

Szintén ebben az évben jött létre Egerben a Contact Point információs és üzleti iroda, amelynek célja elsődlegesen vegyes vállalatok létrehozása volt a két ország között. Piactanulmányok készítésére vállalkoztak Magyarországon és Olaszországban egyaránt, kiállítások és vásárok pontos menetrendjével rendelkeztek, illetve segítették az olasz partnereket magyar bedolgozók megtalálásában. A magyar fél ebben a régióban elsődlegesen vas- és élelmiszerexportra szakosodott, amíg az olasz vállalkozók főleg bútorokat importáltak Magyarországra. Közös pályázatokat is készítettek EU-források elnyerésére, így például bekapcsolódtak egy menedzserképzésbe a Pilot-program keretében. Heves megyének elsődlegesen Lazio tartománnyal voltak kiváló kapcsolatai.

1999. február 15-én "Magyarország és Olaszország : együtt a globális piacon címmel, konferenciát rendeztek az Istituto Italiano di Cultura -ban. A konferencia megrendezésének célja, a magyar - olasz kapcsolatok elmélyítése volt. A kapcsolatok elmélyítésében három fontosabb célt tűztek a szervezők maguk elé, egyrészt stabil, fenntartható növekedést (a külföldi befektetők igényeinek figyelembevételével a megfelelő környezet feltételeinek megteremtése). Másrészt, a magyar gazdaságnak 2002-ig készen kell állnia a teljes jogú EU-csatlakozásra, a kétoldalú kapcsolatok megerősítésével. A harmadik, szintén nagyon fontos cél Magyarország, a magyar vállalatok és termékek versenyképességének megteremtése volt. 1998-ban a kétoldalú árucseré forgalom meghaladta a 3 milliárd dollárt, Olaszországban exportban és importban a 3. legfontosabb partner volt Magyarország számára.

A magyar kis- és középvállalkozások főleg alvállalkozói tevékenységet végeztek, a SIMEST által támogatott olasz projekteken. 16

A rendszerváltással a magyar gazdaság működő tőkéjének 70% -a hazai és külföldi magántulajdonba került. A 780 ezer vállalkozás 96,5 %-a tíz főnél kevesebbet foglalkoztató mikrovállalkozás volt, a kisvállalkozások 10-49 főt foglalkoztattak, arányuk 2,7% volt. A középvállalkozások 0,6 %-ot termeltek ki, és általában 50 - 249 főt foglalkoztattak. A magyar vállalkozási szerkezet szétaprózott volt, ezer aktív lakosra 128 vállalkozás jutott Magyarországon, amíg Közép-Kelet-Európában 65, az EU tagállamokban pedig 95 vállalkozás jutott. A kis - és középvállalkozások állították elő a létrehozott bruttó hazai termék több mint felét, s ezek adták a munkahelyek kétharmadát. A magyar gazdaságon belül az olasz részesedés érték szempontjából alacsonyabb, mint más országoké (pl. Németország, USA). De jóval értékesebb ez a kapcsolat, mert a többi befektető multinacionális formában tevékenykedik Magyarországon, alacsony magyar beszállítói jelenléttel. Az olasz jelenlét nem globalizációs cégek formájában nyilvánul meg, ráadásul az olasz középvállalkozások gyorsan megtalálják magyar partnereiket, amely a magyar gazdaság számára jóval kedvezőbb. A konferencia tapasztalatait megerősíteni látszott az 1998 -ban a két kormány között létrejött megállapodás, ahol 15 -15 millió dolláros alapot hoztak létre, az együttműködések támogatására. ¹⁶⁵

A tudományos és műszaki élet területén is történtek előrelépések a kétoldalú együttműködésekben. Az első egyezményt nyugat-európai országgal 1965 -ben kötik, Budapesten. Ez volt az első olasz - magyar tudományos és műszaki kooperáció. A megegyezés a mezőgazdaság, energiagazdálkodás, környezet, technológia, újítások, matematika, fizika és orvostudományok területét érintette. Magában foglalta a kutatói és szakembercserét is. Ennek megerősítésére az 1990-es években több megállapodás is születik. Olasz és magyar egyetemek együttműködéséről állapodnak meg (az együttműködésre kiváló példa a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a milánói Katolikus Egyetem között 2003 - ban létrejött egyetemközi együttműködés), illetve promóciós kezdeményezések születnek (konferenciák, szemináriumok szervezéséről). ¹⁶⁶

¹⁶⁵ Gyapay Dénes: Ungheria e Italia: Insieme nel mercato globale (Il Fiorino, 1999 március)

¹⁶⁶ Gyapay Dénes: Ungheria e Italia: Insieme nel mercato globale (Il Fiorino 1999 március)
A magyarországi Olasz Nagykövetség adatai

Bilaterális, multilaterális és regionális projektek megvalósítását is tervezik, követve az olasz nemzeti 212/92 -es törvényt, főleg az EU Phare, Cost, Copernicus és a nemzetközi EUREKA, NATO programok keretében.

1999. június 9-én Bologna városában nemzetközi konferenciát rendeztek. A szervezők a SIMEST-ITDH, Emilia - Romagna tartomány Kereskedelmi Kamarájának Külföldi Osztálya, illetve a magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara. Abban az esztendőben a külföldi befektetói ranglistán Olaszország a 10.helyen állt, a legnagyobb problémának pedig Magyarországon (amely a külföldi befektetőket érintette), a közúti hálózat elavultsága bizonyult. A konferencián egy munkacsoport alakult, 2 olasz és 2 magyar parlamenti képviselő részvételével.

2002 júniusában az Olasz Nagykövetség vezetésével megalakult egy olasz-magyar vegyesbizottság, amelynek egyik legfontosabb feladata lett az olasz mintára szervezett hitelgarancia konzorciumok létrehozási folyamatának meggyorsítása. Ezek elsődlegesen a vállalkozások finanszírozását szolgálják, és kialakításuk nagyon sok nehézséget okozott Magyarországon, eltérően az itáliai tapasztalattól.

2002 decemberében megtartották az Olasz Intézetben a kis- és középvállalkozások hagyományos konferenciáját. A kkv-k segítségét szállítói szerződésekkel (gazdasági és társadalmi szempontból fontos) lehet megvalósítani, így a vállalkozások erősítése egy erős középosztály megszületését is jelentheti, amely a demokrácia alapja. Megfogalmazták a komolyabb feladatokat: a versenyképesség növelésének fontosságát, a kkv -k felkészítését az EU-csatlakozásra (kiadványok, tájékoztató füzetek), esélyteremtést a hátrányos helyzetű régiók számára, illetve a romák, nők, fiatalok részére. Fontosnak tartották még a megfelelő uniós pályázatok készítését, illetve ennek megtanulását.

2003. november 6-án Budapesten "Vámügyi harmonizáció "címmel konferenciát szerveztek. 1992-ben született meg a Közösségi Vámkódex (azonos tarifák megvalósítása) a belső piac védelmében. Az EU a Phare program keretében 15 millió eurót adott Magyarországnak a vámfeltételek megteremtéséhez, illetve támogatásokat terveztek 2005-2006 -ra a Schengeni határok megerősítéséhez. Bevezetésre kerül az egyablakos rendszer, zsugorodnak a vámszabad területek, a határállomások fejlesztésére pedig a Phare program 6,2 milliárd forintot szánt. 167

167 Gyapay Dénes: Ungheria e Italia: Insieme nel mercato globale (Il Fiorino, 1999 március)

Fontos szerepet kap az olasz befektetők számára oly fontos, 5.számú közlekedési folyosó megvalósítása is.

2003. november 28 -án konferenciát rendeztek " Olasz - magyar tapasztalatok a mezőgazdasági gépesítés területén: Új eljárások és gépek a szőlőtermesztésben" címmel Budapesten. Az olasz projektek főleg az integrált és fenntartható fejlődés, területfejlesztés, és a borturizmus hagyományos mezőgazdasági rendszerekbe való integrálása címet viselték. A magyar szakértők rendszeresen részt vesznek milánói, veronai és bolognai szakmai kiállításokon, borakadémiákon működnek közre.A budapesti konferencián a Bolognai Egyetem előadói és a Szent István Egyetem professzorai tartottak előadásokat.

A kétoldalú konferenciák, tudományos együttműködések kiválóan segítik a szakmai tapasztalatok átadását és cseréjét, vagyis a tudományos szféra hatékony elősegítője lehet a közös együttműködéseknek a gazdasági szféra minden területén.Kiemelt szereppel bír az Európai Unióban a kutatás és fejlesztés területe,ezért is fontos,hogy a két ország kutatóintézetei és egyetemei között szoros kapcsolat alakult ki az évek folyamán, segítve a tudomány és oktatás szféráját.

X. Olasz - magyar turisztikai kapcsolatok a rendszerváltás után

a) Magyar turisták Olaszországban

Az Olaszországba látogató magyar turisták száma jóval kisebb létszámot képvisel évtizedek óta, mint a hazánkba látogató olasz turistáké. A magyar turisták legkedveltebb célpontja a főváros Róma, Velence, Firenze és a tengerparti területek (főleg az adriai rész - Bibione, Jesolo) voltak. A magyar turisták ezeket a turisztikai célpontokat személygépkocsival, autóbusszal és egyre többen (a fapados járatok megjelenése és a nagyobb légitársaságok akciói miatt is) repülőgéppel tették meg. A nagyobb utazási irodák mellett számos kisebb utazási iroda szakosodott olaszországi utak szervezésére. Az utóbbi években kedvelt célponttá váltak a déli területek, így Nápoly és környéke, Pompei és Herculaneum nevezetességei, Sorrento, Amalfi illetve a festői Capri szigete. Az elmúlt két évben egyre több magyar turista keresi fel Szicília és Szardínia szigetét, az ókori műemlékek felfedezése mellett a tengerparton kikapcsolódást keresve.

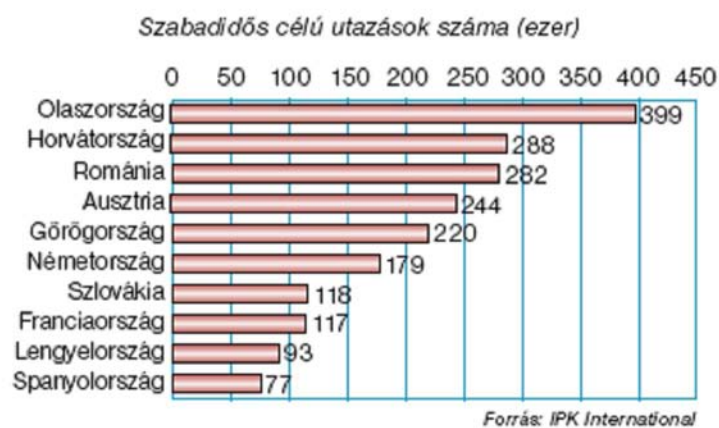
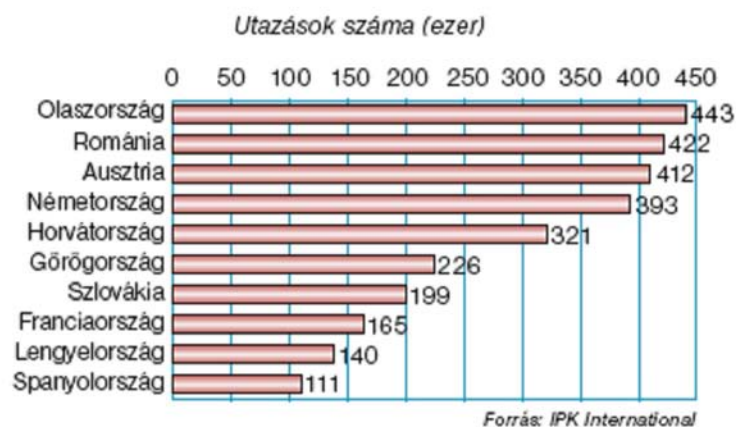
A rendszerváltás utáni évek kiutazó turizmusa az ezredforduló után vált egyre dinamikusabbá. 2001-ben a külföldi főnyaralások 88%-a Európába irányult, ebből Olaszország 20%-ot, Görögország 17%-ot és végül Horvátország 16%-ot képviselt. Olaszország így első helyen szerepelt mint kifelé irányuló desztináció a magyar turisták körében. A választás indokaiként az ország természeti adottságai szerepeltek, így a tervezett tevékenységek főleg kirándulás, természetjárás és strandolás voltak.

2002-ben összesen 443 ezer utazás vette célba Olaszországot, ebből 339 utazás szabadidős céllal lett megvalósítva. Olaszország ekkor ismét az első helyen szerepelt, mint utazási célpont, Horvátország és Románia mögött. 2003 –ban a főutazások 14%-a irányult Olaszországba, mint turisztikai célpont Olaszország ismét az első volt, de a szabadidős célú utazások rangsorában Horvátország mögött a második helyre szorult.

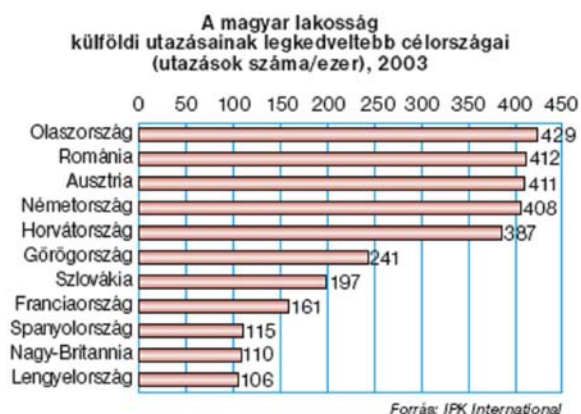
2004-ben 4665 magyar turista utazott Olaszországba, így Ausztria és Románia mögött a harmadik helyre szorult Olaszország mint turista desztináció. 169

A kiutazó turizmus jellemzői (170)

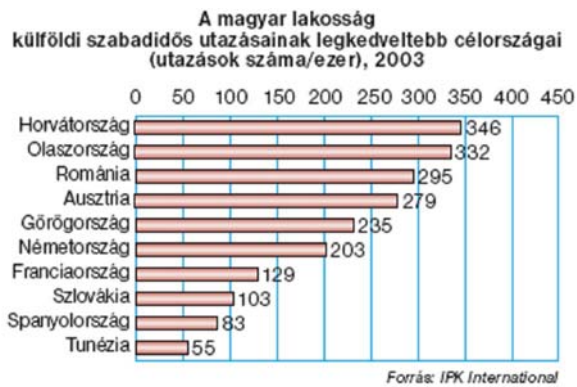
1. 2002-es adatok

2003-as adatok

2003-as adatok a magyarországi kiutazásokról (171)

b) Magyar zarándokturizmus Itáliában

1990-ben az akkor már 3 éve működő Makrovilág Zarándok Iroda közel 30 ezer magyar és külföldi állampogárságú személy utaztatásával foglalkozott.

Ekkor már évente több száz magyarországi hívő is elutazott olaszországi zarándokhelyekre. Róma volt a legnépszerűbb zarándokhely (főleg a húsvéti időszakban) a Vatikán megtekintésével és a pápai audiencián való részvétellel. Kedvelt zarándokhely volt még Nápoly városa, San Gennaro vércsodájával, illetve Szent Rita ünnepe májusban, Cascia városában. Szent Antal is sok hívőt vonzott Padovába, amíg Umbria szentjeinek, Szent Ferenc és Szent Klárának templomait is sok zarándok kereste fel.

1992 -ben már magyar zarándokok is ellátogattak Montichiariba, a Szűzanya jelenéseinek színhelyére, a Rosa Mystica zarándoklat keretében. A következő esztendőben a magyar hívek még nagyobb számban indulnak az Itáliai - félsziget déli része felé, ahol felkeresik San Giovanni Rotondót, tisztelegve Padre Pio Atya előtt, ezek a zarándokutak többnyire Szent Antal, Szent Ferenc és Szent Klára emlékét is idézik. 1995-ben Loreto is a magyarok által kedvelt úticélok közé került (a Szűzanya názáreti háza található a bazilikában), Ravenna és San Marino társaságában. 1997 -ben a dél-itáliai kegyhelyek közül Mugnano is magyar zarándokok által látogatott hely volt, amely Szent Filoména kegyhelyeként lett ismert. 1998 -ban a Torinói Szent Leplet látogatták magyar zarándokturisták ezrei. 2001-ben Szent Rita, Szent Januárusz, Szent Filoména mellett Corinaldo (Goretti Szent Mária szentélye) is a magyar hívek kedvelt kegyhelye lett, amit Lanciano (az Oltáriszentség csodájának színhelye) követett. Róma és Nápoly között található Montecassino, a rendalapító Szent Benedek és Szent Skolasztika sírjával, ami szintén kedvelt célpont volt a kétezredik évforduló táján.¹⁷²

¹⁷² A Makrovilág Utazási Iroda adatai
KSH adatok

Az utóbbi években az érdeklődés egyre inkább a déli területek irányába fordult, az eddig már jól ismert Nápoly - Pompei mellett Salerno Szent Máté sírjával lett népszerű. Jelenleg a legkedveltebb terület Szicília szigete, amely az ókori és középkori látványosságokkal kápráztatja el az odaérkezőket, Palermo székesegyházával és Szent Rozália kápolnájával. Monreale benedek - rendi kolostorával, Siracusa pedig Könnyező Madonnájával várta a magyar híveket.

A 2000. év római nemzeti zarándoklata október 6 -11. között zajlott. Az anyaországot közel 400 fő, amíg a határainkon túl élő magyarokat a világ számos tájáról 170 fő képviselte a Szent Atyánál történt látogatáson. A 2003 - as évben, március 23-án Rómában boldoggá avatták Batthyány - Strattmann Lászlót (a győri egyházmegyéből az ő boldoggá avatását néhány évvel megelőzte Apor Vilmos püspök boldoggá avatása). Az eseményen közel 2500 magyar hívő vett részt. Ugyanazon év őszén Teréz Anya boldoggá avatására is sor került, amelyre szintén komoly létszámú magyar hívőcsoporthoz utazott el.

2004 őszén került sor IV.Károly osztrák császár és magyar király boldoggá avatására Rómában, ahová közel 100 magyar hívő zarándokolt el.¹⁷³

173 A Makrovilág Utazási Iroda adatai
KSH adatok

**c) Az olasz turizmus általános jellemzői
napjainkban, kapcsolata Magyarországgal**

Az itáliai lakosság mintegy 60%-a utazik, ezek közel négyötöde otthon, Olaszországban turistáskodik. A külföldi úticélt választók többnyire Európában maradnak. Nyugat-Európát választja az utazók több, mint 50 %-a, Dél -Európát 16 %, amíg Kelet-Európát 12,5 %. A leginkább kedvelt úticélok a tengerpartok (több, mint 60 %), amíg a városlátogatások kevésbé jellemzőek (közel 10 %).A téli periódusban ugyan kevesebben utaznak, de szívesebben választanak külföldi úticélt, amíg a nyári hónapokban az olaszok inkább otthon nyaralnak. A legtöbben az észak - nyugati területekről utaznak, utánuk az észak - keletiek következnek, majd a közép - olaszok és végül a déliek. Az olasz turizmusra jellemző a szezonális, főleg az augusztus az utazások hónapja nyaralás céljából, amíg az állami és egyházi ünnepek idejére rövid városlátogatásokat terveznek. 174

A gazdasági helyzet nem túlzottan kedvező változásai, nem nagyon befolyásolták az olaszok utazási kedvét, inkább kevesebb időre és főleg last minute akciók keretében utaztak. Az év végi időszak kiutazói közül mintegy 20% választja Közép-Európát. Az üzleti turizmust tekintve emelkedett az utak száma, ugyanakkor csökkent az utazásokra fordított összeg. Költségcsökkentés céljából sokan vették igénybe a fapados járatokat. Csökkent a konferenciák és a vásárokon való jelenlét, viszont a turisztikai szakemberek egyre több új partnert kerestek. Fontos, hogy az internet szerepe egyre dominánsabb az információszerzésben. Olaszországban mintegy 270 tour operátor és 11380 utazási iroda funkcionál.

A legtöbb kelet-európai "package" értékesítés az észak -nyugati irodáknál történik, utánuk következnek a dél-olasz irodák, majd közép-olaszországi irodák és végül az észak -keleti irodák. 175

174 A Magyar Turizmus Rt. milánói kirendeltségének adatai /
Cenni statistici del flusso turistico italiano verso l'Ungheria /
KSH adatok

175 A Magyar Turizmus Rt. milánói kirendeltségének adatai /
Cenni statistici del flusso turistico italiano verso l'Ungheria /
KSH adatok

Magyarország versenytársai a turisztikai piacon főleg a tengerparttal nem rendelkező kelet - európai országok. De új színfolt Románia, Oroszország és a Baltikum fővárosai. Azon tour operátorok, amelyek magyarországi kínálattal rendelkeznek - 2004-ben már 156 -an voltak (270 olaszországi tour operátorból). Ez azt jelenti, hogy az összes nem tengerparti utakkal foglalkozó tour operátornál Magyarország jelen van.

2004-ben az olasz vendégek által Magyarországon töltött éjszakák száma 24,9 %-kal emelkedett az előző évhez képest (600 ezer éjszaka). Az eltelt 10 évben ezt a számot még sohasem sikerült elérni. Ez azt jelenti, hogy a beutazó turisták között 2004-ben Olaszország a második helyet foglalta el, ami az itt eltöltött vendégéjszakákat jelenti. Az erőteljes forgalomnövekedés oka a turisztikai képviselet marketing kampánya, valamint az ország uniós csatlakozása, amely komoly reklámot jelentett Magyarország számára. Fontos még, hogy a két ország közötti forgalomban megjelentek a fapados légitársaságok, illetve az állami légitársaságoknál akciósan is lehet jegyet vásárolni. Magyarország, elsődlegesen mint kulturális célpont jelenik meg az olaszok számára, vagyis az ide látogatók közel 60% - a városnézésre érkezik. Viszonylag fontos az üzleti célú látogatások száma. A Magyarországra beutazók esetében is jellemző a szezonáltság, az ide látogató olasz turisták főleg a tavaszi és téli, állami és egyházi ünnepek alatt keresték fel Budapestet, párnapos itt tartózkodásra. Az elmúlt években Magyarország, mint gyógyturisztikai célpont volt népszerű, de egyre több az érdeklődő a biciklis turizmus vagy a hajós utazások iránt. De sokan felkeresték az előző években a budapesti karácsonyi vásárt is. Komoly fejlődést mutatott az utóbbi időszakokban a dél-itáliai beutazók száma, ám a gazdasági helyzet miatt sok olasz turista szívesen keres fel inkább olcsóbb szálláshelyeket.

A magyar turisztikai kínálatot megismerhették a látogatók a római Notte Bianca rendezvényei alkalmából, ahol a Magyar Akadémia nyújtott az érdeklődőknek információkat. Velencében a Redentore fesztivál adott lehetőséget a magyar turisztikai adottságok bemutatására, amíg Chianciano Terme-ben a Festival d'Est fogadott látogatókat. Genovában és Bolognában az Európai Fesztiválok adtak lehetőséget a magyar bemutatkozásra.

Különösen fontos esemény volt az EU bővítése, ahol az országos eseményeken megélénkült a Magyarország iránti érdeklődés. 176

176 Magyar Turizmus Rt. milánói kirendeltségének adatai /
Cenni statistici del flusso turistico italiano verso l'Ungheria

A milánói karácsonyi vásáron 2004-ben önálló kiállítóként jelent meg Magyarország, kézműveseinek alkotásaival a legnagyobb kiállítási területet birtokolva. Több televíziós csatorna (közzszolgálati és magán) is bemutatta az ország és Budapest nevezetességeit a különböző szakmai műsorokban. Az információáramlás folyamatát segítette a római és milánói magyar turisztikai iroda munkája, kiadványai és szakmai honlapja segítségével.

2004-ben Olaszországban a top 10 úticélok között, Budapest első helyen szerepelt Prágával. Negatívan hatott viszont általánosságban az a tény, hogy az euró bevezetése jelentős árnövekedéssel járt Itáliában. Komoly gondot okozott a sorozatos sztrájkhullám, amely főleg a közlekedési szférát érintette, de előfordultak általános sztrájkok is. Nemzeti vállalatok küzködnek komoly gazdasági problémákkal, tömeges vagy részleges elbocsájtások jellemzőek. A gazdaságban előforduló problémák és az euró bevezetése, összességében negatívan hatottak a turizmusra.

2004 aranyév volt a Magyarországra látogató olasz turisták számát tekintve. Az újévi és egyéb ünnepi időszakok telt házat jelentettek a magyar vendéglátóknak. Ez azt jelentette, hogy Németország után Olaszország volt a második az itt eltöltött vendégéjszakákat tekintve, Ausztriát is megelőzve. A légit közlekedés adatai szerint 2004 első kilenc hónapjában 94 ezer olasz utas és 2082 repülőgép landolás volt Magyarországon, illetve Olaszországban 10 ezer magyar kiutazó és 216 felszállás volt jellemző. A szektormegoszlásban a szabadidő eltöltése vezet, a business szféra 20%-ot képviselt, a kongresszus turizmus 12%-ot, a gyógyturizmus 6 %-ot, és 6 %-ot az egyéb ágak. Fontos szerepe volt az idelátogató turistaszám növekedésében annak, hogy 1999- től nem kötelező az olasz állampolgárok számára az útlevél, hanem személyi igazolvánnyal is lehet Magyarországra utazni. A Magyarországra látogató olasz turisták létszáma 2005-ben sem csökken. Az olasz turisták általában 3 éjszakát tartózkodtak Magyarországon, és kb. 500 -1000 eurót költöttek naponta. Az idelátogatók 71,6%-a Észak-Olaszországból érkezett. ¹⁷⁷

177 A Magyar Turizmus Rt. milánói kirendeltségének adatai /
Cenni statistici del flusso turistico italiano verso l'Ungheria /
KSH adatok

Az elsődleges céljai az utazásnak: művészeti városnézés (60,8 %), üzleti út (16,4 %), kulturális látogatás (11,2 %). Az olasz turisták 95,6 % - a látogat Budapestre, emellett kedvelt a Balaton, Szentendre, Pécs, Szeged, Győr és Sopron. Magyarország előnyös oldalai az olasz turisták szerint: a természet, kultúra, zene, művészet, történelem és régi hagyományok, megfelelő árak, termálfürdők.

A negatív aspektusok a megfelelő infrastruktúra és útjelzések hiánya, az ország kevésbé dinamikus propagálása, a közlekedési eszközök rossz működése, a szállodák szolgáltatásainak minősége, a taxisok megbízhatatlansága, illetve a hivatali bürokrácia (ld. határállomások). A magyar szolgáltatók részére kritika az olasz turisták felől, hogy a szolgáltatások döntő többségét nem jelzik olasz nyelven Magyarországon. A magyar idegenforgalom területén működő szállodák esetében alapvető lenne az olasz nyelv megfelelő ismerete. A csoportos olasz vendégeken kívül pedig, érdemes lenne jobban koncentrálni a magyar szakembereknek az egyéni turistákra is.

Az olasz vendégek Magyarországra történő invitálásában nagyon fontos szerepe van a Magyar Turizmus Rt. milánói képviselőének. A képviselő feladata részletes információ nyújtása Magyarországról az olasz turistáknak, illetve a szakma és a sajtó képviselőinek.

Az elmúlt évek fontosabb turisztikai adatai a kétoldalú relációkban:

2001-es adatok :

419.000 olasz turista Magyarországon

490.000 vendégéjszaka Magyarországon

4,4 milliárd euró bevétel a turizmusból

2,928 milliárd euró a turisztikai mérleg (pozitív mérleg)

2002-es adatok:

418.000 olasz turista Magyarországon

447.000 vendégéjszaka Magyarországon (178)

178 A Magyar Turizmus Rt. milánói kirendeltségének adatai /
Cenni statistici del flusso turistico italiano verso l'Ungheria /
KSH adatok

(179)

2003-as adatok:

466.000 olasz turista Magyarországon

476.000 vendégéjszaka Magyarországon (szállodák, panziók, kemping)

33.000 vendégéjszaka termálhotelekben

127.700 Budapestre látogató fő

363.000 Budapesten eltöltött éjszaka

2004-es adatok:

**2.9. A Magyarországra látogató külföldiek száma utazási célok szerint,
többnapos látogatók**

Országok, országcsoportok	Szabadidős turizmus	Üzleti turizmus	Turisztikai motiváció együtt	Vásárlás	Árutazás	Egyéb	ezer fő
							Összesen
Ausztria	1 512	108	1 621	60	103	117	1 901
Egyesült Királyság	180	65	246	2	5	9	261
Franciaország	140	43	183	1	24	10	218
Hollandia	137	27	163	1	17	6	186
Horvátország	102	22	124	10	34	7	176
Lengyelország	294	39	334	9	67	6	416
Németország	1 530	232	1 763	11	184	53	2 011
Olaszország	223	52	275	3	35	21	333
Románia	872	82	954	109	710	197	1 970
Svájc	102	22	124	0	18	4	146
Svédország	70	19	89	1	6	4	100
Szerbia és Montenegró	437	55	492	41	305	80	919
Szlovákia	767	74	841	32	74	172	1 119
Szlovénia	28	4	32	0	4	3	39
Ukrajna	233	24	257	52	81	88	478
USA	217	60	277	1	11	13	302

179 KSH adatok

d) Az olasz beutazó turizmus jellemzői napjainkban

2005-ben 38,6 millió külföldi látogató érkezett Magyarországra (2004-hez képest 6,9 %-kal többen), ebből 96,7 % Európából kereste fel az országot. Magyarországra látogató olaszok száma ebben az évben 689 192 fő volt, ez a 2004-es adatokhoz képest 12 %-os növekedést jelez. Olaszországot növekvő nemzetközi utazási kedv jellemzi, ugyanakkor a nemzetközi turisztikai kiadások változó értéket mutatnak. Az olaszok Európa ötödik leg többet utazó szabadidős turistái, Magyarország mint turisztikai célpont számukra világviszonylatban a középmezőnyben helyezkedik el, elsősorban városlátogatásra érkeznek. Érdeklődési körüket főleg Budapest, a Duna, a magyar kultúra és művészetek, építészeti emlékeink illetve a magyar történelem jelentik.

2005-ben a Magyarországra látogató, kereskedelmi szálláshelyeket igénybe vevő olasz vendégek száma 221 994 fő volt, ami a 2004-es évhez képest 3,4 %-os visszaesést jelentett. Az olasz vendégéjszakák száma 590 778 volt, ami 1,9 %-kal alacsonyabb értéket mutatott az előző esztendőhöz képest. Ezzel Olaszország 2004-ben az országok közötti listán a harmadik, 2005 – ben pedig a negyedik helyet foglalta el.

A magyar szállodák 2005-ben 201 ezer olasz vendéget fogadtak, ezzel Olaszország a harmadik helyre került Németország és Nagy-Britannia mögött, lecsúsztatva az előző évi második helyről. A vendégek 538 ezer vendégéjszakát töltöttek el a szállodákban, amivel az ország harmadik Németország és Nagy-Britannia mögött.

Az ide látogató olasz turisták nagyobb létszámát erőteljesen befolyásolják a légi közlekedés terén végbement változások, elsődlegesen a fapados járatok megjelenése. A Malév a két ország közötti utasok számát tekintve, jelentős számú növekedést produkált 2005-ben az előző évhez viszonyítva. Járataik Róma, Milánó, Bologna és Velence városokat érintik, teljes utaslétszámuk az előző esztendőben 495 552 fő volt, ami 73%-kal volt több a 2004 –es évi utaslétszámnál. ¹⁸⁰

2003-ban Milánóból és Rómából, a Malév és az Alitalia járataival közel 70 321 utas érkezett Budapestre és 72 939 repült vissza, amíg 2004-ben a két nagy légitársaság mellett már a Sky Europe Airlines és a Wizzair is szállított Olaszországból utasokat Budapestre és vissza. Ebben az évben több, mint kétszeresére nőtt a forgalom a két ország között az előző évhez képest, a négy légitársaság mintegy 156 625 érkező személyt és 162 027 induló utast szállított.

Ezzel a légiközlekedési rangsorban Olaszország az érkező turisták számát tekintve az ötödik helyen állt, Németország, Nagy - Britannia, Franciaország és Hollandia mögött. 2005-ben Olaszország ebben a rangsorban a 3. helyre került Németország és az Egyesült Királyság után, Olaszországból 249 538 utas érkezett, amíg 254 137 fő utazott Budapestről Itáliába.

A fapados járatok közül a Sky Europe Airlines 2005-ben közel 83,1 %-kal növelte utasforgalmát 2004-hez képest, amíg a Wizzair szinte megháromszorozta teljes utaslétszámát 2005-ben az előző esztendőhöz képest. Amíg a Sky Europe 2004-ben Róma és Milánó városába indított járatokat, 2005-ben már Bologna, Torino, Nápoly és Velence is úticél volt, a Wizzair pedig Milánóba és Rómába közlekedtet járatokat.

Amíg az olasz beutazó forgalom évek óta növekvő statisztikát mutat, addig 2005-ben a kereskedelmi szálláshelyet igénybe vevők száma redukálódott. Ennek oka többek között a magyarországi saját lakhely, a rokonoknál illetve barátoknál történő elhelyezés illetve a magánszállások igénybe vétele volt.

Az olasz turisták egyre önállóbbak az utazás megszervezésében, ez azt jelenti, hogy szállásfoglalásaikat főleg az Internet segítségével intézik, gyakran a fapados járatok internetes oldalán található szállásajánlatok közvetlen igénybevételével. A nagyobb légitársaságok város- és vidék –néző túrákat szerveznek egyéni utasoknak, illetve esemény központú utakat (pl. tavaszi fesztivál, debreceni virágkarnevál) csoportoknak. Nemcsak a magyar szállodaipart érinti érzékenyen a visszaesés, hanem a magyar beutaztató irodákat is. Az olasz beutaztatásban fontos szerepet tölt be a budapesti székhelyű Favoritours. ¹⁸¹

¹⁸¹ KSH adatok

Az utazási iroda közel 15 éve foglalkozik beutaztatással, így a 2005-ös év számukra is komoly visszaesést jelentett.

2006-ig elsősorban olasz diákcsoportok érkeztek irodájuk szervezésében, ám az internetes foglalások, az uniós pályázati lehetőségek csökkenése, és az olasz gazdaság gyenge teljesítő képessége (2006 áprilisi választások) miatt drasztikus visszaesést tapasztaltak. 2002-ben 5027 fő, 2003-ban 4131 fő, 2004-ben 6055 fő, amíg 2005-ben mindössze 4284 olasz beutazó vendégük volt.

A beutaztatással foglalkozó irodáknak érdemes lenne a jövőben specializálódni, és fokozottabban figyelembe venni az olasz turisták érdeklődési körét, igényeit, hogy az Interneten történő szállásfoglalás helyett a vendégek a különleges programokat, kedvezményeket biztosító magyar utazási irodákat válasszák.

Vendégéjszakák száma Magyarországon (2000-2005) /ezer/

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005/ 2004	Helyezés 2004	Helyezés 2005
<i>Olaszország</i>	451,5	494,9	450,4	480,4	599,7	590,8	-1,9%	3.	4.
<i>Külföld</i>	10513,7	10894,4	10360,7	10040,4	10342,8	10646,2	+1,3%	-	-

Forrás: KSH

Magyarország beutazó turizmusa 2005. január-december

	Látogatók száma ezer	2005/2004 %	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken/ezer	2005/2004 %
<i>Olaszország</i>	689,2	12,0	222,0	-3,4
<i>Európai országok</i>	37648,8	7,0	2874,9	+3,3
<i>Külföld</i>	38554,6	6,9	3409,7	4,3

Forrás: KSH (182)

JELEN ÉS JÖVŐ AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK TÜKRÉBEN

I. Az olasz gazdaság helyzete a kilencvenes évektől napjainkig

a) A kilencvenes évek olasz gazdasága

Az 1990-es évek második felében az olasz gazdaság irányítói az EU gazdasági és pénzügyi uniójában való részvételt és a közkiadások csökkentését célozták meg. A cél többek között presztízsigények és kontingenselőnyök biztosítása volt az ország számára. Szükséges volt a minőségre és az intézményi együttműködésre való törekvés az EU tagországok között. Különösen fontos volt az olasz gazdaság számára a "Mittel - Európa" és a Mediterráneum közötti egyensúly biztosítása, amely a kontinens történelmének fontos eleme volt mindig.

Ugyanakkor elengedhetetlen feltétele volt a stabilitásnak a közkiadások csökkentése és a foglalkoztatás növelése. A közkiadások csökkentésével megtakarításokat eszközöltek, amely a vállalkozások számára forrásként volt felhasználható azért, hogy beruházásaikat megvalósíthassák és termelési tevékenységüket megerősíthessék. Így javult a minőség, és csökkent a szolgáltatások költsége, illetve a pénzügyi nyomás, hatékonyan felhasználhatóak voltak a források, a környezeti és innovatív potencia értékét erősítve.

A gazdasági - pénzügyi tervezetek a termelési növekedést 1998 és 2000 között 2% -ról 2,7% -ra kívánták növelni, a közigazgatás nettó eladósodását tekintettel a GDP - re az 1997 -es 3% -ról 1,8% -ra 2000 -ben, amíg az inflációt az 1998-as 1,8%-ról 1999-ben és 2000-ben 1,5%-ra. Az olasz gazdaság fáradságos átalakítási folyamata, amely 1992-ben kezdődött, a 2002-es évvel zárult.

Az infláció mértéke 1998-ban már 2% alatt volt (ezt az értéket előzőleg csak 1969-ben érték el) és a kamatlábak is erőteljesen csökkentek. 1997-ben a nettó kamatlábak 12 hónap alatt 1,73 %-kal csökkentek, így 5,56%-ot mutattak, 1970 októbertől ez volt a legalacsonyabb érték. ¹⁸³

¹⁸³ Governo Italiano / Il programma economico del governo italiano / Az olasz kormányprogram adatai
ISTAT adatok

A stabilitási program Olaszország számára a régi időkhöz (ld. olasz gazdasági csoda periódusa) való visszatérést jelentette, azzal a céllal, hogy Olaszország visszatérhessen a legnagyobb adóssággal rendelkező országok közül a legfejlettebb gazdasággal rendelkezők közé.

Az infláció mértéke 1997-ben az előző 30 év legjobb eredményét mutatta, amely a gazdaságpolitikai célok egyik legfontosabbika volt. A gazdasági stabilitás egyik legfontosabb eleme, amely a kamatláb csökkenésében is megmutatkozik, és a valódi faktor, amely garantálja a járandóságok szétosztási hatalmának őrzését. Szükséges volt, hogy mindegyik részterület (a közigazgatás, a vállalkozások és a szakszervezetek) tevékenységüket az inflációs programhoz igazítsák, és ne várjanak inflációgerjesztő intézkedésekre, valamint ne képezzenek akadályokat a stabilitási folyamatban.

Az olasz gazdasági - stabilitási programot külön dokumentum szabályozta (többnyire 2 illetve 4 éves ciklusra szabályozva), amely a Maastrichti Szerződés követelményeihez igazodik, és amely a közös pénzügyi folyamatok irányítása végett, minden tagországtól a költségvetési kiadások lefaragását várta.

1998 - ra 2,8% - os eladósodását tervezték a közszférának, amelyben 25 milliárd lírás műveletre volt szükség, abból a célból, hogy csökkentsék az adóterheket. A javító műveletnek kétharmad részben a növekvő bevételekből, illetve háromharmad részben pedig a kiadások csökkentéséből kellett állnia. Így az adóterheket 0,6% - kal lehetett csökkenteni.

A kiadások csökkentését elsődlegesen a különböző szektorokban történő közkiadások racionalizálása jelenti, az egészségügyi szférától kezdve a közbeszerzésig és a közigazgatási szolgáltatásokig. Ez folytatódik a köztulajdonú üzemek és az állami hivatalok átszervezésével, a szociális állam reformjával, munkaerőpiaci intervencióval és a nyugdíjrendszer átformálásával. Ezen reformok között van a szociális kiadások szelektív újrastrukturálása, amelyet demográfiai változások is kikényszerítenek, s amelynek a termelékenység fokozását és a foglalkoztatás biztosítását kell elősegítenie. 184

184 Governo Italiano / Il programma economico del governo italiano / Az olasz kormányprogram adatai
Istat adatok

Szükséges volt az aktív dolgozók számának növelése, és főleg a fiatal munkanélküliek számának csökkentése, illetve a foglalkoztatás növelése és a nyugdíjrendszer közötti egyensúly megteremtése.

A kormányzat talán legfontosabb problémája a foglalkoztatás kérdése volt. A gazdasági és pénzügyi egyesítés az EU-n belül csakúgy volt megvalósítható, ha a stabilitás biztosítva van új munkahelyek teremtése által.

A reál kamatlábak alacsony szintje, az innováció képessége és a munkaerőpiac rugalmassága, mind alapvető fontosságúak voltak a gazdaság stabilitásához.¹⁸⁵

Olaszország helyzetét különösen nehezítette a területi koncentráció, vagyis a déli területek magas munkanélküliségi mutatói. 1996-ban külön egyezmény foglalja magába a kérdés stratégiáját. A kormány a déli területeken javítani próbálta az alapvető közszolgáltatások színvonalát, közmunkák létrehozásával, helyi vállalkozások megszületésének támogatásával (főleg kis- és középvállalkozásokat), új ipari negyedek létrehozásával, illetve a régiók felújításával.

Ezek mellett folytatódtak a műszaki és pénzügyi segítségnyújtások, a szervezeti változtatások, a közösségi strukturális alapok használatának meggyorsítása, illetve a magántőke részvételének emelése a közbefektetésekben. A változásokat erősítette a humántőke átformálása, a kötelező 8 éves iskolai képzés 10 évre történő növelése, az oktatás európaivá való formálása, a munka és továbbképzési szerződések, illetve az élethosszig tartó tanulás biztosítása.

Fontos volt az üzleti tervezés intézményeinek reformja, a munka világának rugalmasságát kialakító folyamat létrehozása, az ideiglenes és alkalmi munka bevezetése, a munkaidő reformok, a piac merevségének csökkentése és az álláshoz való jutás lehetőségeinek növelése.

Fontos volt az infrastrukturális munkálatok beindítása, főleg azoké, amelyek az ország versenyképességét növelték, a környezetvédelmet illetve az információs társadalom fejlődését segítették. 1998 -ra derült ki a gazdasági és pénzügyi program életképessége. Az 1990-es években Olaszország gazdaságának teljes "felfrissítése" megtörtént.

185 Governo Italiano / Il programma economico del governo italiano / Az olasz kormányprogram adatai
Istat adatok

1998-ban Olaszország számára egyértelmű tény, részesei lesznek az Unió gazdasági és pénzügyi uniójának. Az olasz gazdaság óriási átalakuláson megy keresztül, a pénzügyi és mérleg stabilitás megteremtése, a versenyképes gazdaság kiépítése egy komoly gazdasági növekedés felé orientálja az országot. Ám az olasz gazdaságnak belülről a 18 milliós munkanélküliséggel, a külvilágból pedig a globalizáció tényével is meg kellett küzdenie. Az egységes európai piac megteremtése a tőkepiac modernizációját illetve a privát vállalkozások és kezdeményezések megerősítését feltételezte.

Olaszország komoly lépéseket tett a Maastrichti Szerződés követelményeinek betartása végett, az infláció mérséklését, a kamatláb előírásokat, a líra átváltásának stabilitását, az állami eladósodás és a kölcsönfelvétel csökkentését betartotta. 1999 és 2001 között az olasz gazdaság számára a körülmények kedvezőek voltak.

Az 1950-es és 1960-as évekhez hasonlóan a déli tartományok növekedési mutatója magasabb volt, mint az északi és középső területeké, a kamatlábak alacsony szintje az egyébként lehetetlen beruházások terveinek megvalósítását biztosította.

1999-ben a GDP 1,3 %-kal emelkedett az előző esztendőkhöz képest. Fontos szerepe volt a belső kereslet növekedésének, amely 1,9%-os volt. Csökkent a munkanélküliség (12,3% -ról 12,1% -ra), amely főleg a magánszféra aktivitásának volt köszönhető. A foglalkoztatás 1,4% -kal nőtt, ez főleg a szolgáltatói szférának volt köszönhető, és az újabb építkezések beindulása is sokat segített (egy év negatív tapasztalatai után). A fizetések modernizációja a nyersanyagok kedvező nemzetközi árának volt köszönhető, ez egyben inflációcsökkentő hatású is volt. A foglalkoztatás gyenge eredményt mutatott az agrár- és a közszférában, amíg az ipari szféra erősödést mutatott. 1990 és 1998 között a közszféra nettó eladósodása több mint 8%-kal csökkent (1998-ban a GDP 2,7% -a volt). A közszféra deficitje progresszíven csökkent, 1998-ban 25 év után a szaldó aktív lett.

Az 1990-es években az infláció progresszív csökkenése volt jellemző, 1990 és 1998 között a fogyasztói termékek árának növekedési rátája 6%-ról 1,8%-ra csökkent. Olaszország gyenge pontját képezte a foglalkoztatás alacsony szintje (51,3 % 1997-ben), amely alacsonyabb volt az európai átlagnál (58 %) és az angol (70,8 %) illetve az USA (74 %) átlagnál. ¹⁸⁶

186 Governo Italiano / Il programma economico del governo italiano / Az olasz kormányprogram adatai
Istat adatok

Az olasz befektetések növekedési rátája a '90-es években közel volt a 0-hoz (0,1 %), amely elmaradt az euró övezettől (1,3%), illetve Nagy - Britannia (2,1 %) és az USA (4,9 %) mutatóitól. A déli területek növekedési rátája változatlan maradt, jelentősen lemaradva a nemzeti átlagtól.

Az olasz vállalkozásokra jellemző volt, hogy 1998-ban a vállalkozások mintegy 95 % -ának kevesebb, mint 10 alkalmazottja volt. A kilencvenes évek elején az alkalmazottak 57 %-a dolgozott olyan vállalkozásnál, amelynek kevesebb mint 20 alkalmazottja volt, amíg ez az arány az Egyesült Királyságban 33 %, Németországban 31%, Franciaországban pedig 29% volt. ¹⁸⁷

187 Governo Italiano / Il programma economico del governo italiano / Az olasz kormányprogram adatai
Istat adatok

b) Az aktuális olasz politika és gazdaság jellemzői

Az ezredfordulót követően az olasz gazdaságot 2003-ban recesszió jellemezte, csökkenő munkanélküliségi rátával és növekvő inflációval (ez az EU-s átlagnál jóval magasabb volt). Az olasz társadalom fokozott öregedése miatt a Berlusconi - kormány reformokat dolgozott ki, amelyek komoly vitákat váltottak ki az olasz társadalmon belül. Az ország költségvetési hiánya a küszöbérték alatt maradt, adósságállománya a GDP 106,2 %-át érte el. Az export aránya fokozatos csökkenést mutatott (ez az euró olaszországi bevezetésének, illetve az üzemanyagárak emelkedésének köszönhető). Az exportban a legnagyobb passzívumot a Németországgal folytatott kereskedelem mutatta. Az EU-n kívüli országokkal folytatott kereskedelem pozitívabb képet mutatott, mert az USA-val folytatott forgalom többletbevételei ellensúlyozták az orosz és kínai passzívumot.

A legtöbb uniós országban, így Németországban, Ausztriában és Olaszországban is komoly nosztalgiát éreznek a régi fizetőeszköz iránt. Az eurózónában öt komoly problémával kell a jövőben szembe nézni. Az egyik legnagyobb az egyre növekvő munkanélküliség, a másik a szociális állam kialakítása, a versenyképesség csökkenése, az Európai Unió bővítésének következményei, és végül Távol-Kelet egyes országainak komoly konkurrenciája a piacon. Így érthető, hogy ebben a gazdasági környezetben az olasz társadalom visszavárja a lírát. Általános vélemény Olaszországban, hogy az euró megjelenése csak negatív eredményt hozott. Az árak erőteljesen emelkedtek, ez az átállási periódusban jellemző líra/euró árfolyamnak és a felfelé kerekítésnek volt köszönhető. Az előállítási költségek drágulása miatt fontos exportpiacokat veszítettek el az olasz gazdaság kis- és középvállalkozásai. Ami az olasz kis-és középvállalkozások gondjait enyhíthetné, az a jegybanki intervenció, de ezt a túlzottan magas költségvetési és államháztartási hiány a jelenlegi helyzetben ezt nem engedi. A múltbeli gazdasági problémák, így a hosszan tartó inflációs folyamat ellenére az emberek úgy érzik, életük könnyebb volt a líra periódusban, ráadásul a folyamatosan magas infláció viszonylag előnyös helyzetbe hozta az olasz exportőröket. Ám az is igaz, hogy az euró bevezetése stabilizálta a gazdasági várakozásokat és az inflációt folyamatosan leszorította. Így elmondható, hogy nem csupán az euró bevezetése felelős az olasz gazdaság jelenlegi állapotáért. ¹⁸⁸

¹⁸⁸ Istat adatok

A munkanélküliek száma még magas, noha a Berlusconi -kormány ideje alatt némi csökkenés volt tapasztalható. Romlik az olasz áruk versenyképessége, a tömegesen és olcsón beérkező távol - keleti áruk tönkreteszik az olasz kis- és középvállalkozások működését, és kisebb a befektetések száma is. Csökkenő világpiaci részesedését az ország új piacok – mint Oroszország és Kína – felé való nyitással próbálja ellensúlyozni. Tőkekihelyezési politikájukban az olasz vállalatok elsősorban azokra a kelet- és dél-európai országokra (Románia, Bulgária, Szerbia-Montenegró) koncentrálnak, ahol olcsó munkaerővel állíthatják elő termékeiket.

Franciaország és Hollandia után egy esetleges népszavazáson Itália földjén is elvérezne a közös Európa eszméje. Az olaszok szerint minden gazdasági és szociális problémájukért az EU felelős. 2004-ben az olasz gazdaság még a nagyon gyengén teljesítő német gazdaságnál is rosszabb évet zárt, hiszen GDP -jük 0,2 %-kal csökkent. Ez azért is problematikus, mert a világ gazdaság a tavalyi évben nagyon jó mutatókkal rendelkezett, a világtermelés mintegy 5%-kal bővült. Nem beszélve az eladósodott USA teljesítményéről, amelynek gazdasága 3,6%-kal növekedett.

A többi uniós országhoz hasonlóan Olaszországban is csökkent a lakossági fogyasztás 2005-ben. Noha a munkanélküliség szintje néhány éve változatlan, a társadalom fokozatos öregedése egyre komolyabb terhet jelent az olasz gazdaság számára is, ezt 2010 után érzékeli majd igazából Olaszország. Várható a nyugdíjkorhatár emelése, átlagosan öt esztendővel. (Az előrejelzések szerint 2050-re a ma 60 milliós olasz társadalom lélekszáma 43 millióra csökken.)

Ebben a helyzetben a Berlusconi- kormány, a szociális juttatások megnyírbálásával igyekezett enyhíteni a gazdasági problémákat.

Az is lehetetlenné vált, hogy a nemzeti valuta megszűnésével a kormány kamatszint csökkentéssel, emeléssel vagy egy esetleges nemzeti valuta leértékeléssel tudjon egy válságot megakadályozni.

Kritikaként jelent meg az is, hogy a szigorú EU-s pénzügyi előírások megakadályozták a gazdasági reformok megszületését. Silvio Berlusconi 2005 áprilisában átalakított kormányával átmenetileg megoldotta a koalíciós feszültséget, és nekivágott a következő év választásáig tartó időszaknak. 189

189 Istat adatok

Olaszország számára a jelen pillanatban három kardinális probléma létezik. Az egyik a déli régiók felzárkóztatása (közel hatvan éve létező probléma), a második a vállalkozások fejlesztése, a harmadik pedig a családi keresetek vásárlóerejének megőrzése.

A déli területek a jobboldal számára különösen fontosak, mert az évtizedek alatt a jobboldal valódi szavazóbázisát jelentették. A 2005 tavaszi helyhatósági választásokon a Silvio Berlusconi által vezetett Szabadságok Háza jobbközép szövetség, éppen itt, a déli régiókban veszítette el a legtöbb szavazóját. 2005-ben 20 tartományból 16 tartományban volt baloldali vezetés, ami Berlusconit változtatásokra és új lépések megtételére kényszerítette, sikertelenül. Céljuk a vállalkozói réteg visszahódítása volt, újabb kedvezmények biztosításával, adócsökkentéssel és a versenyképesség javításával. A déli területek irányítására külön tárcát hoztak létre.

A Dél problémája komoly gond a mindenkori kormányok számára, hiszen az északi adófizetők finanszírozzák a déli területek fejlesztését (vajon miért nem valósulnak meg az évtizedek óta északról ide érkező pénzből a fejlesztések?), amíg az Északi Liga folyamatosan ellenezi ezt. A helyzet kísértetiesen hasonlít a valamikori Jugoszlávia helyzetére, ahol Szlovénia és Horvátország finanszírozta a „déli területek” fenntartását.

A külpolitikában is komoly változások látszottak bekövetkezni 2005-ben, hiszen az olasz-amerikai vonalak törést mutattak. Az olasz közvélemény hosszú idő óta háborúellenes volt, és nem értett egyet a hivatalos kormány külpolitikájával.

2005 júliusában készítette el jelentését az Európai Bizottság, a deficitszabályok olasz megsértéséről. Olaszország 2003-ban és 2004-ben is bruttó hazai terméke 3,1 %-át kitevő hiányt halmozott fel az államháztartásban, szemben az ország által közölt 2,9 és 3 %-kal.

Az Európai Bizottság szerint a deficit közel 3,6 %-ot ért el 2005-ben, 2006-ban pedig várhatóan 4,6 % lesz, vagyis túllépi a megengedett 3,0 %-ot. Ezen eredmények hátterében negatív gazdasági tendenciák állnak. Az olasz gazdaságelemző intézet és az olasz statisztikai hivatal adataiból kiderül, hogy az államháztartás eladósodása meghaladta a GDP-arányos 105 %-ot, túllépve Brüsszel normáit. 190

A negatív gazdasági mutatók mögött főleg az ipar visszaesése áll, ez főleg az olasz húzóágazatnak tekintett ruházati és bőriparra volt igaz. 2005-ben a termelésben mintegy 10 %-os visszaesés volt jellemző, a távol - keleti áruk (főleg kínai) megjelenése miatt. Hatalmas volt a visszaesés az autógyártásban (az első harmadévben közel 18 %-os volt tapasztalható), a Fiat autógyár régen nem küzdött ilyen nehézségű gazdasági problémákkal. A recesszió okai az eurózónába lépéssel megtörtént áremelkedések, a kőolaj árának nagyarányú emelkedése, a gyenge dollár miatti exportpiac veszteség és a folyamatos munkaerő költség növekedése. Az adóterhek és a magas fizetések az olasz versenyképesség fejlődésének hátráltatói. Főleg a közsférában dolgozók terhelik meg az államkasszát. Folyamatos béremelést követelnek az ott dolgozók, a szakszervezetek pedig nem akarnak hallani a leépítésekről.

Olaszország jelenleg Európa tizenegyedik legnagyobb és hatodik legnépesebb állama. Az ország területe több mint 300 ezer négyzetkilométer, lakossága pedig 58,1 millió fő. 2004-ben az egy főre eső GDP 28.300 USD volt, amely Európában a tizenhatodik legmagasabb érték volt. Az olasz gazdaság évek óta tartó gyengesége már nem csak a világgazdasági helyzet recessziós folyamatával magyarázható, hiszen a nyugat-európai országok legtöbbike ezen már túljutott. A közelmúlt legfontosabb problémái az export csökkenése, és a klasszikus fogyasztási cikkek előállítására jellemző stagnálás. 2005-ben mérsékelt fellendülés jellemzi a gazdaságot, de a makrogazdasági adatok nem mutattak jelentős változásokat. Az ország GDP-je 2005 -ben 0,3 %-os növekedést mutatott, amely 4 év után pozitív változást mutatott. Az infláció alacsony szintet mutat, 2005-ben 2 %-os éves szintű emelkedést jelzett. A foglalkoztatás is javult, a munkanélküliségi ráta országos átlagban 2004 -hez képest 0,4 %-kal volt alacsonyabb (7,5 %).

A déli területek gazdasági helyzete egyre rosszabb, folyamatos elszegényedés figyelhető meg. Olaszország versenyképessége a nemzetközi piacokon gyengül, a világ versenyképességi rangsorában a 47. helyen áll. ¹⁹¹

¹⁹¹ Istat adatok

A Magyar Külügyminisztérium adatai

A gazdaság fellendítésére a szakemberek több megoldási javaslatot is felvetettek, melyek közül a legfontosabbak a termelési struktúraváltás, a vállalati adó- és adminisztrációs terheken való könnyítés, valamint az import-energiaforrásoktól való nagymértékű függőség csökkentése.

2005-ben az ország GDP-je 0,3%-kal nőtt, az infláció viszonylag alacsony, 2%-os éves szinten volt, a foglalkoztatás javult, a munkanélküliségi ráta országos átlagban 7,1%-ot mutatott. A déli régiók foglalkoztatási problémája azonban továbbra sem megoldott, itt átlagban 13,2%-os munkanélküliséget regisztráltak. A deficit/GDP-arány 2005 -ben 5,1% volt, az államadósság is meghaladta a GDP 100%-át. Olaszország külkereskedelmi mérlege 2005 első kilenc hónapjában -7.162 M eurót mutatott: a behozatal (+6,8%) gyorsabban nőtt a kivitelnél (+3,5%), a világpiacon ugyanis leginkább az energiahordozók és a nyersanyagok ára emelkedett, melyekből az ország importra szorul.

A gazdaság fellendítéséhez termelési struktúraváltásra volt szükség, a vállalati adó- és adminisztrációs terheket könnyíteni kellett, és csökkenteni kellett az import-energiaforrásoktól való függőséget is. A 2005 októberében ismertetett új középtávú gazdaságélénkítő politika célja az volt, hogy Olaszországot a kutatás-fejlesztés központjává tegye. Az olasz állam így segítséget kívánt nyújtani azon együttműködésekhez, amelyek a fontosabb olasz ágazatokban (gyógyszeripar, IT, űrkutatás) végeztek technológiai fejlesztő tevékenységet.¹⁹²

¹⁹² Istat adatok

c) Az olasz gazdaság helyzete számokban

Olaszország gazdasági mutatói 2000 és 2005 között (193)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Egy főre jutó GDP folyóáron és árfolyamon, USD	19,332	19,630	21,462	26,343	29,829	30,199
Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson, USD	25,269	26,314	26,864	27,322	28,106	28,533
Lakosságszám, millió fő	57,71	57,80	57,88	57,96	58,03	58,09
GDP-dinamika (%-os növekedés)	3,0	1,8	0,3	0,0	1,1	0,0
Ipari termelés (%-os növekedés)	4,1	-1,0	-1,5	-0,6	-0,4	-0,8
Beruházások (%-os növekedés)	6,9	2,5	4,0	-1,7	2,2	-0,6
Export folyó áron, milliárd USD	240,5	245,0	253,7	293,3	352,2	371,6
Import folyó áron, milliárd USD	231,0	229,4	237,1	283,6	341,3	371,2
Kereskedelmi mérleg-egyenleg, milliárd USD	9,5	15,4	16,6	9,7	10,9	0,4
Működőtőke-import, millió USD	13375	14871	14545	16415	16815	19971
Működőtőke-export, millió USD	12316	21472	17123	9071	19262	39671
Folyófizetési mérleg-egyenleg, milliárd USD	-6,1	-0,9	-8,1	-19,9	-15,6	-26,8
EUR/USD árfolyam éves átlag	0,9213	0,8948	0,9411	1,12863	1,2416	1,2435
Az államháztartás egyenlege a GDP %-ában	-0,6	-3,1	-2,9	-3,4	-3,4	-4,1
Infláció (éves átlag %-ban)	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2
Munkanélküliségi ráta (év vége, %-ban)	10,4	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7

Olaszország makrogazdasági mutatói	2001	2002	2003	2004	2005
A GDP értéke folyó áron (Mrd EUR)	1218,5	1260,6	1300,9	1351,8	1383,7*
A GDP növekedése változatlan áron (előző év = 100)	101,8	100,4	100,3	101,1	100,0
Egy főre eső GDP folyó áron (ezer EUR)	22,8	23,1	22,8	23,3	24,0
Az infláció alakulása (előző év = 100)	102,7	102,5	102,7	102,2	101,9
Munkanélküliségi ráta (%)	9,1	8,6	8,4	8,0	7,7*
Az export értéke (Mrd EUR)	268	264	255	275,6	294,8
Az import értéke (Mrd EUR)	258	254	253,5	276	305,2
Folyó fizetési mérleg egyenlege (Mrd EUR) °	-0,7	-10,0	-17,4	-12,0	-19,8
Közvetlen külföldi működőtőke befektetések (folyó) (M EUR) ♦	16,633	15,483	14,549	13,554	6,395 ⁺
Közvetlen működőtőke kihelyezések külföldre (folyó) (M EUR) ♦	24,045	18,254	8,081	15,592	10,555 ⁺
Az állami költségvetés hiánya a GDP %-ában	2,9	2,6	2,9	3,2	4,1

° *Forrás: Gazdasági és Pénzügyi Minisztérium* * *provizórikus értékek*

♦ *Forrás: Termelő Tevékenységek Minisztériuma*

+ 2005. jan. – szept. érték

(194)

Az olasz gazdaság helyzetét a 2000 és 2005 közötti időszakban a GDP folyó áron mért értékének enyhe növekedése jellemezte, amíg a GDP változatlan áron vizsgált százalékos értéke változatlan volt, viszonylagos kiegyensúlyozottságot biztosítva. Az egy főre jutó GDP (folyó áron) kisebb mértékű növekedést mutatott, ami a nemzeti termelés kisebb dinamikáját mutatja.

Az infláció alacsony és állandó értéket mutatott (2,5 és 2,7 %), ami a gazdaság teljesítőképességének kiegyensúlyozottságát mutatta.

A munkanélküliség a 6 év alatt folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott (10,4 %-ról 7,7%-ra). A legtöbb gazdasági elemző elismerte, hogy a Berlusconi - kormány foglalkoztatáspolitikája sikeres volt.

Az export értéke a 6 év alatt lassú növekedést mutatott, az import növekedése 2000 és 2005 között erőteljes volt.

A folyó fizetési mérleg egyenlegének negatív értékei folyamatosan növekedtek. Az olaszországi működőtőke befektetések és a kihelyezett működőtőke befektetések értéke folyamatosan csökkent.

Az állami költségvetés hiánya 2000 és 2005 között a GDP %-ban folyamatosan csökkent.

d) Az olasz külkereskedelem helyzetének jellemzői a közelmúltban

A nemzetközi kereskedelem 2003-ban 17,2 %-os növekedést mutatott – Itália világpiaci részesedése 4% volt. A kereskedelmi mérleg 2003-ban 1.096 millió eurós aktívumot mutatott, kevesebbet mint 2002-ben (7.838 millió euró). Az export erősebben csökkent (kevesebb mint 4 %), mint az import (kevesebb mint 1,6 %). A kereskedelmi mérleg pozitív volt Észak-Amerikával (12.875 millió euró), az egyéb európai országokkal (2.703 millió euró), a Közép-Kelettel (2.136 millió euró),Közép-Kelet –Európával (1.907 millió euró) illetve Közép- és Dél-Amerikával. Viszont negatív volt a mérleg az EU-val - különösen az euró övezetben (8.138 millió euró), Észak-Afrikával és Kelet-Ázsiával.Jellemző itáliai exportcikkek voltak 2003-ban az autók, a ruhaneműk,a bútorok és bőrárúk.

Az export áruk 41,6 %-a Észak-nyugat Itáliából, 31,2 %-a Észak-kelet Itáliából, 16,1 % Közép-Olaszországból amíg mindössze 10,7 % a déli régióból érkezett. 2003-ban 183.134 gazdasági vállalkozás foglalkozott exporttal.Ebből 109.638 vállalkozás mutatott kisebb értékű exportot, amíg 2.723 valósított meg több mint 15 millió eurós üzletet.2003-ban 99.953 olasz vállalkozás volt kapcsolatban az EU-val.

2004-ben a nemzetközi kereskedelem 21,1 %-os növekedést produkált.1992 óta a kereskedelmi mérleg először került mínuszba (-1.513 millió euró),amíg 2003-ban még 1.618 millió euró többlet jellemezte.

Az import dinamikusabb volt az exportnál -7,3 %-os növekedést mutatott,az exportot kisebb növekedés jellemezte (6,1 %).

A földrajzi területek, amelyekkel a kereskedelmi kapcsolatok hiánya megnövekedett: Kelet-Ázsia,az Európai Unió és Észak-Afrika volt. A kereskedelmi mérleg pozitív volt a Közel-Kelet,Óceánia és a nem közösségi országok irányába-különösen pozitív volt a mérleg Amerikával, ezen belül is Észak-Amerikával (13,463 millió euró többlet). Ami a kereskedelmi cseretermékeket illeti, fontosak voltak a gépek, a textil-és ruházati termékek, a bőrtermékek –pozitív szaldót eredményezve.Negatív szaldót jelentett az elektromos gépek, a vegyi anyagok, az élelmiszerek és az agrár termékek exportja.¹⁹⁵

Az export termékek 40,4%-a Észak-nyugat Olaszországban készült, 31,5% Észak-kelet Olaszországban, 15,7 % Közép-Olaszországban,amíg 10,7 % Dél-Itáliában. 2004-ben 186.706 gazdasági vállalkozás tevékenykedett az export területén,ezek közül 113.909 kisebb értékű tevékenységet ,amíg 2939 több mint 15 millió eurós forgalmat bonyolított le (több mint 63 % a külföldi eladások között). Az EU-val összesen 118.786 vállalkozás folytatott kereskedelmet.

2005-ben a világkereskedelem 13,1 %-os növekedést produkált.Az olasz export 0,4 %-os csökkenést mutatott. A kereskedelmi mérleg hiányt mutatott, - 9.947 millió euróval (2004-ben -1.221 millió euró volt). Az import dinamikusabb volt az exportnál,tekintve a 7%-ot a 4%-kal szemben.

A kereskedelmi visszafejlődés területei elsősorban Észak-Afrika,Kelet-Ázsia,Közép-Ázsia és az Európai Unió relációi voltak (-1,624 millió euró). A kereskedelmi mérleg pozitív eredményt mutatott az amerikai kontinenssel szemben (+ 15.317 millió euró)-főleg Észak-Amerikával volt intenzív az együttműködés. A kereskedelmi szaldó viszonylag kevésbé volt negatív a Közép-Kelet országaival és a nem EU-s tagországokkal.

A legfőbb exportált termékek azonosak voltak az előző évek produktumaival. Az export-ra kerülő árucikkek 40,9 %-a az észak-nyugati területekről,31%-a az észak-keleti területekről, 15,1 % Közép-Olaszországból és 11,3 % Dél-Itáliából érkezett.

2005-ben 195.546 gazdasági vállalkozás realizált értékesítést külföldön.Ebből 120.398 kisebb részesedést jelentett,amíg 3089 vállalkozás több mint 15 millió euró feletti profitot produkált – a külföldi eladások 64%-át jelentve. A vállalkozások közül 128.194 volt kapcsolatban az EU-val.

A 2006-os év január –decemberi periódusát összehasonlítva a 2005-ös évvel,az export 6,6%-os, az import pedig 7,3 %-os növekedést mutatott. A kereskedelmi mérleg a 2005-ös év 791 millió eurós hiányáról 2006-ra 1997 millió eurós hiányra növekedett.

196

II. A magyar gazdaság jellemzői

a) A világgazdaság és a magyar gazdaság helyzete napjainkban

A 2003 - as és 2004 - es globális élénkülést, amely a világgazdaságot jellemezte, 2005 első félévében lassuló szakasz követte. Az USA és a Távol-Kelet gazdaságai jól teljesítettek ebben az évben, amíg az európai gazdaságot jóval negatívabb teljesítmény jellemzi. Változás jellemezte a dollár - euró keresztárfolyamot is, a dollár mintegy 10 % -kal erősödött 2005 év elejéhez képest. A világpiaci kőolajárak is emelkedtek, közel 30 % -kal meghaladva az előző év átlagát.

A magyar gazdaságot így nagy mértékben befolyásolta az európai gazdaság fejlődésének lassulása és a kőolaj világpiaci árának változása. 2005 első hónapjaiban a magyar gazdaság is lassuló tendenciát mutatott, a bruttó hazai termék 2,9%-kal bővült, ellentétben az előző évi 4% fölötti növekedéssel. Bővültek ugyanakkor a beruházások, közel 6,8 %-os volt a növekedés, amit főleg az infrastrukturális fejlesztések erősítettek. A nettó export pozíció javulása is hozzájárult a GDP növekedéshez. A fogyasztás növekedése mérsékelt maradt. Az ipari termelés is csökkent, ennek főleg a csökkenő exportértékesítések voltak az okai, amelyek mögött a gyenge nyugat - európai kereslet húzódott. Az iparral szemben az építőipar sokkal pozitívabb képet mutatott, hasonlóan a szolgáltató szférához, ahol gyors növekedés volt kimutatható. A mezőgazdaság előző évi növekedő folyamatához képest, 2005 első hónapjaira jelentős visszaesést hozott.

A termelékenység javulása is lassulást mutatott, ehhez még párosult a forint mintegy 6 %-os növekedése, így az euróban kifejezett bérköltségek is növekedtek. Ám pozíciónk a környező országokhoz képest nem romlott, hasonlóan az áralapú versenyképességhez, mivel a forint reálárfolyama szűk sávban ingadozott.¹⁹⁷

Folytatódott a munkanélküliség emelkedése is, a munkanélküliségi ráta meghaladta a 7%-ot az év első hónapjaiban. Az év elejére eső kifizetések növelték az államháztartás hiányát, miközben az infláció csökkenő tendenciát mutatott.

¹⁹⁷ KSH adatok

A világgazdaság fejlődésére 2005 első felében kialakult főbb tendenciák a további hónapokban is érvényben maradtak. Az Egyesült Államokban a bruttó hazai termék (GDP) növekedési üteme 2005 január–szeptemberben kisebb volt, mint az előző évben. A 2004 első felében elért rekordszintű (4,7–4,6%-os) növekedés a következő év második felében mérséklődött. Az ütemcsökkenés folyamata 2005-ben megállt, az előző évhez képest szerényebb, de a világgazdaság többi fejlett térségéhez képest még mindig gyors volt a fejlődés. A GDP 2005 -ben 3,6%-kal volt nagyobb, mint az előző év azonos időszakában.

2006-ban Japán gazdasági fejlődése lassúbb volt, mint az Egyesült Államoké, a növekedési ütem mérséklődése itt is megállt, sőt az élénkülés jelei mutatkoztak. A viszonylag kedvező világgazdasági körülmények az Európai Unióban csak kevésbé érvényesültek. A GDP növekedési üteme alacsony és alig változik. Magyarország fő külkereskedelmi partnerei közül Ausztriában a gazdasági növekedés lényegében megfelelt az uniós átlagnak (1,6%), Németországban, bár az év folyamán élénkült a gazdaság, még a nem érte el az unió átlagát, Olaszországban pedig változatlanul stagnált a gazdaság.

A tíz újonnan csatlakozott országban élénkebb a gazdasági növekedés, mint az EU régebbi tagországaiban. A csoporton belül a négy visegrádi ország közül Csehország, Szlovákia és Magyarország gazdasági fejlődése 2006 január–szeptemberben 4,4–5,5% között volt, vagyis jóval meghaladta az EU átlagát. A lengyel gazdaság szerényebb ütemben fejlődött. A GDP fő felhasználási tételei közül a gazdasági növekedés ütemét meghaladó mértékben emelkedett az export és a beruházás. 198

b) Magyarország külkereskedelmének általános jellemzői a közelmúltban

A külkereskedelmi forgalom a 2001.évet tekintve számottevően nőtt az azt megelőző évhez képest, azonban negyedévről negyedévre lassult a növekedés üteme. Ám 2000-ben az export volumene 22%-kal, az importé 20%-kal nőtt, vagyis a mérsékeltebb növekedés viszonylag magas bázishoz képest következett be. A lassulásban nagy szerepet játszott a mind kedvezőtlenebbé váló világgazdasági konjunktúra. Hatása különösen a vámszabad területeken érződött. E területeken az átlagosnál is szorosabb volt az export- és az importdinamika közötti kapcsolat.

Következésképpen a mérséklődő exportkereslet az import csökkenését vonta maga után, a csökkenő import pedig az export későbbi fékeződését vetíthette előre. A világgazdaság lassulása szinte minden árucsoportban, illetve országcsoportban éreztette hatását, azonban legerősebben a gépek és berendezések körét, illetve ezek fő piacát, azaz az Európai Unióba irányuló exportot érintette. E terület dinamizmusa azonban – az év eleje óta bekövetkezett ütemmérséklődés ellenére – még mindig jelentős. Az Európai Unióba irányuló export volumene összességében 12%-kal, míg az onnan származó importé 7%-kal bővült. A forgalmat jelentős és növekvő aktívum jellemezte. Ennek kiemelkedő tényezője volt a Németország viszonylatában kialakult aktívum, amely 1,6 milliárdról 1,9 milliárd dollárra nőtt, bár a forgalom dinamikája – összhangban a gépipari kereslet visszaesésével – elmaradt az Európai Unióval folytatott kereskedelem átlagától. Az Unión kívüli fejlett országok közül változatlanul igen magas passzívum keletkezett a Japánnal folytatott külkereskedelemben, és az USA viszonylatában is passzívvá vált az azt megelőző aktív egyenleg.

2002-ben a külkereskedelmi forgalom volumene kivitelben 6%-kal, behozatalban pedig 5%-kal múlta felül a megelőző évi szintet. A növekedési ütem exportban 2 százalékponttal elmaradt, behozatalban viszont 1 százalékponttal meghaladta a 2000-ről 2001-re számolt bővülési szinteket. A forgalom növekedési üteme azonban 2002-ben és a megelőző évben is jelentősen elmaradt a 2000-ben regisztrált, 20% feletti bővülési ütemtől. 199

A külkereskedelmi forgalom szezonális hatásoktól megtisztított, fix bázisú volumenindexsora alapján megállapítható, hogy – az import és az export 1999–2000.évi dinamikus növekedését követően – 2001-ben a kivitel stagnált, míg a behozatal határozottan csökkenő tendenciát mutatott az év folyamán, melynek következtében az export és az import növekedési üteme elvált egymástól. Az így kialakult exportolló 2002 év végéig fennmaradt, miközben a kivitel és a behozatal lényegében az előző évinél magasabb szinten stagnált. Magyarország külkereskedelmi forgalmában az előző évhez hasonlóan, 2002-ben sem történt jelentős cserearány-változás, azaz a kiviteli és a behozatali árszint egymáshoz viszonyított alakulása nem befolyásolta számottevően a nemzetgazdaság rendelkezésére álló jövedelemszintjét. A cserearány alakulását – a forgalom áruszerkezetének sajátosságából adódóan – az energiahordozók árszínvonalának alakulása jelentős mértékben befolyásolhatta. 2002-ben földgázimportunk árszintje több mint negyedével csökkent, míg a kőolajat és a kőolajtermékeket az előző évinél 9%-kal alacsonyabb árszinten vásároltuk meg. Az árufőcsoport árszínvonalának 2002-ben a kivitel értéke 8870 milliárd forint volt, amely értékben 1%-os, volumenét tekintve pedig 6%-os növekedést jelent a 2001. évi forgalomhoz képest.

Exportunk értéke a kulcsvalutákban mérve 36 500 millió eurót, illetve 34 340 millió dollárt tett ki, amely értékek 7, illetve 13%-kal haladják meg a bázisévben regisztrált szinteket. 200

A forint főbb devizákhoz viszonyított felértékelődése rontotta az exportcégek külpiaci értékesítési lehetőségeit, és elsősorban azokat a vállalatokat – túlnyomórészt kis- és középvállalatokat – érintette kedvezőtlenebbül, amelyek termékeikbe nagyobb arányban építenek be belföldi alapanyagokat. Így azok a multinacionális vállalatok, amelyek az exportjukhoz szükséges alapanyagokat döntően külföldről szerzik be, nagyobb nyereségrátával dolgoznak és az értékesítési lehetőségeik is biztosabbak, kevésbé érezték meg a hazai fizetőeszköz felértékelődését.

A külföldi és vegyes tulajdonú vállalatok – tehát azok a vállalatok, melyeknél a külföldi tőke részesedése meghaladja a 10%-ot – 2002-ben is vezető szerepet játszottak a magyar külkereskedelem alakulásában.

2003-ban a magyar gazdaságot éves szinten továbbra is lassuló ütemű bővülés jellemezte. A bruttó hazai termék (GDP) volumennövekedése 2,9%-ot ért el, ami az elmúlt négy év adatai közül a legalacsonyabb érték. 2002-ben és 2003 első felében a gazdaság növekedését döntően a fogyasztás bővülése vezérelte, de összességében csak átmeneti és 2003 első felében már csökkenő mértékű növekedést idézett elő. A második félévben fordulat következett be: a gazdasági fejlődés szerkezete kedvezőbbé vált, a növekedés üteme pedig gyorsult, a GDP a második negyedévi 2,5% után a harmadik negyedévben 2,9%-kal, a negyedikben pedig 3,6%-kal bővült az előző év azonos időszakához képest. A fordulatot a termelés oldaláról az ipar, keresleti oldalról pedig az export alapozta meg. A GDP és a fogyasztás között a fogyasztás javára mutatkozó ütemkülönbség 2003 végére összeszűkült, amelyhez a fogyasztás növekedésének lassulásán túl a gazdasági élénkülés is hozzájárult. Az ipari termelés volumene 6,4%-kal bővült 2002-höz képest, amely az elmúlt 3 év legdinamikusabb növekedési ütemét jelenti.

A magyar gazdaság 2003–2004. évi fejlődése követte a világgazdaságra jellemző tendenciákat. A bruttó hazai termék (GDP) 2003-ban 2,9%-kal, 2004-ben 4%-kal emelkedett. A növekedés üteme 2004 második felében Magyarországon is kissé mérséklődött az előző év azonos időszakához képest. Ez a növekedési ütem az uniós átlaghoz képest változatlanul magas. 2003-ban Csehország, Szlovákia és Lengyelország fejlődése gyorsabb volt, mint Magyarországé, ugyanakkor Szlovéniáé lassúbb. 2004-ben Szlovénia is gyorsabban növekedett, Csehország pedig azonos ütemben növelte teljesítményét, mint Magyarország. A fejlődés dinamikája alapján a külkereskedelmi termékforgalom növekedése, miután 2001–2002-ben erősen lefékeződött, 2003-ban gyorsult, ami 2004-ben is folytatódott. A 2003. évi export volumene 9%-kal, az importé 10%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, amit 2004-ben további 17%-os növekedés követett az exportban, illetve 14%-os az importban. Az export dinamikája tehát 2003-ban kissé elmaradt az importétól, 2004-ben viszont ismét meghaladta azt. A forgalom élénkülését 2003-ban a külkereskedelmi mérleg romlása kísérte, megelőző hónapokban – nagyrészt a taktikai célú vásárlásokra visszavezethetően – erősen romlott a külkereskedelmi mérleg, azt követően szinte folyamatosan javult, és éves szinten 3,8 milliárd eurós hiánnyal zárt. A hiány az export 8,7%-ának felelt meg 2004-ben. 201

201 KSH adatok

Ez nemcsak a 2003. évi 10,9%-os aránynál alacsonyabb, hanem az utolsó öt év legalacsonyabb relatív hiányát jelenti.

A 2005-ös év elejét mérséklődő külkereskedelmi termékforgalom növekedés jellemezte, ám áprilistól az export ismételt növekedését várták. A kivitel volumene ápriliséig 8,2%-kal bővült. A behozatalt 8,1%-os és 4,5 %-os érték illetve volumenváltozás jellemezte. Az importnál nagyobb exportbővülés a külkereskedelmi termékforgalom egyenlegének jelentős javulását hozta.

2005. áprilisáig mérséklődött a 25 tagú unió országaiból származó import és az oda tartó export a magyar külkereskedelemben. Az EU országokból történő import 5,7 %-kal, az EU országokba történő export pedig 4,3%-kal mérséklődött. Főleg a régi tagállamokkal szemben csökkent a kereskedelem, amíg az új tagállamokkal erősödött a viszonyunk, az exportot tekintve. Így a magyar import 69,4%, amíg az exportunk 79,1 %-a kapcsolódik a kibővített Európai Unióhoz. 2004-ben az EU volt Magyarország legfontosabb külkereskedelmi partnere, ám részaránya a teljes forgalmon belül csökkent. A magyar külkereskedelemben az első három hónapban, a feldolgozott termékek és gépek, illetve berendezések árucsoport adta a külkereskedelem legnagyobb részét.

Az import 84,9% - ot, amíg az export 91%-át adta a két főcsoport. Az árucsoportokon belül a legnagyobb részt a villamos gépek csoportja adta. Több mint 20% -os növekedés tapasztalható a híradástechnikai és hangrögzítő berendezések, illetve irodagépek esetében.

Nőtt az élelmiszerek exportja, főleg az élőállat, a húskészítmények, a tejtermékek, italok és dohánytermékek illetve a cukor importja is, mindez az uniós csatlakozás következménye volt. Fontos az export 15,7 %-os bővülése, amelyet a gabona és gabonakészítmények kivitele okozott. A magyar külkereskedelemnek meghatározói a nyugat - európai gazdasági viszonyok is, amelyek jelenleg nem igazán pozitívak. Az export és importadatok a magyar külkereskedelmi forgalom finoman lassú bővülését jelentették 2005-ben. Az export a mai napig az egyik motorja a magyarországi GDP növekedésének. Az importot meghaladta az exportdinamika.

Előzetes adatok szerint 2006-ban a kivitel volumene 17, a behozatalé 13%-kal nőtt 2005-höz képest. 202

202 KSH adatok

Folyó áras adatokból számítva az export forintértéke 24, az importé több mint 21%-kal bővült, euróban mérve a növekedés üteme 17, illetve 14% volt.

A mérleghiány 522 milliárd forint volt(1964 millió euró), ami közel 200 milliárd forinttal (940 millió euróval) kevesebb a 2005. évihez képest.2006-ban a kivitel értéke mintegy 15 440 milliárd forintot (58 370 millió eurót), a behozatalé megközelítőleg 15 970 milliárd forintot (60 340 millió eurót) tett ki. 2006-ban a forgalom volumene nagyobb ütemben bővült, mint a megelőző évben, de kisebb mértékben, mint – a világkereskedelemben is kimagasló növekedést felmutató – 2004-ben. A döntően az energiahordozók áremelkedésére visszavezethető cserearányromlás 2005-ben és 2006-ban is csak mérsékelte a kedvezően alakuló volumenfolyamatok mérlegre gyakorolt hatását, amelynek következtében a kereskedelmi mérleg ismét kedvezőbbé vált. 2006-ban a forgalom forintárszintje exportban több mint 6, importban mintegy 8%-kal nőtt az előző évhez képest, ez – a forint 6%-os gyengülését figyelembe véve – a kivitelben változatlan, a behozatalban pedig másfél százalékkal növekvő devizaárszintet jelent. 2006-ban a cserearány-mutató 1,4%-kal romlott a megelőző évhez képest. 203

III. Kétoldalú külkereskedelmi kapcsolatok a közelmúltban

Az olasz - magyar együttműködések napjainkban a következő területeket érintik:

(204)

- 1. Mezőgazdaság és vadgazdálkodás**
- 2. Halászat, halgazdálkodás**
- 3. Szénbányászat,tőzegkitermelés**
- 4. Feldolgozóipar**
- 5. Villamosenergia-, gáz-, gőz-, melegvízellátás**
- 6. Építőipar**
- 7. Kereskedelem, javítás**
- 8. Szálláshely - szolgáltatás, vendéglátás**
- 9. Szállítás**
- 10.Pénzügyi tevékenység**
- 11.Ingatlanügyek**
- 12.Gazdasági szolgáltatás**
- 13.Közigazgatás**
- 14. Oktatás**
- 15. Egészségügyi,szociális ellátás**
- 16. Érdek - képviselési tevékenység**
- 17. Alkalmazottat foglalkoztató magánháztartás**
- 18.Területen kívüli szervezetek**

Magyarország elsődleges partnere az Európai Unió, ahová exportjának 73,6%-át viszi, illetve ahonnan importjának kb. 55% -a származik.2003 -ban Itália, Magyarország második legfontosabb kereskedelmi partnere volt az import tekintetében.A Magyarországról Olaszország felé történő import 2.498,1 millió dollár, amíg az olasz export 3.369,5 millió dollár volt.2002 óta a változás 18,7% volt.

A kereskedelmi mérleg szaldója a 2003-as évben 871,4 millió dollár aktívumot mutatott Olaszország javára. Az olasz export Magyarország felé főleg gépekből (30%), textil- és ruházati termékekből (13,7%), fémárucikkekből (9,6%), vegyi termékekből (8,4%), közlekedési eszközökből (7,7%), plastik anyagokból (6,4%), bőrből és bőrszármazékokból (4%) állt.

Olaszország Magyarországról elsődlegesen gépipari termékeket (32%), textil termékeket (20,8%), fémárucikkeket (6,7%), közlekedési eszközöket (6%), műanyag -és gumiárukat (5,8%), élőállatot, húst és hússzármazékokat (5, 6%) importált.2003 -ban Olaszország Magyarországon közel 38,3 millió eurós közvetlen beruházást valósított meg, ezzel a 8. helyet foglalta el a külföldi befektetők között (Spanyolország, Ausztria, Hollandia,Németország,USA, Belgium,Franciaország után).A részvényeket tekintve Olaszország a 7. legnagyobb közvetlen befektető Magyarországon. A legnagyobb olasz befektetők voltak 2003 -ban: Benetton, Mapei,Calzedonia, Fiocchi, Marchesi Antinori, Max Mara, SIAD.2002 -ben Magyarország teljes uniós áruforgalmának 10 %-a Itáliával bonyolódott, mintegy 5 milliárd euró értékben.

2004 első felében az olasz import 1590,7 millió USD volt, amíg az export 1352,2 millió USD, vagyis a mérleg - 238,5 millió USD volt.

Jelenleg Magyarországon mintegy 2400 olasz érdekeltségű vállalat van jelen, 2004-ben az olasz tőkebefektetések értéke 19,7 millió euró volt, a befektetések kumulált értéke közel 2 milliárd euró.

A kétoldalú kapcsolatok még erősebbek lehetnének, ha Magyarország csökkentené az adókat, ebben az új tagországok közül Szlovákia jár az élen. Magyarországnak igyekeznie kellene a felzárkózással ezen a téren is, de a vállalkozásbarát környezet kialakítása is legalább olyan fontos lenne.

A csatlakozás után a működőtőke kelet irányába indult, ezért fontos lenne megvalósítani a természetes személyek jövedelemadójának és a társasági nyereségadónak a csökkentését. Magyarországon a helyi adók mértéke túlzott, és az alkalmazotti munkabérekre óriás terhek rakodnak. Magyarországot megelőzheti a jövőben Románia és Horvátország kedvezőbb befektetési lehetőségeivel. 205

205 A Magyar Külügyminisztérium adatai
KSH adatok

A kétoldalú kapcsolatokban a magyar exportot elsődlegesen a feldolgozott termékek csoportja jellemezte. Ezt követi a gépek, gépi berendezések illetve az élelmiszerek, ital és dohány kivitele. Az energiahordozók az utolsó helyen álltak 2002-ben. 2003-ban a teljes export értéke nőtt, ezen belül a gépeké, a nyersanyagoké és az élelmiszereké (ital és dohány) nőtt, a feldolgozott termékeké és energiahordozóké csökkent.

Az import 2002-ben és 2003-ban magasabb értéket mutatott, mint az export, így a külkereskedelmi mérleg egyenlege negatív volt. A behozatalban domináns volt a feldolgozott gépek aránya, ezt követte a gépek és gépi berendezések csoportja, majd az élelmiszerek (ital és dohány) illetve a nyersanyagok és energiahordozók csoportja 2002-ben. 2003-ban a behozatal a 2002-es évhez képest csökkent, vagyis valamennyit javult a külkereskedelmi mérleg egyenlege.

2003-ban az előző évhez képest csökkent a gépek és gépi berendezések behozatala, amíg a feldolgozott termékeké, energiahordozóké, élelmiszeripari termékeké (ital és dohány) növekedett, amíg az energiahordozók terén nem volt változás.

A két év értékelését tekintve az exportot a feldolgozott termékek (48,5 %), a gépek, gépi berendezések (37,9 %), az élelmiszerek (7,6 %), nyersanyagok (5,8 %) és az energiahordozók (0,1) képviselték.

Az importot a feldolgozott termékek (57,4 %), a gépek, gépi berendezések (38,1 %), az élelmiszerek (2,9 %), a nyersanyagok (1,6 %) illetve az energiahordozók (0,1 %) képviselték a két év arányait tekintve.

Olaszország kiemelt helyet foglal el külkereskedelmi partnereink sorában, 2005 első félévében a magyar exportban Németország és Ausztria után a harmadik, importunkban a negyedik legfontosabb partner volt.

A külkereskedelmi mérleg egyenlege a gépek és gépi berendezések, a feldolgozott termékek és az energiahordozók (2003) esetében negatív volt, amíg az élelmiszeripari termékek, a nyersanyagok illetve az energiahordozók (2002) esetében pozitív volt.

A rendszerváltás utáni hagyományokat folytatva a kétoldalú kapcsolatok Észak-Olaszország viszonylatában a legerősebbek. Olaszországba irányuló exportunk 2004-től nő, az itáliai import viszont folyamatosan csökken. 2005 első háromnegyedében kisebb aktívum jelentkezett a kétoldalú árucseré forgalomban. 206

A kétoldalú gazdasági kapcsolatok az észak-olasz tartományok viszonylatában a legerősebbek, ugyanakkor rengeteg a kihasználatlan lehetőség ezen kapcsolatokban a közép- és dél-olasz tartományokban.

Olaszországba irányuló exportunk 2004-től kezdve jelentősen nő, míg importunk kis mértékben csökken, a kétoldalú árucseré-forgalomban 2005-ben kismértékű passzívum mutatkozott. A magyar kivitel növekedése elsődlegesen uniós csatlakozásunk következménye, hiszen így egyszerűbbé vált a magyar vállalatok uniós piaci tevékenysége.

Az olasz import korábbi mértéke azért csökkent, mert a hagyományos olasz könnyűipari termékek egy része fokozatosan kiszorul a nemzetközi piacról. A másik ok, hogy az olasz vállalatok már nem Magyarországon, hanem nálunk olcsóbb, alacsonyabb szaktudású munkaerővel rendelkező országokban dolgoztatják fel bér munkában alapanyagaikat és félkész termékeiket.

Kétoldalú árucseré-forgalmunk struktúrájában a feldolgozott termékek (2005-ben az export 44,78, illetve az import 56,05 százaléka), valamint a gépek és szállítóeszközök (2005-ben az export 36,87, illetve az import 33,42 százaléka) dominálnak. Az élelmiszeripari termékek vonatkozásában exportunk értéke jóval meghaladja az importét, ám külkereskedelmünkben ezen csoport aránya nem számottevő. Az olasz piacon lehetőség lenne a magyar élelmiszeripari termékek értékesítésére, ám ehhez a magyar vállalatok fokozottabb támogatására és aktívabb marketingtevékenységre van szükség.

Olaszország 8. helyen áll a Magyarországon jelen lévő külföldi befektetők sorában. Hazánkat befektetési szempontból, a piaci szabályozás és a banki szolgáltatások tekintetében is megbízható partnernek tartja. Magyarországon mintegy 2400 olasz érdekeltségű vállalat van jelen, az olasz közvetlen tőkebefektetések összértéke 2005-ben 19,7 M euró volt, a befektetések értéke megközelíti a 2 Mrd eurót.

Mivel hazánkban a privatizációs hullám viszonylag gyorsan a rendszerváltás után lezajlott, az uniós csatlakozás után pedig a vállalatindítási kedvezmények mérséklődtek, valamint a bérköltségek sem mutatnak annyira alacsony szintet mint korábban, az olasz befektetők egy része új piacokat keres. 207

207 A Magyar Külügyminisztérium adatai/Olasz-magyar gazdasági kapcsolatok

A Magyarországra irányuló olasz tőkebefektetések iránya ezért módosult: az olcsó munkaerőt kereső olasz vállalatok egyre inkább a délkelet-európai térség felé orientálódnak, míg hazánkat azok az új, potenciális befektetők részesítik előnyben, akik elsősorban Magyarország kedvező földrajzi helyzetét, illetve a regionális alapokból kapható EU-s támogatások adta lehetőségeket kívánják kihasználni.

A hazánkban már korábban is tevékenységet folytató olasz nagyvállalatok ugyanakkor továbbra is jelen vannak a magyar piacon. A jelentősebb olasz befektetések közé tartozik az Italgas (szolgáltatás), SanPaolo-IMI (Inter-Európa Bank), Intesa BCI (CIB Bank), Agip (szolgáltatás), Iveco (buszgyártás), ENI (vegyipar), Generali (biztosítás), Pirelli (kábelgyártás), Zanussi (háztartási gépek), Ferrero (édességipar), Boscolo-csoport (szállodaipar), valamint a Benetton (ruházat).

A külföldi tőkekihelyezéshez elég erős magyar vállalatok célterületei megegyeznek az olasz vállalatokéval: hazánkhoz közeli, gazdaságilag fejletlenebb országok, melyekben a privatizációs folyamatok most mennek végbe és a munkaerő költsége jóval alacsonyabb, mint nálunk. Magyarország további célja, hogy együttműködés jöjjön létre egyes magyar és olasz szervezetek között, hogy a két ország vállalatai közös harmadik piaci megjelenést valósítsanak meg. 208

A magyar - olasz külkereskedelem jellemzői a közelmúltban (209)

Adatok a magyar-olasz külkereskedelemről, 2000-2005

(Millió dollár)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magyar export	1654,4	1905,2	1983,7	2498,1	3053,8	3434,4
Magyar import	2407,2	2647,4	2838,3	3369,5	3377,5	3209,1
Külkereskedelmi mérlegegyenleg	-752,8	-742,2	-854,5	-871,4	-323,7	225,2

Működőtőke-befektetések, 2000-2005

(Millió euró)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Olasz működőtőke-állomány Magyarországon	419,8	572,5	607,9	614,1	693,8	880
Magyar működőtőke-állomány Olaszországban	1,3	0,6	0,8	0,8	1,0	1,5

Megjegyzés: Részvény, egyéb részesedés, újrabefektetett jövedelmek

Export-import adatok

Árufőcsoport	Export (M EUR)		Import (M EUR)	
	2004	2005	2004	2005
Élelmiszer, ital, dohány	214,20	280,25	110,20	135,64
Nyersanyag	173,19	208,44	37,94	42,34
Energiahordozók	5,83	3,69	5,28	5,27
Feldolgozott termékek	1160,37	1201,49	1592,76	1508,87
Gépek, szállítóeszközök	895,82	989,09	970,05	899,75
Összesen	2449,41	2682,96	2716,23	2691,87

IV. Az olasz - magyar kapcsolatok jelene és jövője

A 27-ek Európája egy közel 492 milliós közösséget meghaladó számot mutat, amely több mint az USA és Japán lakossága, ráadásul Kína és India után a világon a harmadik legnagyobb állam és kiváló piac, ami a lakosságot illeti.

A csatlakozás három alapvető elemmel gazdagította Európát. Egy jóval gyorsabb gazdasági fejlődés reményét, mint amilyen a 15-ök Európája lett volna. Az a megerősítés, hogy az EU nyitott, bővülő egység és mint egyedüli gazdasági realitás a világban, arra kényszerített, hogy határait szélesre tárja. A növekedés végső meggyorsítása a közös pénz teljes körben való bevezetése és az integráció lehet.

A kétoldalú kapcsolatok az uniós csatlakozással már tudnak alkalmazkodni a vásárlói igényekhez. Fontos lenne elkezdni az internetes értékesítés még komolyabb kidolgozását is. Ezek megvalósításához pénz kell, amely állami támogatást is igényel a jövőben.

A gazdasági nehézségekre példa a martfűi Tisza Cipőgyár esete, amelyet néhány évvel ezelőtt hagyott magára olasz partnere, aki Szerbiába helyezte át termelését, az alacsonyabb munkabérek miatt. A túlélés lehetőségei a jövőben a magyar ipar számára a specializáció, a minőségi termelés, a kis tételben való gyártás és a külföldön történő értékesítés lesz.

Az elkövetkezendő évtizedek valószínűleg újrarájzolják Európa gazdasági térképét. A kérdés az, hogy ennek a térképnek főszereplő állama lesz-e Európa vagy végleg eltűnik a térképről?

A 27 -ek EU-ja erőteljes belső integrációt eredményezett, belső kereskedelmi fejlődést hozott. Ez különösen igaz az olasz -magyar kapcsolatokra, amelyek az utóbbi időkben magas színvonalat mutattak, átalakítva így az "Azienda Italia" -t Magyarországgal meghatározó partnerévé. És ez nemcsak az Európára jellemző delokalizáció eredménye.

Egy új vállalkozási fejlődésről szól, amit a produktív, több földrajzi körzetben elszórt leányvállalataik működése támaszt alá, azért, hogy előnyöket keressenek a produktív faktorok költségeiből, de nem csupán ebből húznak hasznot, hanem a helyi adottságokból, és az értékesítések új helyszínéből.

Ez a folyamat keresztbe történő "megtermékenyítést" jelentett, amennyiben az eredeti területeken megengedi az alacsony kvalifikációjú munkahelyek helyettesítését magasabb szakmai szintűvel, amelyek "business" stratégiájú vezetést igényeltek, illetve kutatást és fejlesztést. Ugyanakkor a különböző, új áruehelyezési területek jót tettek a munkanélküliségnek és a produktív know-how-nak.

A magyar gazdaságot a múltban erősítette a FDI, amely az EU országaiból érkezett. Az olasz elképzelések a tőkeinvestálás módjáról egyediek, szeretnék ha a tőkebefektetést a jövőben a kis- és középvállalkozásokat is érintené, nemcsak a nagy gyárakat.

Egy szolid és hatékony pénzügyi szektor létezése, hozzájárul a gazdaság nagy strukturális reformjainak fenntartásához, és hála a GDP gyorsulásának, alapvető megerősítést jelent a tényleges reáljövedelemszint összhangjához.

A piacgazdaságba való átmenet (amely sok újonnan belépő országot érint), a különböző hitelezési rendszerek a kihívásokkal szembeni helytállását hozta, ami a magyar hitelezési rendszer esetében még nagyobb struktúra kiépítését kívánja, hogy a kis- és középvállalkozások igényeit ki tudják elégíteni.

A világszinten történő változások a magyar-olasz kapcsolatokat is érintik, főleg a textil- és ruhaipart, hiszen több Magyarországon működő olasz cég volt kénytelen tevékenységét beszüntetni a kínai gazdasági dominancia miatt. 2005 januárjától megszüntették a textilipari vámokat, így Kína egyeduralkodó a világpiacra. A kínai ruhabehozatal rövid idő alatt a kétszeresére nőtt, de komoly veszély fenyegeti a cipőgyártást is. A kínai dömping az USA-t és az EU-t is fenyegeti, több tízezer munkahely szűnt meg eddig, ezért több ország, például Olaszország is kvótarendszer bevezetését szeretné elérni. Az az ország, amely mérvadó a divatban, de nincs befolyása a ruha- és cipő világpiacán. Azonban azok a gyárak, amelyek jó minőségű termékeket állítanak elő külföldi értékesítésre, biztosak lehetnek abban, hogy a távolkeleti termékek nem tudnak majd velük konkurrálni. A magyar vevők igényei valószínűleg nem változnak, viszont a külföldi igény állandó. A magyar cégeknek érdemes lesz új partnereket keresni (pl. olasz partnereket). Nagyon fontos lenne az állami segítség is új munkahelyek létrehozásában, hiszen a magyarországi varrodák és cipőüzemek főleg vidéken működnek, ahol nincs más munkalehetőség az ott élő emberek számára.

A kétoldalú kapcsolatokat jelentősen befolyásolja az utóbbi időkben az a tény is, hogy Olaszország hasonlóan más európai országokhoz, komolyan védi saját termékeit a hazai és a nemzetközi piacon. Az EU-n belül az olaszok rendelkeznek a legtöbb védett áruval, vagyis a DOP és IGP rendszerekben azon mezőgazdasági termékeiket jegyeztették be, amelyek készítési folyamata és jellegzetességeik alapján egy adott vidékhez kötődnek. A jellegzetes olasz termékek előállítói, konzorciumokba tömörülnek, hogy így védjék árujukat, és ha hamis termékkel találkoznak, bírósághoz fordulnak. Ilyen jellegzetes olasz termékek például a modenai és pármai sonka, a bolognai mortadella, a campaniai mozzarella, a mascarpone sajt, a chianti bor, vagyis közel száztizenhét olasz áru.

Olaszország jelenleg a hatodik legfejlettebb gazdasággal rendelkező ország a világon, illetve negyedik Európában, ami a bruttó hazai terméket illeti. Olaszország az EU GDP-jének 13%-át adja. A produktív szerkezet hasonló az Európai Unióhoz, az építkezések és ipari szféra 27,7%-ot képviselnek, amíg közel 70%-ot a szolgáltatási szféra. Ezen szférában a kereskedelem, a közlekedés és a kommunikáció jelent fontos arányt. Olaszországnak vezető piaci pozíciója van (az európai piac 11%-os kvótája), közel 65 milliárdos (euró) forgalommal.

Az uniós alapok felhasználásában az Olasz Kereskedelmi Kamaránál működő információs pont nyújt segítséget, ebben az Olasz Külkereskedelmi Intézet és az Olasz Nagykövetség nyújt segítséget. A konzultációs szervezetek közül fontos szerepe van napjainkban annak a gazdasági - kereskedelmi szekciónak (Cabina di Regia), amelyet az Olasz Kereskedelmi Intézet és az Olasz Kereskedelmi Intézet, és az Olasz Kereskedelmi Kamara alkot. A szakmai találkozások kéthetente zajlanak, céljuk az "olasz szisztéma " magyarországi meghonosítása illetve a magyarországi olasz vállalkozások segítése.

A kabinetnek egy kibővített változata is létezik, egy koordinatív szervezet, amely rendszeresen gyűlésezik, hogy a fontosabb kezdeményezéseket megbeszélje. A résztvevők között a kabinet tagjai vannak, illetve az ENIT (Olasz Turisztikai Hivatal), az Olasz Kulturális Intézet és az Olasz Nagykövetség természettudományos szekciójának résztvevői vannak. 210

210 Istat adatok

Magyarországi Olasz Nagykövetség adatai/ Gazdasági kapcsolatok

A vállalkozók konzultációs tanácsa, a Magyarországon működő nagyobb olasz vállalkozások vezetőiből áll. A tanács gyűlésein jelen van az olasz nagykövet (ő hívja össze a tanácsot 3 vagy 4 havonta), illetve a követség gazdasági - kereskedelmi szekciójának elnöke. Részt vesz még ezeken a Külkereskedelmi Intézet igazgatója és az Olasz Kamara képviselője is.

Fontos szerepe van még az olasz - magyar gazdasági konzultációs tanácsnak, amely egy kétoldalú bizottság (1996-ban jött létre), eredetileg a Kereskedelmi és Ipari illetve az Olasz Külügyminisztérium és a Magyar Külügyminisztérium hozta létre.

A fórumon megtárgyalásra kerülnek a várható gazdasági perspektívák, illetve a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok pénzügyi eszközeinek felhasználási módjai. Az utolsó fórum 2005. május 20-án gyűlt össze.

Az olasz - magyar üzleti tanács konzultációs szervezet, és a két ország iparszövetségeinek együttműködése. Először 2003. decemberében gyűlt össze Budapesten. A második gyűlés helyszíne rövid időn belül Olaszország lesz, amelynek témája az infrastruktúra, logisztika, telekommunikáció és a mezőgazdasági gépesítése lesz.

A Nagykövetség Tudományos Irodájának kezdeményezéseinek célja az olasz termelési rendszer nemzetköziesítése, és az ipari szektorok magas technológiai szintű együttműködésének illetve a kereskedelem fejlesztésének biztosítása.

Jelenleg a legfontosabb együttműködési területek a kétoldalú kapcsolatokban: mezőgazdasági szektor (földek változatosságának javítása és föld értékesítés), mezőgazdasági ipar (átalakítási technikák), környezetvédelem (vízelvezetés, szeméttégetők, környezetvédelmi fejlesztések), energiaszektor (energetikai takarékoság és nukleáris biztonság), egészségügy (e-health és biomedikai technológiák), biotechnológiák. Az előbbi szektorokban Olaszország már jelen van Magyarországon területén kétoldalú kutatási és fejlesztési programokkal, legyen az kis - és középvállalkozói szféra, amely technológiát exportál a különböző szektorokban.

211

A jövőben a következő területek élveznek elsőbbséget a kétoldalú kapcsolatokban: az életminőség javítása, telekommunikációs és informatikai technológiák, élelmiszeripari és biotechnológiai előállítási szisztémák, agrárszféra és fenntartható fejlesztés, környezetvédelem és energiaszektor, új anyagok előállítása és kulturális javak technológiái.

Fontos szerepe van a jelenlegi és jövőbeni kapcsolatokban az úgynevezett "twinning" adminisztratív hatósági programoknak, amelyekben Olaszország és Magyarország egy harmadik, nem EU-s tagországgal pályázik. Erre az együttműködésre példa három, Romániában megvalósítandó nyertes pályázat. Magyarország elsődlegesen a drogprevenációs és drog elleni küzdelemben, illetve a határőrség antikorrupciós működésében és a Schengeni Egyezmény rendszerének további kiépítésében érdekelt. 2006-ban indult el egy magyar-olasz közös twinning program Romániában. Harmadik országokkal való közigazgatási testvérkapcsolat terén elért magyar eredmények között – az Olaszországgal közösen folytatott együttműködéseket tekintve – a magyar hatóságok három romániai twinning pályázaton voltak sikeresek (egy a Pénzügyek és szerződések központi egységére, egy– francia közreműködéssel – a szőlészeti-borászati szektorra, egy pedig a pénzügyminisztérium részvételével működő irányítóhatóságok kapacitásának növelésére irányult).

A már megvalósult olasz-magyar twinningek közül említésre méltó a 2001-es Piemont Régió által elnyert a környezetvédelmi törvények közösségi joganyagának átvételében való, a magyar Környezetvédelmi Minisztérium segítségnyújtására irányuló twinning és a 2004-ben az olaszországi Formez vezette a magyar közigazgatási szféra képzésére és a Magyarország EU-hoz való csatlakozását megelőző strukturális alapok kezelésére irányuló twinning. 212

V. Az olasz gazdaság fejlődése, mint modell a magyar gazdaság fejlődésének esetében

A magyarországi olasz vállalkozások a csatlakozás után magasabb létszámmal voltak jelen az európai piacon, s ebben különösen fontos szerepe volt a kis- és középvállalkozásoknak.

Működésük erősen függ az uniós támogatásoktól, különösen a strukturális alapokra, a kohéziós alapokra és a közösségi kezdeményezésekre támaszkodhatnak. Fejlődésük számára elsődleges: a gazdasági versenyképesség, a környezetvédelem, az infrastruktúrák fejlesztése, a humán erőforrások és az agrárszféra fejlesztése illetve a regionális fejlesztési programok. Létfontosságú az 5.folyosó létrehozásának terve, amely elsődleges kérdés az olasz vállalkozók számára, ráadásul a probléma megoldása évtizedes gondokat vet fel. Az ötödik folyosó létrehozása az olasz vállalkozók számára lehetőséget biztosítana az ukrán, orosz illetve ázsiai piac irányába történő kereskedelem kiépítésére, Kijev, Moszkva illetve Jekatyerinburg vonalon. A vállalkozók számíthatnak a helyi, regionális támogatások rendszerére, illetve az EBRD finanszírozási lehetőségeire, amelyek a kis- és középvállalkozásokat érintik.

Az olasz gazdaságfejlődés számos olyan pozitív elemet tartalmaz, amely a magyar gazdasági struktúrában alkalmazható, sőt alkalmazni kellene.

Az olasz kulcságazatok (ld. energiaszektor) a II.világháború végétől állami kézben voltak és állami kézben maradtak évtizedeken keresztül. Az állami tulajdonú ENI az, amely tulajdont szerez külföldön (pl. Tigáz, Agip) és termeli profitját a mindenkori olasz állam számára sokáig (noha mára őket is elérte a privatizáció folyamata).

Az olasz állam gazdasági rendszerének jellemzője a kis- és középvállalkozások működése. A kis - és középvállalkozások táptalaja egyrészt az olasz társadalom egyik tradicionális erőforrása, a család.

Szociális érvek szólnak emellett, hiszen a hagyományos családmodell közép - kelet - európai "bukásának" egyik oka, a multinacionális tulajdonosok szolgálatába állított állampolgárok robotolása.

A mindenkori család egyben gazdasági közösség is, így egy családi vállalkozásban a legkülönbözőbb generációk egy közös cél érdekében tevékenykedhetnek. Mindenkinnek van feladata kortól függetlenül, senki nem teher a mások számára. A saját tulajdon pedig még inkább ösztönöz a munkára.

Az itáliai modell egyben rámutat arra, hogy a '60-as és '70-es évek gazdasági válságait, amelyek főleg a triangulum (Milánó -Torino-Genova) városait érintették, enyhíteni tudta az olasz állam azzal, hogy a jól működő kis- és középvállalkozások a munkanélkülivé vált tömegek egy részét, alkalmazni tudták állami segítséggel illetve támogatással. Vagyis a kis- és középvállalkozások mellett társadalmi és gazdasági érvek szólnak, amelyek léte a mindenkori olasz állam érdeke volt, így az soha sem felejtkezett el ezek támogatásáról.

Az sem befolyásolta az olasz gazdaság fejlődését, hogy a politikai életet gyakori változások jellemzik. Az is fontos, hogy a háború utáni nemzeti összetartás a különböző színezetű pártok koalíciójával megvalósult, és Olaszország a demokratikus fejlődés útjára léphetett, elkerülve a kommunizmust. Ebben nagy szerepe volt az 1956 -os magyarországi eseményeknek is.

A kétoldalú együttműködéseknek több évszázados hagyománya van. Ebben nemcsak a ráció, hanem az érzelem is dominált.

Az OECD még 2005-ös jelentésében 3,6%-os gazdasági növekedést jósolt Magyarországnak, ugyanakkor a szervezet újabb állami kiadáscsökkentéseket látott volna szívesen. A jelentés több országgal együtt elemezte Magyarország helyzetét, főleg a feltörekvő országokat vette figyelembe, és ebben az összevetésben Magyarország több mutató esetében is az utolsó helyen állt.

Komoly probléma Magyarországon, hogy a külföldi cégek legtöbbje nem korszerű termékeket hozott ide gyártani, hanem azokat, amelyeknek előállítási költségét csökkenteni kellett a piacon való megmaradáshoz. Adókedvezményben részesültek a magyar államtól, és olcsó, de kiválóan képzett munkaerőt kaptak a magyar munkaerőpiacon.

A nyugat-európai gazdaság stagnálása sem hat kedvezően a hazai piacra, hiszen az itt gyártott termékek nagy része a fejlett országokba került. A piac beszűkülésével az itt működő üzemeket bezárják, a dolgozókat elbocsájtják. Az állami bevételek csökkennek, a kiadások nőnek, és nő a munkanélküliség is.

Az európai uniós csatlakozás számos változást hozott a magyar vállalkozói réteg számára, amely nehezen alkalmazkodik az új helyzethez. Sokan közülük megszűnnek, így megint a munkanélküliek száma növekszik. Az alapvető probléma az, hogy amíg korábban nagyon sok vállalkozást alapítottak, ma alig születik újabb.

A rendszerváltás óta a magyar vállalkozók kevés támogatást kapnak a magyar államtól, az aktuális kormányok többnyire a nagyvállalatokat támogatják. Mivel ezek főleg külföldi tulajdonban vannak, ezért a támogatottak köre többnyire nem magyar. A működő magyar vállalkozásokat pedig túlzott adókkal sújtják.

Az ország számára az egyik legkomolyabb feladat, a kis- és középvállalkozások helyzetének, működési körülményeinek biztosítása.

Mindezt adócsökkentéssel, kedvezményekkel. Hiszen ezek a vállalkozások jóval több magyar munkavállalót foglalkoztatnak, mint a multinacionális cégek.

Mindkét ország számára egyformán fontos saját gazdaságának védelme, saját társadalmának vállalkozásai számára a megfelelő körülmények biztosítása, úgy, hogy a kétoldalú vagy többoldalú kapcsolatok ne sérüljenek.

A kedvezőtlenebb gazdasági periódusokban az országok zárnak, ha pedig a gazdaság jól prosperál, a "kapukat kinyitják". A többpólusú gazdasági világ lassan mind politikai és mind gazdasági értelemben kétpólusúvá válik, az USA és Kína dominanciájával. Európa leszakadóban, ezért is lenne fontos, ha az évszázadok óta működő politikai és gazdasági kapcsolatok a két ország között tovább folytatódna az európai kontinensen belül, erősítve az európai identitás közös gyökereit.

Vagyis az évszázados kapcsolatok Olaszország és Magyarország között a jövő technikai és gazdasági kihívásainak megfelelően, az elkövetkező évtizedekben is folytatódnak.

Melléklet
I. Magyarország exportmutatói 1996-2005

(Érték:millió dollár)

Országok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Németország	3.815	7.033	8.357	9.600	10.471	10.859	12.163	14.572	17.511	18.111
Ausztria	1.395	2.138	2.413	2.399	2.443	2.417	2.434	3.475	4.006	3.752
Olaszország	1.055	1.096	1.263	1.477	1.654	1.905	1.984	2.485	3.050	3.461
Franciaország	487	706	865	1.123	1.471	1.819	1.945	2.468	3.085	3.103
Nagy-Britannia	384	630	809	1.120	1.156	1.314	1.615	1.967	3.091	2.910
Románia	278	305	554	468	574	764	784	1.100	1.744	2.495
Hollandia	352	532	1.075	1.296	1.522	1.402	1.457	1.765	2.030	2.261
USA	464	589	1.034	1.297	1.475	1.525	1.199	1.339	1.644	2.094
Lengyelország	388	500	511	519	605	609	727	969	1.591	2.024
Spanyolország	142	279	377	407	523	629	819	1.174	1.548	1.977
Cseh Köztársaság	290	303	362	370	465	553	649	880	1.321	1.898
Szlovákia	251	242	326	279	288	411	497	841	1.062	1.752
Finnország	63	87	103	92	99	194	239	350	1.135	1.735
Belgium	.	.	.	754	878	997	922	984	1.230	1.290
Oroszország	777	947	643	356	455	472	455	651	909	1.201
Törökország	57	78	95	78	190	147	261	290	506	931
Horvátország	190	214	200	179	174	227	310	423	674	906
Ukrajna	220	240	218	128	166	209	275	440	613	896
Svédország	138	143	207	232	254	301	1.484	1.397	1.247	831
Svájc	177	222	268	304	349	382	386	558	622	758
Világ	13.144	19.099	23.005	25.012	28.092	30.498	34.337	43.008	55.327	63.240

Forrás: ICE (ENSZ-COMTRADE) adat

II. Olasz – magyar külkereskedelmi adatok 2006 január – november

/ összehasonlítás a 2005-ös adatokkal /

(érték: ezer euró)

Szektor	Export			Import			Mérleg			
							Abszolút		Normál (%)	
	2005 Jan-Nov	2006 Jan-Nov	Vált.%	2005 Jan-Nov	2006 Jan-Nov	Vált.%	2005 Jan-Nov	2006 Jan-Nov	2005 Jan-Nov	2006 Jan-Nov
01 – Mezőgazdasági,erdészeti,halászati termékek	41.673	40.939	-1,76	179.202	202.828	13,18	-137.529	-161.890	-62,27	-66,41
02 – Bányászati termékek	2.602	2.868	10,25	1.546	1.658	7,27	1.056	1.210	25,46	26,73
03 – Élelmiszeripari termékek,italok	90.488	109.672	21,20	117.788	114.002	-3,21	-27.301	-4.330	-13,11	-1,94
04 – Textília,kötöttáru	229.880	239.172	4,04	128.846	138.695	7,64	101.034	100.477	28,16	26,59
05 – Ruházati termékek	42.490	48.415	13,94	192.900	183.368	-4,94	-150.410	-134.954	-63,90	-58,22
06 – Cipő,bőr és bőrtermék	95.066	102.494	7,81	52.530	59.605	13,47	42.536	42.888	28,82	26,46
07 – Fa és faárúk,kivéve a bútörök	8.908	10.831	21,60	50.262	52.831	5,11	-41.354	-42.000	-69,89	-65,97
08 – Papír-és papíráruk,nyomdaipari termékek	56.946	59.979	5,33	32.227	19.854	-38,39	24.719	40.126	27,72	50,26
09 – Energetikai termékek	6.116	6.217	1,64	1.597	2.524	58,08	4.519	3.692	58,59	42,24
10 – Vegyiárúk, szintetikus és műszálas termékek	264.165	333.960	26,42	259.400	334.761	29,05	4.765	-801	0,91	-0,12
11 – Gumi és műanyagárúk	128.272	132.498	3,29	74.690	64.400	-13,78	53.582	68.098	26,40	34,59
12 – Üveg,kerámia, nem fém építőanyagok	83.582	91.032	8,91	21.720	24.389	12,29	61.862	66.643	58,75	57,74
13 – Fémárúk,fémszerkezetek	356.518	428.802	20,28	171.270	253.996	48,30	185.248	174.806	35,10	25,60
14 – Háztartási és gépészeti gépek és felszerelések	480.864	534.880	11,23	150.001	162.897	8,60	330.862	371.983	52,45	53,31
15 – ICT,elektrotechnikai és precíziós termékek	435.043	333.999	-23,23	841.109	986.270	17,26	-406.066	-652.272	-31,82	-49,40
16 - Gépjárművek	189.554	303.164	59,94	201.140	280.343	39,38	-11.585	22.822	-2,97	3,91
17 – Egyéb szállítóeszközök	17.509	22.170	26,62	1.669	1.946	16,65	15.840	20.224	82,60	83,86
18 - Bútörök	44.522	42.148	-5,33	17.548	43.746	149,29	26.974	-1.598	43,46	-1,86
19 – Egyéb ipari termékek	55.171	63.872	15,77	16.572	10.936	-34,01	38.599	52.937	53,80	70,76
20 – Elektromos energia, egyéb nem osztályozott termékek	92.349	70.374	-23,80	66.708	89.366	33,97	25.640	-18.992	16,12	-11,89
Teljes	2.721.717	2.977.487	9,40	2.578.725	3.028.418	17,44	142.993	-50.931	2,70	-0,85

Forrás: ICE és ISTAT adatok

III. A magyar gazdaság teljesítménye 2004-2005

Összefoglaló adatok

(indexek az előző év azonos időszakának százalékában)

1.) 2005. január–szeptember

	2004. év	2005.		
		január– augusztus	szeptember	január– szeptember
Ipari indexek				
Termelés	107,4	106,8	108,9	106,9
Értékesítés belföldre	99,1	103,7	105,7	104,0
Értékesítés exportra	114,7	110,5	114,4	111,0
Létszám	97,5	97,1	96,7	97,0
Termelékenység	110,1	109,9	112,6	110,3
Építőipari termelés indexe	105,8	114,3	137,0	117,4
Mezőgazdasági értékesítés indexe	100,3	97,3	95,8	97,3
Kiskereskedelmi forgalom indexe	105,8	105,2	107,3	105,4
Behozatali értéke, millió euró	48 533	33 234	4 879	38 113
értékindexe	114,8	106,7	109,4	107,0
Kivitel értéke, millió euró	44 618	31 289	4 722	38 011
értékindexe	117,1	110,9	113,2	111,2
Árindexek				
Építőipari árak	104,8	103,9	103,7	103,9
Mezőgazdasági termelői árak	94,6	94,5	97,5	94,5
Behozatali forintárak	99,1	99,8	102,8	99,9
Kiviteli forintárak	98,4	97,9	100,0	98,2
Alkalmazásban állók létszáma, 1000 fő	2 790	2 787 ^R	2 798	2 788
Index	100,8	99,9	99,8	99,9
Munkanélküliségi ráta, %	6,1	7,3 ^a	..	7,3 ^b
Bruttó átlagkereset, ezer forint	145,7	155,2 ^R	150,3	154,6
nominális index	106,1	110,0 ^R	107,7	109,7
Nettó átlagkereset, ezer forint	93,8	101,6 ^R	99,2	101,3

Forrás:KSH

IV. Idegenforgalmi adatok / magyar turisták külföldön 2004

3.7. A külföldre látogatók száma és tartózkodási ideje országonként

Országok, országscsoportok	Egynapos látogatók	Többnapos látogatók	Látogatók összesen	Egynapos látogatók	Többnapos látogatók	Látogatók összesen
	száma (ezer fő)			tartózkodási ideje (ezer nap)		
Ausztria	2 378	1 098	3 476	2 378	5 807	8 186
Egyesült Királyság	2	103	105	2	1 468	1 470
Franciaország	0	235	235	0	2 027	2 027
Hollandia	0	129	129	0	1 027	1 027
Horvátország	86	309	395	86	2 238	2 324
Lengyelország	17	302	319	17	1 636	1 653
Németország	24	791	815	24	6 361	6 384
Olaszország	5	569	575	5	4 660	4 665
Románia	2 370	916	3 286	2 370	4 900	7 270
Svájc	1	219	220	1	1 709	1 710
Svédország	0	47	47	0	648	648
Szerbia és Montenegró	276	155	431	276	745	1 021
Szlovákia	2 082	770	2 851	2 082	3 143	5 224
Szlovénia	274	41	315	274	175	449
Ukrajna	1 935	219	2 154	1 935	980	2 915
USA	0	60	60	0	1 754	1 754

A Magyarországra látogató külföldi turisták kiadásai 2004

2.14 A Magyarországra látogató külföldiek magyarországi kiadásai

Országok; országscsoportok	Egynapos látogatók		Többnapos látogatók		Látogatók összesen	
	millió forint	egy fő egy napjára jutó költség, ezer Ft	millió forint	egy fő egy napjára jutó költség, ezer Ft	millió forint	egy fő egy napjára jutó költség, ezer Ft
Ausztria	52 149	16,5	115 887	9,3	168 036	10,8
Egyesült Királyság	217	7,0	24 888	14,5	25 105	14,4
Franciaország	610	6,3	19 088	13,0	19 698	12,6
Hollandia	515	5,9	14 195	10,1	14 710	9,8
Horvátország	6 841	7,0	4 580	6,6	11 420	6,8
Lengyelország	2 115	4,3	14 534	6,3	16 648	6,0
Németország	6 471	6,9	145 012	9,2	151 483	9,1
Olaszország	1 296	5,3	26 369	13,0	27 665	12,1
Románia	38 180	7,7	39 861	3,3	78 041	4,6
Svájc	352	6,3	11 064	10,0	11 416	9,8
Svédország	230	5,3	8 506	11,8	8 736	11,5
Szerbia és Montenegró	29 745	12,1	17 734	4,5	47 479	7,4
Szlovákia	20 743	5,2	23 207	4,5	43 950	4,8
Szlovénia	3 143	6,2	1 048	7,1	4 191	6,4
Ukrajna	17 071	8,6	6 902	3,0	23 973	5,6
USA	631	10,0	31 083	12,1	31 714	12,1
EU-15	62 230	13,1	392 345	10,2	454 575	10,5
EU-9+	27 771	5,0	50 590	5,5	78 360	5,3
Európa	190 667	8,8	545 136	7,8	735 802	8,1
Ázsia	822	19,0	34 096	15,0	34 918	15,1

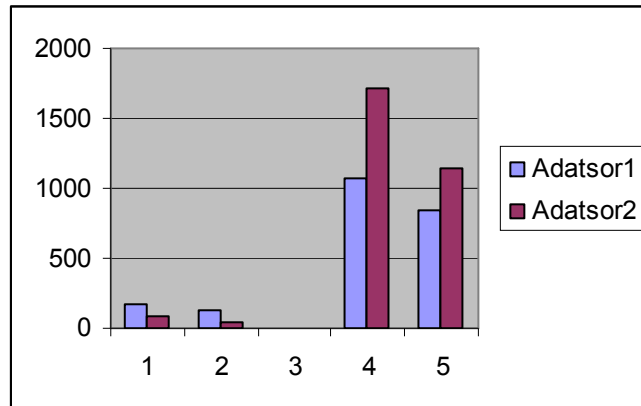
Forrás: KSH

V. Adatok a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatokról

I. Import - export 2003 (M EUR)

KSH adatok

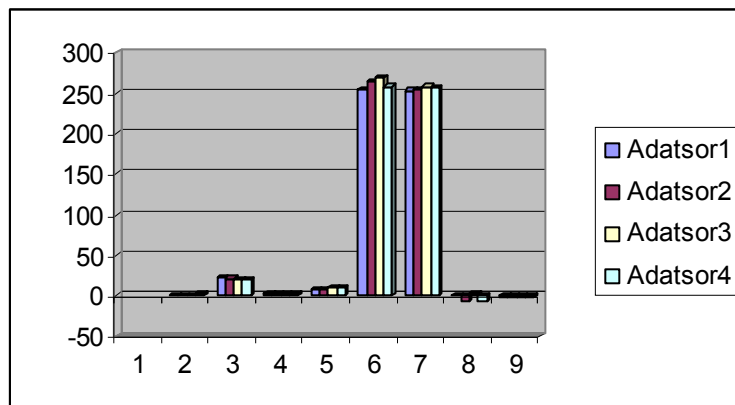
- 1.élelmiszer,ital,dohány
- 2.nyersanyag
- 3.energiahordozók
- 4.feldolgozott termékek
- 5.gépek, gépi berendezések

II. Az olasz gazdaság jellemzői 2000 és 2003 között/

KSH adatok

2. A GDP növekedése változatlan áron
3. 1 főre jutó GDP folyó áron ezerEUR/fő
4. Infláció
5. Munkanélküliségi ráta
6. Export értéke
7. Import értéke
8. Folyó fizetési mérleg egyenlege
9. Költségvetés egyenlege a GDP % - ában

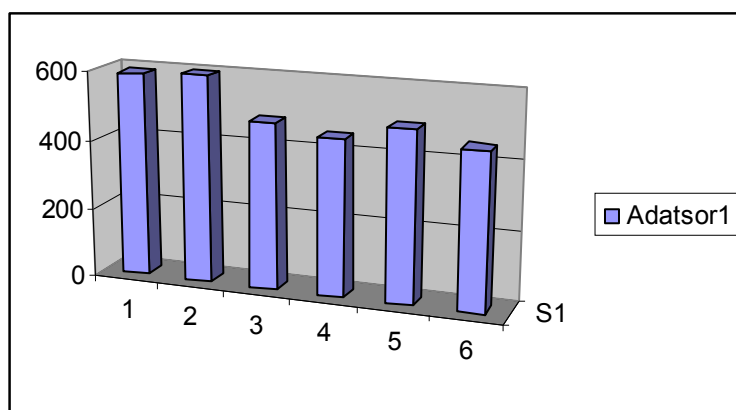

III. Olasz - magyar turisztikai kapcsolatok/ olasz vendégéjszakák száma Magyarországon

2000 és 2005 között (ezer)

KSH adatok

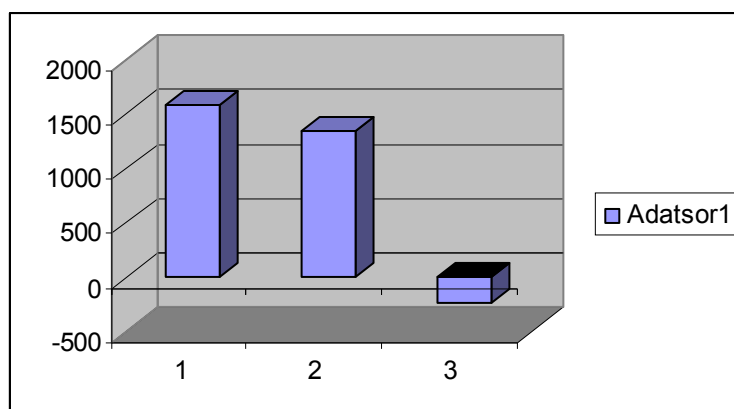
- 1. 2000**
- 2. 2001**
- 3. 2002**
- 4. 2003**
- 5. 2004**
- 6. 2005**

IV. Magyarország Olaszországgal való külkereskedelmének jellemzői / millió USD ***(2004 első felében)***

KSH adatok

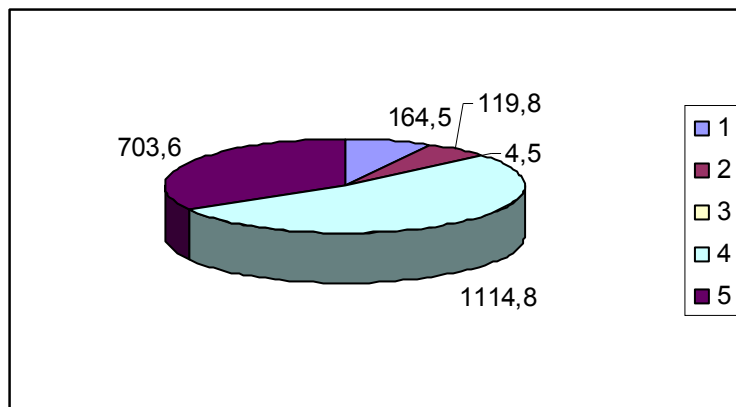
- 1. Import**
- 2. Export**
- 3. Mérleg**

IV. Kétoldalú külkereskedelmi kapcsolatok (M EUR)

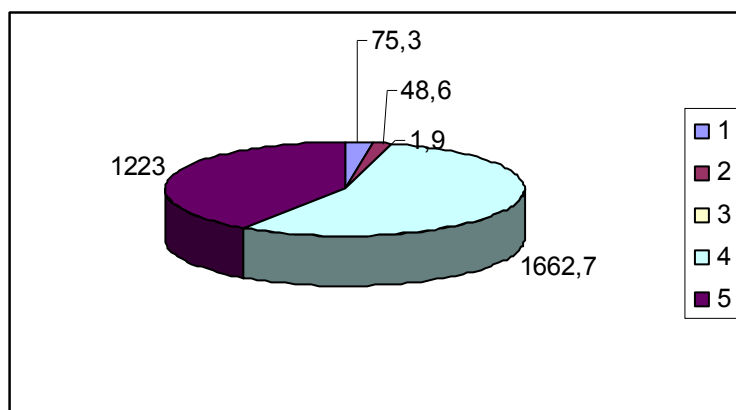
a) 2002 / Magyar export Olaszországba KSH adatok

1. élelmiszer,ital,dohány	2. nyersanyag	3. energiahordozók
4. feldolgozott termékek	5. gépek, gépi berendezések	

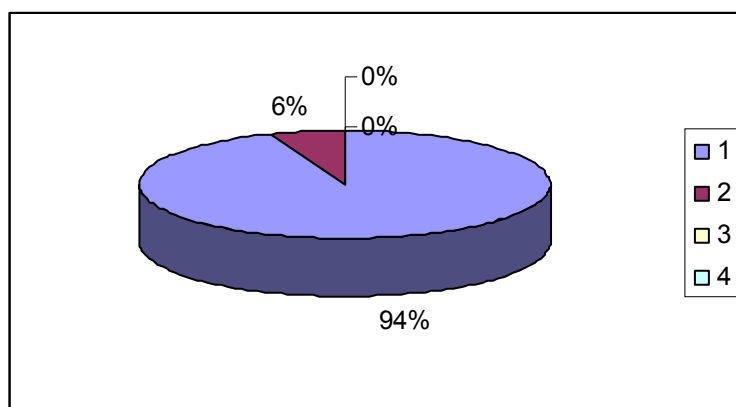

b) 2002 / Magyar import Olaszországból KSH adatok

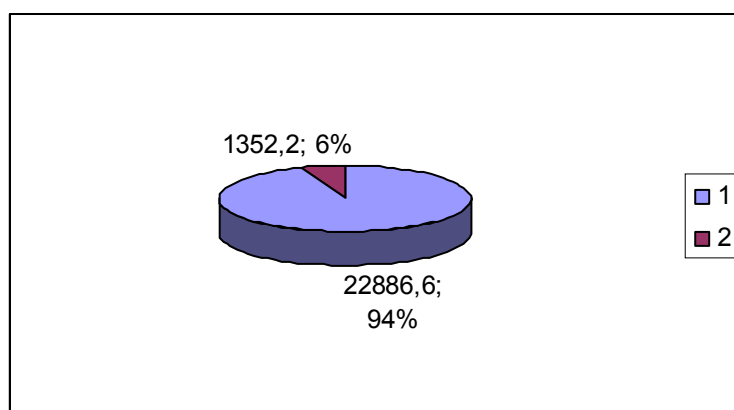
1. élelmiszer,ital,dohány	4. feldolgozott termékek
2. nyersanyag	5. gépek,gépi berendezések
3. energiahordozók	

c) 2004 első félévében az olasz import részaránya a magyar külkereskedelemben
KSH adatok

d) 2004 első félévében az Olaszországba irányuló magyar export részaránya
KSH adatok

VI.A rendszerváltás utáni fontosabb magyarországi olasz

vállalkozások területi megoszlása:

Budapest: Pirelli,Ganz-Ansaldo,Cereol,Cantoni,Limara,Silco,Miramare Kft., Logmaster Kft.,Ghibli Kft., ALI Kft., STUDIO ITALIA,Calzedonia Merloni Kft.,MAPEI,Yoppi,Alenis,Andretti,Italmarket,Italinox,Beretta,Giacomelli, Ferrero,Barilla,Segafredo Zanetti,Latinum,Pirkó,ITL Group, IC and Partners Group,CIB,IEB,Unicredit,IFIS bank,Generali,Volksbank

Bács-Kiskun megye: CHJAVIZA Kft.,

Baranya megye: Altan

Békés megye: Cofinec

Borsod-Abaúj-Zemplén megye: Ferruzzi

Csongrád megye: Alföldi Porcelángyár,Sole,FOBU Kft.,2F

Fejér megye: Parmalat,Antal+Appelt Mezőgazdasági Kft.,

Hajdú-Bihar megye: Tigáz,Eurotex

Heves megye:RAI-VINI

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Ferruzzi,Zanussi,Petrobelli Farm Kft.

Nógrád megye: Ferruzzi,Comagro-Sardo Kft.

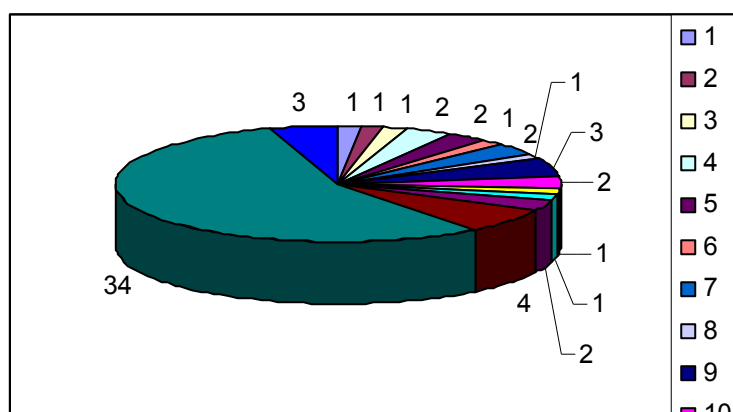
Pest megye: Agip,Iveco,Nico

Somogy megye: KOMÉTA 99

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Tékisz Rt., Benetton Hungária Kft.

Vas megye: Polygomb,ITEFIL

Veszprém megye: Sophicon

Bibliográfia

1.A CIB Bank története / (2005) www.cib.hu

2.A gazdaság motorjai: a kkv-k / EU - melléklet

Il Fiorino / Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2004 április)

3.A Generali Biztosító története / (2005) www.general.hu

4.A Volksbank Rt. története (2005) / www.volksbank.hu

**5.Arel, Recherche- Grassini, Franco- Scognamiglio, Carlo:Stato e industria in Europa:
L'Italia Il Mulino (Bologna 1979)**

**6.Åslund, Anders: Building capitalism / The Transformation of the Former Soviet Bloc
Cambridge University Press (Cambridge 2002)**

7.Az IEB története / (2006) www.ieb.hu

**8.Ansaldo / Ganz Ansaldo Electric Ltd.: A Finmeccanica Company
1997, Budapest**

**9.Bagnasco, Arnaldo: La costruzione sociale del mercato: Studi sullo sviluppo di piccola
impresa in Italia
Il Mulino (Bologna 1998)**

**10.Beretta, Silvio - Bianchi, Patrizio: Cambiamento delle istituzioni economiche e nuovo
sviluppo in Italia e in Europa
Il Mulino (Bologna 1996)**

**11.Business Report / Annual Report
Ganz Ansaldo 1996,Budapest**

**12.Candeloro, Giorgio: Storia dell'Italia moderna: 1.
Feltrinelli (Milano 1989)**

**13.Cazzola, Franco : Il sistema politico dell'Italia contemporanea
Loescher (Torino 1981)**

**14.Cicognano, Gianfranco: Olasz - magyar tudományos és műszaki kooperáció/
harminc kutatási téma
Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1998 március)**

**15.Családi vállalkozás világszínvonalon / EU melléklet
Il Fiorino / Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2004 április)**

**16.Direzione Centrale Relazioni Esterne Ansaldo :
Ansaldo (1853/1993) 1992, Ansaldo Spa, Genova
5-40.oldal**

**17.Faini,Riccardo-Galli,G.-Giannini,C.:Finance and development: The case of Southern
Italy /Banca d'Italia (Rome,1992)**

**18.Farkas, Filippo: La regione del futuro / abbiamo visitato la contea Szabolcs -
Szatmár - Bereg
Il Fiorino / Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1998 szeptember)**

**19. Ferrero/ www.ferrero.it
Ferrero Hungária Kft./ www.ferrero.hu**

**20.Fondazione Giovanni Agnelli: Il sistema imprenditoriale Italiano
Fondazione Giovanni Agnelli (Torino 1972)**

**21.Fontanini, Walter: Sostegni multiformi in revisione/ Il Fiorino /
Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2002 szeptember)**

**22.Fua, Giorgio: Lo sviluppo economico in Italia /vol.3.
O.Angeli, Milano 1978**

**23.Ganz Ansaldo S.p.A.
Ungheria Domani, Gennaio 1997**

24.Camera di commercio italiana in Ungheria

25.Garzó Ferenc: OECD - konferencia Bolognában / Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2000 szeptember)

26.Gazdasági és Közlekedési Minisztérium / www.gkm.hu

27.Ghibli Kft. / www.ghibli.hu

28.Greggio, Marco: Il fegato d'oca di fama mondiale a Pusztamérgeš / Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2003 június)

29.Guandalini, Maurizio: Mercati dell'Est ovvero come investire in Russia e dintorni Edizioni Associate,1992

30.Guerrieri, Paolo e Padoan, Pier Carlo: L'economia politica dell'integrazione europea. Stati, mercati e istituzioni Il Mulino, Bologna 1988

31.Gyapay Dénes : Finest e la cooperazione con l'Europa dell'Est Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1999 október)

32.Gyapay Dénes: Giacomelli Sport anche in Ungheria Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1999 október)

33.Gyapay Dénes: Il modello si chiama Brianza Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1999)

34.Hamar Judit: Vállalati alkalmazkodás és szerkezetváltás : Olasz és magyar tapasztalatok Külgazdaság 35.1991.1

35.Hearder,Harry: Olaszország rövid története Maecenas Bp. 1992

- 36.Holmes, George: The Oxford illustrated history of Italy
Oxford University Press (Oxford 1997)**
- 37.Il Convegno PMI (Il Ponte, dicembre 2004 - gennaio 2005)**
- 38.Il Fiorino / Az Olasz Kereskedelmi Kamara megjelent példányszámai**
- 39.Inter - Európa Bank: la prima scelta (Il Ponte, dicembre 2004 - gennaio 2005)**
- 40.Istat (Olasz Statisztikai Hivatal) / www.istat.it**
- 41.Istituto nazionale per il commercio estero (Il Ponte, dicembre 2004 -gennaio 2005)**
- 42.Italia Contemporanea/
Unione Stampa Periodica Italiana
Olasz Köztársaság 1990 -1991**
- 43. ITDH/ www.itdh.hu**
- 44. Jászay Magda : Párhuzamok és kereszteződések (Gondolat,Bp. 1982)**
- 45.Jászay Magda: Velence és Magyarország: Egy szomszédság küzdelmes története
Gondolat (Budapest 1990)**
- 46.Kocsis Imre :Az olasz - magyar gazdasági kapcsolatok
Hungarian Market Report 1991.5.szAm.
p.2-6.**
- 47.Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai**
- 48.L'Italia e la rivoluzione ungherese del '56 (1996) / Istituto Italiano di Cultura per
l'Ungheria / Budapest**

- 49. La Magyarországi Volksbank Rt. (2004) Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2004 április)**
- 50. La storia del Gruppo Sanpaoloimi (2005) / www.grupposanpaoloimi.it**
- 51. La storia dell'IntesaBci (2005) / www.bancaintesa.it**
- 52. La storia della Società Generali (2005) / www.generalit.it**
- 53. Lanaro, Silvio: L'Italia nuova: Identità e sviluppo, 1861 -1988
Einaudi (Torino 1988)**
- 54. Lendvai Emil: Szombathelyi fonal: Made in Italy / Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2003 június)**
- 55. Magyar Elektrotechnikai Múzeum : A Ganz Gyár a magyar elektrotechnika aranykorában, Bp. 2003**
- 56. Magyar Külügyminisztérium: Olasz-magyar politikai kapcsolatok/Olasz-magyar gazdasági kapcsolatok/Olasz-magyar diplomáciai kapcsolatok
www.kulugyminiszterium.hu**
- 57. Magyar Külügyminisztérium olaszországi nagykövetsége / rapporti bilaterali/eventi/
www.huemb.it**
- 58. Magyar Turizmus Rt. / Milánói Külképviselet/ www.turismounghere.it**
- 59. Majoros Pál: Magyarország a világkereskedelemben
Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. (Budapest 1999)**
- 60. Magyarországi Volksbank Rt.**
- 61. Makrovilág Utazási Iroda/ Utazási kiadványok (1990 - 2005)**

**62.Mény, Yves : Government and politics in Western Europe:
Britain, France, Italy, West Germany
Oxford Univ. Press (Oxford 1990)**

**63.Merényi Miklós: Az ötödik korridor: Magyar - olasz
gazdasági kapcsolatok
Figyelő 1996.40.évf.49.szAm.**

**64.Nico chiude i grandi magazzini (Il Fiorino, 2003 március)
Nico magazzini (Il Fiorino, 1998 március)**

**65.OECD: Italy 1992 -1993
OECD (Paris, 1992)**

66.Olasz Kereskedelmi Kamara (CCIU)/ www.cciu.hu

67.Olasz Külkereskedelmi Intézet (ICE) / www.ice.it

68.Olaszország kormányának hivatalos portálja/ www.governo.it

69.Olaszország magyarországi nagykövetsége/ I rapporti bilaterali politici ed economici

**70.Onado, Marco - Ernesto, Monti (1989): Il mercato monetario e finanziario in Italia:
Teoria e strumenti, Roma Il Mulino 1989**

**71.Onida, Fabrizio - Alessandrini, Sergio: Industria Italiana e commercio internazionale
Il Mulino (Bologna, 1978)**

**72.Parravicini, Corinna: Magyarország az Európai Unióban (Il Ponte, dicembre 2004 -
gennaio 2005)**

**73.Pastorelli, Pietro: La politica estera italiana del dopoguerra
Il Mulino (Bologna 1987)**

74.Picchio, Nicoletta: Due milioni di italiani alla conquista dell'Est
Mondo Economico
1990/08/04

75.Procacci, Giuliano: History of Italian people
Penguin Books (London 1973)

76.Réti György: Italia e Ungheria
cronaca illustrata di storia comune
Roma - Budapest 2002, Palombi Editori

77.Righetti, Benito: Mezőgazdasági gépesítés
Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 2004 április)

78.Román Zoltán: A kis-és középvállalatok és a vállalkozási készség (KSH, Budapest 2006)

79.Rubovszky Péter: Történelem IV. I-II.
Nemzeti Tankönyvkiadó (Budapest 1992)

80.Salvati, Michele:Economia e politica in Italia dal dopoguerra a oggi
Garzanti, Milano 1986

81.Sassoon, Donald : Contemporary Italy : Politics, economy and society since 1945
Longman (London 1987)

82.Savelli,Agostino -Brelich, Mario: Itália története: A birodalom bukásától a birodalom megalapításáig
Atheneum (Budapest 1937)

83.SIMEST S.p.A: www.simest.it

84.Smith, Denis Mack :Italy / A modern history
University of Michigan Press

85.Strano, Claudio: Perché investire in Ungheria ?/ Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1999 július)

**86.Szakács Sándor: Gazdaságtörténet II. (Jegyzet)
Számalk Kiadó (Budapest 2002)**

**87.Szikszay Gábor: A TECNIMONT BUDAPEST Rt.
Il Fiorino / Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1998 június)**

**88.Templemann, Donald (1981): The Italian economy
New York, Praeger 1981**

**89.Treiber Mária: Plati Hungary
Il Fiorino /Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1998 június)**

**90.Ugo, Gianluigi: Piccola storia d'Italia
Guerra Edizioni (Perugia 1996)**

91.Várhegyi Éva (1995): Bankok versenyben. Pénzügykutató Rt., Budapest

**92.Várnai Iván: Az Állam szerepe az olasz export ösztönzésében
Külgazdaság 35.1991.6.**

**93.Várnai Iván: Hungary's economic relations with Italy
Hungarian Business Herald
1992/2 p.28-31.**

94.Zimányi Vera:Velence szarvasmarha importja az 1624-1647-es években (ASZ.1972)

**95.Zwack, Péter: Ungheria Domani in camera .... di commercio
Ungheria Domani / Az Olasz Kereskedelmi Kamara lapja (Budapest, 1996.
december)**

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	Oldal
I. Az olasz – magyar kapcsolatok rövid előzményei	2-4
II. Az olasz –magyar gazdasági kapcsolatok eredete a középkorban.....	5-7
 KAPCSOLATOK A MÚLTBAN	
A kétoldalú kapcsolatok története a rendszerváltásig	
I.Olaszország a második világháború után.....	8-10
II. Magyarország rövid politikai és gazdasági története 1945-től 1956-ig.....	11-13
III. Magyar - olasz politikai és gazdasági kapcsolatok 1945 és 1956 között.....	14-16
IV. Olaszország és az 1956-os Magyar Forradalom.....	17-19
V. Az "olasz csoda" periódusának politikája és gazdasága az 1950 - es évektől az 1980 - as évekig.....	20-28
VI. A lassú változások időszaka - Magyarország története vázlatokban 1956 után	29-30
VII. Magyar - olasz kapcsolatok 1956 és 1980 között a politika és gazdaság vonalán	31-33
VIII. A '80-as évek Olaszországa.....	34-35
IX. Az 1980 - as évek Magyarországa	36
X. Az olasz - magyar kapcsolatok alakulása a nyolcvanas években.....	37-39
 A VÁLTOZÁSOK KORA	
Kapcsolataink a vasfüggöny lehullása után	
I. Olaszország a demokratikus európai változások időszakában	40-42
II. Magyarország politikai és gazdasági helyzete, külgazdasági irányvonala a rendszerváltás után	43-44
III. Magyar - olasz politikai kapcsolatok a rendszerváltás után A rendszerváltás utáni állami szintű kapcsolatfelvételek, események	45-49
IV. Az olasz gazdasági szféra megjelenése Magyarországon a rendszerváltás után a)A keleti piacok felfedezése avagy az olasz állam befektetési politikája a vasfüggöny lehullása után	50-54

b) A SIMEST aktivitása Magyarországon a rendszerváltástól 2004. január 31 – ig	55-56
c) A SIMEST megvalósult projektjei külföldön.....	57-58
V. Az olasz állam intézményi struktúrája a külföldi befektetések megvalósításáért	
a) Az olasz állam gazdaságdiplomáciai intézménye Budapesten: az ICE " Nemzeti intézmény a külkereskedelemért ".....	59
b) A budapesti Olasz Nagykövetség Kereskedelmi és Gazdasági Osztályának működése.....	60-61
c) A magyarországi Olasz Kereskedelmi Kamara (CCIU) működése.....	62
VI. A magyar állam segítségnyújtása a kétoldalú együttműködésekhez.....	63-66
VII. Olasz vállalkozások a rendszerváltás utáni Magyarországon - olasz részvétel a magyar privatizációs folyamatban és a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok	
a) A privatizáció jellemzői.....	67-69
b) A kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok jellemzői	70-71
c) Együttműködések a két ország iparszövetségei között.....	72-73
d) A magyar vállalkozások és az olasz vállalkozások jellemzői- befektetések Magyarországon.....	74-78
VIII. Magyarországon megvalósuló olasz befektetések	
a) Együttműködések az iparban.....	79-93
1. A TECNIMONT Budapest Rt.	
2. Az AGIP	
3. A Pirelli cég	
4. Az IVECO	
5. A Tigáz	
6. A Ganz –Ansaldo együttműködés	
7. Fontosabb befektetések, együttműködések az iparban	
b) Szállítmányozás, logisztika.....	94-96
1. A Miramare Kft.	
2. Kisebb logisztikai vállalkozások	
c) Kereskedelmi együttműködések	97-100
d) Együttműködések a textilipar, ruházat területén	101-107
1. A Benetton cég története	
2. Kisebb beruházások, együttműködések a textiliparban	
e) Fa - és bútorigipari együttműködések.....	108

f)	Élelmiszeripari kétoldalú kapcsolatok.....	109-114
	1.A SOLE Hungária Rt.	
	2.A PARMALAT cég	
	3.A Ferrero –csoport Magyarországon	
	4.A Barilla cég	
	5.Kiseb befektetések az élelmiszeripar és agrárszféra területén	
g)	Kétoldalú kapcsolatok az üzleti és személyzeti tanácsadás, illetve az üzleti oktatás területén	115-116
h)	Olasz pénzügyi befektetések Magyarországon a rendszerváltás után	
	1.A befektetések megvalósulása.....	117-118
	2.A CIB bank története és magyarországi működése.....	119-122
	3.Egy magyarországi olasz bank múltja - avagy a Sanpaolo IMI - től az Inter -Európa Bankig.....	123-124
	4.Az UniCredit Bank.....	125
	5.Az IFIS BANK.....	126
	6.Olasz banki képviseltek Budapesten a rendszerváltás után	127 -129
	A CRTRIESTE BANCA Rt. (A Trieszti Takarékpénztár)	
	Egy osztrák bank magyarországi működése - avagy olasz bankok hazánkban	
	7.A Generali Csoport története.....	130- 131
	8. Az együtműködések értékelése.....	132- 137
IX.	Olasz - magyar tanácskozások, konferenciák és fórumok a rendszerváltás utáni Magyarországon és Olaszországban.....	138-141
X.	Olasz - magyar turisztikai kapcsolatok a rendszerváltás után	
	a) Magyar turisták Olaszországban.....	142-144
	b) Magyar zarándokturizmus Itáliában	145-146
	c) Az olasz turizmus általános jellemzői napjainkban, kapcsolata Magyarországgal.....	147-151
	d) Az olasz beutazó turizmus jellemzői napjainkban.....	152-154

JELEN ÉS JÖVŐ AZ EGYÜTMŰKÖDÉSEK TÜKRÉBEN

I. Az olasz gazdaság helyzete a kilencvenes évektől napjainkig

a)	A kilencvenes évek olasz gazdasága.....	155-159
----	---	---------

b) Az aktuális olasz politika és gazdaság jellemzői	160-164
c) Az olasz gazdaság helyzete számokban	165-166
d) Az olasz külkereskedelem helyzetének jellemzői a közelmúltban.....	167-168
II. A magyar gazdaság jellemzői	
a) A világgazdaság és a magyar gazdaság helyzete napjainkban.....	169-170
b) Magyarország külkereskedelmének általános jellemzői	
a közelmúltban.....	171-175
III. Kétoldalú külkereskedelmi kapcsolatok a közelmúltban.....	176-181
IV. Az olasz - magyar kapcsolatok jelene és jövője	182-186
V. Az olasz gazdaság fejlődése, mint modell a	
magyar gazdaság fejlődésének esetében.....	187-189
Melléklet	190-198
Bibliográfia.....	199-206
Tartalomjegyzék	207-210
Összefoglaló	211
Summary	212

Összefoglaló

A Phd.-dolgozat témája a második világháború utáni olasz - magyar kapcsolatok politikai és gazdasági elemzése.

A dolgozatban nagyon fontos szerepet kap a második világháború utáni Olaszország politikai és gazdasági fejlődésének története, különösen azért, mert Magyarországon kevés magyar nyelvű szakirodalom foglalkozik a korszak olasz társadalmának, politikai és gazdasági folyamatainak bemutatásával.

A műben a két ország történetének, politikájának és gazdaságának összehasonlító elemzését alkalmaztam, fókuszálva egyidejűleg a kétoldalú kapcsolatokra is.

A kétoldalú politikai és gazdasági kapcsolatok a rendszerváltás után válnak igazán intenzívvé, ebben fontos szerepe van az állami támogatásoknak, amelyek erőteljesen ösztönzik az olasz vállalkozói szférát a közép - európai (magyar) befektetésekre.

A gazdasági együttműködések feltétele volt a még erőteljesebb politikai kapcsolatrendszer kiépítése.

A gazdasági együttműködések elsődlegesen az ipari, kereskedelmi és pénzügyi területen valósultak meg. A gazdasági szférában ugyanakkor fontos szereppel bír a turizmus is, Magyarországon különösen domináns az olasz jelenlét ebben a szektorban is.

A közös vállalkozások többnyire sikeresek, Olaszország harmadik legfontosabb gazdasági partnerünk napjainkban.

A dolgozat az általános, globális jellemzők mellett, a Magyarországon működő olasz vállalkozások részletes bemutatására is törekszik.

A mű alapvetően olasz (részben angol) forrásokon alapszik, ugyanakkor igyekszik a fellelhető magyar forrásanyagokat is felhasználni.

A Phd.-dolgozat célja a kétoldalú kapcsolatok bemutatásán túl, az itt részletezett, az olasz gazdaságban megvalósított modellek példaként való kiemelése, a magyar gazdaság aktuális problémáinak megoldás keresésében.

A dolgozat megerősíti egyben azt, hogy az évszázados múlt jól működő politikai és gazdasági kapcsolatait a jelenben és a jövőben is biztos alapon nyugodva, mindig tovább folytatódnak.

Summary

The relation between Hungary and Italy is full of rich tradition. The proximity of the Carpathians and the peninsula brought multicultural contacts for the two peoples: relations between the Churches, the dynasties and the eternal political - economic collaboration of the countries.

The partnership between Hungary and Italy didn't function without problems in the past but reciprocal respect and sympathy existed.

The historical legends indicate the different mentalities of the two nations. There are some parallelism and some crossing in the our common history.

The World War II rolled the two countries in different ways and different alliances, but after the period of transformation in the 1990s the old political and economic partnership could continue.

After the transformation the regular meetings began between the Italian and Hungarian governments. The political changes transformed the face of the economic side in all relationships. The Italian policy gave all helps to Hungary to enter into the European Union. In 1993 the Italian Senatus ratified the agreement on the Hungarian associate membership in EU giving possibilities for Hungary to present itself in the different commissions of the European Union. The economic relations between our countries were without problems and realised always with important agreements. In the general commercial contacts of Hungary Italy became the fourth in the middle of 1990s while among the countries of EU it was the third in the bilateral trade.

In 1995 the Hungarian President visited the Confindustria in Italy and initiated the start of process of Hungarian privatisation concerning the Hungarian energy industry (natural gas, parafinn and eletricity) and the banking sector.

In 2002 10 per cent of the total Hungarian trade handled with Italy in 5 milliard Euro total value.

In 2004 Hungary became the member of the European Union after ten years of preparation during the Italian Presidency in EU.

